

Euroopa Regioonide
Komitee

ELi aastaaruanne

2023

Piirkondade ja linnade olukord

#SOTEULocal

Esikaane fotod

© Xavier Lorenzo / stokkete / JackF / creativenature.nl / TTstudio / Tymoshchuk / michaeljung / Eugenio Marongiu / Patryk Kosmider / Nicolas Dieppedalle / Vladimir Arndt / JackF / C.Castilla / aapsky - stock.adobe.com

Lahtiütlus: See väljaanne on masintõlgitud, kasutades Euroopa Komisjoni eTranslationi süsteemi, mitte professionaalset inimtõlkijat.

ELi 2023. aasta aruanne piirkondade ja linnade olukorra kohta

---

KRIISIDE OHJAMINE, LAHENDUSTE LEIDMINE, TULEVIKU ÜLESEHITAMINE

Lahtiütlus:

Käesoleva aruande koostasid Euroopa Regioonide Komitee administratsiooni töötajad ning väljendatud seisukohad ei pruugi tingimata esindada Euroopa Regioonide Komitee seisukohti. On tehtud kõik jõupingutused, et anda täpset ja täielikku teavet, kuid Euroopa Regioonide Komitee ei saa seda täpsust tagada ega võta vastutust käesoleva aruande sisu eest. Lisaks ei hõlma mõned andmed, sealhulgas kaardid ja kaardid, kõiki liikmesriike ega kõiki Euroopa Liidu piirkondi.

Sisukord

Eessõna	3
Kokkuvõte ja soovitused	5
I peatükk – Piirkonnad ja linnad kriiside ohjamiseks	15
A. Ukraina: Ümberasustatud inimesed, jätkusuutlik ülesehitus, tee ELiga integreerumiseks	16
B. Energiakriis	25
C. Kliimakatastroofid	32
D. Toiduohutus	42
E. Sotsiaalne ebavõrdsus ja demograafilised muutused.....	48
II peatükk – Piirkonnad ja linnad kui säästva arengu ja ühtekuuluvuse osalised	56
A. Euroopa roheline kokkulepe ja kestliku arengu eesmärgid	57
B. Digiüleminek ja vastupanuvõime	66
C. Ühtekuuluvuse väärtus.....	72
D. Taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamine.....	80
E. Ühtne turg ja tööstuse ümberkujundamine	86
F. Maapiirkondade tegevuskava – ei jäeta kohta kõrvale	97
G. Inimeste oskused – kedagi ei jäeta kõrvale.....	109
III peatükk – Euroopa tulevikku kujundavad piirkonnad ja linnad	119
A. Euroopa demokraatia	120
B. Tulevased laienemis- ja naabruspartnerlused	128
Lisad	131
A. Lühendite loetelu	131
B. Jooniste tabel	133

Eessõna

2023. aasta oli väljakutsete ja kriiside aasta kõigile Euroopa Liidu piirkondadele ja linnadele, aga ka aasta, mil rohkem kui miljon valitud esindajat linnavalitsustes ja piirkondlikes parlamentides pühendusid oma kodanikele konkreetsete ja käegakatsutavate lahenduste pakkumisele. Pidades silmas eelseisvaid Euroopa Parlamendi valimisi, esitatakse käesolevas aruandes lugejatele teemad, mis on olulised linnades ja piirkondades, kus kodanikud hääletavad. Nagu suurendusklaasi all, on 2023. aasta näidanud, kus Euroopa Liit peab leidma ühiseid vastuseid, paremaid lahendusi ja valdkondi, kus meie koostööd tuleb tugevdada.

Ukrainas on Venemaa põhjustatud sõda ikka veel raevunud, tuues hävingut ja sundides miljoneid inimesi oma kodudest eemale. Alates esimesest päevast on Euroopa piirkonnad ja linnad avanud oma ukSED, pakkudes ukrainlastele kaitset, mille keskmes on esmatähtsad teenused. Samad piirkonnad ja linnad on samuti valmis aitama kaasa ülesehitustöödele, toetades Ukraina kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi teel rahu ja ELi liikmesuse suunas – koos teiste kandidaatriikidega.

Sõja sotsiaalsed ja majanduslikud tagajärjed koos jätkuvate kriisidega on olnud Euroopa leibkondade õlgadele suur kaal. Kliimakriis on kõikjal, iga päev, mis võtab elu looduskatastroofide kaudu ja koormab meie majandust. Meie energia- ja toiduohutuse tagamine on olnud peamine ülesanne, sest miljonid eurooplased olid ja ei suuda ikka veel oma maja soojana hoida ega toitu lauale panna.

Sõltumata meie ees seisvate väljakutsete suurusest, oleme pühendunud sellele, et mitte kedagi ei jäetaks kõrvale ja hoiame oma sotsiaalset struktuuri tugevana.

Me saame nendest kriisidest ainult tugevamana välja tulla, pühendudes edusammude ja meie kodanike heaolu tagamisele. Seepärast on piirkonnad ja linnad alustanud täielikult rohe- ja digipööret, muutes meie ühiskonda kestliku arengu tegevuskava peamiste osalejatena.

Selle struktuurilise ja pikaajalise ümberkujundamise keskmes on ühtekuuluvuspoliitika, mis on ELi peamine investeerimispoliitika, et aidata piirkondadel ja linnadel tagada parem tulevik, kasutades ära nende potentsiaali, olenemata sellest, kas tegemist on linna- või maa-, kesk- või äärealadega, tööstuskeskustega või isegi äärepoolseimate piirkondadega, nagu minu kodupiirkond Assooridel. Jällegi, kui me kujundame poliitikat ja investeringuid tulevikuks, jääb meie kompassiks mitte kellegi ja mitte kusagile mahajätmine.

Kõik muutused, mis on inimestele suunatud, nõuavad inimeste kaasamist. Kohalikel ja piirkondlikel juhtidel on kodanike seas kõige suurem usaldus ning seetõttu saame Euroopa Liidu tulevikku vaadeldes üksnes tugevdada piirkondade ja linnade õiguspärast rolli ELi arhitektuuris, et see muutuks tõhusamaks, maanduslikumaks ja inimestele lähemal.

ELi 2023. aasta aruanne piirkondade ja linnade olukorra kohta on Euroopa Regioonide Komitee juhtväljaanne, sealhulgas selle iga-aastane piirkondlik ja kohalik baromeeter, mis on koostatud koostöös IPSOSiga. See annab ülevaate Euroopa kohalike ja piirkondlike omavalitsuste usumatust tugevusest ja pühendumusest.

Tahaksin tänada kõiki raportis osalejaid, eelkõige kõiki piirkondlikke ja kohalikke juhte, kes tagavad, et Euroopat teevad kõik ja kõik.

Euroopa Regioonide Komitee president Vasco Alves Cordeiro

Kokkuvõte ja soovitused

Piirkonnad ja linnad kriiside ohjamiseks

Solidaarsus Ukrainaga

- I. *Jätkata ja tugevdada Ukraina toetamist, tehes ELi piirkondade ja linnadega ülesehitus- ja reformikoostööd.*

Venemaa sõda Ukraina vastu on põhjustanud põgenike enneolematu sissevoolu, mis mõjutab ELi linnu ja piirkondi ebaühtlaselt. ELi piirkonnad ja linnad annavad Ukraina linnadele ja piirkondadele otsest humanitaarabi ning arendavad projekte ja partnerlusi, et aidata kaasa nende tulevasele ülesehitamisele. Hoolimata suurtest ressurssidest keskendusid kohalikud omavalitsused mitte ainult erakorralistele meetmetele (nt vastuvõtukeskused, eluase ja ümberasustatud inimeste arstiabi), vaid pööravad nüüd tähelepanu ka pikaajalistele strateegiatele nelja miljoni Ukraina pagulase sotsiaal-majanduslikuks kaasamiseks (nt sotsiaalhoolekanne, keeleõpe ja tööleasumine).

EL peaks kasutama oma piirkondade ja linnade potentsiaali, suutlikkust ja oskusteavet, et kinnistada Ukraina ülesehitamine, reformimine ja Euroopa integratsioon rohujuure tasandil ning jätkata detsentraliseerimise toetamist. Selleks eraldatakse vahendeid ja rahalisi vahendeid Ukraina rahastust.

EL peaks suurendama otsest toetust oma linnadele ja piirkondadele, et hallata Ukraina pagulaste kohalikku integratsiooni ja osutada teenuseid, peamiselt arstiabi, hariduse ja tööhõive valdkonnas. Ukraina rahastamisvahendi kohalik ja piirkondlik komponent tuleks välja töötada kooskõlas ELi regionaalpoliitika juhtimispõhimõtetega.

Euroopa linnade ja piirkondade liit Ukraina ülesehitamiseks, mida koordineerib Euroopa Regioonide Komitee, aitab tugevdada Ukraina kohalikku ja piirkondlikku suutlikkust, edendades vastastikust koostööd, aidates Ukraina kohalikel omavalitsustel tutvuda *acquis*'ga ja nõustades detsentraliseerimisprotsessi rakendamisel.

[Ipsose uuring: 45 % vastanutest saavad piirkonnad ja linnad aidata kaasa Ukraina ülesehitamisele]

Energiasüsteemi ümberkujundamine

- II. *Tagada energiasüsteemi ümberkujundamisel mitmetasandilise valitsemise lähenemisviis. Ainult suuremate ELi vahendite abil saavad kohalikud ja piirkondlikud projektid suurendada ja parandada nende mõju, et saavutada ELi kliimaeesmärgid kohapeal ja suurendada kohalike kogukondade heakskiitu rohepöördele.*

Energiakriis on rängalt tabanud kõiki Euroopa territooriume, kuid veelgi raskem on see olnud piirkondades ja linnades, kus vaesuses või vaesuse ohus olevate haavatavate inimeste osakaal on suurem: 40 miljonit inimest ei suutnud 2022. aastal oma kodu soojana hoida. Euroopa roheline kokkuleppe ambitsioonikad eesmärgid nõuavad lähiaastatel enneolematuid muutusi, mis peavad toimuma suures osas kohalikul ja piirkondlikul tasandil. See mõjutab tugevalt ka piirkondi, kus asuvad energiamahukad tööstusrajatised, nagu põhimetallid, kemikaalid, mittemetallilised mineraalid ja paber, millel oli tõsine väljavaade deindustrialiseerimiseks ja tööstuse tulevaseks ümberpaigutamiseks madalamaid energiahindu pakkuvatesse piirkondadesse. Vaatamata energiahindade tõusule ja kõrgele inflatsioonile on kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused jätkanud oluliste teenuste (nagu koolid, haiglad, hooldekodud ja ühistransport) osutamist tänu märkimisväärsele energiasäästule üldkasutatavate hoonete kütmisel ja valgustusel, taastuvate energiaallikate kiiremale kasutuselevõtule, aga ka muude kogukonnateenuste eelarvekärbetele.

EL peaks kohandama oma energiasüsteemi ümberkujundamist vastavalt kohalikele vajadustele, piirangutele ja võimalustele. Ainult alt-üles lähenemisviisi kasutades saab EL minna energiakriisilt üle energiasõltumatusse ja pakkuda ELi territooriumidele pikaajalist visiooni.

Tuginedes algatusele „REPowerEU“, peaks EL pakkuma piirkondadele ja linnadele täiendavat toetust ja investeringuid, et parandada energiatõhusust, võtta kasutusele taastuvaid energiaallikaid, ringmajandust ja arukaid võrke, edendades seeläbi kohalikku energiatootmist ja suurendades ELi energiasõltumatust.

Komitee hõlbustab kohaliku energiasüsteemi ümberkujundamist oma algatusega „Roheline kokkulepe kohalikul tasandil“ ja mitme kampaaniaga, nagu ELi linnade energiasäästu strateegia, mis käivitati koos ELi linnapeade pakti ja Euroopa Komisjoniga.

[Ipsose uuring: 62 % vastanutest on nende linn ja piirkond võtnud meetmeid energiatarbimise vähendamiseks]

Kliimameetmed

- III. *Investeerida märkimisväärselt kliimamuutustega kohanemisse ja nende leevendamisse kohapõhise strateegia abil, et säilitada ühtekuuluvus ja vastupanuvõime kõigis piirkondades ja linnades ning tulla toime kliimamuutuste häiriva ja asümmeetrilise mõjuga ning bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega.*

Euroopa piirkonnad ja linnad maksavad üha enam kahjulikke kuumalaineid, süviseid, äkilisi üleujutusi ja metsa- ja maastikupõlenguid. Kliimamuutused süvendavad olemasolevat ebavõrdsust: Kõige rohkem

mõjutab see Lõuna- ja Ida-Euroopat, Euroopa linnu, saari, ranniku- ja äärealasid, mis on seotud inimohvrite, elutähtsate infrastruktuuride kahjustamise ning turismi, tööstusklastrite ja põllumajandustootmise häiretega. Selleks et kaitsta oma piirkondi kliimamuutuste kahjuliku mõju eest, peaks EL investeerima igal aastal umbes 40 miljardit eurot, kui ülemaailmne temperatuur püsib 1,5 °C piires. See summa suureneks 120 miljardi euroni ja 200 miljardi euroni aastas, et kohaneda temperatuuri tõusuga 2 °C või 3–4 °C võrra. Ainult suuremad investeeringud kliimamuutustega kohanemisse ja nende leevendamisse aitavad säilitada ühtekuuluvust nii ELis kui ka liikmesriikides.

EL peaks suurendama oma solidaarsust. Ühtekuuluvusmehhanismid võimaldavad piirkondadel ja linnadel suurendada investeeringuid kliimamuutustega kohanemisse ja vastupanuvõimesse ning hoida ära kõige haavatavamate piirkondade ja haavatavate sotsiaalsete rühmade kõige rängemat mõju.

Euroopa roheline kokkulepe peaks tugevalt kaasama piirkondi ja linnu kliimaneutraalsuse saavutamisse ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisemaks muutumisesse.

Komitee teeb koostööd Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskusega, et edendada haavatavuse tulemustabeli kasutamist, milles määratletakse piirkondlikud haavatavused ja suutlikkus tulla toime katastroofidega, sealhulgas kliimamuutustega seotud riskidega.

[Ipsose uuring: 51 % vastanutest peaks piirkondadel ja linnadel olema kliimakriisi ja keskkonnaga seotud ELi poliitika kujundamisel suurem sõnaõigus]

Toiduohutus

IV. *Toetada kestlikku kohalikku põllumajandust ning partnerlust kohalike ja piirkondlike omavalitsustega, et aidata muuta Euroopa toidusüsteemid vastupidavamaks ja kestlikumaks.*

Venemaa sõda Ukraina vastu on oluliselt häirinud Euroopa põllumajandust üldiselt, kusjuures kõige suurem mõju avaldub Bulgaaria, Ungari, Poola, Rumeenia ja Slovakkia piirkondades ning tõusnud hinnad kõigile Euroopas elavatele riulitele. Lisaks vähendavad põuad, veepuudus ja muud äärmuslikud kliimanähtused põllumajanduse saagikust paljudes piirkondades, ulatudes üle kogu ELi. Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused seisavad silmitsi toidupuuduse sotsiaalse hädaolukorraga oma kohalikes kogukondades: üle 32,5 miljoni eurooplase ei saa endale lubada iga päev korralikku sööki.

EL peaks investeerima säästvasse kohalikku põllumajandustootmisse ja lühendama oma tarneahelaid. See peaks soodustama kohalikku tootmist, hankima säästvalt ja liikuma kestlike toidusüsteemide suunas.

Samuti peaks EL tõhustama koordineerimist ja investeeringuid, et aidata piirkondadel võidelda süvisega ja hallata veepuudust, tuginedes olemasolevatele piirkondlikele kogemustele tarbimise vähendamisel, taaskasutamise suurendamisel ja reovee vähendamisel.

Komitee on koos Euroopa Komisjoniga käivitanud ELi maheuhinna, et edendada säästvat kohalikku tootmist ELi piirkondades.

Piirkonnad ja linnad kui säästva arengu ja ühtekuuluvuse osalised

Euroopa roheline kokkulepe ja kestliku arengu eesmärgid

V. *Tagada suurem toetus Euroopa rohelse kokkuleppe ja kestliku arengu eesmärkide rakendamiseks kohalikul ja piirkondlikul tasandil.*

Ilma Euroopa piirkondade ja linnade pühendumuseta ei saavutata 2030. aastaks kestliku arengu eesmärkides sätestatud 169 eesmärgist 105, nagu vaesuse vähendamine ja kohalike taristute keskkonnahoidlikumaks muutmine. Piirkonnad ja linnad jälgivad üha enam oma edusamme, viies läbi vabatahtlikke kohalikke ülevaateid, ning ühendavad jõud sellistes algatustes nagu URBACT Cities for Sustainable Governance Network ja Euroopa linnapeade pakt. Siiski puuduvad neil sageli rahalised vahendid ja tehniline suutlikkus kestliku arengu eesmärkide rakendamiseks ja investeeringute kavandamiseks rohelse kokkuleppe meetmetesse. See ähvardab süvendada lõhet eesrindlike piirkondade või linnade ja nende piirkondade vahel, kes juba seisavad silmitsi tehnoloogiliste ja demograafiliste muutustega.

EL peaks andma piirkondadele ja linnadele sidusa ja konsolideeritud säästva arengu raamistiku, mis on kooskõlas ülemaailmsete kliima- ja kestlikkuskavadega. Selles tuleks arvesse võtta piirkondade ja linnade ümberkujundavaid väljakutseid, et muuta rakendamine kohalike olude suhtes paremini kajastavaks.

ELi institutsioonid peavad tegema koostööd kõigi valitsustasanditega, et täita finantspuudujäägid, pakkudes otserahastamist ja konkreetseid suuniseid, võttes kasutusele keskkonnahoidliku eelarvestamise ning sidudes ELi rohelse kokkuleppe paremini ELi majanduse juhtimisega.

Komitee algatus „Roheline kokkulepe kohalikul tasandil“ hõlmab teabevahetus- ja kaasamisvahendeid, et kiirendada rohepööret kohalikul ja piirkondlikul tasandil. See võimaldab piirkondadel ja linnadel vahetada parimaid tavasid rohelse kokkuleppe rakendamise kohta ja anda selle kohta ekspertide tagasisidet.

[Rohelise kokkuleppe tulevik: kokkuvõtete tegemine ja komitee tulevikuküsitlus: 45 % vastanutest kinnitab, et nende linn või piirkond on seadnud 2050. aastaks kliimaneutraalsuse eesmärgi, näidates oma soovi ületada ELi laiem eesmärk]

Rohe- ja digipööre

VI. *Teha investeeringuid rohe- ja digipöördeks, toetada inimesi ja vähendada ebavõrdsust, edendades samal ajal Euroopa piirkondade tööstuse konkurentsivõimet.*

Rohe- ja digipöörde suurendavad nii kulusid kui ka riske ning tekitavad paljudele Euroopa piirkondadele eksistentsiaalseid probleeme. Energiahindade tõus ja välismaised kohapõhised tööstuspoliitika ähvardavad olukorda halvendada. Samal ajal seisavad kodumajapidamised silmitsi inflatsiooni mõjuga ja kogu Euroopas püsib suur ebavõrdsus. Peaaegu 50 % piirkondadest ja linnadest on pidanud looma toidupangad ja toiduabi jaotamise programmid. Kuna kaksiküleminek jätkub, on väga oluline, et Euroopa sotsiaalõiguste samba tööhõive, koolituse ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastase võitlusega seotud eesmärgid jääksid kesksele kohale. Riigi tasandist madalama tasandi valitsused vastutavad hariduse ja oskuste üldkulude olulise osa eest. Seetõttu on neil keskne roll sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamisel, pöörates erilist tähelepanu arengulõksude küsimusele. Kuna rohe- ja digipöörde tõttu peetakse 41 piirkonda tegelikult kõige haavatavamaks, otsivad piirkonnad ja linnad võimalusi oma vastupanuvõime ja konkurentsivõime tagamiseks, võttes vastu uusi strateegiaid, suurendades eksperditeadmisi, pakkudes vahendeid oskuste täiendamiseks ja luues liite, et teha oma hääl kuuldavaks. Euroopa piirkonnad ja linnad tunnevad üha enam digitaalsete ohtude tagajärgi: need on küberrünnete peamised sihtmärgid ja oluliste avalike teenuste ajutine seiskamine. Paljudel neist puuduvad aga piisavad rahalised vahendid ja organisatsiooniline suutlikkus, et suurendada digitaalset vastupanuvõimet ja ajakohastada oma majandusökosüsteeme.

EL peaks veelgi edendama kohalikku perspektiivi seoses oskuste arendamisega.

Regioonide Komiteed tuleks kutsuda kriitilise tähtsusega toorainete seaduse ja netonulltööstuse seadusega loodud juhtimis- ja järelevalveorganite liikmetena, kuna piirkondadel ja linnadel on oluline roll strateegiliste projektide ühiskondliku heakskiidu tagamisel ning muutuste ja investeringute hoobade kindlaksmääramisel.

EL peab suurendama oma jõupingutusi, korraldades teadlikkuse suurendamise kampaaniaid küberohtude kohta, mis on suunatud kohalikele ja piirkondlikele taristutele.

[Ipsose uuring: 52 % vastanutest peaks piirkondadel ja linnadel olema suurem sõnaõigus ELi poliitika kujundamisel seoses tugevama majanduse, sotsiaalse õigluse ja tööhõivega]

Ühtekuuluvuspoliitika tulevik

VII. *Reformida ühtekuuluvuspoliitikat missioonipõhise ja kohapõhise lähenemisviisiga, rakendades põhimõtet „ei kahjusta ühtekuuluvust“ kõigis poliitikavaldkondades.*

Tänu ühtsele turule on ELi SKP 9 % suurem kui ilma selleta. ELi sisekaubandus on viimase kolmekümne aasta jooksul toetanud 56 miljoni töökoha loomist. Heaolu ei jagune siiski õiglaselt ELi põhipiirkondade ja äärealade vahel. COVID-19 pandeemia ja Venemaa sõda Ukraina vastu on muutnud äärealade jaoks veelgi keerulisemaks ülejäänud ELile järelejõudmise. Ühtekuuluvuspoliitika, kuna pikaajalised investeringud aitavad kaasa ühtse turu paremale toimimisele, kaotades

piirkondadevahelise arengulõhe, pakkudes neile sotsiaalseid ressursse ja infrastruktuure. Piirkondlikud erinevused on siiski suured. Ühtekuuluvuspoliitika tulevik tuleb kujundada kaasava strateegiana, mis hõlmab kõiki inimesi ja sidusrühmi kõigil tasanditel, käsitledes praegust poliitika killustatust ja keerukust mitmes fondis.

EL peab edasi arendama tugevat kohapõhist ühtekuuluvuspoliitikat, millel on missioonipõhine lähenemisviis, mis võib aidata kõiki ELi kohti ja inimesi. Komisjon peab kohaldama põhimõtet „ei kahjusta ühtekuuluvust“ kõigis ELi poliitikavaldkondades ja algatustes, viies läbi põhjalikud territoriaalse mõju hindamised.

Komitee loodud ühtekuuluvuspoliitika allianss toimib arutelu- ja teabevahetusplatvormina, kaasates ELi institutsioone linnade ja piirkondadega.

[Ipsose uuring: 59 % vastanutest on teadlikud ühtekuuluvuspoliitika vahenditest]

Maapiirkondade tegevuskava

VIII. Pikaajaline lähenemisviis maapiirkondadele peab võimaldama neil investeerida rohe- ja digipöördesse, et tõhusalt võidelda rahvastikukao vastu ja meelitada ligi noori talente.

Hinnanguliselt on 2033. aastaks Euroopa maapiirkondadest lahkunud 30 miljonit inimest. See võrdub Rumeenia, Bulgaaria ja Leedu rahvaarvuga. Maapiirkonnad seisavad silmitsi takistustega, mis ohustavad nende majanduskasvu ja ELi eesmarke saavutada kliimanetraalsus. Noored ja pered lahkuvad maapiirkondadest selliste teenuste puudumise tõttu nagu koolid, haiglad, ühistransport ja digitaalne ühenduvus. See noorte pidev väljavool toob kaasa tööjõu vähenemise, kohaliku elanikkonna vananemise ning vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse. 16 % ELi elanikkonnast elab nn talentide arengu lõksu piirkondades. Täiskasvanuhariduse võimalused on palju väiksemad talentide arengu lõksus olevates piirkondades (5,6 % võrreldes ELi keskmisega 10 %). Piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused osalevad aktiivselt maaelu arengu integreeritud algatuste väljatöötamises ja elluviimises, nagu sihtotstarbelised kohalikud kooliprojektid, samuti maapiirkondade külade liikuvuskontseptsioonid ja rohelise ettevõtluse kavad naistele.

EL peaks rohkem investeerima maapiirkondadesse, kuna nad aitavad oluliselt kaasa rohepöördele sellistes valdkondades nagu taastuvenergia tootmine, kestlik toit ja looduskaitse.

Järgmise põlvkonna ühtekuuluvuspoliitika programmid ning taaste- ja vastupidavuskavad peaksid hoogustama investeringuid ja reforme, et vähendada talentide arengu lõksu ELi piirkondades, mitmekesistada noorte majanduslikke väljavaateid ning tagada maakogukondade majanduslik ja sotsiaalne heaolu.

Komitee osaleb aktiivselt maaelupaktis, mis pakub kõigile valitsustasanditele ja kodanikuühiskonnale platvormi maapiirkondade vajaduste ja potentsiaali tutvustamiseks.

Euroopa tulevikku kujundavad piirkonnad ja linnad

Euroopa demokraatia

IX EL peab ära kasutama kodanike usalduse piirkondlike ja kohalike esindajate vastu, et tugevdada Euroopa demokraatiat paremini ja suuremal määral.

Euroopa Liidus on kohalikul või piirkondlikul tasandil valimistel saadud 1,2 miljonil kodanikul. Need on Euroopa demokraatia rohujuuretasandid. Liikmesriikide kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on usaldusväärsemad kui riikide valitsused ning enamikus riikides on nad usaldusväärsemad kui ELi institutsioonid. Kasvav rahulolematuse piirkondades ja linnades ohustab üldist sotsiaalset ühtekuuluvust ELis. See muudab veelgi olulisemaks kohandada linnade ja piirkondade jaoks mõeldud ELi programme vastavalt ELi eri piirkondade erivajadustele ja nende vajadustele. Selleks peab kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel olema suurem sõnaõigus ELi poliitika kujundamisel. Riigi tasandist madalamate tasandite suurem kaasamine aitaks muuta ELi poliitikat kodanike jaoks paremini mõistetavaks ja aktsepteeritavaks.

EL peaks edendama Euroopa demokraatia ja valitsemise mitmetasandilist mõõdet ning kaasama kohalikke ja piirkondlikke poliitikuid süstemaatiliselt ELi õigusloomeprotsessi, jälgides seega Euroopa tuleviku konverentsi tulemusi.

2024. aasta juunis toimuvad Euroopa Parlamendi valimised on Euroopa demokraatia proovikivi. Sellega seoses peaksid ELi institutsioonid suurendama koostööd piirkondade ja linnadega, et suurendada usaldust ja valimisaktiivsust, tagades samal ajal nende hääle kuuldavaks tegemise järgmiste poliitiliste prioriteetide määratlemisel.

Programm „Noored valitud poliitikud“ ning komitee loodud kohalike ja piirkondlike volikogude liikmete võrgustik võivad veelgi toetada kohalikke ja piirkondlikke valitud esindajaid, tugevdades sildu ELi ja kohalike kogukondade vahel. Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on ka peamised partnerid, et suurendada ELi põhimõtetele ja väärtustele põhinevat ühtekuuluvustunnet Euroopa projektis.

[Ipsose uuring: 91 % vastanute puhul on oluline suurendada piirkondade ja kohalike omavalitsuste mõju riikliku poliitika kujundamisele]

Euroopa Liidu laienemine

X. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kaasamine oma kogemuste ja võrgustikega, et valmistuda järgmiseks laienemislaineks.

Venemaa sõda Ukraina vastu on suurendanud ELi laienemispoliitikat poliitilises tegevuskavas ja rõhutanud stabiilsuse tagamise tähtsust ELi naabruses nii ida- kui ka lõunapiiril tõhustatud piiriülese

koostöö kaudu. Kandidaatriikide piirkondadel ja linnadel on keskne roll kodanike kaasamisel ühinemisprotsessi, Euroopa väärtuste tugevdamisel ja Euroopa integratsiooni edendamisel.

Euroopa piirkonnad ja linnad saavad jagada oma ühinemiskogemusi ja toetada potentsiaalsete uustulnukate suutlikkuse suurendamist mitmesugustes vormides, nagu ühised nõuandekomiteed, töörühmad, idapartnerluse riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste konverents (CORLEAP), Euroopa ja Vahemere piirkonna riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste assamblee (ARLEM) või tehnilise abi ja teabevahetuse (TAIEX) vastastikune vahend. CORLEAP püüab praegu saavutada kahte eesmärki: jätkata idapartnerluse raamistikus kohalikul ja piirkondlikul tasandil mitmepoolse koostöö vormi loomist ning aidata ELi uutel kandidaatriikidel liikuda ELi suunas, ning jätkab seda lähitulevikus.

Lisaks on piiriülese koostöö programmid naaberriikidega (eelkõige Interregi IPA piiriülese koostöö programmide kaudu) olnud väga olulised, et suurendada usaldust ja arendada eksperditeadmisi naabruses asuvates kohalikes ja piirkondlikes omavalitsustes, kui nad valmistuvad ELiga ühinemiseks.

See lihtsustab suutlikkuse suurendamist ning suurendab arusaamist ELi poliitikast ja õigusaktidest.

Euroopa piirkonnad ja linnad saavad täielikult osaleda ELi laienemisprotsessis, toetades mitmepoolse koostöö vorme ja pakkudes praktilist tuge ELi kandidaatriikide kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele.

Varasemad laienemisvoorud on näidanud, et detsentraliseerimine ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste kaasamine ELi liikmesuse ettevalmistamisse on edu võti.

Komitee toetab piiriülese koostöö tugevdamist naabruses asuvate kohalike ja piirkondlike omavalitsustega ning annab panuse TAIEXi edendamisse ühiste nõuandekomiteede ja töörühmade, samuti ARLEMi ja CORLEAPi kaudu ning tal on eriline roll laienemisprotsessis osalevate riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste abistamisel ELi õigustiku rakendamiseks valmistumisel. Regioonide Komitee keskendub oma laienemistöös praktilise suutlikkuse suurendamisele ja on eelkõige laiendanud oma noorte valitud poliitikute programmi kandidaatriikidele.

1

Jätkata ja tugevdada Ukraina toetamist, tehes ülesehitamisel ja reformimisel koostööd ELi piirkondade ja linnadega.

2

Tagada mitmetasandilise valitsemise lähenemisviis energiasüsteemi ümberkujundamisele. Ainult suuremate ELi vahendite abil saab suurendada ja parandada kohalike ja piirkondlike projektide mõju, et saavutada ELi kliimaeesmärgid kohapeal ja suurendada kohalike kogukondade heakskiitu rohepöördele.

3

Investeerida kohapõhise strateegia abil märkimisväärselt kliimamuutustega kohanemisse ja nende leevendamisse, et säilitada piirkondade ja linnade ühtekuuluvus ja vastupanuvõime ning tulla toime kliimamuutuste murrangulise ja asümmeetrilise mõju ning elurikkuse vähenemisega.

4

Toetada kestlikku kohalikku põllumajandust ning teha koostööd kohalike ja piirkondlike omavalitsustega, et aidata muuta Euroopa toidusüsteemid vastupidavamaks ja kestlikumaks.

5

Tagada suurem toetus Euroopa roheline kokkuleppe ja kestliku arengu eesmärkide rakendamiseks kohalikul ja piirkondlikul tasandil.

6

Kaasata investeeringuid rohe- ja digipöördesse, toetada inimesi ja vähendada ebavõrdsust, edendades samal ajal ka Euroopa piirkondade tööstuse konkurentsivõimet.

7

Reformida ühtekuuluvuspoliitikat ülesande- ja kohapõhise lähenemisviisi abil, kohaldades kõigis poliitikavaldkondades ühtekuuluvuse mittekahjustamise põhimõtet.

8

Pikaajaline lähenemisviis maapiirkondadele peab võimaldama neil investeerida rohe- ja digipöördesse, et tõhusalt võidelda rahvastikukao vastu ja meelitada ligi noori talente.

9

EL peab kasutama kodanike usaldust piirkondlike ja kohalike esindajate vastu, et Euroopa demokraatiat paremini ja suuremal määral tugevdada.

10

Kaasata kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused koos nende kogemuste ja võrgustikega, et valmistuda järgmiseks laienemiseks.

I peatükk – Piirkonnad ja linnad kriiside ohjamiseks

Euroopa Liitu mõjutab mitmetahuline kriiside kogum. Alates Venemaa Ukraina-vastasest sõjast ja selle tagajärgedest energia-, kliima- ja toidukriisidele, sotsiaalsele ebavõrdsusele ja COVID-19 pandeemia püsivatele tagajärgedele on piirkonnad ja linnad esirinnas, lahendades arvukaid probleeme, millega kodanikud silmitsi seisavad.

Euroopa Liit pannakse proovile ja ta seisab selle eest seni, kuni ta jätkab uute ühiste solidaarsus- ja vastupanuvõimevahendite arendamist, et toetada oma territooriume ja kodanikke.

A. Ukraina: Ümberasustatud inimesed, jätkusuutlik ülesehitus, tee ELiga integreerumiseks

Venemaa sõda Ukraina vastu on põhjustanud põgenike enneolematu sissevoolu, mõjutades ebahühtlaselt ELi piirkondi ja linnu. Hoolimata paljudest raskustest on kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused võtnud edukaid meetmeid ümberasustatud ukrainlaste vastuvõtmiseks, ergutades samal ajal kohaliku elanikkonna solidaarsust. Praegu keskendutakse erakorralistelt meetmetelt pikaajalistele sotsiaal-majandusliku kaasamise strateegiatele. Millised piirkonnad on esirinnas ümberasustatud ukrainlaste abistamisel kohalikul tasandil? Kuidas saab kohalike omavalitsuste solidaarsus aidata Ukrainal sõjast taastuda ja ehitada oma rahvale paremat tulevikku?

ELi ja Ukraina piirkonnad ja linnad on veendunud, et neil on Ukraina ülesehitamisel aktiivne roll. Nad juba töötavad sel eesmärgil välja struktuuri, põhimõtteid ja kavasad selliste võrgustike raames nagu Euroopa linnade ja piirkondade liit Ukraina ülesehitamiseks, mille on loonud Regioonide Komitee, mis ühendab ELi ja Ukraina kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi.

Ukraina integratsioon ELiga käib käsikäes Ukraina ülesehitamisega. Ukraina kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused peavad olema valmis ELiga ühinemiseks ja vajavad oma ELi partnerite toetust. Komitee annab oma panuse suutlikkuse suurendamise algatuste kaudu.

Pärast ajaloo kõige intensiivsemat konfliktist põhjustatud rännet ELi on 1 paljud piirkonnad ja linnad nüüd kriisirežiimilt üle minema jätkusuutlike strateegiate väljatöötamisele Ukraina kodanike integreerimiseks, kellele ELi kaitse on tagatud. Enamik ukrainlasi, kes saavad Euroopa Liidus ajutist kaitset (3,5 miljonit ELis 4 miljonist)⁴ saabusid ja registreeriti esimese kolme kuu jooksul pärast Venemaa sissetungi 24. veebruaril 2022. 2022. aasta teisel poolel ja kogu 2023. aasta jooksul alustasid linnad ja piirkonnad üleminekut hädaolukordadele reageerimiselt struktureeritud ja kestlike integratsioonistrateegiate väljatöötamisele, mille eesmärk on parandada ümberasustatud ukrainlaste sotsiaal-majanduslikku kaasamist.⁵

88 % piirkondadest ja linnadest on võtnud konkreetseid meetmeid, et reageerida Ukraina sõja tõttu tekkinud hädaolukorrale oma linnas või piirkonnas, ning koos kohalike kogukondadega on neil jätkuvalt oluline roll ümberasustatud ukrainlaste toetamisel. Ligikaudu pooled piirkondade ja linnade ametiasutustest on loonud vastuvõtukeskused ja pakkunud ümberasustatud inimestele majutust ning üle kolmandiku on taganud juurdepääsu sotsiaalhoolekandele ja arstiabile (33 %). 21 % on loonud võimalusi ja vahendeid spetsiaalselt ümberasustatud lastele ning 13 % on võtnud meetmeid, et leevendada sõja majanduslikku ja sotsiaalset mõju kõige haavatavamatele isikutele ning leevendada energiahindade tõusu mõju kodanikele ja ettevõtetele. Üle kolmandiku (35 %) on osalenud ka sümboolsetes Ukraina toetamise meetmetes. Lisaks Ukraina täielikule toetamisele Venemaa agressori

¹ Lisateabe saamiseks vt Wilfred Martensi Euroopa Uuringute Keskus, [Piriülesed Liikumised Võrreldes: Ränne Ukrainast ja Ukrainasse ajaloolises võrdluses teiste konfliktidest tingitud olukordadega](https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm), veebruar 2023 ja <https://www.oecd.org/newsroom/russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-generates-historic-migration-flows.htm>.

² Ajutise kaitse andmine [nõukogu rakendusotsuse 2022/382 \(Mach 2022\)](#) alusel. Selle kaitse saajatele viidatakse käesolevas dokumendis hiljem üldmõistega „pagulased“.

³ ÜRO pagulaste ülemvolinik, olukord [Ukrainas: Kiirvärskendus #18](#), 24. juuni 2022.

⁴ Eurostat, [Ukrainast põgenevate isikute ajutine kaitse](#), august 2023.

⁵ Vt näiteks Regioonide Komitee loodud võrgustik „Linnad ja piirkonnad sisserändajate integreerimiseks“, näiteks konverentsid teemal „Sisserändajate juurdepääs tervishoiule: alates hädaolukordadele reageerimisest kuni kestlike lahendusteni ning piirkondade ja linnade mõjuvõimu suurendamiseni rändajate integratsiooni juhtimises.“

vastu on enamik piirkondi ja linnu (60 %) veendunud, et ukrainlaste kohalolek tooks kaasa positiivseid demograafilisi ja majanduslikke tagajärgi (54 %).⁶

Kuna enamik Ukraina registreeritud ajutise kaitse saajatest on naised ja lapsed, pakuvad 7 paljud piirkonnad ja linnad ka kohandatud tuge, haridus- ja integratsiooniteenuseid. Üle 56 % piirkondadest ja linnadest pakuvad Ukraina naistele eritoetust lastehoiuteenustena, millele järgneb eluase (55 %), tööalane koolitus (52 %), psühholoogiline abi (peaaegu 48 %), tervishoid (46 %) ja transport (45%).⁸ Kuid umbes 44 % ei paku Ukraina ümberasustatud naistele kohandatud eritoetust, mis on probleem, millega tuleb tegeleda, et toetada neid ja tagada nende-sotsiaalmajanduslikuks integratsiooniks piisavad tingimused⁹. Väljapaistev näide kiirest integratsioonist ning tunnustus Ukraina naiste tugevusest ja otsusekindlusest on pärit Poolast, kus valitsuse andmed kinnitavad, et eelmise aasta lõpuks oli 60–70 % leidnud regulaarse töökoha.¹⁰

Kuigi solidaarsus Ukraina rahvaga on olnud kogu ELis ühemõtteline, mõjutab selle enneolematu kriisi territoriaalne mõju peamiselt piirkondi ja linnu vaid kolmes liikmesriigis. See on tingitud mitmest tegurist, nagu koondumine linna- ja suurlinnapiirkondadesse, suured olemasolevad diasporaad mõnes piirkonnas, ukrainlaste lii viisavaba reisimine ELi ning kiire kaitse ajutise kaitse direktiivi alusel, mis kõik aitasid kaasa väga detsentraliseeritud vastuvõtuprotsessile.

Enamik tubakatoodete direktiivi alusel registreeritud ukrainlastest elab Saksamaa, Poola¹² ja Tšehhi piirkondades ning nendes riikides asuvad 10 suurima registreerimisnumbriga piirkonda: Nordrhein-Westfalen (Saksamaa), Mazowieckie (Poola), Bayern (Saksamaa), Baden-Württemberg (Saksamaa), Niedersachsen (Saksamaa), Dolnośląskie (Poola), Śląskie (Poola), Małopolskie (Poola), Wielkopolskie (Poola) ja Praha (Tšehhi). Rumeenias, Hispaanias, Itaalias, Slovakkias ja Austrias on ka piirkondi, kus registreerimiste arv ületab 20000 piirkonda (vt allpool esitatud kaarti). Ukrainlaste ja kohalike elanike suhe onsiiski suurim Tšehhis, Poolas ja Eestis.¹³

---

⁶ Regioonide Komitee, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, Eurochambresi uuringu tulemused, mida tutvustati [CIVEXi komisjoni 18. aprilli 2023. aasta koosolekul](#) ja [ELi piirkondade nädala seminaril](#).

⁷ [30. aprill 2023: peaaegu 4 miljonit ELi ajutise kaitsega – Tooted Eurostat News – Eurostat \(europa.eu\)](#)

⁸ Regioonide Komitee, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, Eurochambresi uuringu tulemused, mida tutvustati [CIVEXi komisjoni 18. aprilli 2023. aasta koosolekul](#) ja [ELi piirkondade nädala seminaril](#).

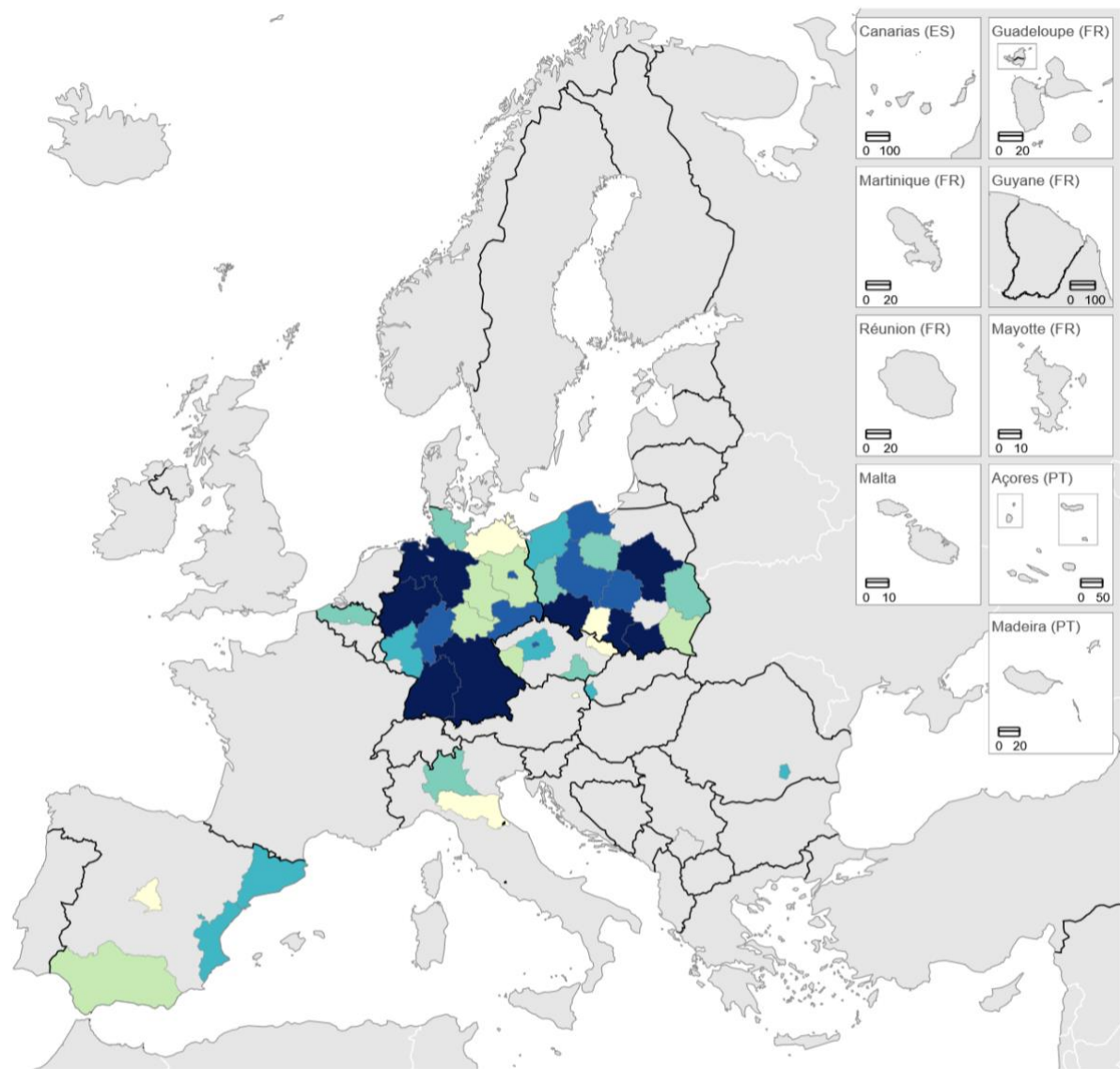
⁹ *Ibid.*

¹⁰ <https://www.ft.com/content/f7ab2cf3-ac3a-4d90-93b4-10ef51c07159>.

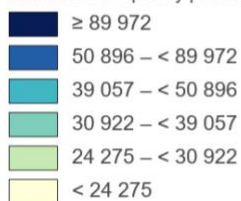
¹¹ [Eurostati](#) andmetel oli Ukraina kodakondsus 2021. aasta lõpus Maroko ja Türgi kodanike [järel](#) kolmas kõige levinum ELi-väline kodakondsus ELis elamislubade koguarvu ning elamislubade puhul.

¹² Riiklikul tasandil registreeriti kõige rohkem ukrainlasi tubakatoodete direktiivi alusel Saksamaal (1090235), Poolas (995035) ja Tšehhis (331850); vt <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230609-1>.

¹³ Võrreldes iga ELi liikmesriigi elanikkonnaga oli suurim ajutise kaitse saajate koguarv tuhande inimese kohta Tšehhis (31,6 inimest 1000 elaniku kohta), Poolas ja Eestis (mõlemas 26,4), Leedus (24,5), Bulgaarias (22,7) ja Lätis (21,2); vt <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230609-1>.

Number of temporary protection registration

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

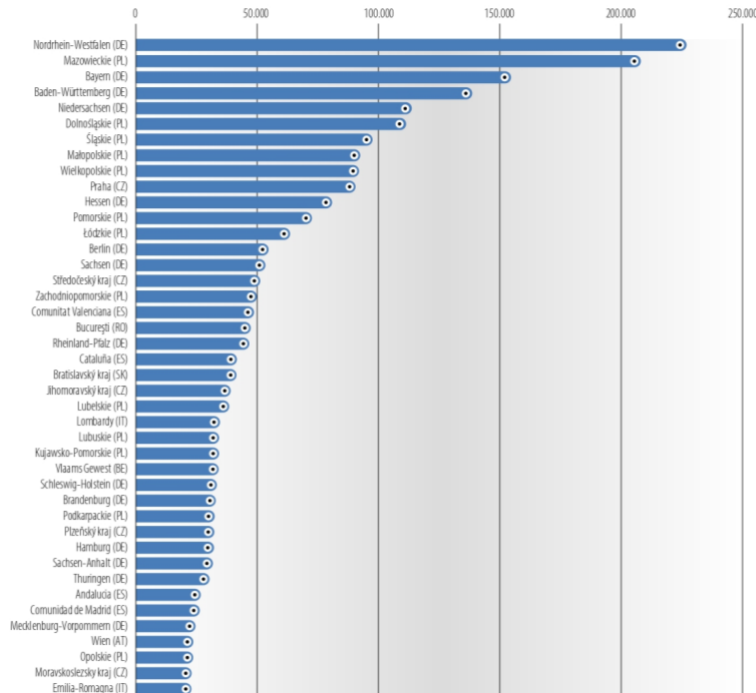
Joonis 1 NUTS 2 piirkonnad, kus on registreeritud üle 20000 aktiivse ajutise kaitse (Ukraina kodanikud)

Allikas – komitee kogumik, mis põhineb ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametil, Mediendienst Integration, ibz, Minv, La Moncloa, Österreichischer Integrationsfonds¹⁴

Märkus. See kaart näitab tahtlikult ainult valitud piirkondi

¹⁴ Andmeallikad: vastavalt olemasolevatele (ja erineva kehtivusajaga) andmetele, mis on kättesaadavad aadressil https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine_Σ; <https://dofi.ibz.be/fr/news/accueil-en-belgique-des-personnes-en-provenance-dukraïne-bilan-apres-un-de-conflit>; <https://www.minv.sk/?docasne-utocisko>; https://www.lamoncloa.gob.es/lang/en/gobierno/news/Paginas/2023/20230310_ukrainian-refugees.aspx; <https://www.integrationsfonds.at/>.

Joonis. 2 ELi piirkonnad, kus on kõige rohkem ukrainlasi, kes on aktiivselt registreeritud ajutise kaitse saamiseks
Allikas – Regioonide Komitee kogumik 15

Paljudel piirkondadel ja linnadel on jätkuvalt probleeme, kuna nende suutlikkus pakkuda kohalikele ja pagulastele teenuseid, nagu majutus, elatusvahendid, arstiabi, haridus ja tööhõive, on piiratud ega ole sageli optimeeritud.¹⁶

Poolas iseloomustab ukrainlaste territoriaalset jaotust suurte linnastutega vojevoodkondade koondumine. Kaks kolmandikku ukrainlastest Poolas elab 12 suurimas suurlinnapiirkonnas¹⁷ ja enamik neist viibib Varssavis (üle 100000), Wrocławis, Krakówis ja Poznańis.¹⁸

Saksamaal oli Ukraina kodanike osakaal kogurahvastikus suurim Berliinis ja Hamburgis. Saabujate suure arvu tõttu väljendasid mõned piirkondlikud omavalitsused muret oma piiride saavutamise pärast ning vajadust rohkemate koolide, lasteadeade ja majutuskohtade järele.¹⁹

Tšehhis, Praha linnas, oli raskusi peaaegu veerandi ukrainlaste vastuvõtmisega,²⁰ kuid 2022. aasta oktoobri lõpus kiitis pealinn heaks Ukraina pagulaste toetamise strateegilise raamistiku ning tegi koostööd UNICEFiga Ukrainast põgenenud inimeste abistamise uue keskuse loomisel ja juhtimisel.

Ebapiisavad ressursid ja rahastamispiirangud on olnud kõigi piirkondade ja linnade jaoks kõige pakilisemad küsimused seoses ukrainlastele oluliste teenuste osutamise ja pikaajaliste integratsiooneesmärkide elluviimisega. Raha, mida anti piirkondadele ja linnadele ukrainlaste toetamiseks, tuli peamiselt kõrgematelt valitsustasanditelt (51 %, mis oli tervitatav kasv 20 %-lt enne

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Dobiás, K. ja Homem, F., [ELi linnad ja piirkonnad, kes võtavad vastu Ukraina pagulasi – mitmetasandilise koordineerimise kaardistamine](#), Regioonide Komitee tellitud uuring, 2022.

¹⁷ <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-ukrainy-w-polsce--aktualne-dane-migracyjne>.

¹⁸ <https://www.portalsamorzadowy.pl/polityka-i-spoleczenstwo/w-tych-polskich-miastach-uchodzczy-z-ukrainy-osiedlaja-sie-najchetniej.442844.html>.

¹⁹ <https://www.schengenvisainfo.com/news/germany-calls-on-eu-countries-for-fairer-distribution-of-ukrainian-refugees/>.

²⁰ <https://www.mvcr.cz/clanek/v-ceske-republice-je-aktualne-325-tisic-uprchliku-z-ukrajiny.aspx>.

sõja algust), millele järgnes erasektor (10 %), samas kui ELi otserahastus oli märkimisväärselt piiratud või ei olnud kohalikele omavalitsustele otseseks kasutamiseks kättesaadav.

Seoses Ukrainast pärit põgenike toetamisega kasutas ainult umbes 5 % piirkondadest ja linnadest Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist (AMIF), 9 % Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja ainult 1 % Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) vahendeid. Pagulaste puhul on selliste vahendite kasutamine üldiselt suurem: 13 % piirkondlikest ja kohalikest omavalitsustest saab tavaliselt toetust Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi vahenditest, 10 % ESF+ vahenditest ja 2 % ERFi vahenditest.²¹

Seetõttu on vajasuuremat otsetoetust piirkondadele ja linnadele, et nad jätkaksid avalike teenuste tõhusat osutamist kõigis oma pädevusvaldkondades, integreerides samal ajal ukrainlased ka kohalikesse kogukondadesse. Erilist tähelepanu pööratakse sihipäraste meetmete tagamisele, milles võetakse paremini arvesse enamiku naiste, laste ja muude ümberasustatud isikute erivajadusi ja õigusi.

UKRAINA KONSULTATSIOONIKESKUSED

PRAHA, BERLIIN JA GDANSK AITAVAD UKRAINLASI NENDE KEELES

Praha (Tšehhi), Berliin (Saksamaa) ja Gdansk (Poola) rajasid Ukraina konsultatsioonikeskused, et pakkuda Ukraina kodanikele, peamiselt naistele, alaealistele lastele või eakatele, näost näkku konsultatsioone nende emakeeles.²²

AVATUD USTEGA ÜHE AKNAGA AGENTUUR

RIIA KOONDAB OMA ABI UKRAINLASTELE

Riia linnas (Läti) on avatud uste poliitika ja see aitab ukrainlasi mitmel viisil, näiteks pagulaste tugikeskuse käitamine on muutunud ühtseks asutuseks, kus asuvad kõik valitsus-, munitsipaal- ja valitsusvälised teenistused, rentides täiendavaid klassiruumi Ukraina laste hoidmiseks koolides ning algatades digitaalseid nomaadviisiasid ja talentide sponsorlust.²³

Ukraina jätkusuutliku ülesehitamise protsess on **juba alanud ning ELi piirkonnad ja linnad on juba kaasatud**. Isegi kui Venemaa agressioonisõda põhjustab jätkuvalt äärmiselt suurt tsiviilkahju ja infrastruktuuri kahjustamist, on 24 piirkonnad ja linnad kogu ELis juba võtnud kohustuse teha mitmesuguseid ülesehitustöid, mis ei saa oodata sõja lõppu, kuna need on otsustava tähtsusega kohalike kogukondade igapäevaseks toimimiseks vajalike teenuste taastamiseks. Paljud ELi linnad ja piirkonnad on andnud Ukraina kaksiklinnadele otsest humanitaarabi ja rahalist toetust, annetanud

²¹ Regioonide Komitee, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, Eurochambresi uuringu tulemused, mida tutvustati [CIVEXi komisjoni 18. aprilli 2023. aasta koosolekul](#) ja [ELi piirkondade nädala seminaril](#).

²² Projekti rahastavad Saksamaa siseministerium ja Tšehhi Vabariigi siseministerium ning projekti viib ellu Rahvusvaheline Migratsioonipoliitika Arendamise Keskus; vt <https://www.icmpd.org/news/ukraine-consultation-centres-supporting-ukrainian-citizens-abroad>.

²³ Eurocities, [Riias, abistades ukrainlasi lugematult](#), jaanuar 2023.

²⁴ Maailmapank, Ukraina valitsus, Euroopa Liit, ÜRO, [Ukraina: kiire kahju ja vajaduste hindamine](#), veebruar 2022 – veebruar 2023, märts 2023.

humanitaarabiorganisatsioonidele ning andnud oma panuse remondimaterjalide, elektrigeneraatorite, kiirabiautode, busside ja muude kasulike esemetega²⁵.

Ülesehitustööd ja reformid toimuvad paralleelselt, reageerides väljakutsetele, mis erinevad sõltuvalt hävitamise ulatusest Ukrainas. Nii nagu see erineb piirkondade ja omavalitsuste vahel sõltuvalt nende geograafilisest asukohast ja eesliini lähedusest,²⁶ on ka probleemid ja vajadused erinevad. Kuna järeleandmatu võitlus ja vaenutegevus süvendavad jätkuvalt rasket humanitaarolukorda Ukraina teatavates piirkondades, peavad²⁷ paljud piirkonnad ja linnad keskenduma veele, kanalisatsioonile, toidule, tervishoiuteenustele ja kodude remondiks vajalikele materjalidele juurdepääsu tagamisele. Siiski on neid, kes suudavad üha enam keskenduda pigem taastamis- ja ülesehitustööle kui erakorralistele humanitaarvajadustele ning otsivad sel eesmärgil rahvusvahelisi partnereid paljudes valdkondades – alates demineerimisest kuni linnade ümberehitamise ja majanduskoostööni –, et keskenduda samaaegselt ülesehitus- ja reformikavadele.²⁸

83 % ELi linnadest ja piirkondadest on veendunud, et nad saavad Ukraina ülesehitamisele kaasa aidata. Peaaegu pooled (45 %) kõigist ELi linnadest ja piirkondadest arvavad, et nad saavad aidata, osaledes laiemas Euroopa Ukraina ülesehitamise kavas, samas kui umbes kolmandik ELi linnadest ja piirkondadest näeb oma potentsiaalset panust Ukraina ülesehitusse materiaalse ja rahalise abi andmisel (31 %) ning mestimisprogrammides, et tugevdada tehnilist ja institutsioonilist suutlikkust ning vahetada parimaid tavasid (30 %). 27 % ELi linnadest ja piirkondadest on valmis kaasa aitama hea valitsemistava edendamise kaudu kohalikul ja piirkondlikul tasandil ning 16 % leiab, et avalikku haldust võiks toetada ülikoolide ja ametnike koolituskeskuste korraldatud koolitusprogrammidega (sh veebikursused).

Kavandatavas 50 miljardi euro suuruses ELi rahastamisstruktuuris Ukraina ülesehitamiseks tunnistatakse samuti, et piirkonnad ja linnad tuleb kaasata kõikidesse etappidesse. Piirkondade ja linnade otsene toetamine on ELi lähenemisviisis kesksel kohal, mida tõendab asjaolu, et nende mõjuvõimu suurendamine on eeltingimus Ukraina rahastamisvahendile,²⁹ mille Euroopa Komisjon³⁰ kehtestas oma ettepanekus mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) läbivaatamise kohta. Kuna ELi eelarve ei³¹ olnud kavandatud Ukraina -vastase sõja tagajärgedega toimetulemiseks ja sõja algusest peale kasutatud nn paindlikkusmeetmetega toimetulekuks, on uue Ukraina rahastamisvahendi loomine õigeaegne ja tervitatav, nagu ka ettepanekus osutatud tähelepanu piirkondade ja linnade kaasamisele otsuste tegemisse ja nende suutlikkuse suurendamisele³².

ELi ja Ukraina piirkondade ja linnade kahepoolsete partnerluste arv on suurenenud, kuid enam kui pooltel Ukraina väiksematel linnadel ei ole ikka veel ametlikke ELi partnereid. Riigi tasandist madalama tasandi koostöö,³³ näiteks Gdanski (Poola)³⁴ ja Lvivi (Ukraina) vahel, ning vastastikused

²⁵ Rohkem näiteid ELi piirkondade ja linnade toetusmeetmete kohta vt <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/help-for-ukraine.aspx>.

²⁶ Maailmapank, Ukraina valitsus, Euroopa Liit, ÜRO, [Ukraina: kiire kahju ja vajaduste hindamine, veebruar 2022 – veebruar 2023](#), märts 2023.

²⁷ 2023. aastal vajab humanitaarabi hinnanguliselt 17,6 miljonit inimest ning kõige haavatavamate elanikkonnarühmade kaitsmine peaks olema prioriteet enne järjekordset rasket talve; vt: ÜRO humanitaarasjade koordinaatsioonibüroo, [Ukraina humanitaartegevus 2023: olukorra aruanne](#), august 2023.

²⁸ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/CP-84-Ukraine-cities-regions-stepping-up-search-for-international-partnerships.aspx>.

²⁹ Euroopa Komisjon, „[Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus Ukraina rahastu loomise kohta](#)“, juuni 2023.

³⁰ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/regions-and-cities-crucial-role-in-Ukraine-reconstruction.aspx> ja.

³¹ Olemasolevate programmide rahaliste vahendite ümberjaotamine, kasutamata vahendite ja reservide ümberjaotamine Ukraina jaoks.

³² Täpsema teabe saamiseks vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3355.

³³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/Ukraine-Alliance-Insight.pdf>.

³⁴ <https://cor.europa.eu/fr/events/pages/4th-meeting-of-cor-working-group-ukraine-.aspx>.

ülesehitustööd, näiteks Ukraina linnade kaasamine kliimaneutraalsete ja arukate linnade missiooni³⁵ ning mitmesugused mestimislepingud,³⁶ on oluline osa ülesehitusprotsessist ja Ukraina lähendamisest ELi standarditele.³⁷ Kuigi enamik kehtivatest lepingutest sõlmitakse Poola piirkondade ja linnadega ning Ukrainale lähemal asuvate ELi liikmesriikidega, viitavad³⁸ paljud uued lepingud Saksamaa³⁹ ja Prantsusmaa⁴⁰ kohalike omavalitsustega laiemale üleeuroopalisele suundumusele.

ELi linnadel on Ukraina partneritele palju pakkuda⁴¹ eksperditeadmisi ja parimaid tavasid sellistes küsimustes nagu linnade säästev areng, kultuuripärandi kaitse, haridus, sotsiaalteenused, põhiõigused ja hea valitsemistava. Kuigi piirkondlikud pealinnad loovad teistest linnadest suurema tõenäosusega majandus- ja ärikoostööd välismaal asuvate linnadega, ei ole⁴² enam kui pooltel Ukraina väiksematel linnadel, peamiselt Ukraina idaosas, endiselt ametlikku rahvusvahelist koostööd ning ELi ja Ameerika Ühendriikide koostöö tihendamiseks riigi tasandist madalamal tasandil on veel palju ruumi.⁴³

Euroopa Regioonide Komitee⁴⁴ loodud linnade ja piirkondade liit Ukraina ülesehitamiseks aitab täita lünga ELi ja liidu vahelises piirkondlikus koostöös ning ühendab mõlemad pooled. Üleeuroopaline platvorm, millel on potentsiaal ühendada tuhandeid kohalikke ja piirkondlikke juhte ELis ja laiemalt Euroopas, on oma tegevuse ja strateegiliste soovitude kaudu märkimisväärselt kaasa aidanud rahvusvahelise koostöö⁴⁵ ja ülesehitustöö tõhustamisele, kaasates üha rohkem esindajaid, sealhulgas komitee liikmeid, Euroopa Nõukogu Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Kongressi, Euroopa ühendusi, nagu CEMR, CPMR, EUROCITIES, CALRE, AER, linnapeade pakt, energialinnad, samuti kõik Ukraina kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ühendused ja paljud assotsieerunud partnerid.⁴⁶

Regioonide Komitee soovitud kohalike ja piirkondlike omavalitsuste rolli tugevdamiseks Ukraina taaste- ja ülesehitusprotsessis ning teel ELi liikmeks saamise suunas põhinesid detsentraliseerimisarutelul⁴⁷ Ukraina majanduse taastamise konverentsil,⁴⁸ korrates vajadust, et

³⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/horizon-miss-2023-cit-02-01>

³⁶ Ukrainas sõlmitakse mestimislepingud nii kohalikul tasandil (peamiselt linna tasandil) kui ka piirkondlikul (oblastid) ja allpiirkondlikul/piirkondlikul (rayon) tasandil.

³⁷ Hea ülevaate saamiseks nendest raskustest ja soovitudest nende ületamiseks vt Smętkowski, M., Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowska, J. ja Przekop-Wiszniowska, E., „Koostöö ELi linnade ja piirkondade vahel nende Ukraina partneritega“, uuring, mille REGI komisjon tellis Euroopa Parlamendis 2023. aastal.

³⁸ *Ibid.* 2022. aastal oli Ukraina linnades välispartneritega sõlmitud enam kui 1000 mestimislepingut, samas kui piirkondliku ja piirkondliku tasandi ametiasutused olid sõlminud peaaegu 350 sellist lepingut – üle kahe kolmandiku ELi partneritega.

³⁹ 2022. aasta veebruaris oli Saksamaa ja Ukraina omavalitsuste vahel 80 partnerlust, vt [Karte: 80 deutsch-ukrainische Städtepartnerschaften | BMZ](https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/unsere-projekte/kommunen-in-der-ukraine-krise-staerken/projektnachrichten/staedtepartnerschaften); nüüd on 120 partnerlust, vt <https://www.bertelsmann-stiftung.de/de/unsere-projekte/kommunen-in-der-ukraine-krise-staerken/projektnachrichten/staedtepartnerschaften>; vt ka <https://cities4cities.eu/14-ukrainian-communities-started-cooperation-with-17-german-municipalities/>.

⁴⁰ Näiteks Prantsusmaa Bourgogne-Franche-Comté ja Ukraina Vinnõtsia oblasti vahel, vt <https://www.infos-dijon.com/news/bourgogne-franche-comte/bourgogne-franche-comte/relations-internationales-la-region-bourgogne-franche-comte-prepare-un-partenariat-avec-l-oblast-ukrainien-de-vinnytsia.html>.

⁴¹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/Ukraine-Alliance-Insight.pdf>.

⁴² Vt näiteks Läbipaistvate linnade programmi koostatud uuring, mis on kättesaadav veebisaidil „[Koostöö sõsarlinnade vahel: piirkonnad, kus välismaised omavalitsused toetavad Ukraina linnu](https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx)“.

⁴³ Smętkowski, M., Kniazevych, A., Olechnicka, A., Orchowska, J. ja Przekop-Wiszniowska, E., „Koostöö ELi linnade ja piirkondade vahel nende Ukraina partneritega“, Euroopa Parlamendi regionaalarengukomisjoni tellitud uuring, 2023.

⁴⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx>.

⁴⁵ <https://cor.europa.eu/en/events/Pages/putting-lugano-principles-into-action.aspx>.

⁴⁶ Ukraina Ülesehituse Euroopa Linnade ja Piirkondade Liidu partnerite ja assotsieerunud partnerite täielik loetelu on esitatud aadressil <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/european-alliance-of-cities-and-regions-for-the-reconstruction-of-ukraine.aspx#Partners>.

⁴⁷ Komitee esitles seda Euroopa linnade ja piirkondade liidu nimel Ukraina ülesehitamise nimel 25. mail 2023 [Londonis toimuva Ukraina majanduse taastamise konverentsi silmas pidades toimunud seminaril](https://www.urc-international.com/road-to-london-event).

⁴⁸ <https://www.urc-international.com/road-to-london-event>.

piirkonnad ja linnad osaleksid otseselt majanduse taastamise, ülesehitustöö (sealhulgas projektide prioriseerimine, kavandamine ja valimine) ja ELiga ühinemiseks valmistumise edukuse seisukohast.

EUROOPA REKONSTRUKTSIOONILIIT

REGIOONIDE KOMITEE ALGATUS ABI KOORDINEERIMISEKS JA UKRAINA PIIRKONDADE TOETAMISEKS

Euroopa linnade ja piirkondade liit Ukraina ülesehitamiseks pakub platvormi abialaste jõupingutuste koordineerimiseks ning ELi piirkondade ja linnade tugeva poliitilise ja sümboolse toetuse väljendamiseks Ukraina kolleegidele,⁴⁹ et tagada nende sisuline osalemine ülesehitusprotsessis vastavalt strateegilistele soovitudele.⁵⁰

Käimas on töö Ukraina piirkondade ja linnade ettevalmistamiseks ELiga ühinemise protsessiks ning komitee toetab oma partnereid ELi volitatud reformide elluviimisel. Pärast seda, kui Regioonide Komitee kinnitas sümboolselt oma solidaarsust Ukrainaga, andes Ukraina linnade liidu esimehele ja Kiievi51 linnapeale Vitaliy Klitschkole auliikmena õiguse toetada Ukrainat konkreetse 10-punktilise toetuspaketiga.⁵²

Kava rakendamisel tegi komitee viivitamata kättesaadavaks Ukraina kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele kontoriruumid,⁵³ kaasas Ukraina valitud ametnikud oma noorte valitud poliitikute programmi,⁵⁴ avas koolitus- ja värbamisvõimalused Ukraina piirkondadest ja linnadest lähetatud ekspertidele, elavdab vastastikust koostööd Euroopa Liidu korruptsioonivastase algatuse⁵⁵ ja selle „Integrity Cities“ kontseptsiooni toel ning laiendas Ukraina tööühma, et pakkuda Ukraina partneritele sihipärast poliitilist ja tehnilist tuge, et aidata neil saavutada head valitsemistava kõigil tasanditel, tugevdada kohalikku demokraatiat ja edendada detsentraliseerimisreformi.⁵⁶

Solidaarsus Ukrainaga sõltub ka põlvkondadevahelisest solidaarsusest. Seepärast käivitasid Euroopa Regioonide Komitee ja Ukraina linnade liit suvelaagrite algatuse ning⁵⁷ paljud linnad ja piirkonnad korraldasid Ukraina lastele ja noortele puhkuseprogramme.⁵⁸ Ligikaudu 20 linna

⁴⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/European-Alliance-of-Cities-and-Regions-for-the-reconstruction-of-Ukraine.aspx>.

⁵⁰ https://cor.europa.eu/en/events/Documents/Recommendations_kohalike_ja_piirkondlike_omavalitsuste_rolli_tugevdamiseks_Ukrainas.pdf.

⁵¹ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Bureau-Ukraine.aspx>.

⁵² https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR_10-punktiline_toetuspakett_Ukrainale.pdf.

⁵³ Praegu Lvivi büroo, mis tegutseb ka teiste Ukraina kohalike ja piirkondlike omavalitsuste eesotsas; vt

<https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Ukraines-regions-and-cities-take-further-steps-towards-EU.aspx>.

⁵⁴ https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/join-yep-community-young-elected-politician-programme-2023_en?s=232.

⁵⁵ <https://euaci.eu/>.

⁵⁶ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/Local-and-regional-authorities-will-be-key-to-Ukraine's-reconstruction.aspx>.

⁵⁷ Esitatud komitee Ukrainale suunatud 10-punktilise toetuse paketi, kättesaadav [aadressil](#)

https://cor.europa.eu/en/events/Documents/CoR_10-punktiline_Ukraina_toetuspakett.pdf.

⁵⁸ Kirjutamise ajal ja vastavalt komiteele teadaolevale teabele on Ukraina lastele puhkust korraldanud või kavatsevad korraldada järgmised omavalitsused: Dunkirk (FR), Budapest (HU), Łódzkie (PL), Athitos (EL), Essen (DE), Pontevedra (ES), Palanga, Wielkopolska (PL), Burgenland (AT), Maramures (RO), Grand Fort Philippe (FR), Tampere (FI), Gdansk (PL), Pomorskie (PL), Berliin (DE), Tukums, Tauragė piirkond, Andrychow (PL), Bourron-Marlotte (FR), Podkarpackie (PL), Ronneby, Klaipėda, Warmia ja Mazury piirkond (PL), Gozo saar (MT), Ličko-Senjska županija (HR), Väike-Maarja vald, Bielany piirkond Varssavis (PL), Cascais (PT), Stockholm (SE), Mazovia piirkond (PL), Keila, Tallin (EE), Tartu (EE), Mustvee vald (EE), Jõgevamaa (EE), Saarde vald (EE), Rakvere Vald (EE), Trenčín (SK) Lund (SE); vt <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-cities-and-regions-to-host-summer-camps-for-ukrainian-children/>.

ja piirkonda 12 liikmesriigist on toetanud meelelahutust, mis on täis tegevusi, spordi- ja kultuuriüritusi ning pakkunud umbes 1800 Ukraina lapsele ja noorele hädavajalikku rahuolu ja normaalsustunnet.

VAHEAEG SÕJAST

SUVEPUHKUS UKRAINA LASTELE

Ukraina laste suvepuhkus⁵⁹ andis paljudele Ukraina lastele võimaluse nautida suvepuhkuse noorteprogramme erinevates linnades ja piirkondades, nagu Nimes (Prantsusmaa), Ateena (Kreeka), Rooma (Itaalia), Tampere (Soome), Gdansk (Poola), Portimão (Portugal), Preiļi (Läti), Wielkopolska (Poola), Lubelskie (Poola), Maramureş (Rumeenia), Podkarpackie (Poola), Pomorskie (Poola), Baieri (Saksamaa), Lodzkie (Poola)⁶⁰ ning Miskolc ja Sátoralújhely (Hungary).⁶¹

Komitee liikmete ja alliansi partnerite esitatud soovitused on suurenenud kooskõlas Ukraina ELi liikmesuse eesmärkidega. Nagu on soovitatud komitee arvamuses „*ELi linnade ja piirkondade roll Ukraina ülesehitamisel*“, tuleb⁶² detsentraliseerimisreform integreerida Ukraina taastamis- ja ülesehitusprotsesside üldisesse struktuuri ning Ukraina kohalikele omavalitsustele tuleb anda oluline roll ülesehitusprojekte käsitlevate otsuste tegemisel. Selleks et aidata Ukraina piirkondadel ja linnadel leida ja hallata tõhusalt vajalikke rahvusvahelisi vahendeid ja investeringuid kooskõlas õigusriigi põhimõtete, mitmetasandilise valitsemise ja korrupsiooni suhtes nulltolerantsi põhimõtetega, taastas⁶³ komitee oma ettepaneku luua kohalikele ametnikele mõeldud Erasmuse programm ja luua Euroopa kohalike omavalitsuste kool.

Oluline on aidata Ukraina piirkondadel ja linnadel arendada liikmesuse kriteeriumide täitmiseks vajalikku suutlikkust⁶⁴ ning komitee soovib tungivalt kõigil piirkondadel ja linnadel osaleda ühekordsete partnerluste ning laiema linnade ja piirkondade liidu kaudu Ukraina ülesehitamiseks. EL ja selle liikmesriigid peavad suurendama oma toetust Ukrainale teel ELiga ühinemise suunas, sealhulgas seoses tehnilise oskusteabe, suutlikkuse suurendamise ja institutsiooniliste reformidega, et võimaldada riigi piirkondadel ja linnadel kaardistada lühiajaliste ülesehituseesmärkide vajadused, aga ka rakendada digi- ja rohepöörde pikaajalisi strateegiaid, et täita ja luua tingimused vastupanuvõime suurendamiseks ja kodanike heaolu parandamiseks.⁶⁵ Hea näide sellega seoses on ELi rahastatud projekt „**Linnapeade pakt – ida**“, mille eesmärk on tutvustada idapartnerluse riikidele ELi kliima- ja energiaalgatust ning millel on 198 allkirjutanud omavalitsust Ukrainas, kus 158 on välja töötanud kohalikud tegevuskavad.⁶⁶

⁵⁹ Euroopa Regioonide Komitee ja Ukraina linnade assotsiatsiooni algatatud erialgatus, milles keskendutakse Ukraina sõjaväelaste ja Ukrainas asuvate võtmetöötajate lastele.

⁶⁰ <https://www.euractiv.com/section/politics/news/eu-cities-and-regions-to-host-summer-camps-for-ukrainian-children/>.

⁶¹ <https://hungarytoday.hu/hundreds-of-ukrainian-children-to-enjoy-camps-in-hungary/>.

⁶² Üksikasjalikum teave on kättesaadav Regioonide Komitee arvamuses „*ELi linnade ja piirkondade roll Ukraina ülesehitamisel*“, CIVEX-VII/018, 10.–12. oktoober 2022, raportöör Dario Nardella (PES/IT), Firenze linnapea.

⁶³ 25. mail 2023 korraldas Regioonide Komitee koos Euroopa Komisjoni, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooniga ning Ukraina, Ühendkuningriigi ja Šveitsi valitsustega ühiselt seminari „Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste rolli tugevdamine Ukraina taastamis- ja ülesehitusprotsessis ning teel ELi liikmeks saamise suunas“, mille korraldas 25. mail 2023 ühiselt Regioonide Komitee Ukraina ülesehitamise Euroopa linnade ja piirkondade liidu nimel; vt: https://cor.europa.eu/en/events/Documents/Recommendations_kohalike_ja_piirkondlike_omavalitsuste_rolli_tugevdamiseks_Ukrainas.pdf

⁶⁴ Euroopa Parlamendi [resolutsioon Ukraina jätkusuutliku ülesehitamise ja Euroopa-Atlandi kogukonda integreerimise kohta](#), juuni 2023.

⁶⁵ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [Ukraina taastamine piirkondliku ja munitsipaalvalitsemise tugevdamise teel](#), november 2022.

⁶⁶ <https://www.com-east.eu/en/>.

B. Energiakriis

Energiakriis on avaldanud märkimisväärsed mõju kõigile Euroopa kogukondadele. Vaatamata energiahindade tõusule ja kõrgele inflatsioonile on kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused siiski jätkanud oluliste teenuste osutamist Euroopa 90000 linnas ja külas, 900 linnas ja 280 piirkonnas. Nad on võtnud meetmeid, et tagada energia säästmine, energia talitluspidevus ja hädaolukorra lahendamise plaanid, et tugevdada energiaalast vastupanuvõimet. Samuti on nad andnud majanduslikku ja sotsiaalset abi haavatavatele leibkondadele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Kriis suurendas aga ka struktuurseid küsimusi tulevaste investeeringute kohta: kuidas võidelda kütteostuvõimetuse vastu oma kogukondades? Kuidas me toetame oma kohalike ettevõtete energiasüsteemi ümberkujundamist, et säilitada ülemaailmne konkurentsivõime?

2022. aastal pidi EL lisama tegevuskavasse „Eesmärk 55“, mis oli juba hõivatud, märkimisväärsed lisameetmed ja -meetmed energiakriisi lahendamiseks, näiteks REPowerEU. Venemaa sissetung Ukrainasse ja sellele järgnenud Venemaa gaasiekspordi vähenemine ELi viisid hinnad varem kujuteldamatutele kõrgetele hindadele, põhjustades kodumajapidamistele ja ettevõtetele valu. Selles keerulises olukorras astusid piirkonnad ja linnad sellele väljakutsele vastu ja reageerisid otsustavalt.

Kuigi praegused saavutused kogu ELis on kiiduväärt, on veel palju arenguruumi. **Oma kiireloomulises resolutsioonis „Linnad ja piirkonnad reageerivad energiakriisile“: 2023. aasta veebruaris⁶⁷ vastu võetud tõelise Euroopa energialiidu suunas rõhutas Regioonide Komitee piirkondade ja linnade otsustavat rolli energiakriisist mõjutatud inimeste toetamisel ning energiasäästu ja energia talitluspidevuse tagamise meetmete rakendamisel.**

Puhtale energiale ülemineku edasiseks kiirendamiseks tuleb linnad ja piirkonnad siiski kaasata käimasolevatesse energiareformidesse, et tagada strateegilised investeeringud. Luues sünergiat ELi rahastamisvahendite vahel, saab säästva energia projekte kohalikul tasandil kiirendada. Alles siis saavutatakse tõeline energia- ja kliimaliit.

See on kiireloomuline üleskutse tegutseda. Kõrged energiahinnad mõjutavad kõiki eurooplasi, eriti kõige haavatavamaid. Aastatel 2019–2022 suurenes energiakulude keskmine osakaal kodumajapidamiste eelarves rohkem kui kolmandiku võrra ja mõnes ELi liikmesriigis peaaegu kahekordistus. Elektri hinnad on viimase aasta jooksul tõusnud 35 %⁶⁸ ning viimaste hinnangute kohaselt peavad vaesemad majapidamised maksma vähemalt 25 % oma kogukuludest energiaarvetele.⁶⁹

Ligikaudu 40 miljonit ELi kodanikku (9,3 % elanikkonnast) ei suutnud 2022. aastal oma kodu piisavalt soojana hoida.⁷⁰ Sõja tõttu teravnenud energiakriis on halvendanud juba niigi keerulisi olukordi, kujutades endast ohtu suurendada energiaostuvõimetust ja liikuvusvaesust. See mõjutab tugevalt kohalikku majandust ning paljud pereettevõtted ning väikesed ja keskmise suurusega

⁶⁷ Regioonide Komitee [resolutsioon „Linnad ja piirkonnad reageerivad energiakriisile: tõelise Euroopa energialiidu suunas](#), veebruar 2023.

⁶⁸ Euroopa Ülemkogu, [Infograafik – Energiakriis: Kolm ELi koordineeritud meetet arvete vähendamiseks](#), oktoober 2022 – Eurostati 2022. aasta septembri andmete põhjal.

⁶⁹ Mercator Research Institute on Global Commons and Climate [Change, „Energiakriis mõju Euroopa kodumajapidamistele: Sotsiaalpoliitilised probleemid ja poliitikalikud](#), mai 2022.

⁷⁰ Eurostat, [suutmatus hoida kodu piisavalt soojas – EU-SILC uuring](#), veebipõhine andmekood: ILC_MDES01.

ettevõtjad on sunnitud oma tegevust ja tööjõudu vähendama.⁷¹ Lisaks suurendab kriis soolist ebavõrdsust, kuna naised ja naiste juhitavaid leibkondi mõjutavad tõenäolisemalt energiaostuvõimetus ja drastilised energiasäästuvõimetus, mis tulenevad struktuursetest ebavõrdsusest sissetulekute jaotuses, sotsiaal-majanduslikust seisundist ja soolisest hoolduslõhest.⁷² 2022. aastal leidis Eurofound, et 44 % üksikemadest ja 31 % üksiknaistest võitlesid oma energiaarvete tasumisega.⁷³

Komitee viis hiljuti läbi piirkondlike keskuste võrgustiku (RegHub) küsitluse⁷⁴ teemal „*Rohelise kokkuleppe tulevik: kokkuvõtte tegemine ja tulevikku vaatamine*“. Uuringu tulemuste kohaselt **kinnitab märkimisväärne enamik vastanutest (75 %), et praegune energiakriis on mõjutanud nende piirkondade või linnade kliimameetmeid**. Kui küsiti põhiprobleemide kohta, mis takistavad puhta energia tootmise arengut, osutab märkimisväärne osa osalejatest (90 %) vajadusele sihtotstarbeliste rahastamismehhanismide järele. Lisaks rõhutab 80 % vastanutest innovatsiooni toetamise tähtsust, samas kui 50 % rõhutab suutlikkuse suurendamise tähtsust.

Piirkonnad ja linnad on pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse võtnud julgeid ja koheseid meetmeid oma energiatarbimise vähendamiseks. Ipsose Euroopa avalike suhete korraldatud *piirkondliku ja kohaliku baromeetri 75*uuring näitas, et enamik vastanutest (63 %) kinnitas, et nende linn või piirkond on võtnud meetmeid energiatarbimise vähendamiseks, samas kui ligikaudu veerand (27 %) vastas, et nende linn või piirkond on rakendanud meetmeid säästvama transpordi kasutuselevõtuks oma piirkonnas.

Need jõupingutused hõlmavad mitmesuguseid algatusi, nagu toatemperatuuri alandamine üldkasutatavates hoonetes, jõulutulede väljalülitamine, LED-lampide (Varssavi, Poola) kasutuselevõtu kiirendamine, dünaamiliste tänavavalgustusüsteemide paigaldamine (Jena, Saksamaa) ning avalike teadlikkuse ja tegevuse kampaaniate korraldamine tööl (Graz, Austria) ja koolides (Cesena, Itaalia). Piirkonnad ja linnad on teinud otseselt koostööd kodanike ja ettevõtjatega, näidates kodanike vaprust ja otsustavust nii linna- kui ka maapiirkondades.

Euroopa Regioonide Komitee, **Euroopa linnapeade pakti ja Euroopa Komisjoni**⁷⁶ ühiselt **käivitatud ELi linnade energiasäästusprint** on olnud keskne tegevus, mille eesmärk on rõhutada, et lihtsad meetmed, nagu termostaadi seadmine temperatuurile 19 °C (nagu on näha sellistes linnades nagu Leipzig (Saksamaa), Bordeaux (Prantsusmaa) ja Gent (Belgia)), ei hoiaks mitte ainult energiaarveid kontrolli all, vaid aitaks kaasa ka vastupanuvõimelisema ja keskkonnasõbralikuma Euroopa loomisele.

⁷¹ Euroopa Komisjon, [aruanne energialiidu olukorra kohta, oktoober 2022](#).

⁷² Lisateabe saamiseks vt Regioonide Komitee arvamus „[Sooline võrdõiguslikkus ja kliimamuutused: soolise aspekti süvalaiendamine Euroopa rohelistes kokkuleppes](#)„ ENVE-VII/018, 26.–27. jaanuar 2022, raportöör Kata Tüttö (HU/PES), Budapesti, Ungari ja ÜRO peaassamblee liige, [raport Ukraina kriisi ülemaailmse soolise mõju kohta energia kättesaadavusele ning toiduga kindlustatusele ja toitumisele](#) 2022.

⁷³ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20230224STO76403/international-women-s-day-the-gender-aspects-of-energy-poverty>.

⁷⁴ [Regioonide Komitee piirkondlike keskuste võrgustiku \(RegHub\)](#) moodustab rühm kohalikke ja piirkondlikke sidusrühmi, kes jälgivad ELi poliitika rakendamist kohapeal ning tagavad, et nende poliitikameetmete hindamisel Euroopa tasandil võetakse arvesse kohalikke ja piirkondlikke seisukohti. Sellesse kuulub 46 liiget, 10 vaatlejat ja üks seotud organ. RegHub on ka Euroopa Komisjoni tulevikukindluse platvormi loodud alarühm.

⁷⁵ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

⁷⁶ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/cities-energy-saving-sprint>.

ELi reageerimine kütteostuvõimetuse vastasele võitlusele on jäänud otsustavaks, tehes kiiresti otsuseid ja rakendades haavatavaid tarbijaid kaitsvaid erakorralisi meetmeid. 2022. aasta oktoobris leppis Euroopa Liidu Nõukogu kokku määruses erakorralise sekkumise kohta, et tegeleda kõrgete energiahindadega, ning eraldas 140 miljardit eurot ELi kodumajapidamiste ja ettevõtjate toetamiseks.⁷⁷

Kütteostuvõimetuse vastu võitlemiseks võetud meetmed on siiski suures osas kohalikud, nagu näitab ELi energiaostuvõimetuse nõustamiskeskuse algatus.⁷⁸ Konkreetseid projekte, mis käsitlevad energiaostuvõimetust sotsiaalse kaasatuse aspektist, toetati ka 2014.–2020. aasta Interregi Euroopa programmiga⁷⁹ ja linnade uuenduslike meetmete kaudu, näiteks energiaostuvõimetuse teabeüksuse projektiga Getafe'is (Hispaania).⁸⁰ Piirkonnad ja linnad on pakkunud olulisi teenuseid ja nõu ning suunanud sotsiaalset toetust, et aidata kodanikel ja ettevõtjatel sellel väga keerulisel perioodil vastu pidada.

Kuid lisaks koheste energiakulude kriisi lahendamisele tuleb säilitada ja edendada pikemaajalisi eesmärgesid, milleks on kliimamuutuste ümberpööramine ja energiasüsteemi ümberkujundamise edendamine. ELi üleminek fossiilkütustelt taastuvatele energiaallikatele ja energiatõhususele on võimalik üksnes piirkondade ja linnade pühendumuse ja aktiivse kaasamisega, tehes koostööd kodanike ja kodanikuühiskonnaga. ELi roheline kokkulepe on selle protsessi alustala ning selle nõuetekohast rakendamist on võimalik saavutada üksnes kodanike ja ametiasutuste otsese kaasamisega kohalikul ja piirkondlikul tasandil, kus roheline energia projektid realiseeruvad.

Taastuvatest energiaallikatest toodetud elekter on selle ümberkujundamise esirinnas, asendades järkjärgult fossiilkütused kütmiseks ja jahutamiseks (nt soojuspumpadega) ja transpordiks (e-autod, e-rongid jne). Alljärgnev graafik näitab selle meremuutuse ulatust ELis, kui ELi roheline kokkulepe hakkas kehtima. Taastuvate energiaallikate suurendamine sellisel määral, et need asendavad fossiilkütuseid, nõuab märkimisväärseid investeeringuid, kuid ka ühiskonna märkimisväärset toetust uutele päikeseparkidele, avamere tuuleparkidele ja muudele projektidele, mis asuvad ELis. Oluline on, et taastuvenergia tootmiseks vajalikke seadmeid toodetakse ka ELis. Siin **võivad piirkonnad ja linnad olla ülemineku katalüsaatorid ja kiirendajad, suurendades samal ajal teadlikkust ja kogudes üldsuse toetust kohapealsetele probleemidele.**

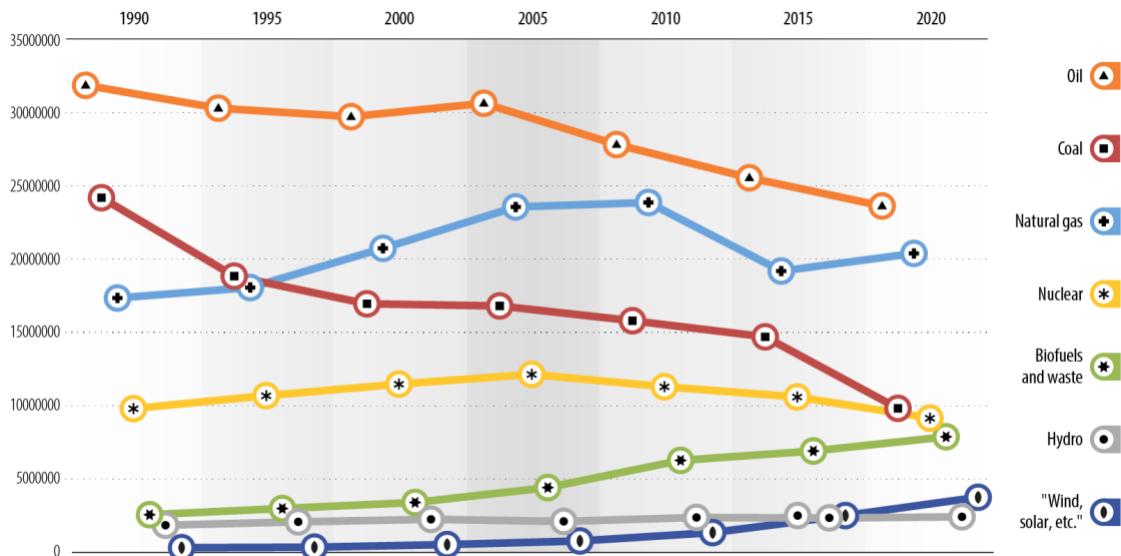
⁷⁷ Euroopa Liidu Nõukogu [määrus \(EL\) 2022/1854](#), oktoober 2022.

⁷⁸ https://energy-poverty.ec.europa.eu/index_en

⁷⁹ Vt näiteks järgmised Euroopa projektid, Powerty – [Taastuvenergia ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele \(2019–2023\)](#) või [Comact – ühenduse kohandatud meetmed energiaostuvõimetuse leevendamiseks \(2020–2023\)](#).

⁸⁰ Lisateave on kättesaadav aadressil <https://uia-initiative.eu/en/uia-cities/getafe>.

Joonis 3 Elektritootmine allikate kaupa, Euroopa 1990–2020

Allikas – Euroopa Regioonide Komitee kogumik, mis põhineb Rahvusvahelisel Energiaagentuuril⁸¹

Märkus. Siin ei hõlma kogu energiavarustus elektri- ja soojuskaubandust/süsi hõlmab vajaduse korral ka turvast ja põlevkivi

ELi rohelist kokkulepet ja kava „REPowerEU“ tuleb rakendada integreeritumal viisil, milles seatakse esikohale innovatsioon ja tõhusus energia tootmises ja tarbimises, jätmata maha ühtegi linna ega piirkonda. Selles ümberkujundavas teekonnas võtavad linnad ja piirkonnad juhtrolli. Regioonide Komitee RegHubi korraldatud uuringus „Rohelise kokkuleppe tulevik“: kokkuvõtteid tehes ja tulevikku vaadates **kinnitab**⁸² 45 % vastanutest, et nende linn või piirkond on seadnud 2050. aastaks kliimanetraalsuse eesmärgi, mis näitab nende ambitsiooni ületada ELi laiemat eesmärki. Veel üks selle kohustuse särav näide on rohkem kui 100 linna, kes on ühinenud ELi kliimanetraalsuse missiooniga kliimanetraalsuse saavutamiseks 2030. aastaks.

PIIRKONNAD JA LINNAD, MIS HÕLBUSTAVAD

„SÜVAINNOVATSIOONI“

SOOJUSPUMBAD ASENDAVAD GAASI KÜTMISEKS JA JAHUTAMISEKS

ELi kodumajapidamised ostavad ja paigaldavad soojuspumpasid rekordilise kiirusega. Seda võimaldavad maksustimulid, nt keskvalitsuse madalamad maksu- ja/või ostutoetused, aga ka kohalike omavalitsuste paindlikkus ja toetusmeetmed paigaldamise lihtsustatud taotlemise korra näol ning paljudel juhtudel täiendav rahastamine. Eeltoodust tulenevalt näitavad turusuundumused, et 2022. aastal müüdi rekordarv peaaegu 3 miljonit kütteseadeldist.

Näiteks Poolas kasvas soojuspumpade turg 2022. aasta esimeses kolmes kvartalis eelmise aastaga võrreldes 121 %. 2022. aastal kasvas soojuspumpade müük Saksamaal eelmise aastaga võrreldes 53 %. Konservatiivsete eelduste kohaselt vähendab ainuüksi soojuspumpade kasutuselevõtt ELi gaasitarbimist 2023. aastal 20 TWh võrra.⁸³

⁸¹ <https://www.iea.org/regions/europe>.

⁸² <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>

⁸³ <https://www.ehpa.org/poland-spectacular-growth-in-heat-pump-sales-in-the-first-three-quarters-of-2022/>;
<https://www.ehpa.org/germanys-impressive-heat-pump-sales-growth-53-in-2022/>.

2023. aasta on ikka veel energiaturu uue geopoliitikaga kohanemise aasta. ELi majandust mõjutas tugevalt Ukraina-vastase sõja mõju, kuid see jäi vastupidavaks ning kõrgeid energiahindu tasakaalustati poliitilise sekkumisega. Piirkondliku ja kohaliku tasandi erimeetmed energiatarbimise vähendamiseks, energiasäästumeetmete võtmiseks üldkasutatavates hoonetes, ühistranspordi kasutuselevõtuks ja stimuleerimiseks ning üldiselt kütusesäästlikumaks muutmiseks koos põhjalike innovatsioonimeetmetega mitte ainult ei vähendanud Venemaa energiasõltuvust, vaid sillutasid teed ka ELi puhtamatele energiaväljavaadetele.

Kuigi 2022. aasta kiirendas Euroopa energiaallikate jaotuse ümberkujundamist, oli see pöördepunkt ka paljudes piirkondades, mille majandus põhineb energiamahukatel tööstusharudel ja mille toodang vähenes. Nendes piirkondades asuvad põhimetallide, kemikaalide, mittemetalsete mineraalide ja paberi peamised tööstusrajatised, mille tootmiskuludest moodustavad energiakulud palju suurema osa kui vähem energiamahuka tootmise puhul. Kuna energiahindade kõikumine ja ebastabiilsus on lähitulevikus tõenäoliselt normiks, on oluline, et EL võtaks vastu mitmesuguseid poliitikameetmeid, et vältida nende piirkondade ja tööstusharude ülemaailmset konkurentsist väljalangemist.

Venemaa gaasist lahkumine annab võimaluse kiirendada mittefossiilsete kütuste esiletõstmist ELi energiaallikate jaotuses ja muuta EL energiasõltumatuks. Selle ülemineku jaoks on valitud rohkem tuule-, päikese-, hüdro- ja geotermilist energiat ning suurt tähelepanu energiatõhususele. See üleminek riigisisesele energiatootmisele, mis on REPowerEU jõupingutuste keskmes, rõhutab piirkondade ja linnade otsustavat rolli suuremahuliste ja kohalikul tasandil asjakohaste puhta energia projektide rakendamise hõlbustamisel aja jooksul ja eelarvepiirangutes, järgides samal ajal ELi ja riiklike õigusaktidega kehtestatud rangeid keskkonna- ja sotsiaalseid kriteeriume.⁸⁴

KLIIAAMET KUI RENOVEERIMISE ÜHTNE KONTAKTPUNKT BUDAPEST, UNGARI

Budapestis on kavas tegeleda erahoonete vähese energiatõhususe ja kütteostuvõimetusega, luues kodude renoveerimise kliimaameti CARES.⁸⁵ Katsetegevuse eesmärk on lahendada järgmised energiatõhusate eluasemetega seotud probleemid:

1) eraomanikel puuduvad stiimulid oma maja renoveerida, kuna puudub riiklikud rahastamiskavad ja kodumajapidamiste energiahindade ülempiirid riiklikul tasandil;

(2) Osaline juurdepääs ELi rahalistele vahenditele, mis piirab omavalitsuse võimet sekkuda eluasemesse turg ilma välise toetuseta.

Eesmärk on luua kliimaamet ühtse kontaktpunkti mudelina, mis arendab koostöös kommertspankade ja rahvusvaheliste finantsjuhtimises osalejatega välja finantsmudeleid. Amet vastutab selle eest, et finantstooted jõuaksid lõppkasutajateni ning et renoveerimise käigus võetaks kasutusele arukad tehnilised lahendused. Sekkumisvaldkonnad valitakse teaduslike tulemuste ning tehniliste ja sotsiaal-

⁸⁴ Kogukonna energia on peamine kontseptsioon, mis ühendab taastuvenergia ja kohaliku tasandi meetmed; lisateabe saamiseks vt <https://www.rescoop.eu/news-and-events/stories/september-success-story-citizens-teaming-up-with-their-municipalities-in-the-energy-transition>.

⁸⁵ Lisateave on kättesaadav aadressil <https://netzerocities.eu/budapests-pilot-city-activity-cares-climate-agency-for-renovation-of-homes/>.

majanduslike ehitusparameetrite alusel. Kliimaamet pöörab erilist tähelepanu ka kogukondade kaasamisele ja üldsuse hoiakute kujundamisele, vähendades samal ajal energiaostuvõimetust.

ROHELISE JA AUTONOOMSE ENERGIA SAAREMUDEL HALKI, KREEKA

Halki on esimene saar, mis on osa Kreeka ja Prantsusmaa ettevõtete⁸⁶ partnerlusest Kreeka keskkonna- ja energiaministeeriumi koordineerimisel ning kohaliku omavalitsuse osalusel, mille eesmärk on muuta Kreeka saared rohelise majanduse, energiasõltumatus, digitaalse innovatsiooni ja ökoloogilise liikuvuse mudeliteks.

Projekt hõlmab mitmesuguseid meetmeid, nagu taastuvate energiaallikate ulatuslikum kasutamine, digitaalse taristu loomine, energiatõhususe edendamine, jäätmete ja vee säästev majandamine, e-liikuvus ja transpordi elektrifitseerimine ning põllumajanduse ja turismi keskkonnahoidlik ümberkujundamine.

Halkion on esimene kohalik energiakogukond, kes omab ja käitab fotogalvaanilist elektriijaama Kreeka ühendamata saarel. Elanikud, ettevõtted ja Halki omavalitsus saavad kasu elektriarvete 55 % vähendamisest, iga-aastasest kokkuhoiust 180000–250000 EUR võrra, energiasõltumatuses ja 1800 tonni CO₂-heite vähendamisest aastas. ⁸⁷

PORTO ENERGIAKESKUSE ÜHTNE KONTAKTPUNKT KODANIKE JA KOHALIKE ÜKSUSTE KAASAMINE PORTUGALIS PORTOS

AdePorto (Porto Energiaagentuur) koordineerib Porto Energy lifti (PEER) projekti, mille eesmärk on toetada avaliku ja erasektori üksusi julgete renoveerimisprogrammide väljatöötamisel, uute rahastamiskavade siivalaiendamisel Porto suurlinnapiirkonnas Portugali Douro jõest põhja pool.

AdePorto ambitsioonika renoveerimisprogrammi tulemusena on loodud ühtsed kontaktpunktid, mis võtavad kasutusele uuenduslikud rahastamiskavad, et renoveerida 3000 kodu ning julgustada kodanikke tegelema energiatõhususe ja taastuvenergia tootmisega. Projekt keskendub olemasolevatele perehoonetele, eelkõige avalikes ja eraomandis olevates sotsiaal- ja madala sissetulekuga elamutes. Projekti peamine eesmärk on tagada projekti lõpuks 3000 renoveeritud eluruumi ja 12 MW fotoelektriliste sõidukite installeeritud võimsus.⁸⁸

TARBIJATE ABISTAMINE ENERGIAKRIISI AJAL CASTILLA Y LEÓN, HISPAANIA

⁸⁶ Lisateabe saamiseks vt <https://clean-energy-islands.ec.europa.eu/news/gr-eco-islands-turning-greek-islands-models-green-sustainable-development> ja 2023. aasta [andmed](#).

⁸⁷ <https://greekcitytimes.com/2023/03/29/the-greek-island-of-halki-produces-all-their-energy-needs/>.

⁸⁸ Teave pärineb [kodanike ja kohalike üksuste kaasamisest – „Porto Energy Hub“ ühtsest kontaktpunktist Fedarene](#).

Castilla y Leóni piirkondlik energiaagentuur EREN on kavandanud ja rakendanud mitmeid meetmeid alates fototalvaanikast kuni raadiokampaaniateni, et võimaldada energiasäästu- ja tõhususmeetmeid, mis toetavad Kastilia kodanikke praegusele energiakriisile reageerimisel.⁸⁹ Eren haldab kahte toetusprogrammi, et aidata Castilla y Leóni tarbijatel energiakriisi tagajärgedega toime tulla, kusjuures taasterahastust „NextGenerationEU“ eraldatakse rohkem kui 80 miljonit eurot üksiktarbijatele ja ettevõtjatele.

Esimene toetusprogramm (eelarve 71,8 miljonit eurot) käivitati 2022. aasta jaanuaris eesmärgiga edendada investeeringuid omatarbeks toodetud energia tarbimisse ja salvestamisse taastuvate energiaallikatega ning rakendada soojusenergiat tootvaid rajatise elamusektoris. Kogueelarve on 340 miljonit eurot. Teise toetusprogrammiga (8,2 miljonit eurot) edendatakse investeeringuid taastuvate soojussüsteemide rakendamisse muudes sektorites kui elamusektor.

Peamised meetmed on järgmised:

- Uued energiasäästu- ja tõhususmeetmed;
- Meetmed, mille eesmärk on vähendada sõltuvust fossiilkütustest, näiteks päikesepaneelide paigaldamine üldkasutatavate hoonete katusele;
- Energiatõhususe meetmed üldkasutatavates hoonetes;
- Edendada jalgrataste, e-jalgrataste ja e-jalgrataste kasutamist erasõidukite asemel;
- Üldsuse teadlikkuse suurendamise kampaaniad televisioonis, raadios ja internetis.

FOSSIILIDE JÄRKJÄRGULINE KASUTUSELT KÕRVALDAMINE

TEE KESKKONNAHOIDLIKUMA JA TÕHUSAMA ELURUUMIDE KÜTMISE SUUNAS

Plovdivi (Bulgaaria) linna energiaagentuur EAP toetab küttepuude ja söe kasutamise järkjärgulist lõpetamist kodumajapidamiste kütmiseks. Keskkonnaalane tegevusprogramm on pikka aega toetanud kohaliku biomassi säästvat kasutamist kütmiseks ning kütteseadmete energiatõhususe suurendamist peamise vahendina õhusaaste vastu võitlemisel. Agentuur pakub 100 % riiklikku toetust 3500 majapidamisele vanade kütteahjude asendamiseks keskkonnasõbralike alternatiividega. See meede näitab, kuidas integreeritud vähese CO₂-heitega ja vähese heitega poliitika võib olla pöördelise tähtsusega piirkondade ja linnade ees seisvate energia-, kliima- ja keskkonnaprobleemide lahendamisel.⁹⁰

⁸⁹ Lisateave on kättesaadav aadressil <https://fedarene.org/best-practice/eren-helping-consumers-in-castilla-y-leon-face-the-effects-of-the-energy-crisis/>.

⁹⁰ Plovdivi tee tõhusama, rohelisema ja energiasõltumatu elamukütte poole – Fedarene.

C. Kliimakatastroofid

Globaalne soojenemine ja kliimamuutused mõjutavad Euroopa piirkondi rängalt. Kohalikud elanikud ja majandus kannatavad üha enam häirivate kuumalainete, põudade, äkktulvade ja metsa- ja maastikupõlengute mõju all. Kuigi kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on juba kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisel esirinnas, peavad nad üha enam tõhustama meetmeid, et tagada oma kogukondade kliimamuutustega kohanemine ja vastupanuvõime ning kaitsta elusid, taristut ja ettevõtteid.

Euroopa vajab kliimamuutustega kohanemisse investeringuid hinnanguliselt 40 miljardit eurot aastas, et kohaneda ülemaailmse temperatuuri tõusuga 1,5° võrra üle 1990. aasta taseme. See suureneks 120 miljardi euronni ja 200 miljardi euronni aastas, et kohaneda temperatuuri tõusugavastavalt 2° või 3–4°. 91 Millised Euroopa piirkonnad on kliimarisikide suhtes haavatavamad? Millised on kohanemisvajadused kohalikul tasandil? Kuidas saame aidata piirkondadel tulla toime selle kaksiküleminekuga, kliimanetraalsusega, aga ka vastupanuvõimega kliimamuutustele?

2023.aasta suurendab nende küsimuste asjakohasust. Pärast rekordiliseimat juunikuud ja mitmeid äärmuslikke ilmastikunähtusi, sealhulgas kuumalaineid ja metsa- ja maastikupõlenguid Lõuna-Euroopas, kinnitas Copernicuse kliimamuutuste teenus, et 2023. aasta juuli keskmine temperatuur oli mis tahes kuu kõrgeim.⁹² 2023. aasta kriitiliste sündmuste hulka kuuluvad põuad Sado vesikonnas Alentejos (Portugal) ja Sau vesikonnas Kataloonias (Hispaania) ning laastavad üleujutused Emilia Romagnas ja Le Marches (Itaalia).⁹³ Viimasel juhul põhjustas heavy vihm kogu piirkonnas kahekümne kolme jõe ülevoolu, põhjustades ulatuslikku kahju ja tõrjudes ümber rohkem kui 30000 elanikku. See katastroofiline sündmus nõudis 14 inimelu, mõjutas märkimisväärselt ligi miljonit inimest ja põhjustas hinnanguliselt 5 miljardit eurot kahju. Katastroofilised üleujutused laastasid ka mitmeid omavalitsusi üle kahe kolmandiku Sloveenia territooriumist, põhjustades seitse surmajuhtumit ja tõsiseid materiaalseid kahjustusi.⁹⁴ Teine kliimakatastroof, mis registreeriti 2023. aasta suvel, oli umbes 60 metsa- ja maastikupõlengut, mis toimusid samal ajal Kreekas. Korfu saarel evakueeriti rohkem kui 19000 kodanikku – suurim selline evakuatsioon riigi ajaloos.⁹⁵

2022. aastal teatati üle 16000 surmajuhtumist suure mõjuga ilmastiku- ja kliimasündmuste tõttu, neist 99,6 % oli põhjustatud kuumalainetest.⁹⁶ Hädaloikordade andmebaasi andmetel⁹⁷ oli Euroopas 2022. aastal 40 meteoroloogilist, hüdrooloogilist ja kliimaga seotud ohtu, mille tagajärjel hukkus 16365 inimest ja see mõjutas otseselt 156000 inimest. Umbes 67 % neist sündmustest olid seotud üleujutuste ja tormidega. Nagu eespool mainitud, on kõige rohkem ohvreid kuumalainetel, kusjuures metsatulekahjud mõjutavad ka hingamissüsteeme ja bioloogilist mitmekesisust. *Looduse* hiljuti avaldatud uuringus rõhutatakse piirkonna haavatavust soojusega seotud suremuse suhtes, kusjuures Portugali, Hispaania, Itaalia, Kreeka ja Rumeenia piirkondades, samuti Lõuna-Prantsusmaal ja mitmes

⁹¹ Euroopa Keskkonnaamet, [kliimamuutustega kohanemise kulude ja tulude](#) hindamine, 2023

⁹² Copernicus – Euroopa silm maa peal, [pinnaõhu temperatuur 2023. aasta juulis](#), juuli 2023.

⁹³ Copernicus – Euroopa silm maa peal, [ajaloolised üleujutused tabasid Emilia-Romagnat. Itaalia.mai 2023.](#)

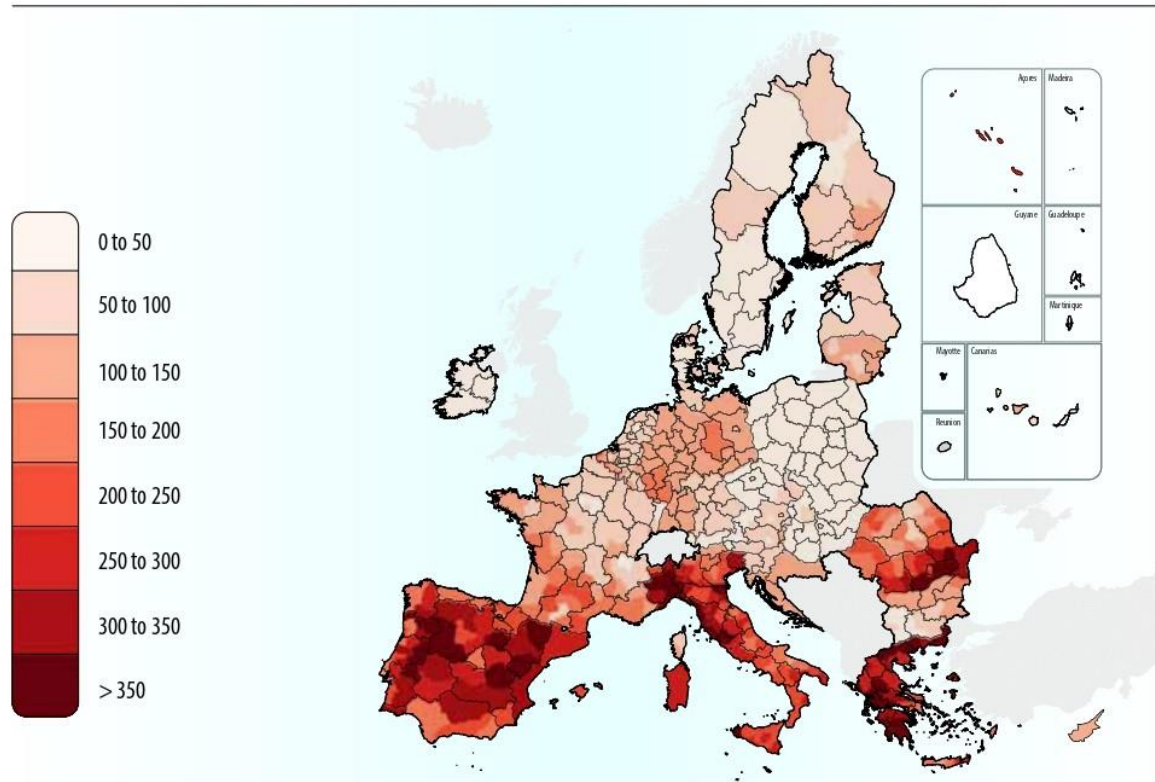
⁹⁴ Sloveenia valitsus, [halvimad üleujutused tabasid Sloveeniat | GOV.SI](#), 2023

⁹⁵ <https://www.theguardian.com/world/2023/jul/24/greece-wildfires-corfuevia-rhodes-heatwave-northern-hemisphere-extreme-weather-temperatures-europe>.

⁹⁶ Maailma Meteoroloogiaorganisatsioon, [kliima olukord Euroopas](#), 2023.

⁹⁷ *Ibid.*

Saksamaa piirkonnas.⁹⁸ Selleks et tunnistada seda sünget reaalsust ja rõhutada oma pühendumust kliimamuutuste vastu võitlemisele, avas EL hiljuti 15. juulil iga-aastase ELi päeva ülemaailmse kliimakriisi ohvritele.⁹⁹

Joonis. Soojussurmade 4 arv miljoni elaniku kohta aastas (2015–2022)
Allikas – Regioonide Komitee kogumik, mis põhineb loodusel 100

Märkus. Soojuse tõttu suremus Euroopas (2015–2022)

Euroopa Keskkonnaameti andmetel **põhjustab õhusaasteainete heide juba praegu hinnanguliselt 315000 inimese enneaegset surma aastas, mis vastab kogu keskmise suurusega linnale, nagu Nantes (Prantsusmaa), Timișoara (Rumeenia), Bonn (Saksamaa) või Bari (Itaalia).** Lisaks kasvuhoonegaasidele, mis pärinevad suurtest tööstusettevõtetest Euroopas, läks see 2017. aastal ühiskonnale maksma hinnanguliselt 277–433 miljardit eurot. See moodustab ligikaudu 2–3 % ELi sisemajanduse koguproduktist (SKP), mis ületab paljude üksikute liikmesriikide kogumajandustoodangu.¹⁰¹

Eurostati arvutuste kohaselt on äärmuslikud ilmastikunähtused põhjustanud ELis viimase kümne aasta jooksul majanduslikku kahju üle 145 miljardi euro.¹⁰² Lisaks näitab selge

⁹⁸ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R. F., Pegenaute, F., Herrmann, F.R., Robine J.M., Basagaña, X., Tonne, T., Antó, J.M. ja [Achebak, H., Soojune suremus Euroopas 2022. aasta suvel](#). Loodusmeditsiin, 2023.

⁹⁹ https://climate.ec.europa.eu/news-your-voice/news/eu-day-victims-global-climate-crisis-2023-07-13_en.

¹⁰⁰ Ballester, J., Quijal-Zamorano, M., Méndez Turrubiates, R. F., Pegenaute, F., Herrmann, F.R., Robine J.M., Basagaña, X., Tonne, T., Antó, J.M. ja [Achebak, H., Soojune suremus Euroopas 2022. aasta suvel](#). Loodusmeditsiin, 2023.

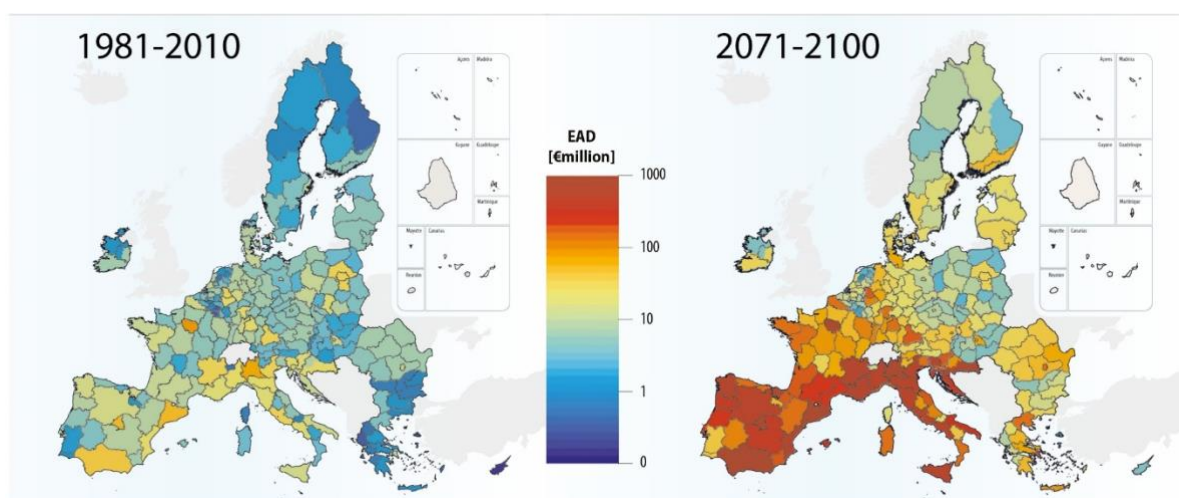
¹⁰¹ Euroopa Keskkonnaamet, [Tööstuslik õhusaaste Euroopas maksab ühiskonnale 277–433 miljardit eurot, september 2021](#).

¹⁰² Eurostat, [kliimamuutustest tingitud kahju: 145 miljardit eurot kümne aasta jooksul](#), oktoober 2022.

suundumus kliimaga seotud majandusliku kahju 30 aasta libisevat keskmist, mis on viimase kümne aasta jooksul kasvanud peaaegu 2 %.

Kliimaga seotud katastroofid kahjustavad üha enam ka elutähtsaid infrastruktuure, nagu elektrivõrgud, transpordivõrk ning info- ja sidesüsteemid. Oodatav iga-aastane kahju Lõuna-Euroopas ning suures osas Lääne- ja Kesk-Euroopast on laastav ja rahaliselt talumatu. Alljärgnev graafik illustreerib suundumusi, kui kliimamuutusi ei pöörata. Selline olukorra halvenemine süvendab territoriaalseid erinevusi ELi piirkondade vahel, mis kujutab endast olulist väljakutset elutähtsa taristu jätkusuutlikkusele ja üldisele ühiskondlikule heaolule. Suure heitega stsenaariumide korral (kasv 3,2–5,4 kraadi Celsiuse järgi 2100. aastaks) võivad rannikupiirkonnad kanda 2050. aastaks majanduslikku kahju ligikaudu 39 miljardit eurot aastas ja sajandi lõpu poole kuni 960 miljardit eurot aastas.¹⁰³

Joonis. Kliimamuutustest tingitud 5 eeldatav iga-aastane kahju Euroopa piirkondade elutähtsale infrastruktuurile sajandi lõpuks (miljonites eurodes)

Allikas – Regioonide Komitee kogumik, mis põhineb Euroopa Komisjonil 104

Äärmuslikud ilmastikunähtused ja kliimakatastroofid vähendavad samuti paljude kohalike majandustegevuste elujõulisust ja tootlikkust. Pikemad ja intensiivsemad kuumalained mõjutavad märkimisväärselt piirkondi, kus on kõrge tööhõive tase põllumajanduses või ehitussektoris. Töövõime väheneb, eriti Vahemere piirkonnas. Kuumalained muudavad õues töötamise raskeks ja potentsiaalselt surmavaks.¹⁰⁵ Mastaabitunde andmiseks on hinnatud, et 2023. aasta suvised kuumalained lähevad maksma Hispaania territooriumidele, kus kohalikud töötajad olid kõrvetava temperatuuriga kõige rohkem kokku puutunud, s.o 1 % SKPst; põllumajandus kannatas pikaajaliste põudade all. Tootlikkuse vähenemise seisukohast on üks äärmuslik kuumus (üle 32 kraadi) võrdne poole päeva streigiga.¹⁰⁶

Kliimamuutuste tagajärjed võivad oluliselt häirida ka kohalikku turismitööstust mitte ainult sihtkohtade, vaid ka hooajalisuse osas. Turism on Euroopa lõunapoolsete piirkondade peamine tuluallikas, eelkõige Vahemere atraktiivsuse tõttu. Siiski prognoositakse, et ülemaailmse

¹⁰³ Euroopa Komisjon, [aruanne kliimamuutustega kohanemist käsitleva ELi strateegia rakendamise kohta](#), november 2018.

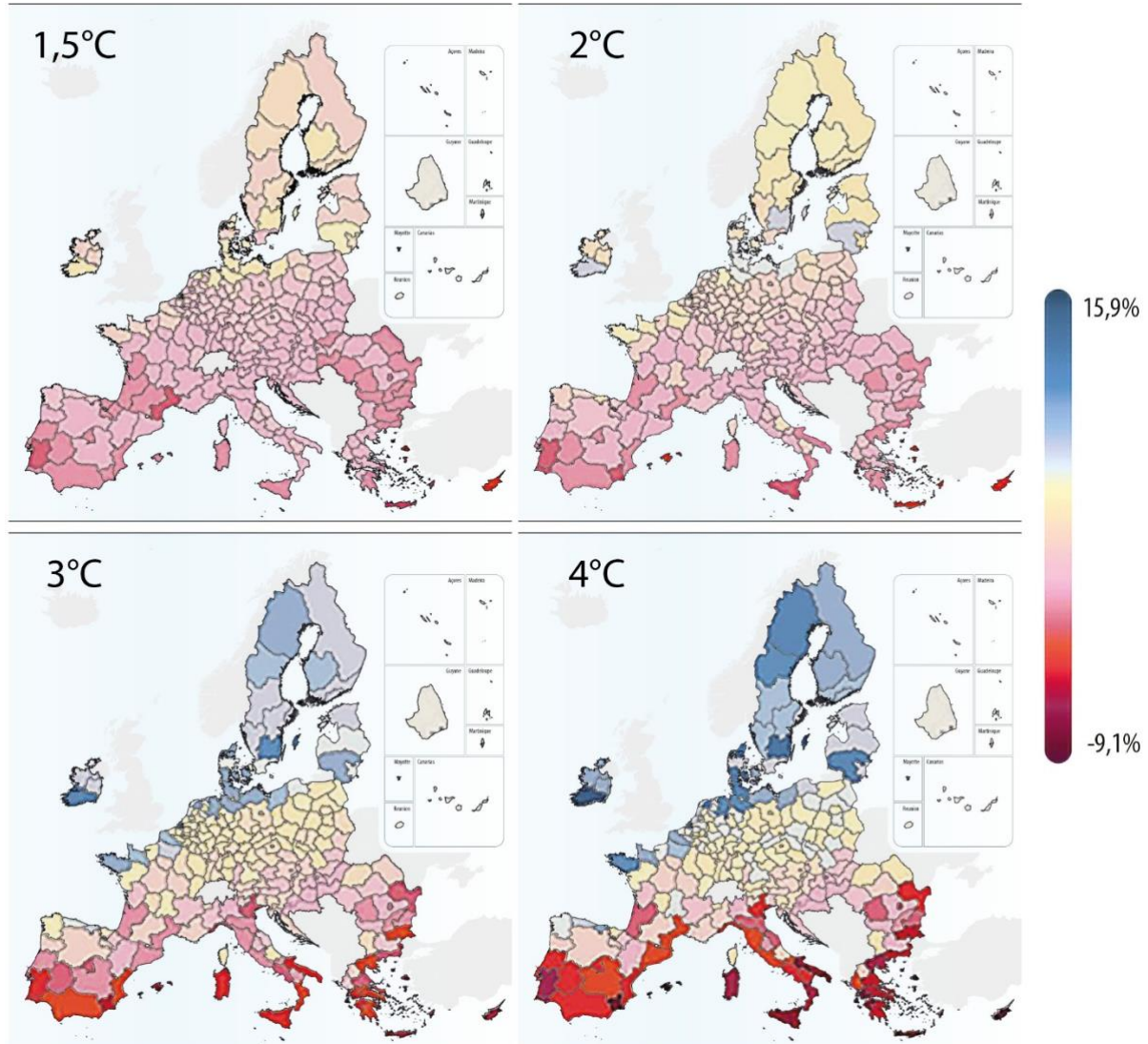
¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ Euroopa Parlament, „[Toetus kliimamuutustest tingitud katastroofide ohvritele](#)“, 2023.

¹⁰⁶ Allianz, [globaalse keemistemperatuuriga: kuumalaine võib 2023. aastal minna maksma 0,6 protsendipunkti SKPst](#) kogu maailmas.

temperatuuri tõusul on sellele majandustegevusele laastav mõju, mis on põhjanev paljudes väikestes küladest, linnades ja piirkondades Küprosel, Kreekas, Hispaanias, Itaalias, Horvaatias, Portugalis ja Maltal. Allpool esitatud joonisel on esitatud võimalikud stsenaariumid seoses turisminõudlusega Euroopas, kui kliimamuutuste mõjuga võitlemiseks ei võeta asjakohaseid meetmeid.¹⁰⁷

Joonis6. Euroopa piirkondliku turismi nõudluse prognoositud areng kõigi globaalse soojenemise stsenaariumide puhul võrreldes praegusega (2019) protsentides

Allikas – Teadusuuringute Ühiskeskusel põhinev komitee kogumik 108

Märkus. Esitatud väärtused viitavad heitestsenaariumile RCP8.5

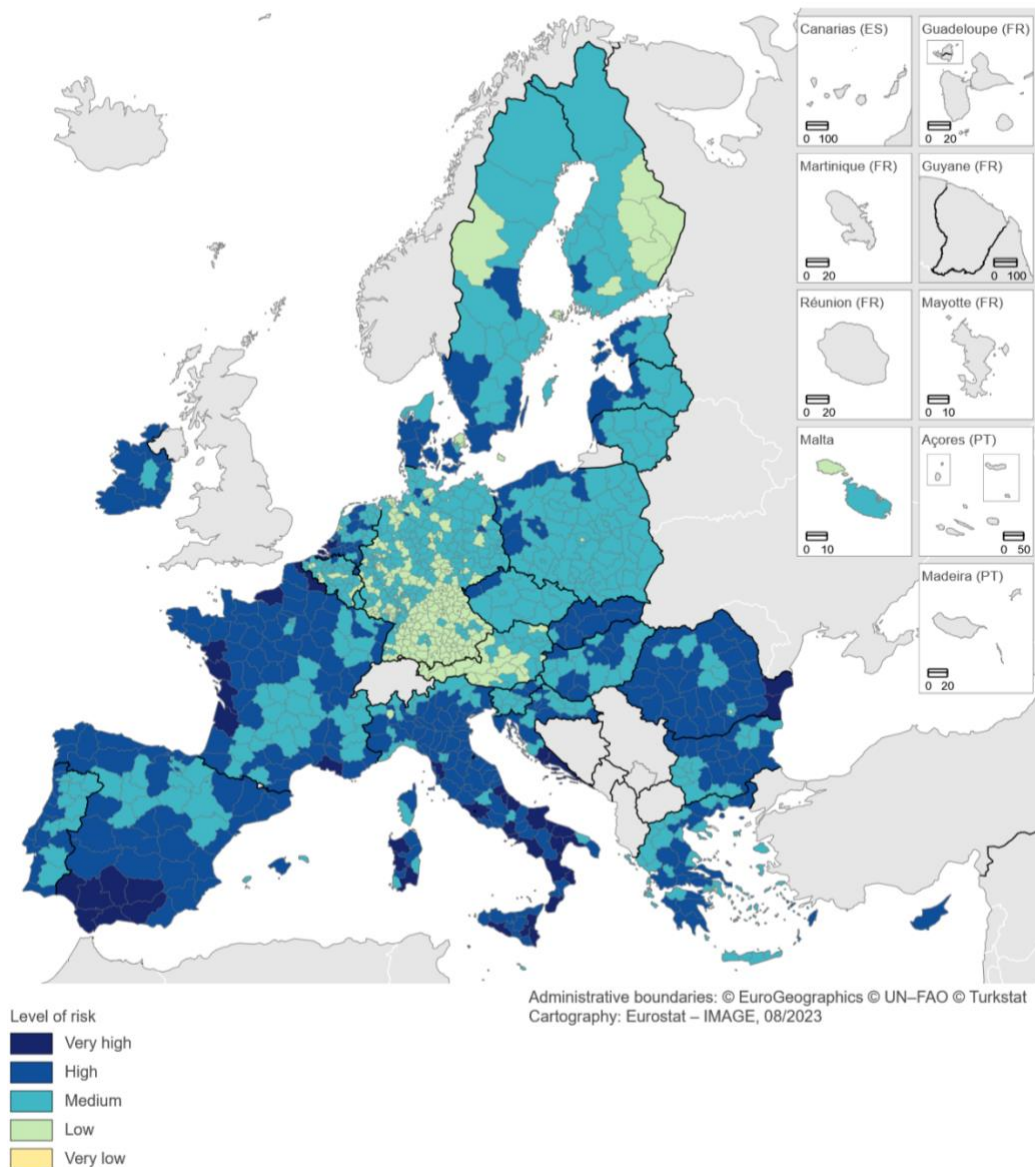
Kliimamuutused süvendavad olemasolevat ebavõrdsust. Lõuna-Euroopat, Euroopa linnu ja rannikupiirkondi mõjutavad prognoosi kohaselt kõige rohkem mitmed ohud.¹⁰⁹ Kaalul on nii Euroopa piirkondade ühtekuuluvus kui ka konkurentsivõime. Looduskatastroofidel on negatiivne mõju ELi majanduslikule, sotsiaalsele ja territoriaalsele ühtekuuluvusele, mis takistab

¹⁰⁷ Teadusuuringute Ühiskeskus, „Kliimamuutuste piirkondlik mõju Euroopa turisminõudlusele“, 2023.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Euroopa Parlament, „Toetus kliimamuutustest tingitud katastroofide ohvritele“, 2023.

liidu ühtekuuluvuspoliitika rakendamist.¹¹⁰ Hiljutised tõendid projektist ESPON CLIMATE,¹¹¹ milles ühendati kliimaga seotud ohud piirkondliku kokkupuute ja haavatavusega, näitavad, et isegi kui Pariisi kokkuleppe eesmärgid on täidetud, seisavad Euroopa piirkonnad eri määral silmitsi arvukate riskidega. Selles võetakse arvesse elanikkonna kuumastressi; rannikualade üleujutused taristu-, tööstus- ja teenindussektorites; jõgede üleujutused elanikkonnale, infrastruktuurile, tööstusele ja teenindussektorile; kiired üleujutused kultuurisektorites; metsa- ja maastikupõlengud keskkonnas; primaarsektori põuad (mis mõjutavad otseselt ka kohalikke kogukondi ja bioloogilist mitmekesisust). Seetõttu tuleb erilist tähelepanu pöörata turismpiirkondade sotsiaal-majanduslikule olukorrale, investeerides samas nende vastupanuvõimesse kliimamuutuste tagajärgede suhtes.

Joonis. 7 Agregeritud kliimarisik – väga suur heitestsenaarium koos absoluutse kokkupuutega (2070–2100) RCP 8.5

Allikas – komitee kogumik ESPONi põhjal¹¹²

Märkus – äärepiirkondade kohta andmed puuduvad. ELi 2023. aasta aastaaruande jaoks ei ole kaardil EFTA/ELi mittekuuluvaid riike, kuid pange tähele, et ESPONi projekt on need esitanud.

¹¹⁰ Euroopa Parlament, [pöua, tulekahju ja muude äärmuslike ilmastikunähtuste tagajärjed: ELi jõupingutuste suurendamine kliimamuutuste vastu võitlemisel](#), resolutsioon 2022 (0330).

¹¹¹ ESPON ETKR, [ESPON COP 27 kohtumisel: Kliimamuutustega seotud riskide ruumiline jaotus Euroopas](#), november 2022.

¹¹² ESPON, ESPON CLIMATE andmekogumite ja kaartide [ajakohastamine ja integreerimine](#). Lõpparuanne, 2022.

ÜRO valitsustevaheline kliimamuutuste rühm¹¹³ teatab, et need kliimarisikid on üha ilmsemad ja teravamad. Temperatuuri tõus, kiiresti muutuvad ilmastikumustrid, sagedased ja intensiivsed loodusõnnetused ning äärmuslikud ilmastikunähtused mõjutavad otseselt ja jõuliselt ühiskonda, majandust ja keskkonda, põhjustades surmajuhtumeid, vara hävingut, looduslike elupaikade hävitamist ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemist.¹¹⁴

Äärmuslikud ilmastikunähtused ja nende tagajärjed Euroopas viimase viie aasta jooksul on rõhutanud tungivat vajadust võidelda kliimamuutuste vastu (leevendus) ja rakendada samal ajal meetmeid nende kahjulike mõjude eest kaitsmiseks (kohandamine). Kliimamuutustega kohanemisel on eriti oluline roll kohalikul tasandil, kuna kliimamuutustega seotud haavatavus on kõige suurem. Just kohalikul tasandil on kliimakatastroofidel suur mõju, mistõttu on vaja teha jõupingutusi riskide ennetavaks käsitlemiseks või, kui looduskatastroof leiab aset, tegutseda kiiresti ja otsustavalt, et vältida inimohvreid, tagada elatusvahendid ja kaitsta looduskeskkonda.

Piirkondadel ja linnadel on oluline roll paljudes kohanemismeetmetes: elutähtsate infrastruktuuride ajakohastamisest, et tulla toime üleujutustega, kuni kohalike koolide, haiglate ja hooldekodude muutumiseni kuumalainete jaoks sobivaks; rannikualade kaitsmine meretaseme tõusude eest kuni tõhusasse veemajandusse investeerimiseni, et võidelda põua vastu, ning avalike ruumide üldise renoveerimiseni, et pakkuda varju- ja jahutuspiirkondi ning palju muid näiteid. Ligikaudu pooled (51 %) Ipsose Euroopa avalike suhete korraldatud komitee *piirkondliku ja kohaliku baromeetri* 115uuringule vastanutest rõhutasid kliimakriisi ja keskkonda kui üht peamist valdkonda, kus piirkondadel ja linnadel peaks olema suurem sõnaõigus ELi poliitika kujundamisel.

Kliimamuutustega kohanemise rahastamisel on aga tegelik puudujääk, mis on hinnanguliselt umbes 40 miljardit eurot aastas,¹¹⁶ mis on eriti ilmne madalamate valitsemistasandite puhul, nagu tunnistas sama Euroopa Komisjon.¹¹⁷ Regioonide Komitee piirkondlike keskuste võrgustiku (RegHub) korraldatud uuringus rohelise kokkuleppe *tuleviku kohta: kokkuvõtte tegemine ja tulevikku vaatamine*¹¹⁸ 40 % vastanutest teatas kliimamuutustega kohanemise poliitika aktiivsest rakendamisest oma piirkondades või linnades. Kuid uuringus selgus ka märkimisväärse osa osalejate ees seisvatest takistustest, millest 35 % tunnistas raskusi kohanemispoliitika tõhusal rakendamisel. Nende vastajate tuvastatud peamisteks takistusteks on sihtotstarbeliste rahastamismehhanismide puudumine, mida 75 % pidas oluliseks probleemiks. Lisaks rõhutas 65 % osalejatest tungivat vajadust innovatsiooni ja konkreetsete eesmärkide suurema toetamise järele, et suurendada nende kliimamuutustega kohanemise strateegiate edukust.

Õigete andmete, mõõdikute, näitajate ja meetodika leidmine kohanemise edusammude jälgimiseks on jätkuvalt oluline takistus. Tuleb arendada ja toetada teadmisi kliimamuutuste kohaliku mõju kohta, et aidata piirkondadel ja linnadel kliimarisike kavandada ja juhtida, samuti

¹¹³ IPCC, *AR6 koondaruanne: Kliimamuutused 2023*, 2023.

¹¹⁴ Üksikasjalik loetelu äärmuslikest ilmastikunähtustest Euroopas ja kogu maailmas alates 2011. aastast, sealhulgas teaduslik analüüs selle kohta, kuidas CO₂-missioonidest tulenevad kliimamuutused selliseid sündmusi põhjustavad, on esitatud interaktiivsel kaardil <https://www.carbonbrief.org/mapped-how-climate-change-affects-extreme-weather-around-the-world/>.

¹¹⁵ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

¹¹⁶ <https://www.eea.europa.eu/publications/assesing-the-costs-and-benefits-of>.

¹¹⁷ Euroopa Komisjon, „*Suunised liikmesriikide kohanemisstrateegiate ja -kavade kohta*“, 2023.

¹¹⁸ <https://cor.europa.eu/en/our-work/pages/reghub-consultation-prospects-green-deal.aspx>.

teadmisi lahenduste, piisavate rahaliste ja tehniliste ressursside mobiliseerimise ja neile juurdepääsu, sidusrühmade kaardistamise ja kaasamise kohta.

Selle suutlikkuse puudujäägi täitmiseks on komitee välja töötanud **kliimamuutustega kohanemise käsiraamatu „Roheline kokkulepe kohalikul tasandil“**,¹¹⁹ et võimaldada teadmiste jagamist ja luua võrgustikke, kus kohalikud sidusrühmad leiavad projektipartnereid, minimeerivad oma sisemised teadmistelüngad ja otsivad aktiivselt toetust oma algatustele spetsiaalsetelt ekspertidelt. Näiteks paljutöötav kohanemisvaldkond seisneb looduspõhistes lahendustes, mis pakuvad kiire ja tugeva mõjuga uuenduslikke meetmeid. Uusuuring¹²⁰ näitab, et puukatte suurendamine 30 %ni alandaks temperatuuri keskmiselt 0,4 °C võrra, vältides peaaegu 40 % surmajuhtumitest, mis on seotud Urban Heat Islandi¹²¹ mõjuga Euroopa linnades.

Lisaks on vastupanuvõime kliimakatastroofidele väga oluline piirkondade ja linnade jaoks, sest Maailmapanga andmetel võib üks katastroofide ennetamisele ja nendeks valmisolekule kulutatud euro säästa katastroofidele reageerimiseks kuni 10 eurot.¹²² Seetõttu teeb komitee koostööd komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskusega piirkondlike vastupanuvõime tulemustabelite väljatöötamisel,¹²³ määrates kindlaks kliimamuutustega seotud riskide ja nendega kohanemisega seotud suutlikkuse ja haavatavuse. Sellega seoses leiab komitee, et indeksi ja territoriaalse haavatavuse tulemustabeli väljatöötamine on väga oluline, et alustada poliitilist arutelu selle üle, kuidas kasutada tulevast ühtekuuluvuspoliitikat sellistele nõrkadele kohtadele reageerimiseks.

Aastatel 2021–2027 investeeritakse ühtekuuluvuspoliitika raames 12,5 miljardit eurot kliimamuutustega kohanemisse ja riskide ennetamisse.¹²⁴ See vastab 3 %-le seitsme aasta kogueelarvest, samas kui kogu investering rohepöördesse moodustab ligikaudu 30 %. Kuna kliimamuutused ja katastroofid mõjutavad Euroopa piirkondades üha enam ebahühtlast mõju, kusjuures haavatavad piirkonnad, vaesed leibkonnad ja tõrjutud sotsiaalsed rühmad on kõige enam ohustatud, on üha pakilisem nende uute erinevustega tegeleda. Sellega seoses on vaja alustada mitmesuguste lahenduste kaalumist, alates võimalusest, *etõiglase ülemineku mehhanismi võiks laiendada, et käsitleda kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise sotsiaalseid kulusid*, nagu on osutanud Euroopa Komisjon,¹²⁵ kuni kliimamuutustega kohanemise fondi loomiseni, millele on osutanud Euroopa Parlament¹²⁶.

Inspiratsiooni võiks võtta ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni raames loodud kohanemisfond, et toetada arengumaid, mis on kliimamuutuste mõju suhtes eriti haavatavad.¹²⁷

¹¹⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/green-deal-handbook.aspx>.

¹²⁰ Jungman, T., Cirach, M., Marando, F., Pereira Barboza, E., Khomenko, S., Masselot, P., Quijal-Zamorano, M., Mueller, N., Gasparrini, A., Urquiza, J., Heris, M., Meelan, T. ja Nieuwenhuijsen, M., *Jahutuslinnad rohelise linnataristu kaudu: Euroopa linnade tervisemõju hindamine*. LANCET, jaanuar 2023.

¹²¹ Linna soojussaare mõju kirjeldab nähtust, kus temperatuurid linnades ja piirkondades, mis on kaetud läbilaskmatute pindadega, on pidevalt kõrgemad.

¹²² Maailmapanga grupp „Investeeringud katastroofiohu juhtimisse Euroopas“ on majanduslikult mõttekas, 2021

¹²³ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en.

¹²⁴ Euroopa Komisjoni volinik Elisa Ferreira põhikõne kaheksandal rahvusvahelisel metsatulekahjude konverentsil 2023. aastal.

¹²⁵ Euroopa Komisjon, „Ühtekuuluvus Euroopas 2050. aasta suunas“, kaheksa aruannet majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta, 2023.

¹²⁶ Euroopa Parlament, *regionaalarengu parlamendiliikmed teevad ettepaneku luua kliimamuutustega kohanemise fond*, 2022.

¹²⁷ <https://unfccc.int/funds-and-financial-entities#:~:text=The%20Adaptation%20Fund%20was%20established.adverse%20effects%20of%20climate%20change>.

Sellel ülemaailmsel tasandil on komitee osalenud aktiivselt ka kliimaläbirääkimistel kliimamuutustega kohanemise teemal.¹²⁸ Hiljutistes arvamustes on komitee toetanud kliimamuutustega kohanemise ülemaailmse eesmärgi raamistiku loomist, mis integreeriks piirkondade ja linnade teadmised ja eksperditeadmised. Komitee on kutsunud üles looma ka sellist raamistikku, et seada esikohale kohaliku tasandi kohanemismeetmed ning tõhusalt leevendada kohanemisevõime riske ja tagajärgi,¹²⁹ eelkõige naiste ja kõige haavatavamate inimeste, sealhulgas laste, eakate ja puuetega inimeste seas.

Sellega seoses on oluline ka kliimamuutuste soolise mõõtme tunnustamine ja nendega tegelemine, sest naiste suutlikkus kliimamuutustega kohaneda ja nende vastu võidelda on sageli piiratud nende rolli tõttu leibkonnas ja ühiskonnas, institutsiooniliste tõkete ja sotsiaalsete normide tõttu. Selle probleemi lahendamiseks on komitee järjekindlalt toetanud perspektiivi muutmist, nõudes tungivalt, et naisi ei peetaks mitte ainult haavatavateks toetusesaajateks, vaid tõhusateks osalejateks kliimamuutuste leevendamisel ja nendega kohanemisel.¹³⁰ Lisaks pooldab komitee naiste võrdset esindatust otsustusprotsessides, tunnistades vajadust kaasata nende hääl ja eksperditeadmised tõhusa kliimapolitiika kujundamisse.

Kuigi teadus aitab jätkuvalt mõista, kuidas ülemaailmne keemisprotsess mõjutab Maa kliimasüsteemi, seisavad ELipiirkonnad ja linnad silmitsi kahe kliimaga seotud üleminekuga. Kokkuvõttes investeerivad nad ühelt poolt kliimanetraalsuse saavutamisse ja aitavad kliimamuutuste suundumust ümber pöörata. Teisest küljest peavad nad investeerima ka kliimamuutustega kohanemisse ja vastupanuvõimesse, et tulla toime intensiivsemate ja sagedasemate kliimakatastroofidega ning kohandada kohalikku ühiskonda ja majandust uute kohalike kliimamudelitega.

ELI PIIRKONDADE JA LINNADE TOETAMINE KOHANEMISEL

ELI MISSIOON KLIIMAMUUTUSTEGA KOHANEMISEKS

ELi kliimamuutustega kohanemise missioon¹³¹ keskendub ELi piirkondade, linnade ja kohalike omavalitsuste toetamisele nende jõupingutustes suurendada vastupanuvõimet kliimamuutuste mõjule. Missiooni eesmärk on toetada 2030. aastaks vähemalt 150 Euroopa piirkonda ja kogukonda, et saavutada vastupanuvõime kliimamuutustele. Toetatud projektidega töötatakse välja vahendid, tavad ja võrgustikud, mida saab korrata kogu Euroopas, sealhulgas:

- *Missiooni rakendamise portaal,¹³² mis pakub Euroopa piirkondadele ja linnadele asjakohaseid teadmisi, andmeid ja ressursse kliimamuutustele vastupidavuse ettevalmistamiseks ja kavandamiseks.*
- *Mitmesugused ELi rahastatavad projektid, mis viivad¹³³ läbi teadusuuringuid ja töötavad välja uuenduslikke lähenemisviise ja võimalusi kliimamuutustega kohanemiseks, ning*

¹²⁸ Komitee on aktiivselt osalenud kliimamuutustega kohanemisele keskendunud hiljutistes ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni tehnilistes dialoogides ning võtnud koos piirkondadega 4 juhtrolli tehnilise dialoogi kolmanda kohtumise koordineerimisel (TD1.3): [Sisendid teadus- ja tehnoloogianõustamise allasutuse teavitamiseks](#), 2022.

¹²⁹ Mis tahes muutused looduslikes või inimsüsteemides, mis tahtmatult suurendavad haavatavust kliimastiimulite suhtes; kohandus, mis ei vähenda haavatavust, vaid suurendab seda.

¹³⁰ Lisateabe saamiseks vt Regioonide Komitee arvamus „Sooline võrdõiguslikkus ja kliimamuutused: soolise aspekti süvalaiendamine Euroopa rohelises kokkuleppes, ENVE-VII/018, 26.–27. jaanuar 2022, raportöör Kata Tüttő (HU/PES), Budapesti kohaliku assamblee liige, Ungari.

¹³¹ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

¹³² https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

¹³³ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/mission/the-mission/mission-projects>.

nendega seotud suunised, vahendid, andmed ja juhtumiuuringud, et aidata kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel missiooni ellu viia

- *Kodanike kaasamise käsiraamat¹³⁴, et suunata piirkondi ja linnu, kuidas kaasata sidusrühmi ja kodanikke kliimamuutustega kohanemise kavandamise protsessi kuue peamise etapi jooksul.*

2021. AASTA ÜLEUJUTUSTEST SAADUD ÕPPETUNNID VASTUPANUVÕIMELINE ÜLESEHITUS JA SOTSIAALNE TOETUS VALLOONIAS

Vastuseks 2021. aastal Vallooonias (Belgia) toimunud katastroofilistele üleujutustele uuendasid Valloonia ametiasutused oma territoriaalset planeerimist ja kohandasid seda kliimamuutuste võimalike tagajärgedega tegelemiseks.

Samal ajal töötab piirkondlik valitsus välja oma üldkava de la Vallée de la Vesdre ja jätkusuutlikke naabrusprogramme, mille eesmärk on piirkonna vastutustundlik ja jätkusuutlik ülesehitamine. Eelarved on eraldatud selleks, et võimaldada omavalitsustel omandada strateegilist kinnisvara. Lisaks investeeritakse 40 miljonit eurot kõige enam mõjutatud omavalitsuste uutesse avalikesse elamutesse.

Lisaks on Vallooni valitsus lubanud 1,03 miljardit eurot üleujutustest mõjutatud kodanike täielikuks katmiseks, kes muidu oleksid saanud vaid osalist kindlustuskaitset. Selle märkimisväärse rahalise kohustuse eesmärk on aidata mõjutatud elanikkonda, mis moodustab ligikaudu 50 % kõigist nõuetest. Kindlustamata kodanikke toetatakse katastrooifondist.

SUPER-BLOKK – LINN, MIDA ME TAHAME ROHELINE ARHITEKTUUR BARCELONAS

Barcelona linn (Hispaania) integreerib oma linnaplaneerimisse aktiivselt roheline arhitektuuri ja juurdepääsetavuse põhimõtted. See muudatus hõlmab ühistranspordi juurdepääsetavuse parandamist, rohkemate puude ja roheliste kohtade lisamist ning niisutusveekogujate lisamist. Nende algatuste eesmärk on muuta linn oma kodanike jaoks meeldivamaks ja jätkusuutlikumaks.

VASTUPANUVÕIMELISTE PIIRKONDADE PLATVORM ÄÄRMUSLIKEKS ILMASTIKUNÄHTUSTEKS VALMISTUMINE

Milano linn (Itaalia) ja selle laiem suurlinnapiirkond seisavad silmitsi kliimaga seotud äärmuslike ilmastikunähtuste mõjuga. Selle probleemi lahendamiseks on digitaalse teenusena välja töötatud vastupanuvõimeliste alade platvorm, mis võtab kasutusele ühise kavandamise lähenemisviisi ja loob kliimamuutuste mõju vastu võitlemiseks ühiselt kohanemislahendusi.

See uuenduslik vahend hõlbustab ja levitab spetsialistidele ja kohalikele omavalitsustele ühist kliimaplaneerimist ja ühist kavandamist. See edendab kaasavat lähenemisviisi, mis põhineb tugevatel

¹³⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ec_diy-manual-adaptation-climate-change-mission.pdf.

teaduslikel ja tehnilistel teadmistel, ühendades ruumi- ja kliimaanalüüsi osalusplaneerimisega. Seda tehes võimaldab platvorm sidusrühmadel kliimamuutustest tulenevaid nähtusi paremini mõista ja nendega tegeleda, suurendades linna vastupanuvõimet ning tagades kestliku ja kliimakindla tuleviku.

D. Toiduohutus

Euroopa toidusüsteemipraegust ebastabiilsust tuleb mõista seoses praeguste geopoliitiliste sündmuste ja kliimamuutuste pikaajalise mõjuga. Piirkonnad ja linnad on asjakohaste lahenduste kavandamisel ja pakkumisel kesksel kohal. Milline on ühine nimetaja Andaluusia (Hispaania) oliiviõli tarnete vähenemise, Västergötlandi (Rootsi) halva teraviljakoristuse, Sitsiilia (Itaalia) apelsinide raske hooaja, Podkarpacie (Poola) nisuhindade langemise ning Lõuna-Eesti metsamarjade ja seente puudumise vahel? Miks on rohkem lapsi koolis ilma hommikusöögita?¹³⁵ Kas Euroopa traditsiooniline toit on ohus?

Toidusüsteemi vastupidavus, mis oli pikka aega järelmõeldud poliitilistes prognoosides ja tulevikuväljavaadetes, kerkis eelmisel aastal täielikult esile pärast Venemaa agressiooni Ukraina vastu. Nädalate jooksul tõusid energia ja väetiste hinnad. Ukraina teraviljad ja õlid, mis on Musta mere sadamates lõksus, ei jõudnud sihtkohtadesse. Koos spekulatsioonide ja turu reguleerimise puudumisega tõstis see toiduainete ja sööda hindu Euroopas ja kogu maailmas. Täna, peaaegu poolteist aastat pärast sõja algust, on olukord endiselt kohutav.

Saheli, Põhja-Aafrika ja Lähis-Ida arenguriigid on kogenud uut näljataset. Aastatel 2016–2021 läks umbes 90 % Ukraina nisu ekspordist Aafrikasse ja Aiasse, toetades toiduga kindlustatust maailma mõnes kõige ebasoodsamas olukorras olevas piirkonnas. ÜRO Maailma Toiduprogrammis nimetatakse praegust ülemaailmset nälga ja alatoitumust „normaalseks“¹³⁶ ning rõhutatakse, et praegune **345 miljonit inimest, kes seisavad silmitsi suure toiduga kindlustamatusega, on rohkem kui kaks korda suurem kui 2020. aastal.**

Kuigieurooplased ei seisa silmitsi näljahädaga, maksavad nad nüüd oluliselt rohkem oma toidukaupade eest. W ithin aastast tõusid keskmised toiduhinnad peaaegu 20%.¹³⁷ Euroopa tarbijad maksavad nüüd munade eest 30 % rohkem, õli eest¹³⁸ 23 % rohkem¹³⁹ ja suhkru eest 61 % rohkem.¹⁴⁰ Tegemist ei ole üksnes üldise üleminekuga elementaarsematele ja odavamatele toiduainetele, vaid ka eri liiki toiduainetele, näiteks rohkem kodulinde ja vähem veiseliha.

Toidu taskukohasus on pakiline probleem. Üle 32,5 miljoni eurooplase ei saa endale lubada iga päev korralikku sööki. Skaala ulatub 0,4 % -lt Küprose elanikkonnast kuni 22,4 % -ni Bulgaarias. Selliste koondarvude taga peitub tohutu piirkondlik erinevus, mida illustreerivad allpool esitatud graafikud.

---

¹³⁵ Kellogg's France, [Etude sur la précarité alimentaire](#), märts 2023.

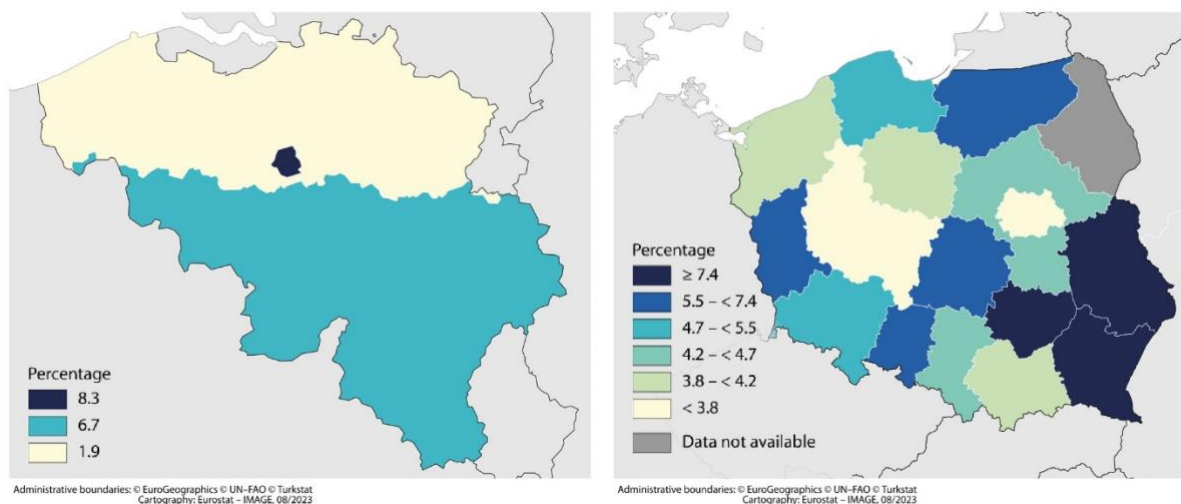
¹³⁶ <https://www.wfp.org/global-hunger-crisis>.

¹³⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/news/short-term-outlook-report-war-ukraine-continues-impact-eu-farmers-2023-03-30_en.

¹³⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230310-1>.

¹³⁹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230508-2>.

¹⁴⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230428-2>.

Joonis8. Võimatus endale lubada liha-, kana- või kalajahu vähemalt iga kahe päeva järel Belgias (NUTS1 piirkonnad) ja Poolas (NUTS2 piirkonnad)

Allikas – komitee kogumik, mis põhineb Statbelil ja Główny Urząd Statystyczny1141

Märkus – andmed ei ole kättesaadavad PL84 – Podlaskie piirkond

Elu on 2023. aasta jooksul muutunud kallimaks, mitte ainult Euroopa peredele; ka põllumajandustootjad on kogenud energia ja väetiste hindades märkimisväärseid erinevusi. Viimased on tunduvalt kallimad kui kaks aastat tagasi. Need muutused on tugevalt mõjutanud põllumajanduse üldist kasumlikkust.

Lisaks, selle asemel, et jõuda arengumaadeni, on Ukrainast solidaarsusradade kaudu välja veetud Ukraina teravili leidnud tee Ukraina naaberriikide silodesse mitmel põhjusel, sealhulgas spekulatsioonide tõttu. Kohalikud põllumajandustootjad on äkitselt leidnud, et nad ei suuda oma põllukultuure müüa, ning hinnad on langenud, jõudes aastate jooksul täheldamata tasemele: –30 % nisu puhul Poolas¹⁴² ja -50 % päevalilleseemnete puhul Bulgaarias.¹⁴³ Riikide valitsused kehtestasid aprilli lõpus ühepoolsed meetmed. Euroopa Komisjon eraldas 2023. aastaks põllumajandusreservist erakorralisi vahendeid, sealhulgas märtsis 56,3 miljonit eurot¹⁴⁴ Poolale, Rumeeniale ja Bulgaariale ning veel 100 miljonit eurot¹⁴⁵ Bulgaariale, Ungarile, Poolale, Rumeeniale ja Slovakkiale mais. Euroopa Komisjon on heaks kiitnud ka riiklikud kavad, millega toetatakse põllumajandustootjate kindlustusmaksleid riigiabi eeskirjade alusel¹⁴⁶.

Justkui sellest ei piisaks, on ELil taas kord kuiv ja soe talv. Pärast 2022. aasta katastroofiliselt kuuma suve on Alptide lumevee ekvivalent kaugelt alla ajaloolise keskmise ning juba 2023. aasta kevadel oli mitu ELi jõge ammendunud ning oli märke, et nii niisutamine kui ka veetransport oleksid probleemsed.

Pärgatud mullad ning intensiivne atmosfääri- ja hüdroloogiline põud mõjutavad paljusid põllukultuure ja ähvardavad paljudes ELi riikides toiduainete hindu kõrgemale tõsta. Selle aasta

¹⁴¹ Andmeallikad: <https://statbel.fgov.be/en/themes/households/poverty-and-living-conditions/material-and-social-deprivation> ja

¹⁴² <https://www.tygodnik-rolniczy.pl/rynki-rolne/analizy-rynkowe/jakie-beda-ceny-zboz-w-tym-roku-w-polsce-2435370>.

¹⁴³ <https://www.politico.eu/article/grain-ukraine-eu-farmers-pain-eu-member-agriculture-kyiv/>.

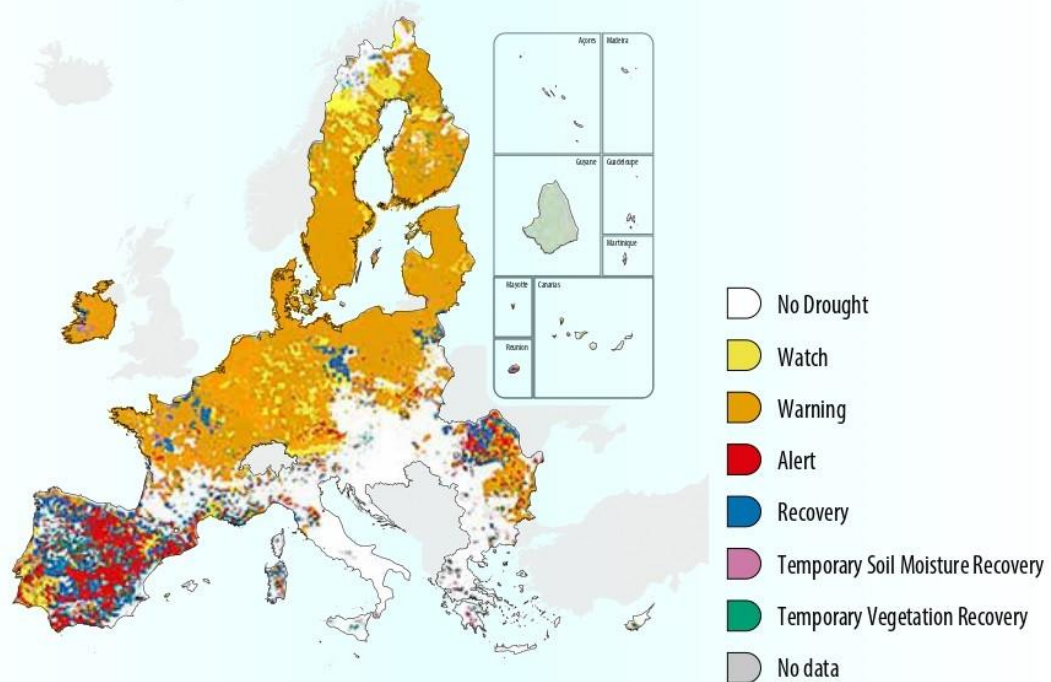
¹⁴⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/news/commission-presents-support-measure-worth-eu563-million-bulgarian-polish-and-romanian-farmers-2023-03-20_en.

¹⁴⁵ https://agriculture.ec.europa.eu/news/eu100-million-support-farmers-bulgaria-hungary-poland-romania-and-slovakia-2023-05-03_en.

¹⁴⁶ Poola kava 1,3 miljardit eurot. Lisateave on kättesaadav aadressil https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_2727.

oliiviõli saak väheneb prognooside kohaselt 40 % ja maisi saagikus 25 %.¹⁴⁷ Wielkopolska (Poola) piirkonna põllumajandustootjate hinnangul võib selle aasta odra- ja rapsikoristus väheneda 20 %, rukis ja tritikale kolmandiku kuni poole võrra.¹⁴⁸ Samal ajal teatasid Hispaania ja Itaalia märkimisväärselt väiksemast apelsinisaagist (vastavalt 16 % ja -20 %).

Põuad, mida traditsiooniliselt seostatakse ELi lõunapoolsete piirkondadega, on nüüdseks levinud suurel osal liidu territooriumist, mõjutades põllumaad ja kariloomi. 2023. aasta juunis oli Euroopa põuavaatluskeskuse andmetel üle 40 % EL 27 territooriumist (välja arvatud Madeira, Assoorid ja Kanaari saared) hoiatustingimustes ja 4,3 % häireolukorras. 2023. aasta juuni analüüsiaruanne¹⁴⁹ näitab, et tingimused on võrreldavad 2022. aasta sama perioodi tingimustega, kui kogu Euroopas tekkis tõsine kuni äärmuslik põud, mis mõjutab veeressursse, toidu- ja energiatootmist.

Joonis. 9 Kombineeritud põuanäitaja, mis põhineb sademete, mulla niiskuse ja taimeistiku tingimuste kombinatsioonil 2023. aasta juuni keskpaigaks

Allikas – Teadusuuringute Ühiskeskusel põhinev komitee kogumik 150

Paljudes piirkondades on veepuudus hirmutavalt nähtav ja reaalne nii põllumajandustootjate kui ka kohalike kogukondade jaoks. Montbeli järv (Cathar Pyrenees, Prantsusmaa) kaotas 2023. aasta aprilliks 80 % oma veest; samal ajal kui ikoonilise Garda järve (Itaalia) veetase oli 70 cm madalam kui keskmine. Algarve piirkonnas (Portugal) oli põhjavee tase 2023. aasta aprillis alla 25 %;¹⁵¹ sama näitaja registreeriti naaberriigi Andalusia (Hispaania) veehoidlates. Mõnes kõige

¹⁴⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/news/short-term-outlook-report-war-ukraine-continues-impact-eu-farmers-2023-03-30_en.

¹⁴⁸ https://wyborcza.biz/biznes/7.177151.29834717.grozi-nam-kleska-zbozowa-rosliny-marnieja-z-dnia-na-dzien.html?_gl=1*xsey09*_gcl_au*MTE5OTY0ODU2My4xNjg0NzQyMTkz&_ga=2.62252076.1686891973.1685962736-332525599.1444034620#S.biz-K.C-B.2-L.5.zw.

¹⁴⁹ Teadusuuringute Ühiskeskus, [aruanne põua kohta Euroopas](#), juuni 2023.

¹⁵⁰ *Ibid.*

¹⁵¹ <https://www.theportugalnews.com/news/2023-05-15/low-water-levels-may-increase-water-salinity/77631>.

enam mõjutatud provintsis, nagu Cordoba (Hispaania), on veehoidlad täielikult kuivanud ja kohalikud elanikud sõltuvad ainult joogivee veest, mis on piiratud 5 liitriga inimese kohta päevas. 2023. aasta aprillis teatas Kataloonia (Hispaania) valitsus erakorralisest olukorrast seoses jätkuva põuaga kokku 495 linnas ja põuaseadused vähendavad veekasutust põllumajanduses 40%.¹⁵²

Veeomandi ja -jaotuse küsimus on hoogustunud. Ebaseaduslik veesüfoonimine ning pinged looduskaitse ja põllumajanduse vahel, nagu kokkupõrked Donana märgalade ümber¹⁵³ (Andaluusia, Hispaania), viisid kogu liidu ajakirjanduse kuulutama eelseisvaid veesõdasid. Kuna põllumajandus sõltub suurel määral veest, võib vähenev tarne tulevikus mitte ainult destabiliseerida Euroopa toidusüsteeme, vaid seada kahtluse alla ka Euroopa strateegilise autonoomia.

Flandria on käivitanud ulatusliku sinise kokkuleppe strateegia, mille eesmärk on võidelda korduvate põudadega, mis on piirkonda alates 2016. aastast vaevanud. Flaami strateegiaga parandatakse järk-järgult veepeetust soodes ja märgades rohumaades, investeeritakse suuremahulistesse filtreerimis- ja puhvervesikondadesse ning suurendatakse ringluspõhist veekasutust põllumajanduses ja tööstuses.

Ukraina sõja, spekulatsioonide ja kliimamuutuste tõttu teravdatuna võib praegune olukord – kui seda nõuetekohaselt ei hallata – destabiliseerida Euroopa toidusüsteeme ja suurendada meie haavatavust. Selle täielik mõju ja täpne territoriaalne jaotus ei ole kaugeltki teada; siiski on kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused kogu liidus püüdnud tulla toime sellega kaasnevate vapustustega, minimeerida nende mõju ning taastuda tugevamalt ja paremini valmistuda järgmiseks vooruks.

Selleks et tugevdada liidu vastupanuvõimet, sealhulgas toiduohutuse osas, on ülimalt oluline arendada ühiskonna suutlikkust tulla toime kliimamuutuste ja rohepöördega ning suurendada piirkondlikku ja kohalikku valmisolekut tegeleda ohtude, kriiside ja katastroofidega seotud haavatavusega.¹⁵⁴

VALMISTUMINE PÕUDADEKS, TULEVIKU KAITSMINE

KATALOONIA VEEMAJANDUSKAVA 2022–2027

Olles teadlik põua laastavast mõjust piirkondlikule põllumajandusele, kiitis Kataloonia (Hispaania) valitsus 2023. aasta mais heaks oma 2022.–2027. aasta veemajanduskava, millega nähti ette 2,4 miljardi euro suurused investeeringud, et valmistada piirkonda ette üha sagedasemaks ja raskemaks muutuvaks põuaks. Ennustades, et sademete hulk väheneb järgmise paarikümne aasta jooksul tõenäoliselt 18 %, kavatseb valitsus seada prioriteediks vee taaskasutuse, vee säästmise ja tõhusamad niisutustehnikad.

¹⁵² <https://www.catalannews.com/politics/item/new-drought-law-approved-with-fines-for-councils-that-dont-comply-with-water-restrictions>.

¹⁵³ <https://www.reuters.com/business/environment/water-fight-farms-wildlife-risk-spanish-wetland-shrinks-2023-05-04/>.

¹⁵⁴ Regioonide Komitee arvamused „Kriisidele ettevalmistamine ja nendega tegelemine: Liidu, selle piirkondade ja linnade vastupanuvõime tugevdamine“, NAT-VII/032, 24.–25. mai 2023, raportöör Christophe Clergeau (PES/FR), Pays de la Loire'i piirkonna volikogu liige.

¹⁵⁵ <https://aca.gencat.cat/ca/plans-i-programes/pla-de-gestio/>.

RINGVEE KASUTAMISE MAKSIMEERIMINE

FLAAMI SINISE KOKKULEPPE LÄHENEMISVIIS

Kuigi põllumajanduses ei sõltuta nii suurel määral veest kui Hispaanias (80 % vs 10 %), on Flandria (Belgia) välja töötanud ka uue lähenemisviisi veemajandusele. Oma prioriteedid? Vee säilitamine kohapeal, kus vähegi võimalik. Kasutada vähem, taaskasutada rohkem ja võidelda raiskamise vastu. Strateegiat, mida nimetatakse siniseks kokkuleppeks, 156 viivad ellu erasektor, valitsusvälised organisatsioonid, põllumajandustootjad, akadeemilised ringkonnad, kohalikud omavalitsused ja kodanikud, kes ühendavad jõud, juhitudes ministrite, kuberneride, poliitikakujundajate ja teadlaste kõrgetasemelisest rakkerrühmast. Sinise kokkuleppe algatusi toetatakse taaste- ja vastupidavusraha Euroopa taastekava ja Flaami taastekava „Flaami vastupanuvõime“ kaudu. Kohalike algatuste toetamiseks eraldatakse kokku 343 miljonit eurot.

Sellega seoses on ELi toidusüsteemi vastupanuvõime põhielement mahepõllumajandus, 157 mis on ELi põllumajanduses kiiresti kasvav piirkond. Sellel on tavaliselt piiratud keskkonnamõju tänu energia ja loodusvarade vastutustundlikumale kasutamisele, suuremale keskendumisele vee kvaliteedi ja mullaviljakuse säilitamisele ning piiratud sõltuvusele sünteetilisest väetistest. Seega vähendab see ka üldist sõltuvust välismaistest pestitsiidide ja väetiste pakkujatest.

MUUTUSTE TEERAJAMINE, ÜLEMINEKU JUHTIMINE

MAHEPÕLLUMAJANDUSELE ÜLEMINEK OCCITANIE'S

Occitanie lõunaosas (Prantsusmaa) on pidevalt arendatud mahepõllumajandust. Praegu toodab üle 13000 kohaliku põllumajandusettevõtte, mis katab 19 % kogu põllumajandusmaast, mahepõllumajanduslikke toiduaineid ja eesmärk on jõuda järgmise seitsme aasta jooksul 30 %-ni. Strateegias vaadeldakse kogu väärtusahelat tootmisest tarbimiseni ning toetatakse kõigi asjaosaliste säästvat arengut. Occitanie sai 158 eelmisel sügisel esimese ELi maheuhinna; Euroopa Regioonide Komitee on üks Euroopa Liidu parimatele linnadele, piirkondadele ja üksikutele põllumajandustootjatele antud olulise tunnustuse asutajatest.

TERVISLIK TOITUMINE JA KASVUHOONEGAASIDE HEITKOGUSTE VÄHENDAMINE

MALMÖ MAHETOIDU STRATEEGIA

Mahepõllumajandus on algus – järgmine samm on tagada, et toodangut tarbitakse. Malmö linn (Rootsi) võttis oma ambitsioonika strateegia kasutusele mitu aastat tagasi ja täna on üle 70 % kõigist eelkoolides, koolides ja eakate hooldekodudes valmistatud ja serveeritud toidukordadest

¹⁵⁶ <https://bluedeal.integraalwaterbeleid.be/about-blue-deal>.

¹⁵⁷ Regioonide Komitee arvamus „[ELi mahepõllumajanduse tegevuskava](#)“, NAT-VII/019, 1.–2. detsember 2021, raportöör Uroš Brežan (SI/GREENS), Tolmini linnapea.

¹⁵⁸ https://agriculture.ec.europa.eu/news/eu-organic-day-commission-celebrates-winners-first-ever-eu-organic-awards-2022-09-23_en.

mahepõllumajanduslikud. See tähendab umbes 8500 tonni toitu igal aastal (väärtusega 24 miljonit eurot) või 65000 lõunasööki päevas. Linna eesmärk on saavutada 159 lähitulevikus 90 %, vähendades toiduhangetega seotud kasvuhoonegaaside heitkoguseid 40 %.

KOHALIKE JA HOOAJALISTE TOODETE HANKIMINE

BOLZANO-LÖUNA-TIROOLI LÄHENEMISVIIS RIIGIHANGETELE

Kestlikud toiduhanked on veel üks viis ELi toidusüsteemide vastupanuvõime tagamiseks. See vahend, mis on võimas, kuid veel üldkasutamata, võib aidata kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel edendada tervislikku, hooajalist ja kohalikku toitu ning lühikesi tarneahelaid. Bolzano-Lõuna-Tirooli provints (Itaalia), kes on üks selle lähenemisviisi peamisi pooldajaid, 160 on oma hanketavadesse lisanud säästlikkuse kriteeriumid, et „tooda nii koolides kui haiglates sööklate taldrikutele piirkondlikke, tervislikke ja tervislikke toite“.

Väärrib märkimist, et need teedrajavad lähenemisviisid võivad saada ELi õiguse osaks. Strateegias „Talust taldrikule“ välja kuulutatud ja eeldatavasti 2023. aasta lõpus välja kuulutatud horisontaalse raamseadusega tuleks kiirendada ja hõlbustada üleminekut kestlikkusele ning tagada, et ELi turule lastud toiduained muutuvad üha kestlikumaks. Võttes arvesse avalikke ja sihipäraseid konsultatsioone, sisaldas eelnõu mõisteid „säästva hanke üldine kohustuslik nõue“ ning võimalust lisada paindlikult kriteeriume ja prioriteete, mis on seotud näiteks toidujäätmete või maa- ja veekasutusega.¹⁶¹

Regioonide Komitee toetab oma perspektiivarvamuses kõnealuse tulevase õigusakti kohta,¹⁶² et toiduga kindlustatuse tagamiseks peab Euroopa investeerima säästvasse kohalikku põllumajandustootmisse ja lühendama oma tarneahelaid. Kohalike toodete eelistamine, kestlikult hankimine ning kliimaneutraalsete ja vastupidavate toidusüsteemide suunas liikumine on ainus viis muuta Euroopa toidukriisikindlaks.

¹⁵⁹ <https://malmo.se/Bo-och-leva/Utbildning-och-forskola/Skolmat-i-grund--och-gymnasieskolan.html>.

¹⁶⁰ <https://news.provinz.bz.it/de/news/nest-auf-dem-weg-zu-nachhaltiger-ernahrung-in-sudtirol>.

¹⁶¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13174-Sustainable-EU-food-system-new-initiative/public-consultation_en.

¹⁶² Regioonide Komitee arvamus „[Jätkusuutlike toidusüsteemide õigusraamistik](#)“, NAT-VII/033, 24.–25. mai 2023, raportöör Joke Schauvliege (BE/EPP), Flaami parlamendi asepresident.

E. Sotsiaalne ebavõrdsus ja demograafilised muutused

Kuigi üldine tööhõive paraneb ja vaesus veidi väheneb, püsib kogu ELis oluline ebavõrdsus kohalikul ja piirkondlikul tasandil. See puudutab tööhõivet ja vaesust ning soolist palgalõhet ja noorte töötust. Kuidas vähendada piirkondadevahelisi erinevusi ja tagada, et meie poliitika toetab piirkondlikke tööturges? Kuidas saame tagada, et loome rohe- ja digipöördeks vajalikud oskused?

Tööhõive ELis on ületanud kriisieelse taseme. ELis töötavate inimeste koguarv (164 miljonit euroalal) ulatus 2022. aasta teises kvartalis 213,4 miljonini ja tööhõive määr (20–64aastaste inimeste puhul) oli 74,8 %, mis on 1,9 protsendipunkti kõrgem kui pandeemiaeelsed kõrged näitajad; euroalal oli see 74,3 %, mis on 1,6 protsendipunkti kõrgem kui pandeemiaeelsetel tasemel.¹⁶³

Sooline tööhõivelõhe on 2022. aastal endiselt märkimisväärne. Kogu ELis ületas tööealiste meeste osakaal tööhõives naiste osakaalu 10,8 protsendipunkti võrra. See sooline tööhõivelõhe on ELi liikmesriikides väga erinev: väikseim erinevus Leedus (1,4 protsendipunkti) ja suurim Rumeenias (20,1 protsendipunkti).¹⁶⁴

Tööturu suundumused näitavad tugevaid positiivseid märke. Hoolimata märkimisväärsetest soolistest erinevustest paraneb naiste osalemine tööjõus jätkuvalt. Nominaalpalga kasv on samuti paranenud, kuid see on enamikus liikmesriikides inflatsioonist maha jäänud. Samas on naiste brutotunnipalk ELis 2021. aastal meeste omast 14,4 % madalam, hoolimata asjaolust, et soolise palgalõhe kaotamine on endiselt soolise võrdõiguslikkuse poliitika peamine eesmärk nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil.¹⁶⁵

Paljutöötav statistika on see, et naised on viimase kahe aastakümne jooksul kasutusele võtnud kaks kolmest ELis loodud uuest töökohast.¹⁶⁶ Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskavas esitatud soolise võrdõiguslikkuse ja tööhõive eesmärkide saavutamiseks peab naiste tööhõive kümne aasta lõpuks siiski suurenema vähemalt kolm korda kiiremini kui meeste oma.¹⁶⁷

Piirkondlikud tööhõivemäärad on üldiselt paranenud, kuid piirkondlik ebavõrdsus püsib muutumatuna. Tööhõive ja töötuse määr oli piirkonniti väga erinev juba ammu enne pandeemiat. Hoolimata hiljutisest majanduse elavnemisest seisavad mõned piirkonnad silmitsi jätkuvate probleemidega. Lõuna-Itaalia piirkonnad (Sitsiilia, Campania, Calabria ja Puglia) on kõik viimase viie aasta jooksul paranenud, kuid nende tööhõive määr on endiselt alla 50 %. Ahvenamaa piirkonnas (Soome) oli liikmesriikide vahel kõrgeim tööhõive määr (84,6 %) – Ahvenamaa on viimase viie aasta jooksul olnud järjepidevalt 10 parimas piirkonnas.¹⁶⁸

Tööhõive määr on Madalmaade piirkondades – Utrecht, Noord-Brabant, Zeeland, Drenthe, Overijssel, Gelderland ja Noord-Holland – märkimisväärselt tõusnud, samas kui Flevoland, Friesland, Zuid-Holland ja Groningen ületasid 80 %. Need piirkonnad koos Niederbayerni, Oberbayerni, Schwabeni,

¹⁶³ Euroopa Komisjon ja Euroopa Liidu Nõukogu, [ettepanek ühise tööhõivearuande kohta](#), november 2022.

¹⁶⁴ Eurostat, [soolise võrdõiguslikkuse statistika](#), märts 2023.

¹⁶⁵ *Ibid.*

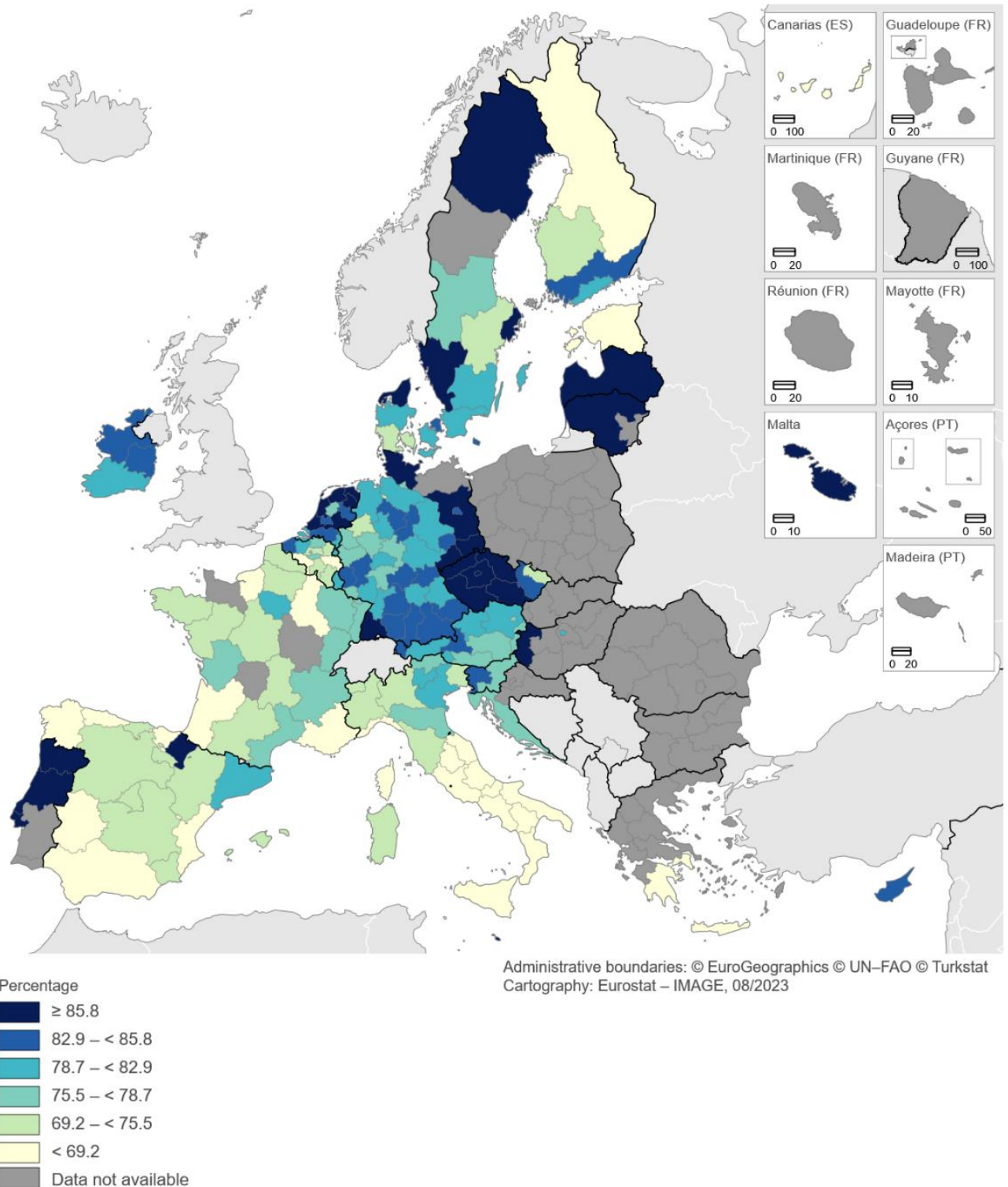
¹⁶⁶ Eurofound, [Euroopa töökohtade seire](#), mai 2023.

¹⁶⁷ *Ibid.*

¹⁶⁸ [Eurostati piirkondliku tööhõive andmeridade](#) kohaselt.

Tubingeni ja Oberpfalzi (Saksamaa) (ja Ahvenamaa) piirkondadega olid ainsad ELi piirkonnad, kus tööhõive määr oli üle 80 %.¹⁶⁹

Joonis. 10 Tööhõive määrad NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa (alates 2020. aastast), 2022

Allikas – Euroopa Regioonide Komitee andmete koostamine Eurostati andmete põhjal¹⁷⁰

Märkus. Kõik ISCED 2011 tasemed, mehed ja naised vanuses 20–64 aastat/Andmed ei ole kättesaadavad mitme Ida-Euroopa piirkonna kohta

¹⁶⁹ *Ibid.*

¹⁷⁰ Eurostati andmekogumi kood: lfst_r_lfe2emprtn.

Töötuse määr on paranenud – isegi pikaajalise töötuse määr on veidi vähenenud. ELi töötuse määr (15–74) jätkas langustrendi, jõudes 2022. aastal 6,2 % ni (6,8 %-lt 2019. aastal). Pikaajaline töötus oli 2,4 % aktiivsest elanikkonnast, mis on paranenud võrreldes 2,7 %-ga 2019. aastal ja 2,8 %-ga 2021. aastal.¹⁷¹

Väärrib märkimist, et 2023. aasta maiks registreeriti Eurostatile selliseid andmeid esitanud 22 riigis töötutena 289000 Ukraina pagulast, kes said ELi ajutise kaitse kavast kasu.

Tšehhi piirkondade töötuse määr oli 2022. aastal madalaim; 172 madalaim töötuse määr registreeriti Tšehhi Kesk-Böömimaa piirkondades (1,2 %), millele järgnesid Praha piirkond (1,6 %), Tšehhi kagu- ja edelapiirkond ning Kesk-Transdanubia piirkond (Ungari) (kõik kolm 1,7 %).

Analüüsis rõhutatakse jätkuvalt, kuidas töötuse määr oli Hispaanias, Kreekas ja Itaalias endiselt kõrge. Kõrgeim töötuse määr registreeriti Ceuta (28,4 %), Melilla (21,6 %) ja Andalusia (19 %) (Hispaania) piirkondades; peale selle oli töötuse määr kõigis Hispaania ja Kreeka piirkondades üle ELi keskmise (6,2 %), samuti Soomes ning Küprosel ja Lätis (mõlemas riigis on ainult üks piirkond). 25 piirkonnas oli töötuse määr kaks korda suurem kui ELi keskmine (12,4 %); neist üheksa olid Kreekas ja Hispaanias, neli Prantsusmaal ja kolm Itaalias.

Piirkondlik ebavõrdsus on väga suur Hispaanias, Itaalias ja Prantsusmaal, kus kõrgeima ja madalaima töötuse määra erinevus oli 2022. aastal vastavalt 19,8, 14,8 ja 12,7 protsendipunkti.

Lisaks on **piirkondlikud töötuse määrad meeste ja naiste lõikes erinevad**. Kõrgeima ja madalaima töötuse määraga piirkonnad varieeruvad sõltuvalt soost. 2022. aastal olid 10 kõrgeimat meeste töötuse määra Hispaania, Prantsusmaa (äärepoolseimad) ja Itaalia piirkonnad ning kolm kõige kõrgema meeste töötuse määraga piirkonda olid Hispaania piirkonnad Ceutas (23,9 %) ja Melillas (17,7 %) ning Prantsusmaa äärepoolseimas Réunioni piirkonnas (19,9 %). Naiste kõrgeim töötuse määr oli peamiselt Hispaania ja Kreeka piirkondades ning kolm kõige kõrgemat naiste töötuse määra olid Hispaania piirkonnad Ceutas (34,6 %) ja Melillas (25,8 %) ning Kreeka Lääne-Makedoonia piirkonnas (24,4%).¹⁷³

Noorte töötus on ELis endiselt kõrge ja piirkondlikud erinevused on märkimisväärsed.¹⁷⁴ 2022. aastal oli 15–29aastaste noorte keskmine töötuse määr ELis 11,3 %, mis on 1,7 protsendipunkti madalam kui 2021. aastal. Noorte töötuse määrades on siiski märkimisväärsed piirkondlikud erinevusi, ulatudes 2022. aastal 1,7 %-st 42,4 %-ni. Madalaim noorte töötuse määr registreeriti Tšehhis, Kesk-Böömimaa piirkondades (1,7 %), edelapiirkondades (3,1 %) ja Prahas (3,2 %), Saksamaal Ülem-Baieris (3,3 %) ja Poolas Lääne-Transdanubia piirkonnas (3,6 %).

Hispaania ja Kreeka piirkondades on noorte töötus kõige suurem, hoolimata asjaolust, et võrreldes 2021. aastaga vähenes 15–29aastaste inimeste töötus 2022. aastal kõige rohkem nendes piirkondades. Kõrgeim noorte töötuse määr registreeriti Ceuta piirkonnas (42,4 %) (Hispaania), järgnesid Thessalia (39,8 %), Kesk-Kreeka (36,5 %) (Kreeka) ja Melilla (36,1 %) (Hispaania). Lääne-Makedoonias (Kreekas) ning Campanias ja Sicilias (Itaalia) oli samuti kõrge noorte töötuse määr (kumbki 34,3 %).

¹⁷¹ Eurostati piirkondliku töötuse andmeridade kohaselt.

¹⁷² Eurostat, [töötuse statistika piirkondlikul tasandil](#), aprill 2022.

¹⁷³ *Ibid.*

¹⁷⁴ Eurostat, [euroala töötuse määr 6,5 %: EL 6,0 %](#), mai 2023.

Samal ajal on viis peamist piirkonda, kus 15–29aastaste noorte töötuse määr vähenes aastatel 2021–2022 kõige rohkem, Kreekas ja Hispaanias: Kreeka piirkonnad Lõuna-Egeuse piirkonnas (-17,9 %) ja Ida-Makedoonias, Traakias (-15,4 %), Hispaania piirkondades Ceutas (-13,6 %) ja Kanaari saartel (-10,3 %) ning Kreeka Peloponnesoses (-8,4 %).¹⁷⁵

2022. aastal oli ELis ligikaudu 95,3 miljonit inimest ehk 21,6 % kogu elanikkonnast vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus. Naised (22,7 %) olid suurema tõenäosusega vaesuses kui mehed (20,4 %). Lisaks oli ohus üle 24,4 % ELi elanikkonnast, kes elasid ülalpeetavate lastega leibkondades.¹⁷⁶ Suuremas osas Bulgaariast, Kreekast ja Rumeeniast, samuti Hispaania kesk- ja lõunapoolsetest piirkondadest ning Itaalia lõunapoolsetest piirkondadest elavad inimesed olid sageli suurema tõenäosusega vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus. 2020. aastal registreeriti 177 suurim vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal Rumeenia Sud-Est piirkonnas (51,9 %); see oli ainus piirkond ELis, kus enamik elanikkonnast seisab silmitsi selliste riskidega. Järgmine suurim osakaal oli Campanias (47,4 %) (Itaalia) ja Severozapadenis (44,2 %) (Bulgaaria). Kõigis kolmes piirkonnas oli pärast sotsiaalset üleminekut suhteliselt suur rahalise vaesuse oht.¹⁷⁸

ELi töökohtade loomisel tuleks keskenduda IT- ja hooldustöökohtadele. Tehnoloogia ja digiteerimine on töökohtade otsese kasvu peamised tõukejõud kogu maailmas, kuid nad aitavad oluliselt kaasa ka teiste sektorite majandusarengule. Ühes Euroopa riikide seas tehtud uuringus¹⁷⁹ leiti empiirilisi tõendeid, mis viitavad sellele, et Euroopa tehnoloogilisel tööhõivusel on kaudne mõju teistele sektoritele. Uuringus märgitakse, et iga täiendav tehnoloogiaalane töö toob kaasa ligikaudu viie täiendava töökoha loomise teistes Euroopa sektorites. Lisaks¹⁸⁰ leiab Rahvusvaheline Tööorganisatsioon, et hooldusse investeerimine võib 2035. aastaks luua kogu maailmas kuni 299 miljonit töökohta, millest 78 % on prognooside kohaselt naistele ja 84 % ametlikuks tööhõiveks.

Euroopa sotsiaalõiguste samba 2030. aasta peamiste eesmärkide saavutamine on keeruline, kuid see peab jääma ELi sotsiaalpoliitika keskmesse: vähemalt 78 % 20–64aastastest inimestest töötab; vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest osaleb igal aastal koolitusel; ning vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arv on 2019. aastaga võrreldes vähenenud vähemalt 15 miljoni võrra, sealhulgas vähemalt 5 miljoni lapse võrra.

Piirkonnad ja linnad on Euroopa Parlamendi uuringuteenistusega seotud poliitika toetamisel kesksel kohal. Madala sissetulekuga leibkondade finantsraskuste tase oli võrreldav finantskriisi järel täheldatuga. Eessisev ülesanne, eriti kui soovitakse saavutada Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava 2030. aasta peamised eesmärgid, on vähendada nende kodumajapidamiste finantskoormust. Linnad ja piirkonnad saavad sellele jõupingutusele kaasa aidata, rakendades toetuspoliitikat ja -algatusi.

Kodutus on endiselt tõsine probleem, kuid ELi linnad võitlevad selle vastu. Kuid liikmesriigid lubavad (Lissaboni deklaratsioon 2021. aasta juunis) püüda kaotada kodutus 2030. aastaks, ei ole

¹⁷⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20230530-2>.

¹⁷⁶ Eurostat, [Elutingimused Euroopas – vaesus ja sotsiaalne tõrjutus](#), juuni 2023.

¹⁷⁷ Eurostat, [piirkondlik statistika – vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise piirkondlik statistika](#) on kättesaadav kuni 2020. aastani.

¹⁷⁸ Eurostat, [Elutingimused Euroopas – vaesus ja sotsiaalne tõrjutus](#), juuni 2023.

¹⁷⁹ GOOS, M., Konings, J. ja Vandeweyer, M., „[Töehõive kasv Euroopas: Innovatsiooni, kohalike töökohtade kordajate ja institutsioonide rollid](#)”, oktoober 2015.

¹⁸⁰ Rahvusvaheline Tööorganisatsioon, [Care at Work Investing in care puhkus ja teenused sooliselt võrdsema töömaailma nimel](#), 2022.

praeguses majanduslikus ja sotsiaalses olukorras tõenäoliselt saavutatav. Pandeemia, Ukraina-vastase sõja tagajärjed, inflatsioon ja tõusvad energiahinnad on kõik avaldanud negatiivset mõju majanduslikule olukorrale, mis selgitab, miks on endiselt palju inimesi, kes seisavad silmitsi eluasemeprobleemide või isegi kodutusega.

Siiski on lootust, et kodutuse vastu võitlemise Euroopa platvormi (EPOCH) töö toob kaasa kodutute arvu vähenemise ELis. Epoch on vahend, mis aitab tugevdada ennetustegevust ja rakendada integreeritud eluasemepõhiseid lähenemisviise, toetab poliitikakujundajate ja praktikute vastastikust õppimist, aitab kasutada ELi rahastamisvõimalusi, tugevdab tõendeid ja järelevalvet kodutuse kohta ning levitab ja edendab häid tavasid.

VASTASTIKUNE ÕPPIMINE KODUTUSE VASTU

KODUTUSE VASTU VÕITLEMISE EUROOPA PLATVORM

2022. aastal korraldasid mitmed linnad, nagu Madrid (Hispaania), Lyon (Prantsusmaa) ja Gent (Belgia), vastastikuse õppimise üritusi EPOCHi egiidi all, keskendudes heade tavade vahetamise edendamisele võitluses kodutuse vastu ja tutvustades eluaseme esikohale seadmise lähenemisviisi. Tampere linnas (Soome) on üks edukamaid kodutuse kaotamise strateegiaid ning see on saavutanud märkimisväärseid tulemusi koduta inimeste arvu vähendamisel.

Kujunemisjärgus töötavad, nagu kaugtöö ja platvormitöö, võivad tuua ühiskondlikku ja majanduslikku kasu, kuid nõuavad eeskirjade, poliitika ja töökultuuri kohandamist. Hiljutine pandeemia tõi kaasa märkimisväärse arvu inimesi, kes tegid digiplatvormidel kaugtööd või leidsid tööd. Samas peavad need arengud käima käsikäes nõuetekohase järelevalve, reguleerimise ja jõustamisega, et vältida töötajate ekspluateerimist. Õigus olla mittekättesaadav peab saama kaugtöö lahutamatuks osaks. Lisaks on algoritmiline juhtimine, töölase staatuse valesti klassifitseerimine ja piiriülese läbipaistvuse puudumine probleemid, millega tuleb tegeleda, et tagada platvormitöötajatele õiglane tööturg.

Kõiki ELi piirkondi mõjutavad demograafilised tagajärjed, nagu elanikkonna vananemine, mis on tingitud pikemast elueast ja madalast sündimusest, kuid mõned, eriti kauged, maapiirkonnad, saared ja/või piirialad, mis seisavad silmitsi suure rahvastikukaoga, on oluliselt rängemad kui teised, nagu on märgitud Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse ülevaates „*Demograafilised suundumused ELi piirkondades*“.¹⁸¹

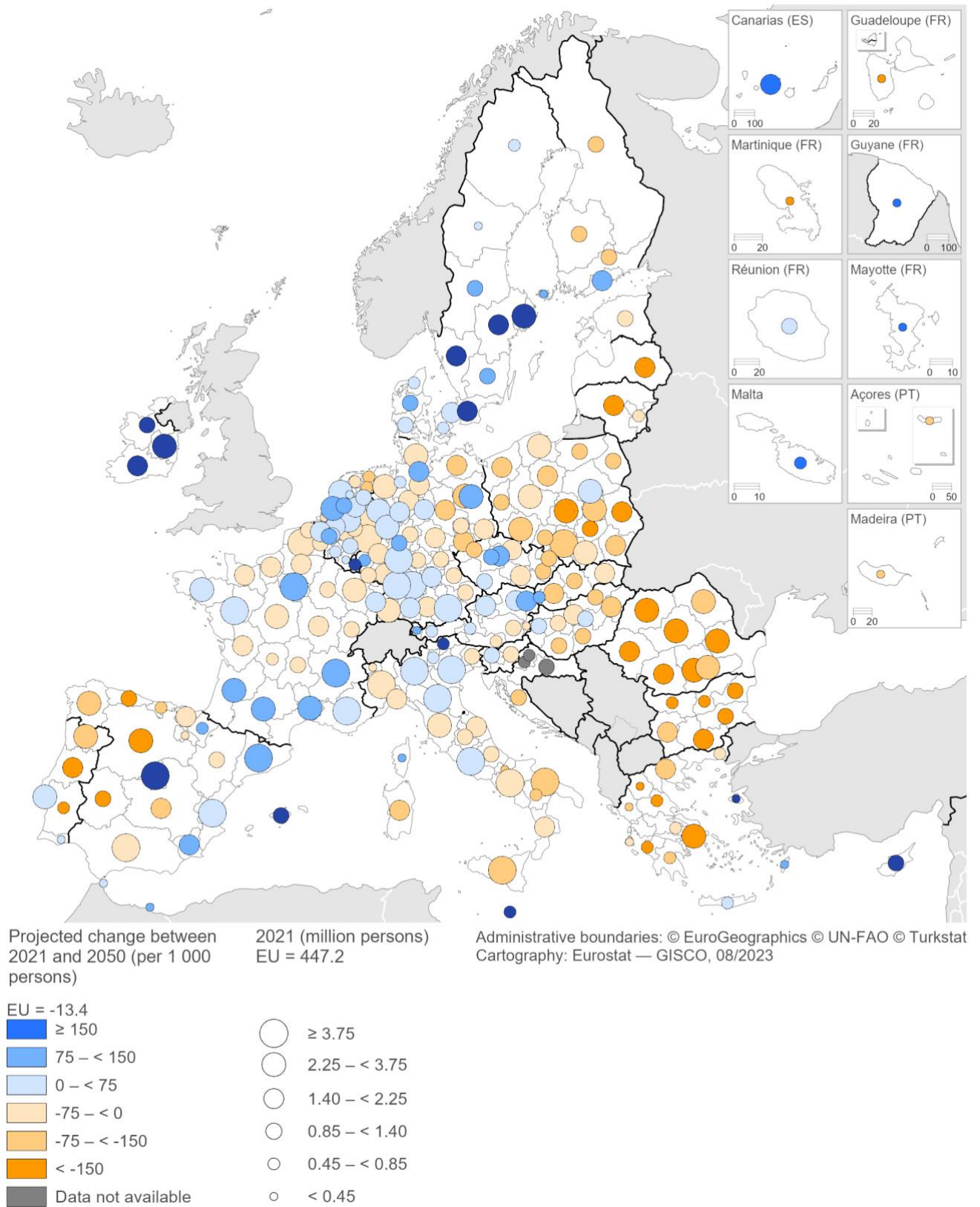
Lisaks¹⁸² näitab eelmise aasta Euroopa Komisjoni talituste töödokument demograafia kohta, et peaaegu kaks kolmandikku kiiresti kahaneva piirkonna rahvastikust elab piirkonnas, kus sisemajanduse koguprodukt (SKP) elaniku kohta on väike, võrreldes 28 %ga kogu ELis. Kiiresti kasvavates piirkondades elab 83 % elanikkonnast piirkonnas, kus SKP elaniku kohta on kõrge, võrreldes 46 %ga kogu ELis. Kiire rahvastikukao ja SKP suhe elaniku kohta on linna- ja maapiirkondade oluline

¹⁸¹ Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, „[Demographic trends in EU regions](#)“ (Demograafilised suundumused ELi piirkondades), jaanuar 2019.

¹⁸² Euroopa Komisjoni [talituste töödokument demograafiliste muutuste ja nende mõju põhiaspektide ja nende mõju täiendavate näitajate kaartide ja tabelite kohta](#), juuni 2020.

komponent. Vaesunud piirkondades, kus elanikkond kiiresti väheneb, elab 55 % elanikkonnast maapiirkonnas ja ainult 1 % linnapiirkonnas, samal ajal kui kogu ELi elanikkonnas elab 21 % maapiirkonnas ja 40 % linnapiirkonnas.

Kuigi ebavõrdsus liikmesriikide lõikes väheneb, suureneb Euroopa Komisjoni 2023. aasta tulevikusuundade strateegilise analüüsi aruande kohaselt ebavõrdsus üksikute liikmete sees märkimisväärselt.¹⁸⁴

2021. aastal teenis 20 % elanikkonnast 38,2 % kogu ekvivalentsissetulekust ELis, samas kui 20 % sai kõigest 7,9 %, kusjuures liikmesriikide vahel olid suured erinevused. Need arvud kajastavad Euroopa hoiakuid: 81 % ELi elanikest usub, et sissetulekute ebavõrdsus on ülemäärane. Paljud eurooplased, kes elavad erinevates linnades, kus valitseb majanduslik seisak ja langus, on üha enam rahulolematud ebavõrdsusega hariduses või karjäärivõimalustes, sotsiaalses liikuvuses, võrdsuses, oodatavas elueas või ühenduvuses.

Samal ajal süveneb sissetulekute ebavõrdsus jõukuse kontsentreerumise tõttu, mis takistab õiglase võimaluste ja ülespoole suunatud sotsiaalse liikuvuse teket, ohutades samal ajal ka poliitilist polariseerumist. Vaesuse mõõtmisel on endiselt probleemiksseeire ja andmete kogumine. Andmed vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste kohta on endiselt killustatud ja aeg-ajalt piirkondlikul tasandil kättesaamatud. Selleks et saavutada 2030. aasta peamine eesmärk päästa 15 miljonit inimest vaesusest, on vaja täpset ülevaadet olukorrast kohalikul ja piirkondlikul tasandil, eelkõige seetõttu, et märkimisväärse osa ELi sotsiaalpoliitika elluviimise eest vastutavad kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused.

Tulevikusuundade strateegilise analüüsi aruandes märgitakse ka, et **sotsiaalne ühtekuuluvus väheneb.**¹⁸⁵ **Kliimamuutused ja paljud üleminekuprotsessid mõjutavad tõenäoliselt territooriume ja inimesi ebavõrdselt, millel on ebaproportsionaalsed tagajärjed kõige vaesematele ja kõige haavatavamatele. ELi rohepööre saab olla tulemuslik ainult siis, kui inimesed saavad selles osaleda ja sellest kasu saada.** Vastasel juhul ohustab sotsiaalse ühtekuuluvuse halvenemine usku valitsustesse ja üleminekute teostatavust.

Rohkem tähelepanu tuleb pöörata ebavõrdsuse vähendamisele liikmesriikides kohalikul ja piirkondlikul tasandil, tugevdades sotsiaalset ühtekuuluvust ning partnerluse ja mitmetasandilise valitsemise põhimõtteid. Selleks on vaja tihedat koostööd kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna vahel, et töötada välja sotsiaalse kaasatuse ja ühtekuuluvuse kohapõhised strateegiad.

On tugevaid märke taastumisest, kuid see peab sisaldama ülespoole suunatud konversiooni ja kõiki. Vaatamata taastumise märkidele on Euroopa 2023. aasta tööhõive- ja sotsiaalarengu andmetel¹⁸⁶ kodumajapidamiste rahalised probleemid suurenenud 12,5 %-lt 2021. aasta detsembris 15,8 %-le 2022. aasta detsembris. Samuti on suurenenud nende isikute arv, kes loodavad, et nad peavad igapäevaste nõuete täitmiseks oma säästudesse kanduma, 9,1 %-lt 2021. aasta detsembris 11,8 %-le 2022. aasta detsembris.

¹⁸³ Eurostati andmekogumi koodid: demo_r_pjangrp3, proj_19rp3 ja proj_19np.

¹⁸⁴ Euroopa Komisjon, 2023. [aasta aruanne tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta](#), 2023.

¹⁸⁵ *Ibid.*

¹⁸⁶ Euroopa Komisjon, „[Tööhõive ja sotsiaalarengud Euroopas 2023: Tööjõupuuduse ja oskuste nappuse käsitlemine ELis](#)”, 2023.

Mitmed ELi piirkonnad ja linnad on teinud algatusi pikaajaliste töötute tööturule naasmiseks. Need programmid põhinevad suures osas „null-pikaajalise töötuse“, „töögarantii“ ja „kohaliku tööhõive tagamise“ põhimõtetel.

Need projektid on välja töötatud väga vähese ELi abi ja järelevalvega; kui mõned (*territoires zéro chômeur de longue durée* projektid Prantsusmaal ja Belgias) saavad toetust Euroopa Sotsiaalfondist (ESF+), siis enamik ülejäänutest saavad toetust riiklikest või piirkondlikest vahenditest. Programmidega soodustatakse ka üleminekut keskkonnasäästlikumatele töökohtadele, kuna nendega võetakse inimesi tööle ringlussevõtu, aianduse, jalgrataste remondi, saastatud alade puhastamise jne valdkonnas.

Need projektid on näidanud suurt lubadust; komitee¹⁸⁷ kutsub oma arvamuses „Pikaajaline töötus null“ Euroopa Komisjoni üles toetama sarnaseid projekte, toetama edukate sotsiaalmajanduse mudelite dubleerimist rohkemates liikmesriikides, kaardistama need algatused, sealhulgas mobiliseerides oma Euroopa avalike tööturuasutuste võrgustiku, ning esitama suunised selliste algatuste rakendamiseks teistes ELi liikmesriikides.

Lõpetuseks nõuab komitee, et mõned ESF+ vahendid eraldataks kohalikele null-pikaajalise töötuse algatustele, et need raskused ületada, eelkõige kohalikul tasandil projektide käivitamise ja arendamise toetamise vormis. Samuti kordab komitee oma varasemas arvamuses esitatud soovitus¹⁸⁸ võidelda tõhusamalt pikaajalise töötuse vastu erakorraliste algatuste kaudu, nagu sihtotstarbelise fondi loomine pikaajalise töötuse vastu võitlemiseks.

PIKAAJALISE TÖÖTUSE JA TÖÖKOHA GARANTIIDE PUUDUMINE

LINNAD RAKENDAVAD TÖÖHÕIVE SUURENDAMISE PROGRAMME

Pikaajalisi programme võib leida peamiselt Prantsusmaa ja Belgia eri piirkondades (Territoires zéro chômeur de longue durée, TZCLD), samas kui Gramatneusiedl (Austria) ja Groningen (Madalmaad) (Basisbaan) põhinevad töökohtade tagamise põhimõttel. Sarnased programmid on välja töötatud Berliinis (Saksamaa), Roomas (Itaalia) ja Koninis (Poola).

¹⁸⁷ Regioonide Komitee aramus „[Pikaajalise töötuse nullmäär: kohalik ja piirkondlik perspektiiv](#)“, SEDEC-VII/037, 24.–25. mai 2023, raportöör Yonnec Polet (BE/PES), Berchem-Sainte-Agathe^{esimene} aselinnapea.

¹⁸⁸ Regioonide Komitee aramus „[Pikaajaliste töötute integreerimine tööturule](#)“, SEDEC- VI/006, 10.–11. veebruar 2016, raportöör Enrico Rossi (IT/PES), Toscana piirkonna president.

II peatükk – Piirkonnad ja linnad kui säästva arengu ja ühtekuuluvuse osalised

Euroopa majanduse rohe- ja digipööre, mille eesmärk on suurendada tõhusust ja kliimaneutraalsust, on ELi kestliku arengu pikaajalise strateegia põhielemendid. Ainult siis, kui rakendatakse kohapeal uusi ja olemasolevaid ELi roheline kokkuleppe vahendeid (lisaks strateegiatele, mis tagavad sotsiaalse, majandusliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse ning hoiavad ära edasised erinevused kogu liidus), saavad meie majanduse ümberkujundamisest saada edu, mida Euroopa vajab esseeisvate tehnoloogiliste, geopoliitiliste ja ühiskondlike väljakutsetega sammu pidamiseks.

Kuidas tagada ühelt poolt majandusareng, digiüleminek ja tööstuse ümberkujundamine ning teiselt poolt sotsiaalkindlustus, digitaalne vastupanuvõime, majanduslik autonoomia ning edukad kohad ja inimesed? Piirkondadel ja linnadel on pakkuda palju lahendusi, mis tagavad, et ühtegi kohta ega kedagi ei jäeta kõrvale, alates kohalikest kliimapaktidest kuni piirkondadevaheliste vesinikuliitudeni ja integreeritud maapiirkondade strateegiateni rahvastikukao vastu võitlemiseks.

A. Euroopa roheline kokkulepe ja kestliku arengu eesmärgid

Piirkonnad ja linnad on olulised osalejad ÜRO kestliku arengu eesmärkide¹⁸⁹ ja Euroopa roheline kokkulepe eduka rakendamise tagamisel.¹⁹⁰ Neid tuleb siiski toetada piisava pädevuse, inimsuutlikkuse, õigusraamistike ja rahaliste vahenditega. Mida tuleb teha, et ühtlustada majanduskasvu ja heaolu nõudlike sotsiaalsete ja keskkonnaalaste meetmetega, mis on vajalikud kliimaneutraalsuse ja kestlikkuse saavutamiseks?

Euroopa peab kestliku arengu eesmärgid ja Euroopa rohelist kokkulepet järjepidevalt rakendama kõigil valitsustasanditel, et ta jääks maailmamajanduse oluliseks ning kestliku arengu ning sotsiaalse ja majandusliku heaolu liidriks.

Edusammud kestliku arengu eesmärkide saavutamisel on alates 2020. aastast mitmete kriiside tõttu aeglustunud ja mõnel juhul isegi pöördunud. Paljude kestliku arengu eesmärkide, eelkõige kliimameetmete ning loodusvarade kaitse ja säästva kasutamisega seotud kestliku arengu eesmärkide osas on vaja teha rohkem edusamme. Kestliku arengu eesmärkide rakendamise kiirendamine on praegu pakilisel kui kunagi varem, pöörates erilist tähelepanu neile, kes elavad haavatavas olukorras.¹⁹¹

Majanduskoostöö ja Arengu¹⁹² Organisatsiooni (OECD) hinnangute kohaselt **jäävad kohalike ja piirkondlike omavalitsuste osaluseta 17 kestliku arengu eesmärgist 169 eesmärgist täitmata vähemalt 105.**

Uuringus „Linnade ja piirkondade roll kestliku arengu eesmärkide saavutamisel ebakindlas geopoliitilises kontekstis“¹⁹³ rõhutatakse kestliku arengu eesmärgid kui peamist raamistikku piirkondade ja linnade jaoks COVID-19 pandeemiast taastumiseks ja Venemaa Ukraina-vastase sõja tagajärgedega tegelemiseks. See hinnang piirkondade ja linnade kaasamise kohta kestliku arengu eesmärkide saavutamisse 2023. aastal näitab, et hiljutised kriisid ei ole neid takistanud nende varasemast pühendumisest kestliku arengu eesmärkidele, vaid pigem tugevdanud seda ja asetanud kestliku arengu eesmärgid lahendusena praeguste probleemide lahendamiseks. Tulemused näitavad veel, et kestliku arengu eesmärgid kasutatakse ka tulevase ebakindluse vastu võitlemiseks: 39 % uuringus osalenud kohalikest ja piirkondlikest omavalitsustest oli kasutanud kestliku arengu eesmärgid enne pandeemiat ja jätkasid seda majanduse elavdamiseks. Lisaks ei kasutanud 25 % kestliku arengu eesmärgid enne pandeemiat, kuid kavatses seda teha kohe.

Piirkondade ja linnade uuendatud pühendumist kestliku arengu eesmärkidele tõendab veelgi asjaolu, et tehakse pidevalt üha rohkem vabatahtlikke kohalikke ülevaateid, mis on kestliku arengu eesmärkide järelevalve kõrgeim kvaliteet. Seni on esitatud 129 VLRI, kellest kolmandik on pärit

¹⁸⁹ <https://sdgs.un.org/goals>.

¹⁹⁰ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

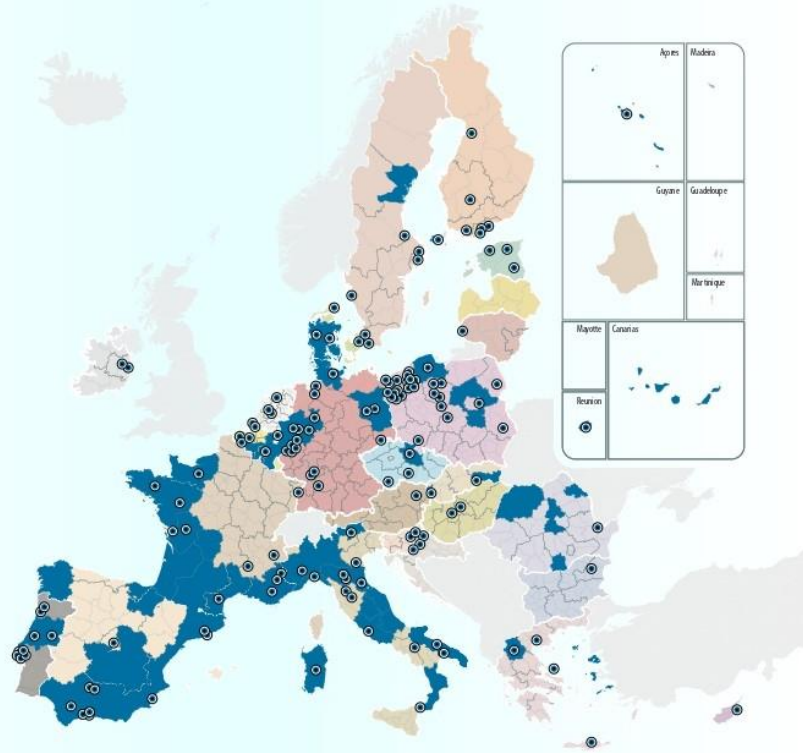
¹⁹¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3801.

¹⁹² OECD, „The Sustainable Development Goals as a framework for COVID-19 recovery in cities and regions“ („Kestliku arengu eesmärgid kui COVID-19 taastumise raamistik linnades ja piirkondades“), 2022.

¹⁹³ <https://www.unsdsn.org/>. Uuring kestis 2023. aasta veebruarist aprillini ja kogus 266 vastust. OECD avaldab aruande 2023. aasta novembris.

ELi piirkondadest ja linnadest, näidates oma entusiastlikku kaasatust. Rohkem ELi linnu, nagu Porto ja Strasbourg, valmistavad praegu ette oma viisanõude kaotamise kavasid.

Implementation of the
SDGs in 2023

Joonis. 12 ELi piirkonnad ja linnad, kes rakendavad kestliku arengu eesmärke 2023. aastal

Allikas – komitee kogumik, mis põhineb komitee/UNSDSN/OECD andmetel 194

Märkus. See kaart näitab tahtlikult ainult valitud piirkondi

Kestliku arengu eesmärkide kasutamist iseloomustab ranniku- ja kesklõhe ELis. Lääne- ja Lõuna-Prantsusmaa, Portugal, Hispaania, Belgia, Madalmaad, Taani, Soome, Balti riigid, Poola, Rumeenia ja Itaalia ning üldisemalt rannikupiirkondade kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on aktiivselt kaasatud kestliku arengu eesmärkide rakendamisse, samas kui ELi keskriigid näivad neid vähe ära kasutavat.

Kestliku arengu eesmärkide kasutamisel ei ole kohalikku ja piirkondlikku lõhet. Pigem on ELi liikmesriikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste pädevusvaldkonnad ja pädevused erinevad. Näiteks Soomes ja Balti riikides on linnadel palju tegutsemisruumi kestliku arengu eesmärkide saavutamiseks ning nende kaasamisel on mõju väljaspool nende valimisringkondi. Soomes, kus rahvastikutihedus on väike, on kuue suurima linna kaasamisel kogu riigis suur mõju. Eestis õhutab kolme linna kaasamine kõigil tasanditel tegutsema. Samamoodi on piirkonnad Hispaanias ja Itaalias liikumapanevaks jõuks kestliku arengu eesmärkide rakendamisel oma territooriumil ja linnades.

Kestliku arengu eesmärkide lokaliseerimise toetamise algatuste suur arv ja mitmekesisus riiklikul, Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil näitab ka seda, kui elav on piirkondade ja linnade

¹⁹⁴ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/survey-sdg.aspx>.

pühendumus. Sellised ELi projektid nagu URBACT Cities for Sustainable Governance Network,¹⁹⁵ aruka spetsialiseerumise strateegiad,¹⁹⁶ ELi Teadusuuringute Ühiskeskuse projekt REGIONS2030197 ja *kestliku arengu eesmärkide vabatahtlike kohalike ülevaadete Euroopa käsiraamat*,¹⁹⁸ OECD katseprojekt kestliku arengu eesmärkide territoriaalse lähenemisviisi kohta,¹⁹⁹ ÜRO uus kohalik2030 koalitsiooni sekretariaat²⁰⁰ Bilbaos ja Eurocities kestliku arengu eesmärkide rakkerühm on vaid mõned näited kõigi tasandite struktuuridest, mis toetavad piirkondi ja linnu kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

Kestliku arengu eesmärkide lokaliseerimine

BRAGA LINN, PORTUGAL

Portugali suuruselt kolmas linn Braga on alustanud teekonda kestliku arengu eesmärkide lokaliseerimiseks ja nende kasutamiseks uuenduslike töökohtade loomiseks ning heaolu ja keskkonnahoiu parandamiseks. Linn osales ELi rahastatud programmis URBACT EU Global Goals for Cities ja on nüüd selle järglase URBACT Cities for Sustainable Governance võrgustiku liige. Braga linnapea Ricardo Rio on OECD linnapea ja Ülemaailmse Linnapeade Parlamendi täitevkomitee esimees, keda tunnustatakse tema pühendumise eest kaasavusele. Linn jagab parimaid tavasid ka Eurocities kestliku arengu eesmärkide rakkerühmas ja rakendab praegu kõiki kestliku arengu eesmärke. Seoses kestliku arengu eesmärgiga nr 9, mis käsitleb tööstust, innovatsiooni ja taristut, lõi Braga Startup Braga, innovatsioonikeskuse, et toetada üleilmsete ambitsioonidega ettevõtlust. See aitab ettevõtjatel luua, käivitada ja kiirendada idufirmasid, peamiselt digitaalmajanduse, tervisetehnoloogiatega, nanotehnoloogia, biotehnoloogia ja jätkusuutlikkuse valdkonnas. Samuti annab see juurdepääsu paljudele partneritele, mentoritele ja investoritele. Kogukonnal on nüüd 190 idufirmat, kelle ülesanne on luua rohkem kui 1000 töökohta ja kaasata rohkem kui 375 miljonit eurot investeringuid.²⁰¹

Kestliku arengu eesmärkide edendamine KÕIK LEVELID

BASKIMAA, HISPAANIA

Baskimaa on kestliku arengu eesmärgid ja nende eesmärgid üle võtnud oma tasandil ning on nüüd kestliku arengu eesmärkide eestvedaja kõigil tasanditel. Komisjon on juba avaldanud viis vabatahtlikku piirkondlikku ülevaadet, et anda aru oma jätkuvatest jõupingutustest ja võetud

¹⁹⁵ See võrgustik on URBACTi ülemaailmsete linnade eesmärkide võrgustiku järglane. Võrgustiku linnade hulka kuuluvad Espoo (FI), Agios Dimitrios (EL), Braga (PT), Gabrovo (BG), Jablonec nad Nisou (CZ), Košice (SK), Mannheim (DE), Tallinn (EE) ja Valencia (ES); lisateave on kättesaadav aadressil: <https://urbact.eu/knowledge-hub/localising-sdgs/2023-crucial-time>.

¹⁹⁶ Vt: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/sustainable-development-goals> ja

¹⁹⁷ <https://knowledge4policy.ec.europa.eu/projects-activities/regions2030-project-monitoring-sdgs-eu-regions-%E2%80%93-filling-data-gaps-en>.

¹⁹⁸ Euroopa Komisjon, *Euroopa käsiraamat kestliku arengu eesmärkide vabatahtlike kohalike ülevaadete jaoks – 2022. aasta väljaanne*, 2022.

¹⁹⁹ <https://www.oecd.org/cfe/territorial-approach-sdgs.htm>.

²⁰⁰ <https://local2030.org/>.

²⁰¹ https://urbact.eu/sites/default/files/2023-01/TFC_IAP%20Braga_0.pdf.

kohustustest kestliku arengu eesmärkide rakendamisel. Lisaks kestliku arengu eesmärkide strateegia ja mitut sidusrühma hõlmava kestliku arengu eesmärkide platvormi loomisele on see olnud ka teerajaja kestlikkusvõlakirjade loomisel ja kestliku arengu eesmärkide kaasamisel oma eelarvesse. Lisaks teeb ta koostööd Baski provintside, linnade ja kodanikuühiskonnaga, et luua poliitikaid ja tagada nende tõhus rakendamine kohapeal. Lõpetuseks toetab ta kestliku arengu eesmärke kõigil tasanditel, sealhulgas komitees ja OECDs, samuti rahvusvahelisel tasandil. See ülemaailmsel tasandil tegutsemine kulmineerus sel aastal ÜRO kohaliku 2030. aasta büroo avamisega Bilbao linnas.202

Mis puudutab Euroopa rohelist kokkulepet, siis kuigi alates selle käivitamisest 2019. aasta detsembris on tehtud ambitsioonikaid seadusandlikke jõupingutusi, tuleb nüüd tõeline proovilepanek ning selle ülevõtmine ja rakendamine riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Nende täiustatud õigusaktide nõuetekohane rakendamine algas alles 2023. aastal – esimesed kokkulepped paketi „Eesmärk 55“ seadusandlike aktide kohta.

Mitme õigusakti koosmõju ning nende asümmeetriline mõju erinevate territoriaalsete vajaduste ja võimalustega piirkondadesse ja linnadesse on keeruline, võttes arvesse ka õigusaktide nõuetekohase territoriaalse mõju hindamise puudumist. EL ja riiklikud institutsioonid peavad nüüd rohkem kui kunagi varem tegema koostööd piirkondlike ja kohalike omavalitsustega, et tagada rohelse kokkuleppe õigusaktide toimimine kohapeal.

Hoolimata sellest keerulisest kontekstist on piirkondadel ja linnadel tugev tahe tegutseda, kuid rakendamissuutlikkus puudub ja endiselt on märkimisväärseid takistusi. 90 % vastanutest Regioonide Komitee piirkondlike keskuste võrgustiku (RegHub) uuringus „*Rohelise kokkuleppe tulevik: kokkuvõtte tegemine ja tulevikku vaatamine203*“ kinnitas, et nad osalesid aktiivselt rohelse kokkuleppe rakendamise riiklikus või ELi algatuses, mis näitab tugevat kollektiivset pühendumust kestlikele tavadele. Lisaks väitis 40 % vastanutest, et neil on juba olemas üks või mitu säästva arengu kava.

Kuid uuring näitas ka seda, et 35 % osalejatest seisis silmitsi probleemidega nende kavade tõhusal rakendamisel, mis näitab vajadust sihipärase toetuse ja suutlikkuse suurendamise meetmete järele.

Rahastamise puudumine on piirkondade ja linnade peamine probleem ning see ohustab rohelse kokkuleppe poliitika rakendamist riigi tasandist madalamal tasandil. Euroopa Investeeringuspanka kohalikku taristut käsitlev uuring²⁰⁴ näitas, et rahastamise puudumine koos pikkade ja ebakindlate reguleerimisprotsessidega on omavalitsuste jaoks investeeringute kavandamisel jätkuvalt märkimisväärne heidutav. Eriti rahulolematud on kohalikud omavalitsused, kellest üle 60 % peab viimase kolme aasta jooksul kliimamuutuste ja kliimamuutustega kohanemise taristusse tehtud investeeringuid ebapiisavaks. Lisaks aeglustavad kvalifitseeritud tööjõu nappus ja tarneahela kitsaskohad investeeringuskavade rakendamist: Keskkonna- ja kliimahindamisuskustega ekspertide puudus tekitab probleeme 69 %-le ELi omavalitsustest.

²⁰² <https://www.local2030.org/event/view/553>.

²⁰³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>.

²⁰⁴ Euroopa Investeeringuspank, „*The state of local infrastructure investment in Europe EIB Municipalities Survey 2022–2023*“ („*The state of local infrastructure investment in Europe EIB Municipalities Survey 2022–2023*“, 2023).

Samuti on rahaliste vahendite puudumine suurim probleem kestliku arengu eesmärkide rakendamisel rohkem kui 60 % piirkondade ja linnade jaoks.²⁰⁵

Digi- ja rohepööre võimendab tõenäoliselt Euroopas juba niigi lahknevaid kasvumudeleid. Bertelsmann Stiftungi andmetel on²⁰⁶ suure sissetulekuga ELi NUTS 2 piirkondadel kaksiküleminekul suurim majanduskasvupotentsiaal, samas kui madala sissetulekuga piirkondades on madala sissetulekuga piirkonnad kõige väiksemad. Seega valitseb ELis peamine suundumus majanduslike erinevuste poole. Kui see suundumus jätkub, on oht, et nii rohelise kokkuleppe kui ka kestliku arengu eesmärkide rakendamisel tehtavad edusammud langevad madalamale tasemele ning et olemasolevat sotsiaalset ebavõrdsust süvendatakse.

Seda kajastab ka piirkondade ja linnade hindamine seoses COVID-19 pandeemia järgsete kõige olulisemate probleemidega: 46 % piirkondadest ja linnadest peab kestliku arengu eesmärkide (1.–5. eesmärk) inimõõdet, mis hõlmab vaesust ja tervist, COVID-19 pandeemia järgsel perioodil ülekaalukalt suurimaks väljakutseks.²⁰⁷

On vaieldamatu, et kohalike ja piirkondlike omavalitsuste suutlikkuse suurendamiseks on vaja suutlikkust.²⁰⁸

Rakendamispuudujäägi täitmiseks võimendavad linnad ja piirkonnad mitmeid võrgustikke ja suutlikkuse suurendamise algatusi, et ajakohastada ja laiendada oma rohelise kokkuleppe meetmeid. Viimase paari aasta jooksul on Euroopa linnapeade pakti²⁰⁹ ja roheliste linnade kokkuleppe juba olemasolevale platvormile lisatud uusi algatusi,²¹⁰ nagu kohalike roheliste kokkulepete²¹¹ algatus, ringmajanduse linnade ja piirkondade algatus²¹² ning ELi missioonid kliimamuutustega kohanemiseks ning²¹³ 100 kliimanetraalset ja arukat linna aastaks 2030.²¹⁴

---

²⁰⁵ *Ibid.*

²⁰⁶ Bertelsmann Stiftung, „[ELi ühtekuuluvuse tulevik: Kaksikülemineku mõju erinevustele kogu Euroopa piirkondades](#).” 2022.

²⁰⁷ Muud probleemid, mida peeti kõige problemaatiliseks, olid planeedi mõõde (6., 12., 13., 14. ja 15. eesmärk) 21 %, heaolu mõõde (eesmärgid 7–11) ka 21 %, rahumõõde (kestliku arengu eesmärk 16) 4 % ja partnerluse mõõde (kestliku arengu eesmärk 17) 8 %.

²⁰⁸ Arutelu komitee arvamuse teemal „ELi energia- ja kliimaalgatuste potentsiaali ja koostoime edendamine piirkondade ja linnade jaoks“ ENVE komisjoni 18. koosolekul 10. mail 2023. Lisateave on kättesaadav aadressil: [ENVE komisjoni koosolek \(europa.eu\)](#)

²⁰⁹ <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home>.

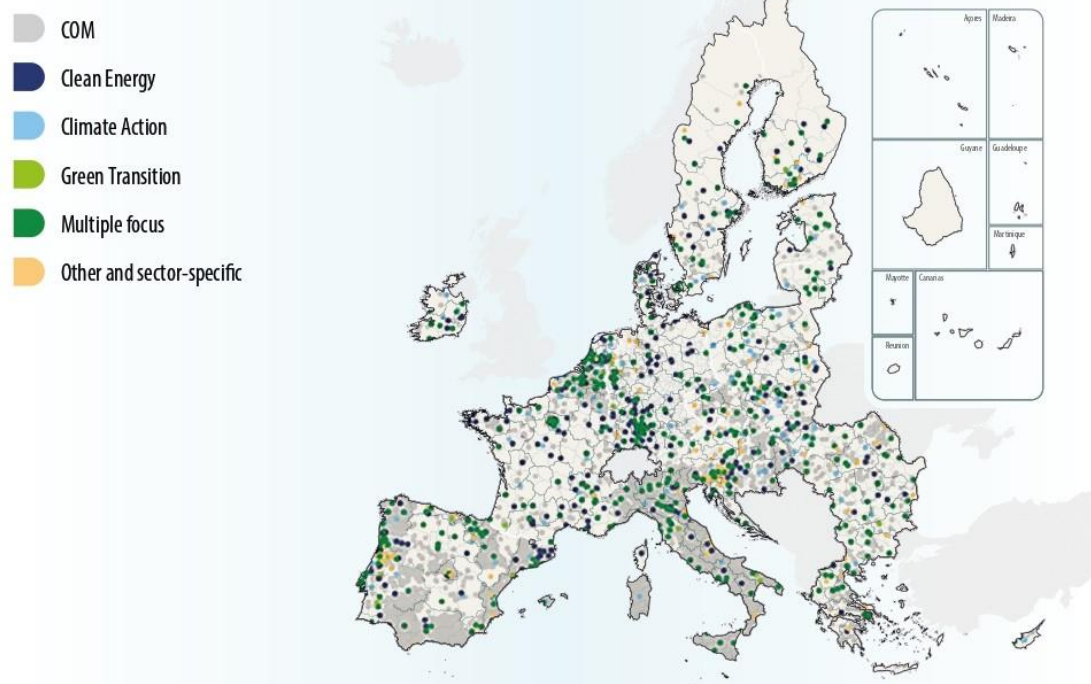
²¹⁰ https://environment.ec.europa.eu/topics/urban-environment/green-city-accord_en.

²¹¹ <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/themes/green-economy-and-local-green-deals>.

²¹² <https://circular-cities-and-regions.ec.europa.eu/circular-cities-and-regions-initiative>.

²¹³ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/adaptation-climate-change_en.

²¹⁴ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en.

Joonis. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste algatuste 13 geograafiline kaardistamine teemade kaupa
Allikas – komitee kogumik, mis põhineb dokumentidel Gasperini, M., Markowska, S. ja Vroom, I.215

Positiivsed aspektid on platvormid teabe vahetamiseks ja partnerite leidmiseks, toetuseks ja nõustamiseks (eelkõige rahaliste vahendite hankimiseks ja heade tavade nähtavuse parandamiseks) ning piirkondlike ja kohalike osalejate huvide paremaks esindamiseks.

Samal ajal on kliimaalgatuste rakendamisel endiselt mitmeid takistusi, näiteks vastuolulised tähtajad ja nõuded, ülemäärane halduskoormus, ebapiisav paindlikkus, erinevad aruandlusmeetodid ja -nõuded, aktiivse ja kohandatud toetuse puudumine ning eesmärkide ebäühtlus, mis toob kaasa ebapiisava koostoime ja kattuvuse.

Sellega seoses teeb komitee algatus „Roheline kokkulepe kohalikul tasandil“ koostööd eespool nimetatud algatustega ning loob linnadele ja piirkondadele, kes on valmis meetmeid võtma. Selle algatuse osana püüab komitee edendada kohalike ja piirkondlike omavalitsuste suuremat kaasatust ja aktiivset osalemist roheline kokkuleppe poliitika ja algatuste rakendamisel. Selles algatuses tunnustatakse, et kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisse on äärmiselt oluline kaasata kohalikud ja piirkondlikud üksused, sest nemad rakendavad poliitikat rohujuure tasandil.

Rohe- ja digipöördest tingitud ülemineku õnnestumiseks on oluline tunnustada seoseid kestlikkuse keskkonnaalase, sotsiaalse ja majandusliku mõõtme vahel. See lähenemisviis on ülioluline tagamaks, et linnad ja piirkonnad suudaksid toime tulla üleilmsete suundumuste kasvava keerukusega, nagu on märgitud hiljutises 2023. aasta aruandes tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta.²¹⁶

²¹⁵ Gasperini, M., Markowska, S., ja Vroom I., „The impact of EU climate and Energy Initiative on cities’ climate transition“ (ELi kliima- ja energiaalgatuste mõju linnade kliimapöördele), Regioonide Komitee tellitud uuring, 2023.

²¹⁶ Euroopa Komisjon, 2023. aasta aruanne tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta, 2023.

Ainult kohalikul ja piirkondlikul tasandil esinevate probleemide tunnistamisega saab EL kohandada asjakohaseid meetmeid, et toetada roheline kokkuleppe poliitika ja kestliku arengu eesmärkide rakendamist. See muudab komitee rolli üha olulisemaks selle tagamisel, et ELi õigusaktide rakendamine on „foolproof“. Selle eesmärgi saavutamiseks on kesksel kohal tihedam koostöö teiste ELi institutsioonidega, alustades varajastest konsultatsioonidest enne uusi ettepanekuid ja Regioonide Komitee suuremat osalemist läbirääkimiste lõppvoorus.

JÄTKUSUUTLIKKUSE ÕPETAMINE

KESTLIKU ARENGU EESMÄRK NR 4, NOORED JA HARIDUS SOOME LINNADES

Soome on olnud üks ambitsioonikamaid ja uuenduslikumaid riike, et arendada oma haridussüsteemi kvaliteedi ja võrdsuse suunas. Soome kuus suurimat linna (Helsingi, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu ja Turu) on säästva arengu ja hariduse eestvedajad. Näiteks Helsingi on loonud alushariduse jätkusuutliku tuleviku mudeli Kettu. Lapsed saavad haridust kliima ja keskkonna, ringmajanduse, kestliku arengu tegevuskava 2030 ja tuleviku kavandamise kohta. Samuti on Tampere pannud suurt rõhku laste ja noorte muutmisele kestlikust väärtustavaks põlvkonnaks. Oulu linnas tugevdavad sellised programmid nagu „Õppimisvoog kestliku tuleviku nimel“ ja „Lootuse tegevuskava“ nii õpilaste suhteid loodusega kui ka nende oskusteavet ringmajanduse kohta.

Linnade kliimamuutustega seotud ülemineku peamisteks strateegiateks on kujunenud suutlikkuse suurendamine, ekspertide nõustamine ja koostöö edendamine kohalikul ja piirkondlikul tasandil.²¹⁷

Koordineerimine, paindlikkus, lihtsustamine, läbipaistvus ja parem teabevahetus (nii saavutatavate eesmärkide määratlemisel kui ka ELi ja keskvalitsuste kirjalikus teatises kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele) on ELi roheline kokkuleppe eesmärkide ja kestliku arengu eesmärkide saavutamise peamised koostisosad piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Lisaks on piirkondade ja linnade aktiivne ja kohandatud toetus, eelkõige rakendamise ajal (mitte kavandamisetapis), otsese rahastamise võimaluste pakkumine ja konkreetsed suunised teiste rahastamisvõimaluste aktiivseks kaasamiseks, rakendamise kiirendajad piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

Avaliku sektori eelarvete jätkusuutlikkusele vastavaks muutmine peab olema Euroopa poliitikakujundajate prioriteet. Kasvav surve jätkusuutlikkuse sotsiaalsetele ja majanduslikele aspektidele õhutab arutelu vajaduse üle uue majandusmudeli järele, mis keskendub inimeste heaolule ja loodusele. Sellist mudelit on võimalik saavutada, muutes avaliku sektori eelarved jätkusuutlikuks. Komitee arvamuses „*Keskkonnahoidlike eelarvete rakendamine kohalikul ja piirkondlikul tasandil*“²¹⁸ rõhutatakse keskkonnahoidliku eelarvestamise tähtsust pragmaatilise vahendina, et saavutada õige tasakaal 2050. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamise vajaduse ning majandusliku ja sotsiaalse õigluse tagamise pakilise vajaduse vahel.

²¹⁷ See osa tugineb suuresti komitee rahastatud uuringule, mis avaldati 2023. aasta keskel ja mis viidi läbi samal aastal; aruanne on kättesaadav aadressil: <https://cor.europa.eu/en/engage/studies/Documents/The%20impact%20of%20EU.pdf>.

²¹⁸ Regioonide Komitee aramus teemal „Keskkonnahoidlike eelarvete täitmine kohalikul ja piirkondlikul tasandil“, ENVE/VII-028, 29.–30. juuni 2022, raportöör: Vincent Chauvet (FR/RE), Autuni linnapea.

Järjepidevamakestlikkuse raamistiku tagamine ning Euroopa roheline kokkuleppe rakendamise ja kestlikkuse vaheliste seoste tugevdamine on keskse tähtsusega kestliku ülemineku kiirendamiseks ja bürokraatia vähendamiseks igas ulatuses. Rohelise kokkuleppe teemalisel RegHubi konsultatsioonil väitsid 219 kõik vastajad, et nende kestliku arengu strateegiad on seotud Euroopa roheline kokkuleppega, näidates, kuidas need raamistikud kipuvad rakendusetapis kokku langema.

Kliima- ja kestlikkuskavade nõuetekohane vastavusse viimine nõuab ka jõupingutusi, et paremini siduda raamistikud ülemaailmsel tasandil, ühendades kestliku arengu eesmärgid, ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni. Seda aspekti hindab ÜRO eksperdirühm, kes töötab aruandega „*Kliima ja kestliku arengu eesmärkide koostoime analüüsimine: meetmete mõju maksimeerimine*“,²²⁰ ning see on komitee ülemaailmse tegevuse keskmes. Seepärast on väga oluline, et komitee jätkaks jõupingutusi, et kaasata ametlikult ja aktiivselt riigi tasandist madalam tasand ÜRO protsessidesse. Pretsedent loodi eelmisel ÜRO bioloogilise mitmekesisuse konverentsil (COP15). COP15-l tunnustati komiteed selgesõnaliselt kui üht peamist partnerit ülemaailmse bioloogilise mitmekesisuse raamistiku tegevuskava rakendamisel.²²¹

Selle uue majandusmudeli saavutamiseks on veel üks oluline tegur **ELi sise- ja välispoliitika vaheliste sidemete tugevdamine, et suurendada ELi poliitilist pakkumist ja narratiivi ülemaailmsel areenil.** Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on osutunud proaktiivseteks ja usaldusväärseteks osalejateks, sealhulgas rahvusvahelisel tasandil, moodustades uusi algatusi kliimamuutuste vastu võitlemiseks ning kliimaneutraalsuse ja kestliku arengu edendamiseks. Komitee osaleb ülemaailmsetes jõupingutustes kestliku arengu eesmärkide, kliima ja keskkonna valdkonnas.

Tuginedes ELi tasandi saavutustele, teeb komitee ettepaneku viia Euroopa roheline kokkuleppe kestliku arengu eesmärkide raames paremini kooskõlla ülemaailmsete jõupingutustega ning kaasata protsessi ametlikult ja aktiivselt riigi tasandist madalama tasandi. Selline vastavusse viimine on väga oluline rahvusvahelise koostöö edendamiseks ning sidusama ja koordineerituma lähenemisviisi saavutamiseks säästvate arengule.

Poliitiline juhtimine piirkondlikul ja kohalikul tasandil on keskne tegur kestliku arengu eesmärkide lokaliseerimisel vastavalt 80 %-le piirkondadest ja linnadest, kes osalesid komitee, OECD ja kestliku arengu strateegia võrgustiku 2023. aasta uuringus. Vastastikune õppimine koos teiste linnade ja piirkondadega ning kestliku arengu eesmärkide sihtotstarbeline rahastamine on täiendavad olulised rakendamisvahendid. **Kõige sagedamini kasutatavad vahendid kestliku arengu eesmärkide edendamiseks (60 %), millele järgnevad spetsiaalsed strateegiad või tegevuskavad (54 %) ning näitajate kasutamine edusammude jälgimiseks ja stimuleerimiseks (53 %).**

Kestliku arengu eesmärgi nr 2 „Näljavaba“ tähtsus piirkondade ja linnade jaoks on suurenenud tänu inflatsiooni kasvule. Peaaegu 50 % piirkondadest ja linnadest on loonud toidupangad ja toiduabi jaotamise programmid, et reageerida toiduainete tarneahelate katkemisele. Piirkonnad ja linnad on

²¹⁹ <https://cor.europa.eu/en/engage/Documents/RegHub/green-deal-taking-stock-looking-ahead.pdf>.

²²⁰ <https://sdgs.un.org/blog/expert-group-prepare-report-analysing-climate-and-sdg-synergies-aiming-maximize-action-impact>.

²²¹ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/COP15-.aspx>.

samuti rohkem kaasatud toidu raiskamise vähendamisse, edendades ringmajanduse lähenemisviisi (60 %), kasutades toidu ülejääki (47 %) ja vältides toidu raiskamist kogu tarneahelas (46 %).

Komitee on järjekindlalt nõudnud sooliste kaalutluste paremat integreerimist poliitikasse ja programmidesse, kuna see on osa kestliku arengu eesmärkidest. Näiteks Hispaania La Rioja piirkond on edendanud soolist võrdõiguslikkust mitte ainult piirkonnas ja selle juhtimises, vaid ka Euroopa tasandil. Selle teedrajavat tööd on tunnustanud Euroopa Komisjon, kes kajastas neid jõupingutusi esimeses ELi vabatahtlikus ülevaates, mis esitati ÜRO-le.

Vastastikune õppimine on rakendamise kiirendamise võti. Komitee rohelise kokkuleppe parimate tavade interaktiivne kaart²²² täiendab ELi kestliku arengu eesmärkide lokaliseerimise kaarti ja näitab, kuidas üksikud kogukonnad muudavad oma elu-, töö-, tootmis- ja tarbimisviise ning kuidas nad püüavad saavutada keskkonnasäästlikku ning sotsiaalselt ja majanduslikult õiglast majanduskasvu.

SOOLISE VÕRDÕIGUSLIKKUSE TEGEVUSKAVA EDASIARENDAMINE

LA RIOJA, HISPAANIA

Hispaania La Rioja maakond on vastu võtnud soolise vägivalla vastase eriseaduse. Sellega edendatakse ohvrite kaasamist tööturule ja luuakse hooldusvõrgustik, et tagada ohvritele vajalik hooldus kuni taastumiseni. Piirkond tegeleb haridusega üldise teavituskampania ja koolituste kaudu konkreetsele sihtrühmale, nagu ametiühingud ja tulevased tervishoiu, sotsiaalteenuste ja hariduse valdkonna spetsialistid. La Rioja lõi ka osakondadevahelise osakonna, mis vastutab soolise võrdõiguslikkuse integreerimise eest kõikidesse poliitikavaldkondadesse.

KODANIKE KAASAMINE ROHEPÖÖRDESSE

ŁÓDŹ (POOLA) JA OULU (SOOME)

Parimate tavade hulgas, mis sisalduvad komitee rohelise kokkuleppe andmebaasis kohalikul tasandil, sisaldab²²³ Poola Łódźi Ecopact tervikliku kohaliku omavalitsuse lähenemisviisi kestlikkusele, kaasates sidusrühmi ning käsitledes kliimat, energiat, jäätmeid, ringlust, säästvat linnaplaneerimist ja liikuvust ning bioloogilist mitmekesisust.

Piirkondlikul tasandil haritakse ja tõstetakse²²⁴ Soomes Oulus asuvatele koolidele mõeldud ringmajanduse käsiraamatuga kodanike teadlikkust kohaliku keskkonna kaitsmisest, bioloogilisest mitmekesisusest, tervisest ja elukvaliteedist, edendades samal ajal töötajate ümberõpet.

²²² <https://cor.europa.eu/EN/regions/Pages/eir-map.aspx?view=stories&type=greendeal>.

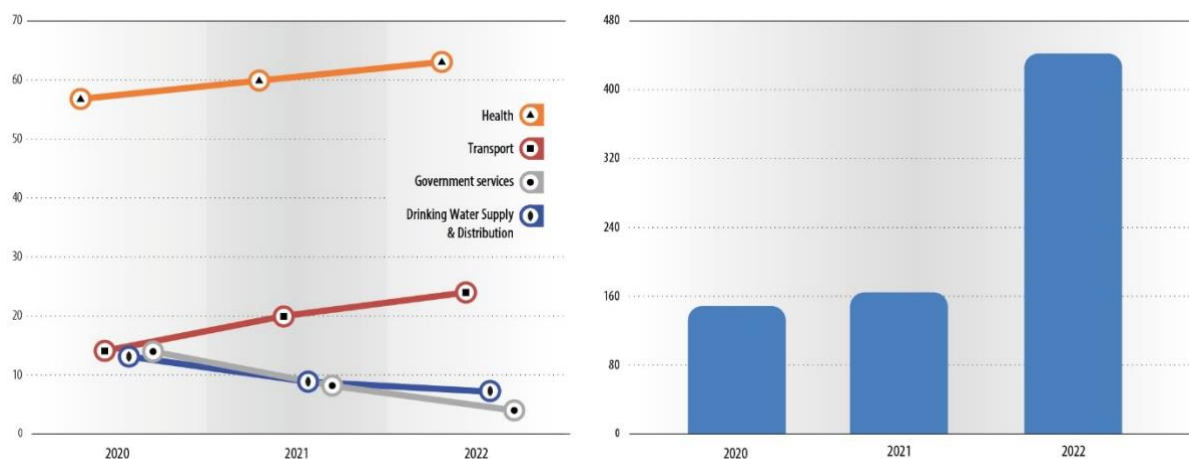
²²³ <https://mplus.cor.europa.eu/overview/details/2028478?tab=best-practices>.

²²⁴ <https://mplus.cor.europa.eu/overview/details/2038366?tab=best-practices>.

B. Digiüleminek ja vastupanuvõime

Kvaliteetne digitaalne taristu on kogu majanduse üha olulisem nurgakivi, mis toimib elektri-, gaasi-, vee- ja transpordivõrkude kõrval, aga ka avalikus halduses.²²⁵ Digiüleminek on meie tuleviku jaoks keskse tähtsusega, nagu on rõhutatud piirkondade ja linnade olukorda käsitleva aastaaruande eelmistes väljaannetes.²²⁶ Suurepärane ja turvaline ühenduvus kõigile kõikjal ELis on muutumas eelduseks, et saavutada jätkusuutlik majanduslik ja sotsiaalne kasu, mis põhineb kaasaegsetel internetipõhistel teenustel ja kiirel internetiühendusel. Parem ja laiem ühenduvus koos uute tehnoloogiate ja oskustega nende kasutamiseks aitab vältida digitaalset lõhet ning sotsiaalselt ja majanduslikult eraldatud piirkondi. Kuidas saab EL tagada, et digiüleminek ja digivastupidavus käivad käsikäes, et kohalikud ja piirkondlikud kogukonnad ja ettevõtjad saaksid digiüleminekust kasu ning väldiksid küberohtude ohtu?

ELi eri piirkondade ja linnade digitaalne küpsus edeneb erineva kiirusega. On oht, et digilõhe seab ohtu 2030. aastaks seatud ELi digikümnendi eesmärkide saavutamise.²²⁷ Samal ajal on kolmandate riikide ja valitsusväliste osalejate küberrünnakud Euroopa era- ja avaliku sektori asutuste vastu viimase aasta jooksul tekitanud lisaprobleeme digitehnoloogia kasutamisele.

Joonis. Õnnetuste 14 arv aastas ja mõju valitud sektorite kaupa
Allikas – komitee kogumik, mis põhineb ENISA-I228

Avaliku sektori asutused on sattunud silmitsi hajusate teenusetõkestus- ja lunavararünnakutega, millel on olnud tõsised tagajärjed kodanikele osutatavatele teenustele. Tüüpilised näited mõjutatud teenustest on register, liikuvus/parkimine, prügi kogumine, sotsiaalkindlustusmaksed ja tervishoiuteenused, näiteks vaksineerimisteenused. Selliste teenuste täielik sulgemine võib tugevalt mõjutada kodanike usaldust valitsuse vastu ja mõjutada valijate käitumist. Kõiki ohustatud asutusi on hästi soovitatud, et tagada nende digivastupidavus uute ja kasvavate küberrünnete suhtes.

²²⁵ Regioonide Komitee aramus „[Koostalitlusvõime Euroopa akt](#)“, ECON-VII/029, 24.–25. mai 2023, raportöör: Michele Pais (IT/ECR), Sardiinia piirkonna volikogu esimees ja liige.

²²⁶ Regioonide Komitee, [ELi 2022. aasta aruanne piirkondade ja linnade olukorra kohta, oktoober 2022](#); aruande eelmine väljaanne on kättesaadav aadressil: <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/State-of-Regions-and-Cities-2022.aspx>.

²²⁷ RegHubi konsultatsioonid koostalitlusvõime (2022) ja programmi „Digitaalne Euroopa“ (2023) üle võeti arvesse vastavates arvamustes [tulevikukindluse platvormi kohta](#).

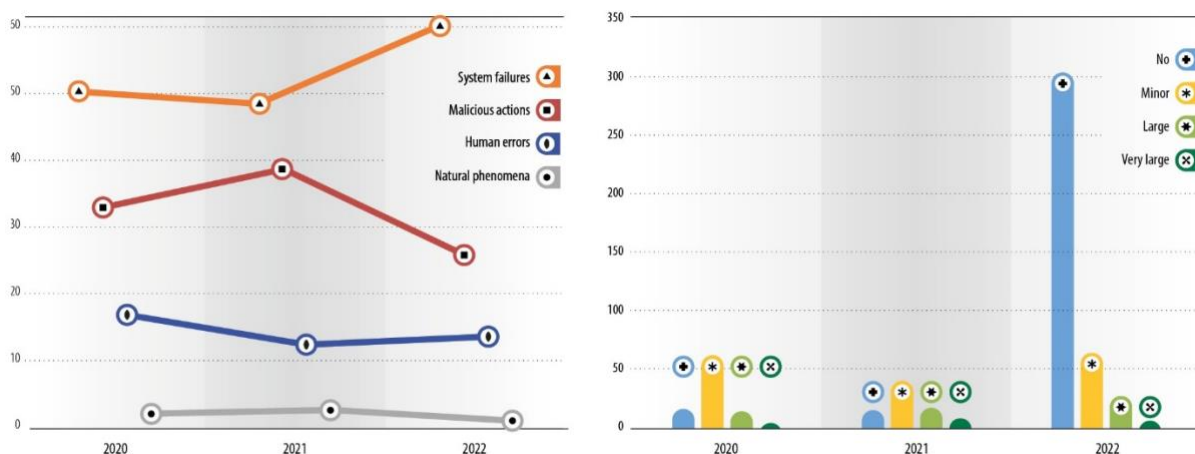
²²⁸ <https://ciras.enisa.europa.eu/>.

Sellest tulenevalt on Euroopa Liidu Küberturvalisuse Amet (ENISA) teinud kindlaks ja järjestanud 2030. aastaks kümme 229 suurimat küberturvalisuse ohtu, sealhulgas „sihipärased rünnakud, mida võimendavad nutiseadmete andmed“ ja „kõrgetasemeliste hübriidohtude tõus“. Tänapäevaste ohtudega ei tegeleta, sest need on oma olemuselt muutunud. Suurenenud sõltuvus ja uute tehnoloogiate populariseerimine on olulised tegurid, mis põhjustavad muutusi.²³⁰

Piirkondade ja linnade digitaalne vastupanuvõime on määratletud kui „nende suutlikkus seista vastu välistest digiohtudest või loodusõnnetustest tingitud häiretele, nendega toime tulla ja neist taastuda küberturvalisust ja kübervastupidavusvõimet käsitlevate õigusaktide jõustamise, tugevate ja usaldusväärsete elutähtsate taristute kättesaadavuse ning asjakohaste digi- ja küberturvalisuse oskuste kasutamise kaudu“.²³¹

Digitaalne vastupanuvõime on Euroopa piirkondades ja linnades väga erinev.²³² Mõned avaliku sektori asutused on juba aastaid aktiivselt püüelnud ja tugevdanud oma digitaalset vastupanuvõimet, mõned on jäänud maha või on rahaliste vahendite ja/või suutlikkuse puudumise tõttu olnud raskusi digitaalse vastupanuvõime saavutamise saavutamise, samas kui teised ei ole ikka veel teadlikud ohtudest ja vajadusest muutuda digitaalselt vastupidavaks.

Joonis 15. Õnnetuste algpõhjused ja mõju raskusaste aastast
Allikas – komitee kogumik, mis põhineb ENISA-I233

Piisavate rahaliste vahendite olemasolu on digitaalse vastupanuvõime suurendamise poliitikameetmete algatamisel kõige olulisem ülesanne. Kuid isegi juhul, kui vahendeid on piisavalt, puudub piirkondadel ja linnadel organisatsiooniline suutlikkus neid tõhusalt kasutada. Täiendavaid jõupingutusi on vaja selleks, et ületada digipöördega seotud ELi investimispuudujääk, mis ulatub aastast vähemalt 125 miljardi euroni.²³⁴

²²⁹ ENISA, „Erakorraliste küberturvalisuse ohtude ja probleemide tuvastamine aastaks 2030“, 2023.

²³⁰ <https://www.enisa.europa.eu/news/cybersecurity-threats-fast-forward-2030>.

²³¹ Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A., „Digitaalne vastupanuvõime“, Euroopa Regioonide Komitee tellitud uuring, 2023, lk 1.

²³² *Ibid.*

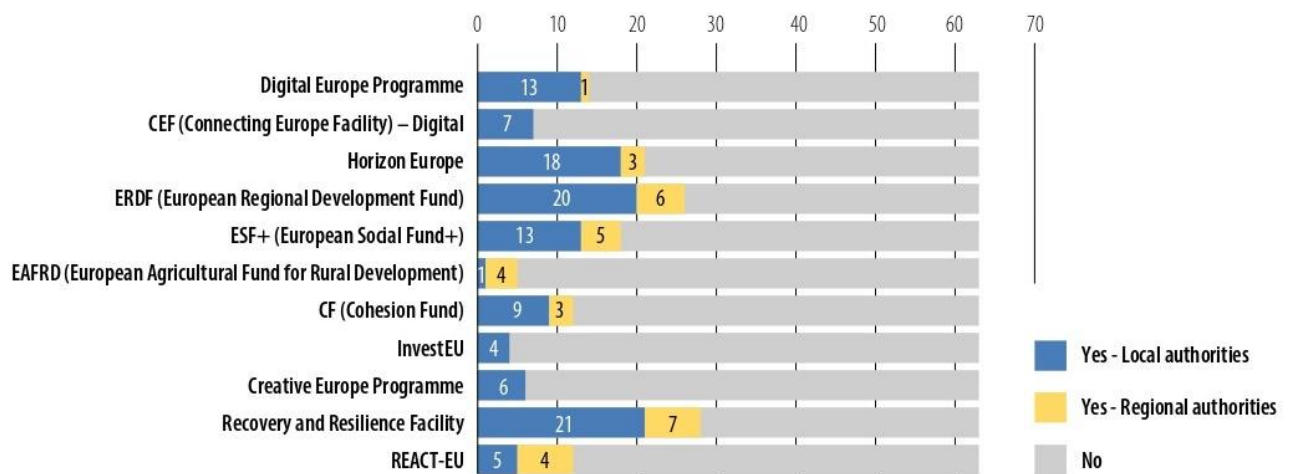
²³³ <https://ciras.enisa.europa.eu/>.

²³⁴ Euroopa Komisjon, 2023. [aasta aruanne tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta](#), 2023.

Piirkonnad ja linnad peavad sageli tegelema nappide ressurssidega vastuoluliste prioriteetidega ning otsustama, et küberturvalisuse programmidesse tehtavaid investeeringuid ei seata prioriteediks isegi pärast digitaalse taristu ajakohastamist. Lisaks on digi- ja IKT-oskuste puudumine haldusasutustes endiselt peamine probleem, millega tuleb tegeleda.²³⁵

Piirkondadel ja linnadel on raskusi juurdepääsul ELi rahalistele vahenditele, et suurendada digitaalsed vastupanuvõimet. Sellest tulenevalt küsiti avaliku sektori asutustelt, milliseid ELi vahendeid neil on juurdepääs digitaalsesse vastupanuvõimesse tehtavatele investeeringutele.

Taaste- ja vastupidavusraha oli kõige olulisem rahastamisallikas, kusjuures 44 % osalevatest asutustest kinnitas selle kasutamist võrreldes muude ELi rahastamisallikatega.²³⁶

Joonis. 16 Juurdepääs ELi rahalistele vahenditele, et suurendada digitaalsed vastupanuvõimet
Allikas – komitee kogumik, mis põhineb Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A.²³⁷

Euroopa Regionaalarengu Fond ja programm „Euroopa horisont“ olid digitaalsesse vastupanuvõimesse investeerimisel tähtselt teine ja kolmas ELi allikas. Üldiselt valiti teataval määral välja kõik loetletud allikad, mis näitab, et piirkonnad ja linnad kasutavad mitmesuguseid Euroopa vahendeid. Kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on oma digitaalse vastupidavuse suurendamiseks juurdepääs suuremale hulgale rahastamisallikatele kui piirkondlikele omavalitsustele, nagu Euroopa ühendamise rahastu digivaldkond, programm „InvestEU“ ja programm „Loov Euroopa“. Sellise fondide mitmekesisusega toimetulekuks peaksime tagama ELi rahastamisprogrammides kohapõhise lähenemisviisi ja mitmetasandilise valitsemise korra, mis on suunatud digitaalsele vastupanuvõimele, mis võimaldaks piirkondadel seada digivaldkonda tehtavad investeeringud prioriteediks vastavalt oma kohalikele vajadustele.

Peaaegu kõik (97 %) kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused kavatsesid investeerida digitaristusse, -seadmetesse ja -vahenditesse, kui neilt küsiti, kas neil on kavas 2023. ja 2024. aastal investeerida digitaalse vastupanuvõimega seotud valdkondadesse. Ligikaudu 84 % konsultatsioonis osalenud piirkondadest ja linnadest kavatses investeerida andmete juurdepääsu turvalisusse/kaitset;

²³⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-solidarity>.

²³⁶ <https://www.bruegel.org/dataset/european-union-countries-recovery-and-resilience-plans>.

²³⁷ Cavallini, S., Soldi, R., Casalini, G., Verdi, G., Grasso, A., „Digitaalne vastupanuvõime“, Euroopa Regioonide Komitee tellitud uuring, 2023.

millele järgnevad süsteemid/vahendid, mis tagavad avalike teenuste järjepidevuse; töötajate koolitamine/teadlikkus; Kolmandate isikute osutatavad IKT-teenused; ettevõttesisesed IKT-spetsialistid; ja otsustamisprotsessid.²³⁸

Vilniuse (Leedu) ja Lazio maakonna (Itaalia) juhtumiuuringud näitavad erinevaid viise, mida valitud linnad ja piirkonnad olid valinud digitaalse vastupanuvõime saavutamiseks.

VALDKONNAÜLESED MEETMED VASTUPANUVÕIME TOETAMISEKS

VILNIUSE LINNA KÕIKEHÖLMAV MEETMETE KOGUM

Pärast mitmeid mõjukaid küberrünnakuid Vilniuse (Leedu) digitaristule, mis häirisid olulisi avalikke teenuseid (nt lasteaiaregistreerimine) ja ohustasid kodanike usaldust munitsipaalteenuste vastu, kehtestas linn tõhusa strateegia küberrünnete vastu võitlemiseks.²³⁹ Üldstrateegia koosneb valdkondadevahelistest meetmetest ja poliitilisest toetusest kõrgematel juhtimistasanditel. Täpsemalt võttis linn 2021. aastal vastu ambitsioonika kümneaastase strateegilise arengukava. Lisaks on linn välja töötanud „vastutustundliku haavatavuse tuvastamise poliitika“, st eeskirjade kogumi, millega julgustatakse eetilisi häkkereid tuvastama ja edastama vastutavatele ametiasutustele teavet turvanõrkuste kohta, ilma et neid vastutusele võetaks. Lisaks on omavalitsus hakanud pakkuma oma IKT-töötajatele pidevat oskuste täiendamist ning korraldama pidevat küberandmete vahetamist oma avalik-õiguslike ettevõtete ja mitme linnas tegutseva eraettevõttega. Kõiki tegevusi rahastatakse praegu kohaliku omavalitsuse eelarvest, kuid linn kavatses taotleda ELI vahendeid, näiteks programmi „Digitaalne Euroopa“.

VAHENDITE KOHANDATAV KASUTAMINE

LAZIO PIIRKOND KASUTAB RIIKLIKU TAASTE- JA VASTUPIDAVUSKAVA VAHENDEID DIGITAALSE VASTUPANUVÕIME LÕHE ÜLETAMISEKS

Tõsine lunavara küberrünnak 2021. aastal mõjutas mõnda Lazio piirkonna (Itaalia) digitaalset võtmetaristut (nt selle andmekeskust) ja piirkondlikku veebipõhist broneerimissüsteemi COVID-19 vaksineerimiseks, muutes terviseandmed ajutiselt kättesaamatuks, katkestades COVID-19 vaksineerimiste broneeringud ja mis tõi kaasa sisedokumentide kadumise. LazioCrea S.p.a., kus sissetung toimus, teatas, et lunaraha ei makstud, kuid sissenõudmiskulud ulatusid miljonite euroni.²⁴⁰ Mõni kuu varem, 2021. aasta juunis, jõustus riiklik õigusakt küberturvalisusega seotud

²³⁸ Ibid.

²³⁹ Küberrünnakud Leedu piirkondade ja linnade vastu on tavalised ja neile viidatakse enamikus riikliku küberturvalisuse keskuse aastaaruannetes (NKSC veebisait: <https://www.nksc.lt/aktualu.html>).

²⁴⁰ <https://www.cybersecurity360.it/nuove-minacce/regione-lazio-vaccini-bloccati-poco-pronta-contro-il-ranwomare-ecco-perche/>.

kiireloomuliste sätete kohta (dekreetseadus nr 82/2021241). See oli järeelmeede kohustustele, mille riik on võtnud riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades, millega asutatakse riiklik küberturvalisuse amet,²⁴² kes vastutab riikliku küberstrateegia rakendamise eest. 2022. aasta mais avaldas Lazio piirkondliku digitaalarengu tegevuskava aastateks 2022–2026²⁴³ ja taotles 2022. aasta oktoobris ligikaudu 2 miljonit eurot projektikonkursi raames, mida rahastati riikliku taaste- ja vastupidavuskava raames, mille algatas riigi valitsus ja mida rahastati 1,2 miljoni euroga.

Mõned avaliku sektori asutused püüdleavad aktiivselt ja tugevdavad oma digitaalset vastupanuvõimet; teised on rahaliste vahendite ja/või suutlikkuse puudumise tõttu ilmselgelt maha jäänud või neil on raskusi digitaalse vastupanuvõime saavutamise ja ka teisi, kes on vähe teadlikud vajadusest muutuda digitaalselt vastupidavaks. Võttes arvesse seda ebahühtlast maastikku kogu Euroopas, on esitatud soovitusel, mis annavad suuniseid teoreetiliselt, et saavutada ELi linnades ja piirkondades mõistlikul tasemel digitaalne vastupanuvõime.

Esimese sammuna on vaja suuremat poliitilist teadlikkust, et edendada digitaalset vastupanuvõimet. Avaliku sektori asutustel on vaja poliitilist tahet, et saavutada digitaalne vastupanuvõime. Seepärast peaksid liikmesriigid ja ELi institutsioonid kaaluma teadlikkuse suurendamise kampaaniate korraldamist, mis on suunatud linnade ja piirkondade poliitilistele esindajatele, näidates näiteks erinevat mõju, mida digitaalse vastupanuvõime puudumine võib avaldada haldusasutustele.

Regioonide Komitee võiks etendada olulist rolli kogemuste vahetamise hõlbustamisel omavalitsuste vahel, võimaluse korral partnerluses suurte ja väikeste linnade juhtidega, kes püüdleavad aktiivselt digitaalse vastupanuvõime poole oma poliitilise visiooni tõttu või seetõttu, et nende administratsioon on juba kannatanud küberrünnete all. ENISA kui juhtiv ELi küberturvalisuse amet peaks koostööd Euroopa Komisjoni ja liikmesriikidega määratlema ja soovutama küberriskide hindamise ad hoc meetodid, mille eesmärk on koostada võrdlusuunised, mis sarnanevad kindlustusandjate kasutatavate riskihindamistavade ja. Selleks et luua soodne õigusraamistik, mis hoiaks ära rahast ajendatud küberkuritegevuse, võiksid institutsioonid ja liikmesriigid arutada nende lunaraha maksmise keeldu avaliku sektori asutustele.

Teise sammuna tuleks kohalikke ja piirkondlikke omavalitsusi toetada nende endi digivastupidavusvõime juhtimismudelite määratlemisel, mis põhinevad nende rahalistel ja/või isiklikel võimel ning nende piirkonna või linna suurusel.

Kolmanda sammuna, kui sobivad juhtimismudelid on kindlaks tehtud, tuleks kindlaks määrata valdkonnad, kuhu investeerida (digitaaltaristud ja digi-/küberturvalisuse oskused), ning selliste investeeringute jaoks kasutatavad vahendid. Kui digitaristusse investeeritakse, tugevdab see ennetustegevuse kaudu digitaalset vastupanuvõimet. Uuenduslikud digitaalsed vahendid, nagu digitaalsed testkeskkonnad (turvalised keskkonnad, kus kahtlasi faile uuritakse hoolikalt enne põhivõrgule ja infosüsteemile juurdepääsu) pakuvad küberkuritegevuses osalejate ja töötajate vahel turvalist keskkonda. Valmisolek ja reageerimissuutlikkus (st reageerimine) tagatakse investeeringutega

²⁴¹ <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2021/06/14/21G00098/sg>.

²⁴² <https://www.acn.gov.it/pnrr>.

²⁴³ https://agendadigitalelazio.lazioinnova.it/app/uploads/2022/05/Agenda-Digitale-maggio-2022_WEB.pdf.

digi-/küberturvalisuse oskustesse, mis on piirkondade ja linnade teine oluline investeerimisvaldkond. Piirkondade ja linnade täiustamine võib olla seotud töötajate teadlikkuse suurendamisega, IKT-spetsialistide reageerimisvõime testidega või otsuste tegemise valmisoleku mehhanismidega.

Digitaalsesse vastupanuvõimesse investeerimiseks kättesaadavate vahendite puudumine on piirkondade ja linnade jaoks oluline takistus. Nende juurdepääs konkreetsetele fondidele sõltub erinevatest teguritest. Selleks et hõlbustada ressurside suunamist madalamale (ja väiksemale) haldustasandile, võiks digilahendusi osta kesksel tasandil ning kasutusele võtta tehnoloogiad ja teenused. Lisaks võiksid liikmesriigid, keda toetavad asjaomased Euroopa digitaalse innovatsiooni keskused, teha kindlaks piirkondade ja linnade rahastamisvõimaluste loetelud ja neid korrapäraselt ajakohastada, et suurendada digitaalset vastupanuvõimet.

Viimase neljanda sammuna tuleks piirkondadele ja linnadele anda võimalus luua sidemeid ümbritseva keskkonnaga, näiteks arendades küberturvalisuse ökosüsteeme piirkondades, kus küberturvalisuse tööstus on õitsev, uuenduslikud idufirmad ning teadus- ja akadeemilised keskused, või ühendades kohalike omavalitsuste ressursse, et vahetada teadmisi olemasolevate digilahenduste kohta.

Olemasolevad seosed rohe- ja digipöörde vahel rõhutavad, kuidas need üksteist tugevdavad. Eelkõige on ilmne, et arenenud digitehnoloogia aitab kaitsta elutähtsat taristut ja elutähtsaid üksusi. Digitehnoloogia võib pakkuda ka olukorratõrjet hoiatus- ja reageerimissüsteemides ning toetada katastroofidest taastumist. Digitaalne mõõde on seega seotud ühiskonna jaoks eluliselt tähtsate süsteemide toimimise ja järjepidevusega. Seega aitavad digitaalne mõõde ja selle vastupanuvõime kaasa territoriaalsele ohutusele ning peaksid olema hädaolukordade ohjamise lahutamatu osa.

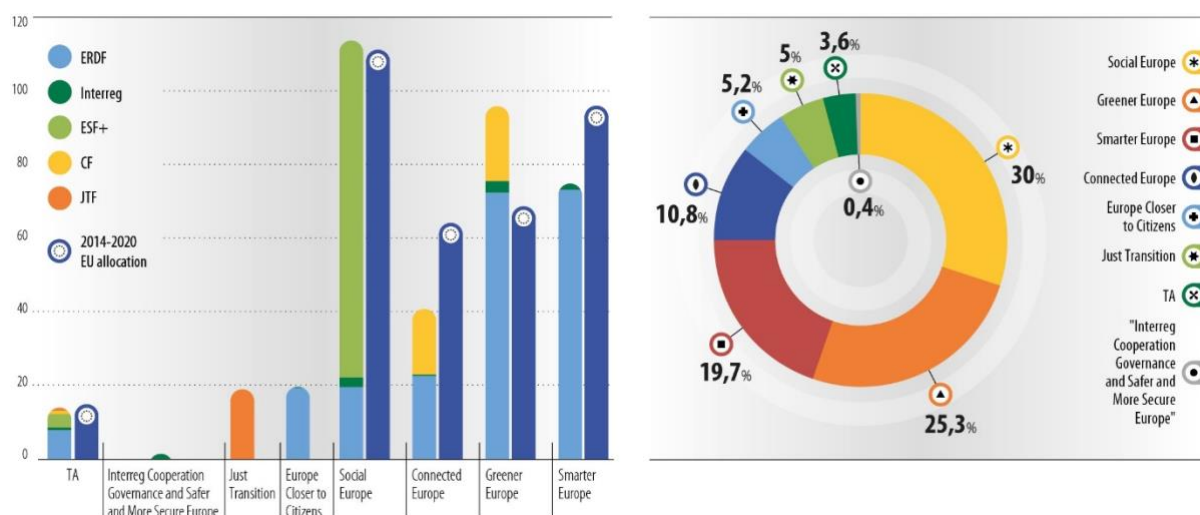
C. Ühtekuuluvuse väärtus

Tugev ja tõhus ühtekuuluvuspoliitika on kõigi Euroopa Liidu piirkondade ja linnade peamine mure. See on peamine ELi investeerimispoliitika meetmete rakendamiseks, et saavutada aluslepingu eesmärk tugevdada ELi majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust, mille eelarve aastateks 2021–2027²⁴⁴ on 392 miljardit eurot. Need pikaajalised investeeringud aitavad vähendada erinevusi eri piirkondade arengutasemetel vahel. Vaatamata oma väärtusele seisab ühtekuuluvuspoliitika silmitsi paljude väljakutsetega, mis seavad selle tõhususe kahtluse alla. Mida peab EL tegema, et tagada oma tegevus kohapõhise poliitikana ning jätkata kõigi ELi kohtade ja inimeste abistamist, olenemata nende lähtepunktist?

Kuna võrreldes perioodiga 2014–2020 keskendutakse rohkem õiglasele üleminekule ja keskkonnahoidlikumale ELile, sõltub ELi prioriteetide saavutamise perioodil 2021–2027 suurel määral edukast ühtekuuluvuspoliitikast.

Ühtekuuluvuspoliitika aitab märkimisväärselt kaasa Euroopa rohelisele kokkuleppele. Keskkonnahoidlikuma Euroopa poliitikaeesmärgi raames investeeritakse kõikidesse piirkondadesse rohkem kui 92 miljardit eurot energiasse, kliimamuutustega kohanemisse ja nende leevendamisse, keskkonda ja säästvasse linnatransporti. Prioriteet on ka sotsiaalne ja kaasav majanduskasv, millele eraldatakse 111 miljardit eurot (167 miljardit eurot koos riikliku kaasrahastamisega). Kohapõhiste investeeringute edendamist toetavad 24 liikmesriiki rohkem kui 19 miljardi euroga enam kui 2150 integreeritud territoriaalse arengu strateegia kaudu, millega suurendatakse kohalike sidusrühmade ja kogukondade omavastutust ja kaasatust.²⁴⁵

Alljärgnev joonis näitab suurt muutust võrreldes eelmise programmitöö perioodiga, kusjuures ühtekuuluvusfondid aitavad rohkem kaasa roheliste ja sotsiaalsete eesmärkide saavutamisele.²⁴⁶

²⁴⁴ Ühtekuuluvuspoliitika koguvahenditest (392 miljardit eurot) paigutatakse 11,3 miljardit eurot ümber Euroopa ühendamise rahastusse ning 2,5 miljardit eurot kasutatakse komisjoni hallatavate vahendite ja ELi tehnilise abi raames programmitöö toetamiseks, mis jätab ühtekuuluvuspoliitika programmidele, sealhulgas Interregile kokku 378 miljardit eurot.

²⁴⁵ *Ibid.*

²⁴⁶ Euroopa Komisjoni [talituste töödokument „Ühtekuuluvus 2021–2027: üha tugevama liidu loomine. Aruanne 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika programmitöö tulemuste kohta](#), 1. osa, aprill 2023.

Ühtekuuluvuspoliitikal on märkimisväärne ja pikaajaline mõju ka ELi majandusele: 25 aasta jooksul peaks iga ühtekuuluvuspoliitikale kulutatud euro tekitama ELi tasandil täiendavat sisemajanduse koguprodukti (SKP) 2,8 eurot.²⁴⁸ See näitaja vastab ligikaudu 3,4 % suurusele aastase tootluse määrale. Poliitilised sekkumised suurendaksid ELi SKPd rakendusperioodi lõpuks 2029. aastal (võrreldes ühtekuuluvuspoliitikata stsenaariumiga) ning sellel oleks pikaajaline mõju kuni 2050. aastani. Ühtekuuluvuspoliitika toob kasu ka tööturule, luues ligikaudu 1,3 miljonit uut töökohta.²⁴⁹

Uute ühtekuuluvuspoliitika programmide kavandamist ja viimase rahastamisperioodi lõppu mõjutasid tugevalt COVID-19 pandeemia ja Venemaa sõda Ukraina vastu. Koos selliste uute vahendite nagu taaste- ja vastupidavusrahastu kasutuselevõtmisega tõi see kaasa märkimisväärse viivituse ühtekuuluvuspoliitika programmide üle peetavatel läbirääkimistel ja nende rakendamisel. 2021. aasta lõpuks, mis on perioodi 2021–2027 esimene aasta, oli vastu võetud ainult üks partnerlusleping (Kreeka), kuid ühtegi programmi ei olnud vastu võetud (võrreldes perioodide 2014–2020 ja 2007–2013 sarnaste etappide programmidega 56 % ja 95 % ga).²⁵⁰ Enamik partnerluslepinguid ja programme võeti vastu 2022. aastal, viimased võeti vastu 2023. aasta alguses, st peaaegu kaks aastat pärast programmitöö perioodi algust.

Samal ajal etendas ühtekuuluvuspoliitika olulist rolli kriisidele reageerimisel. Selleks et aidata liikmesriikidel ja piirkondadel nendele kriisidele reageerida, võttis Euroopa Liit vastu mitu seadusandlikku meetet, mille eesmärk oli võtta kasutusele 2014.–2020. aasta ühtekuuluvuspoliitika raames veel kättesaadavad vahendid (suurendada fondide paindlikkust) ja lihtsustada haldusmenetlusi.

Kaks konkreetset meetet on koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatus (CRII)²⁵¹ ja hiljem koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatus+ (CRII+).²⁵² Lisaks sellele toetati ühtekuuluvust ja Euroopa territooriume²⁵³ toetava taasteabiga (REACT-EU) pandeemiajärgset taastumist. Ukraina pagulaskriisi jaoks oli ette nähtud ühtekuuluvusmeetmed pagulaste toetamiseks Euroopas (CARE)²⁵⁴ ja hiljem paindlik abi territooriumidele (FAST-CARE).²⁵⁵

Need mehhanismid võimaldasid suunata ühtekuuluvuspoliitika vahendid kiiresti sinna, kus seda kõige rohkem vajati, ning näitasid, et ühtekuuluvuspoliitika suudab muutuvatele oludele kiiresti reageerida ja anda kiiresti vahendeid erakorralisteks meetmeteks. CRII/CRII+ sätted koos REACT-EU, CARE ja FAST-CARE raames kasutusele võetud järjestikuste paindlikkusvoorudega on aga samuti tekitanud küsimusi selle kohta, mil määral tuleks ühtekuuluvuspoliitikat kasutada hädaolukordade lahendamiseks ning milline on selle mõju selle peamistele eesmärkidele ja omadustele.

²⁴⁷ *Ibid.*

²⁴⁸ Euroopa Komisjoni [talituste töödokument „Ühtekuuluvus 2021–2027: üha tugevama liidu loomine. Aruanne 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika programmitöö tulemuste kohta](#), 2. osa, aprill 2023.

²⁴⁹ Euroopa Komisjoni [talituste töödokument „Ühtekuuluvus 2021–2027: üha tugevama liidu loomine. Aruanne 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika programmitöö tulemuste kohta](#), 1. osa, aprill 2023.

²⁵⁰ Euroopa Kontrollikoda, [„Ühtekuuluvuspoliitika eeskirjade kohandamine COVID-19-le reageerimiseks: vahendeid kasutati paindlikumalt, kuid on vaja kaaluda ühtekuuluvuspoliitika kui kriisidele reageerimise vahendi üle](#) 2023. aastal.

²⁵¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2020/460](#), märts 2020.

²⁵² Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2020/558](#), aprill 2020.

²⁵³ https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/react-eu_en.

²⁵⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/factsheet/care_supporting_refugees_en.pdf.

²⁵⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/communications/2022/flexible-assistance-to-territories-fast-care_en.

Korduvad ümberplaneerimised väga lühikestel tähtaegadel avaldasid korraldusasutustele täiendavat survet ja suunati vahendid kõrvale 2014.–2020. aasta programmide õigeaegseks lõpetamiseks valmistumisel. Hiljutine uuring²⁵⁶ näitas, et enamik küsitletud korraldusasutusi ei kasutanud CARE raamistikuga kehtestatud paindlikkuse mehhanisme.

Taaste- ja vastupidavusrahastu paralleelne rakendamine liikmesriikides mõjutas otseselt ka struktuurifondide rakendamist ja kavandamist. Sageli paluti struktuuri- ja investeerimisfondide eest vastutavatel ametiasutustel toetada taaste- ja vastupidavusrahastu programmitööd ja projektide kindlaksmääramist. Ühtekuuluvuspoliitika ja taaste- ja vastupidavusrahastu jaoks kehtestatud erinevad rahastamiskõlblikkuse perioodid (mis vajasis palju kiiremaid meetmeid projektide kindlakstegemiseks ja rahaliste vahendite ära kasutamiseks) tähendasid, et mitmes liikmesriigis seati taaste- ja vastupidavusrahastu programmitöö ja rakendamine 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika raames prioriteediks. Kuigi taaste- ja vastupidavusrahastu investeringud ja reformid on kavas teha 2026. aasta lõpuks (mis algasid 2021. aasta veebruaris, kui taaste- ja vastupidavusrahastu jõustus), on ühtekuuluvuspoliitika kulud rahastamiskõlblikud fondidest toetuse saamiseks, kui need on tekkinud toetusesaaja poolt ja makstud toimingute elluviimisel 2021. aasta algusest (ja/või programmi komisjonile esitamise kuupäevast) kuni 2029. aasta lõpuni.

Peale selle tähendas taaste- ja vastupidavusrahastu tekkimine uue olulise ELi investeerimisvahendi loomist. Nagu Euroopa Kontrollikoda märkis, saavad²⁵⁷ kümme liikmesriiki taaste- ja vastupidavusrahastust oluliselt rohkem vahendeid kui ühtekuuluvuspoliitikast. Võttes arvesse, et komisjon on nimetanud taasterahastu „NextGenerationEU“ toetuse uute ja tugevdatud prioriteetide toetamiseks, on tõstatatud²⁵⁸ küsimusi ühtekuuluvuspoliitika ilmse väiksema tähtsuse kohta ELi eelarve jaoks.

Samal ajal on ühtekuuluvuspoliitika partnerluse põhimõtte ja mitmetasandilise valitsemise kaudu ainus ELi juhtpoliitika, mille keskmes on kohalik ja piirkondlik tasand. Seepärast on arutelu ühtekuuluvuspoliitika tuleviku üle ka arutelu linnade ja piirkondade tuleviku üle Euroopa Liidu edasises arengus.

Ühtekuuluvus Euroopa Liidus on viimase kümne aasta jooksul paranenud, eelkõige tänu edusammudele, mille tulemusel on vähem arenenud ELi idapoolsed piirkonnad teistele piirkondadele järele jõudnud. Tänu ühtekuuluvuspoliitikale on tööhõive ja sotsiaalse kaasatuse parandamisel tehtud märkimisväärseid edusamme.²⁵⁹

Siiski tekitavad mitmed suundumused ühtekuuluvusele jätkuvaid probleeme.

Piirkondlikud erinevused on endiselt suured ja mõnel juhul isegi suurenevad.²⁶⁰ See ei puuduta mitte ainult erinevusi SKPs elaniku kohta, vaid ka asümmeetriat juurdepääsus põhilistele avalikele teenustele, tööhõive ja töötuse määra, konkurentsivõime ja tootlikkuse osas.

²⁵⁶ Maucorps, A., Moshhammer, B., Pindyuk, O. ja Tverdostup, M., „Ühtekuuluvuspoliitika vahendite kasutamine Ukraina pagulaste toetamiseks“, Euroopa Parlamendi regionaalarengukomisjoni tellitud uuring, 2023.

²⁵⁷ Euroopa Kontrollikoda, [EL toetab ühtekuuluvuspoliitikat ning taaste- ja vastupidavusrahastut: Võrdlev analüüs](#), 2023.

²⁵⁸ Euroopa Komisjoni [talituste töödokument mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 läbivaatamise kohta](#), juuni 2023.

²⁵⁹ Euroopa Komisjon, „[Ühtekuuluvus Euroopas aastaks 2050: Kaheksas aruanne majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta](#)“, 2022.

²⁶⁰ Euroopa Komisjoni [talituste töödokument „Piirkondlikud kasvu- ja lähenemissuundumused Euroopa Liidus“](#), juuni 2023.

Suurenevad majanduslikud, sotsiaalsed ja territoriaalsed lõhed ELis kujutavad endast kasvavat ohtu meie elatustasemele ja demokraatiale. Kohad, mis tunnevad end mahajäetud, leiavad, et nende populatsioonid on pikas perspektiivis sageli rahulolematud ja rahulolematud.

Kui arengulõksu ei käsitleta, siis vähenevad seotus ja rahulolematuse kodanike suurema tõenäosusega Euroopa integratsiooni toetamisel.²⁶¹

Tehnoloogiliste muutuste edendamine majanduses on loonud kõrgepalgaliste töökohtade kontsentratsiooni suurtes linnades ja suurlinnapiirkondades ning tekitanud lõhe kõrgepalgaliste juhtivate töökohtade ja madalapalgaliste teenuste vahel. Lisaks on Euroopa Komisjoni hiljutises aruandes²⁶² välja toodud üha mitmekesisemad suundumused eri piirkondades. Mõnel on kõrgepalgaliste töökohtade kontsentratsioon, teised madalapalgaliste töökohtade kontsentratsioon, kolmas rühm polariseerituma mustriga ja neljas keskmisest kallutatud trend.

Patentidega mõõdetav tehnoloogiline toodang on koondunud piirkondadesse, kus on suur osa tootmisettevõtetest ja suurettevõtete peakorteritest.²⁶³ Innovatsioonilõhe Lääne- ja Põhja-Euroopa piirkondade, Kesk- ja Ida-Euroopa piirkondade ning lõunapoolsete riikide vahel on endiselt üsna selge. Mõned kõige vähem uuenduslikud piirkonnad Portugalis ja Kreekas on aastatel 2010–2018 suurendanud oma panust ELi patenditaotluste kogusummasse, kuid piirkonnad, kus nende panus ELi patentide kogumahusse suurenes kõige rohkem, on endiselt Austrias, Belgias ja Saksamaal, mis on juba kõige innovaatilisemad piirkonnad. Ka tehnoloogiainvesteeringud on geograafiliselt koondunud.

Kiirenevate demograafiliste muutuste tõttu elas 2020. aastal 34 % ELi rahvastikust kahanevates piirkondades. Prognooside kohaselt jõuab see 2040. aastaks 51 %-ni. Kõik piirkonnad peavad kohanema 65-aastaste ja vanemate kasvava elanikkonnaga ning väheneva tööea ja noorema elanikkonnaga.²⁶⁴

Linna- ja maapiirkondade vaheline lõhe suureneb, kuna maapiirkondade elanikkond vananeb ja väheneb. Idapoolsetel maapiirkondadel on tavaliselt suurem vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht kui linnades, samas kui Loode-ELis on olukord vastupidine. Linna- ja maapiirkondade vahelised seosed on samuti keske tähtsusega paljude roheline kokkuleppe poliitikate rakendamisel, sealhulgas taastuvenergia tootmine. Lisaks on talendiarengu lõks mitmemõõtmeline ja kujutab endast märkimisväärset ohtu piirkondade pikaajalisele jõukusele.²⁶⁵

Rohe- ja digipöörde juhtimine tekitab linnadele ja piirkondadele ka märkimisväärsed probleeme. Rohelise kokkuleppe ja REpowerEU eesmärkide saavutamiseks on rohepöördeks vaja aastas ligikaudu 620 miljardi euro ulatuses lisakulutusi (millest enamikku tuleb rahastada erasektorist), samal ajal kui digipöördega seotud ELi investeerimispuudujäägi ületamine läheb maksma vähemalt 125 miljardit eurot aastas.²⁶⁶

²⁶¹ Euroopa Komisjon, „[The geography of Discontent and the regional development trap](#)“ (Regionaalsuse geograafia ja regionaalarengu lõks), märts 2023.

²⁶² Eurofound ja Teadusuuringute Ühiskeskus, [tööturu muutused. Euroopa töökohtade 2019. aasta ülevaade: Muutused tööhõive struktuuris piirkondlikul tasandil](#), 2019.

²⁶³ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13437-A-New-European-Innovation-Agenda_en.

²⁶⁴ Euroopa Komisjon, „[Ühtekuuluvus Euroopas aastaks 2050: Kaheksas aruanne majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta](#), 2022.

²⁶⁵ Euroopa Komisjoni [teatis talentide kaitsmise kohta Euroopa piirkondades](#), jaanuar 2023.

²⁶⁶ Euroopa Komisjon, 2023. [aasta aruanne tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta](#), 2023.

Üleminek CO₂-neutraalsele majandusele mõjutab eelkõige piirkondi, kus heide inimese kohta on suur ja kus tööhõive osakaal on suur vähemalt ühes tööstussektoris, mis on 2050. aastaks kliimanutraalsele tootmisele ülemineku suhtes eriti haavatavad (nt nafta rafineerimine, kemikaalid, teras ja alumiinium, tsement, paber ja tselluloos ning autod).²⁶⁷ **Omavalitsused on muutunud ka vähem süsihappegaasiheiteid tekitavale majandusele ülemineku majanduslike tagajärgede suhtes tähelepanelikumaks.** Vaid 17 % omavalitsustest 2022. aastal leidis, et üleminek vähese CO₂-heitega majandusele pakkus peamiselt majanduslikke võimalusi, võrreldes 27 %-ga 2020. aastal. Seevastu nende omavalitsuste osakaal, kes leidsid, et rohepööre hõlmab suures osas majandusküsimusi, suurenes 21 %-lt 29 %-le.²⁶⁸

Suurem digiüleminek on paljude piirkondade jaoks probleem, sest vähem arenenud piirkondades ning maapiirkondades ja äärealadel on lairibaühendus aeglasem.²⁶⁹ Näiteks kui kahel kolmest linna elanikust on juurdepääs väga kiirele lairibaühendusele, siis sama kehtib ainult iga kuues maaelanik. Digilõhe muutub täiendavaks probleemiks, eelkõige eakatele kodanikele, kellel on raskusi digipakkumistele juurdepääsuga. Vähem arenenud liikmesriikides kasutavad ettevõtjad vähem tõenäoliselt e-kaubandust ja e-äri tehnoloogiaid. Rohkem arenenud riikide ettevõtted kasutavad pilvandmetöötlust kaks korda suurema tõenäosusega või neil on märkimisväärne e-kaubanduse müük võrreldes vähem arenenud liikmesriikide ettevõtetega.

Püsivate geograafiliste või demograafiliste piirangutega piirkonnad (nt ELi toimimise lepingu artiklites 174 ja 349 osutatud piirkonnad) seisavad silmitsi konkreetsete probleemidega, mida tuleb arvesse võtta. Enamik neist piirkondadest seisavad silmitsi püsivate piirangutega, mis on seotud nende kauguse, väiksuse, kliimamuutuste ja saarelise asendi suhtes haavatavusega, mis takistab nende kasvu- ja arengupotentsiaali. Sellest tulenevalt ja vaatamata oma potentsiaalile mõnes konkreetnes sektoris (nt põllumajandus, turism, lennundus jne) on kõigi äärepoolseimate piirkondade SKP elaniku kohta alla 75 % ELi keskmisest (välja arvatud Martinique, 76 %). Mayotte'i SKP elaniku kohta on madalaim (30 %) ja kõrgeim töötuse määr (27,8 %). Lisaks on noorte töötuse määr kõige kõrgem äärepoolseimates piirkondades – Mayotte'is (55,4 %), Guadeloupe'is (41,5 %) ja Martinique'is (38,3 %).²⁷⁰

Kuna piirkonnad ja linnad seisavad silmitsi mitme väljakutsega, on territoriaalne, sotsiaalne ja majanduslik ühtekuuluvus jätkuvalt oluline ühtsuse ja solidaarsuse säilitamiseks kogu ELis. Seetõttu on oluline, et kõik ELi poliitikavaldkonnad järgiksid **põhimõtet „ei kahjusta ühtekuuluvust“**. Kuigi „ühtekuuluvusvaimu“²⁷¹ võib ELi poliitilistes eesmärkides laialdaselt leida, on see poliitika juhtimise korraldusse vähem integreeritud ja igal poliitikal on oma arusaam ühtekuuluvusest.

Allpool esitatud joonisel on näidatud, kus iga poliitika keskendub ühtekuuluvuspõhimõtetele, eesmärkidele või juhtimiskorrale. Kui poliitikal on mitu põhimõtet, eesmärki või juhtimiskorda,

²⁶⁷ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [piirkondlik tööstuslik üleminek kliimanutraalsusele](#), 2023.

²⁶⁸ Euroopa Investeerimispank, [„Kohaliku taristu investeringute olukord Euroopas: EIP omavalitsuste uuring 2022–2023“](#), 2023.

²⁶⁹ Euroopa Komisjon, „[Ühtekuuluvus Euroopas aastaks 2050: Kaheksas aruanne majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta](#)“, 2022.

²⁷⁰ Euroopa Komisjoni [talituste töödokument „Äärepoolseimad piirkonnad lühidalt – varad, väljakutsed ja võimalused“](#), mai 2022.

²⁷¹ Böhme, K., Toptsidou, M., Zillmer, S., Lüer, C., Valenza, A., Amichetti, C., Bettini C., Hrelja, D., Schuh, B., Gaugitsch, R., Gaupp-Berghausen, M. ja Hat, K., „[Ühtekuuluvus kui Euroopa Liidu üldine väärtus](#)“, Regioonide Komitee tellitud uuring, 2021.

rõhutatakse neid kõiki võrdselt, nt Euroopa Ühendamise Rahastu, milles pööratakse võrdset rõhku majanduslikule, sotsiaalsele, territoriaalsele ja isikutevahelisele ühtekuuluvusele.

Jooniselt nähtub ka, et ühtekuuluvuse põhimõte, millele enamikus poliitikavaldkondades pööratakse suurt rõhku, on vastastikune vastastikune sõltuvus. Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond ja Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) on ainus regionaalarengu poliitika, mis rõhutab võrdsust võrreldes teiste põhimõtetega. Siseturg ja konkurentsipoliitika on ainsad, mis rõhutavad võrdsust teiste põhimõtete ees. Kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm on ainus, mis rõhutab õiglust teiste põhimõtete suhtes.

Cohesion Spirit	Cohesion principles				Cohesion objectives				Governance arrangements			
	mutual interdependencies	equality	equity	justice	economic cohesion	social cohesion	territorial cohesion	interpersonal cohesion	multi-level governance	interdisciplinary	robustness	citizen involvement
<p>The most emphasised cohesion principles, objectives and governance arrangements in a policy document</p> <p>The stars indicate the main emphasis of Cohesion Spirit in the wording of a policy, i.e. they reflect the main aspiration. In case a policy has stars for several cohesion principles, objectives or governance arrangements, no clear focus could be detected.</p>												
Annual Sustainable Growth Strategy 2021	**				**	**		**		**		
Biodiversity strategy	**				**				**			
CAP		**			**		**		**			
Connecting Europe Facility	**				**	**	**	**	**	**	**	
ERDF Regulation		**			**	**	**		**	**		
ESF+		**	**			**	**		**			
EU Green Deal	**						**	**	**		**	**
EU Single market programme	**	**			**				**			
Europe fit in a Digital Age	**			**		**		**				**
European Health Union	**					**	**		**			
HorizonEU	**					**		**				**
Internal market and competition policy			**			**			**			
Invest EU	**				**				**			
NEXT Generation EU	**				**	**	**	**	**	**	**	**
Rights and values Programme				**	**	**			**	**		**

Joonis. 18 Kõige enam rõhutatud ühtekuuluvuspõhimõtted, eesmärgid ja mehhanismid poliitikavaldkondade kaupa
 Allikas: Böhme, K., Toptsidou, M., Zillmer, S., Lüer, C., Valenza, A., Amichetti, C., Bettini C., Hrelja, D., Schuh, B., Gaugitsch, R., Gaupp-Berghausen, M. ja Hat, K.272

Seepärast on praegu rohkem kui kunagi varem vaja tugevat ühtekuuluvuspoliitikat kui kohapõhist poliitikat, mis võib aidata kõiki ELi kohti ja inimesi, olenemata nende lähtepunktist.

Oluline on tagada ühtekuuluvuspoliitika ja muude ELi poliitikavaldkondade koostoime ja vastastikune täiendavus algusest peale. Seetõttu on oluline seada selged eesmärgid ühtekuuluvuspoliitikale pärast 2027. aastat. Koostoime ja vastastikune täiendavus ei ole ühesuunalised ning muude ELi poliitikavaldkondade kavandamisel ja rakendamisel tuleb ühtekuuluvust

²⁷² Ibid.

nõuetekohaselt arvesse võtta, isegi kui nende eesmärgid on sõnastatud makrotasandil (nt rahvusvahelisel, ELi või riiklikul tasandil) või lühiajalisemas perspektiivis (nt kriisidele reageerimine).

Ühtekuuluvuspoliitika peaks jätkuvalt keskenduma pikaajalistele investeringutele, et edendada struktuurimuutusi. Selle lähenemisviisiga peab siiski kaasnema piisav paindlikkus, et piirkonnad saaksid kasutada ühtekuuluvuspoliitikat tekkivate vajaduste rahuldamiseks, unustamata seejuures poliitika pikaajalist lähenemisviisi. Tuleks lõpetada praegune tava kasutada ühtekuuluvuspoliitikat rahastamisallikana igat liiki hädaabitaotluste puhul.

Innovatsioonilõhe kaotamine on endiselt peamine eesmärk digi- ja rohepöörde kohapõhiste lahenduste pakkumisel ning demograafiliste muutustega tegelemisel. Seepärast on vaja ühist lähenemisviisi kohapõhise innovatsiooni edendamiseks, et luua sild aruka spetsialiseerumise ja muude ELi poliitikameetmete vahel, et edendada innovatsioonipõhist territoriaalset ümberkujundamist.

Vaja on optimaalset tasakaalu õigeaegse ja paindliku rakendamise, poliitiliste eesmärkide eduka saavutamise ning õiguslike ja regulatiivsete nõuete täitmise vahel. Ühtekuuluvuspoliitika rakendamissüsteemi on kritiseeritud ja iga seitsmeaastane ühtekuuluvuspoliitika periood on korduvalt püüdnud seda lihtsustada nii programmi rakendamise alguses kui ka selle ajal. Samal ajal rõhutavad teised hääled, et iga süsteemi muutmine – isegi lihtsustamise eesmärgil – tekitab häireid ja halduskoormust.

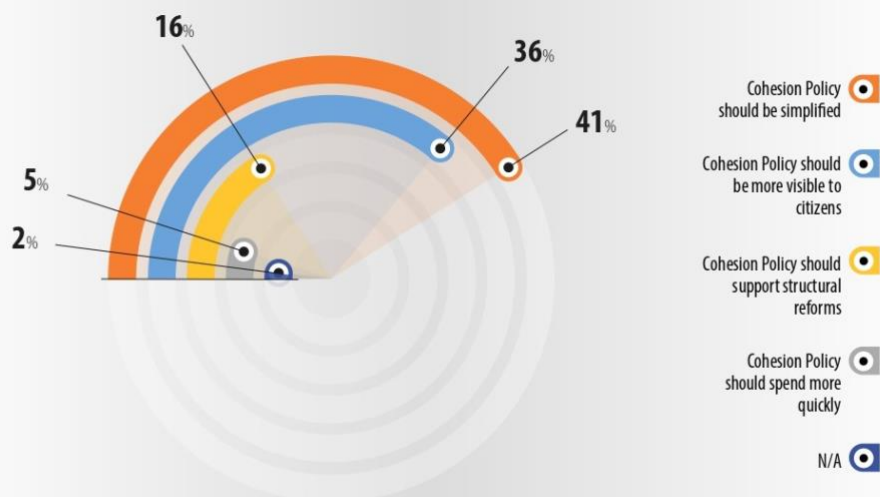
Kõige sagedamini kavandatud kohandused ühtekuuluvuspoliitika tulevikuks näivad olevat lihtsustamine ja suurem nähtavus. Regioonide Komitee uuringu „*Ühtekuuluvuspoliitika tulevik*“ tulemuste kohaselt nõustus selliste soovitustega vastavalt 41273 % ja 36 % vastanutest. Seda kinnitab Ipose Euroopa avalike suhete korraldatud piirkondliku ja kohaliku baromeetri²⁷⁴ uuring, mis näitab, et paljud kohalikud ja piirkondlikud ametnikud ei ole ühtekuuluvuspoliitika vahenditest teadlikud. 33 % märkis, et neid ei teavitatud ega osalenud nende rakendamises.

---

²⁷³ 16. märtsil 2023 algatas COTERi komisjon #CohesionAlliance nimel uuringu ühtekuuluvuspoliitika tuleviku kohta. Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, liikmesriigid, sotsiaalpartnerid, kodanikuühiskonna organisatsioonid ja kodanikud osalesid ulatuslikus konsultatsioonis, et töötada välja usaldusväärne ettepanek ühtekuuluvuspoliitika tuleviku kohta. Tulemusi kasutatakse ühtekuuluvuspoliitika tulevikku käsitleva ühise #CohesionAlliance seisukoha ettevalmistamisel, mis on kavandatud 2024. aasta alguseks enne üheksandat ühtekuuluvusaruannet ja Euroopa Parlamendi valimisi. Uuring pidi algselt jääma avatuks kuni 15. maini 2023, kuid seda pikendati 30. juunini 2023. Uuringu lõppkuupäeval saadi küsitlusele kokku 284 vastust.

²⁷⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

Joonis. 19 Milline oleks kõige olulisem reform, mida ühtekuuluvuspoliitika tulevikku kaasata?
Allikas – Regioonide Komitee kogumik²⁷⁵

Tulevased arutelud ja rakendamisest saadud õppetunnid peavad olema tulevaste arutelude keskmes. Sellistes aruteludes tuleks hoolikalt uurida ühtekuuluvuspoliitika ja muude ELi rahastamisvahendite ühist rakendamist, järgides partnerluse ja mitmetasandilise valitsemise peamisi põhimõtteid.²⁷⁶

Majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvusesaavutamine on **ELi pikaajaline ülesanne. On aeg missioon ellu viia.** Arvesse tuleks võtta ülesannetele suunatud raamistiku võimalikku mõju mitte ainult ühtekuuluvuspoliitika temaatilise menüü muutmisel „vaidlustest lähtuvaks“ konfiguratsiooniks, mis tähendab muutust strateegilises ja sekkumisloogikas, vaid ka selleks, et käsitleda praegust poliitika killustatust mitmes fondis.²⁷⁷

Oluline on meeles pidada, et praeguste kandidaatriikide võimalik ühinemine ELiga avaldab märkimisväärset mõju ühtekuuluvuspoliitikale ja selle SKP-le elaniku kohta. Arvestades, et need riigid suurendaksid ELi üldist SKPd palju vähem, kui nad suurendaksid rahvaarvu, oleks tulevasel laienemisel teatav statistiline mõju, sõltuvalt ELi sisenevate riikide arvust ja nende majandustulemustest lähiaastatel.

Regioonide Komitee eelseisev arvamus „*Ühtekuuluvuspoliitika tulevik*“ annab komiteele ainulaadse võimaluse esitada esimene terviklik ettepanek poliitika tulevikule vastavaks muutmise kohta ning seada poliitika ELi järgmise strateegilise tegevuskava keskmesse.

²⁷⁵ Vt joonealune märkus 273.

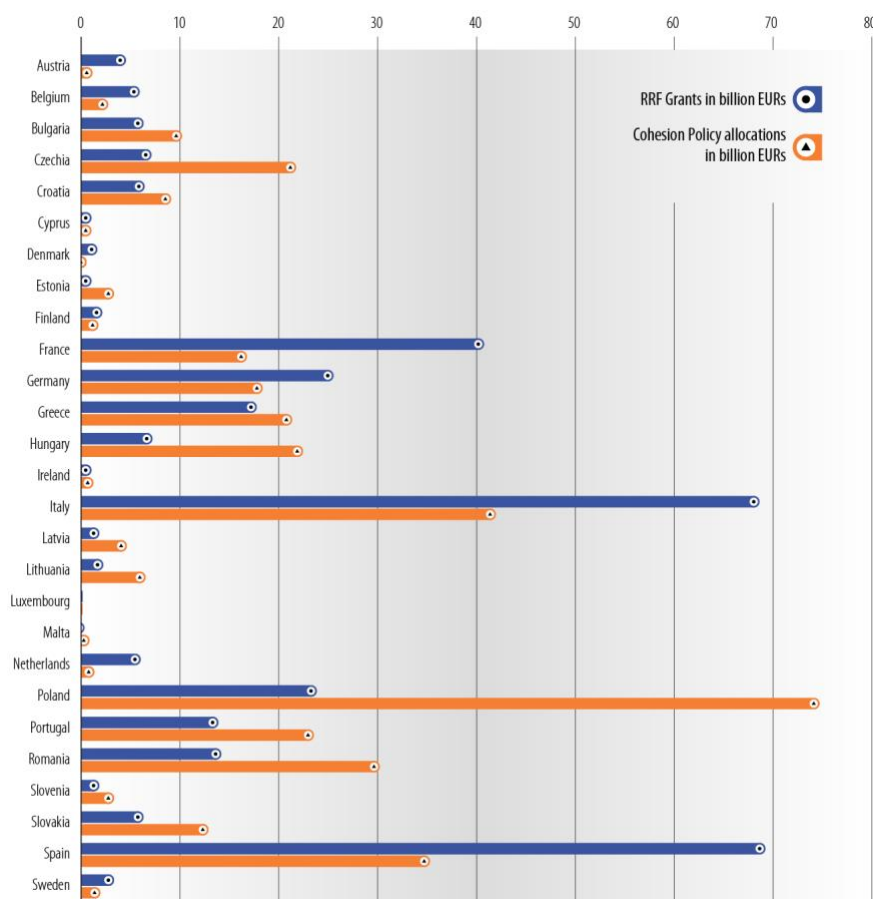
²⁷⁶ *Ibid.*

²⁷⁷ Teadusuuringute Ühiskeskus, [missioonid ja ühtekuuluvuspoliitika: Kas elada eraldi või tantsida koos?](#)

D. Taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamine

Taaste- ja vastupidavusrahastu ülevõtmine ja rakendamine on olnud kohalike ja piirkondlike omavalitsuste vajaduste suhtes suures osas pime, seades ohtu selle asjakohasuse ja tõhususe. Kuigi piirkonnad ja linnad on olnud COVID-19 pandeemia vastases võitluses esirinnas, millel on suur mõju nende ressurssidele ja eelarvele, ei ole nad taastekava otsesed kasusaajad. Miks see juhtub ning millised on tagajärjed piirkondadele ja linnadele, kui nad ei ole otseselt kaasatud taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite rakendamisse?

Taaste- ja vastupidavusrahastu on ülekaalukalt suurim taasterahastu „NextGenerationEU“ – Euroopa enneolematu COVID -19-järgne taastekava – ning mõne puhul tõend selle kohta, et EL suutis esitada julge ja uuendusliku kriisile reageerimise.²⁷⁸ See töötati välja pärast COVID-19 pandeemia algust, et leevendada selle majanduslikku ja sotsiaalset mõju. Taaste- ja vastupidavusrahastust eraldatakse ELi liikmesriikidele kuni 723,8 miljardit eurot toetuste ja laenudena. Need vahendid eraldatakse riikide, mitte piirkondade kaupa ühtekuuluvuspoliitika kriteeriumidest erinevate kriteeriumide alusel ning taaste- ja vastupidavusrahastu panus ühtekuuluvusse on mitmeti mõistetav.²⁷⁹

²⁷⁸ Rhodes, M. „Edaspidi läbikukkumine“: „A Critique in Light of COVID-19“, Euroopa avaliku poliitika ajakiri, 28. köide, juuli 2021.

²⁷⁹ Belgia keskpanga majandusülevaade „ELi eelarve ja taasterahastu „NextGenerationEU“: mängumuutja?, september 2021.

Taaste- ja vastupidavusrahastuga võeti kasutusele ka teistsugune rakendussüsteem, mis seob rahastamise väljamaksed eesmärkidega, mitte kuludega, mis seab kahtluse alla traditsioonilise ELi rahastamise tagamise viisi. Taaste- ja vastupidavusrahastu fondidest kasu saamiseks pidid liikmesriigid esitama riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad, milles kirjeldatakse rahastatavaid reforme ja investeringuid, mis tuleks ellu viia 2026. aasta lõpuks, ning vahe-eesmärke ja sihte, mis tuleb täita rahaliste vahendite eraldamiseks. Peaaegu kõigis liikmesriikides oli nende kavade koostamine tsentraalselt korraldatud, sageli rahandusministeeriumi poolt ning piirkondade ja linnade vähese kaasamisega. Kõik 27 riiklikku taaste- ja vastupidavuskava on nüüd esitatud, Euroopa Komisjon on hinnanud ja heaks kiitnud Euroopa Liidu Nõukogu,²⁸¹ kusjuures väljamaksed on pooleli.²⁸²

2022. aasta mais tehti taaste- ja vastupidavusrahastu raamistikku oluline muudatus kavaga „REPowerEU“, mis on ELi vastus ülemaailmsele energiakriisile. Kava „REPowerEU“ eesmärk on suurendada taaste- ja vastupidavusrahastu suutlikkust toetada järk-järgult sõltuvust Venemaa fossiilkütustest ning liikumist puhtama ja vastupidavama energia suunas. Esitatud rahalised vahendid olid ligikaudu 270 miljardit eurot, kuid vaid väike osa sellest kogusummast (20 miljardit eurot) koosnes tegelikult uutest toetustest, millest ülejäänud tuli muudest allikatest.

Kõnealustest vahenditest kasu saamiseks paluti liikmesriikidel esitada läbivaadatud riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad, sealhulgas uued REPowerEU peatükid, mida enamik on nüüd teinud. **Taaste- ja vastupidavusrahastu loomist käsitlevas määruses tunnistatakse, et COVID-19 pandeemia ja sellest tulenevad kriisid on naisi suhteliselt rohkem mõjutanud, ning seetõttu on selle kriisi sotsiaalne ja majanduslik mõju naistele üks rahastamisvahendi keskseid eesmärke.** Artikli 18 lõikes 4 nõutakse, et liikmesriigid võtaksid riiklike taaste- ja vastupidavuskavade koostamisel arvesse soolist võrdõiguslikkust. Erinevalt keskkonnahoidlikest ja digitaalsetest prioriteetidest ei kehtestata määruses siiski võrdõiguslikkusega seotud kulutuste miinimumkvooti.

Peale selle ei ole mõju soolisele võrdõiguslikkusele taastekavade hindamiskriteeriumides sõnaselgelt sätestatud. Euroopa Komisjon tegi kindlaks 131 investeringut ja reformi, mis keskenduvad soolisele võrdõiguslikkusele.²⁸³ Selliste meetmete märkimisväärsed näited on pensionireform, sealhulgas soolise võrdõiguslikkuse test, et aidata kaotada sooline pensionilõhe (Belgia); investeringud munitsipaalhoolduskeskustesse, mille eesmärk on hõlbustada hoolduskohustustega töötajate osalemist tööturul (Küpros); ning reformi, mille eesmärk on tugevdada valitsuse järelevalvet soolise palgalõhe üle erasektoris (Poola).²⁸⁴

Kuigi linnad ja piirkonnad on algusest peale olnud pandeemiale reageerimisel ja taastumisel esirinnas, ei ole nende rolli ELi peamise taastevahendi ülesehituses asjakohaselt tunnustatud.

²⁸⁰ Bachtler, J. ja Dozhdeva, V., „[Taaste- ja vastupidavusrahastu: majanduslik stiimul territoriaalse ühtekuuluvuse arvelt?](#)“, Euroopa Poliitikauringute Keskuse blogi, 2021.

²⁸¹ Viimane liikmesriigi kava, mis tuli heaks kiita, oli Ungari 2022. aasta lõpus. Kuna EL tunneb muret õigusriigi põhimõtte pärast, peab Ungari enne taaste- ja vastupidavusrahastu raames maksetaotluste esitamist siiski täitma 27 „ülemat vahe-eesmärki“; vt:

<https://www.reuters.com/markets/europe/eu-approves-hungarys-recovery-plan-holds-cash-moves-freeze-other-funds-2022-11-30/>.

²⁸² Ajakohastatud teave taaste- ja vastupidavusrahastu väljamaksete kohta on kättesaadav aadressil:

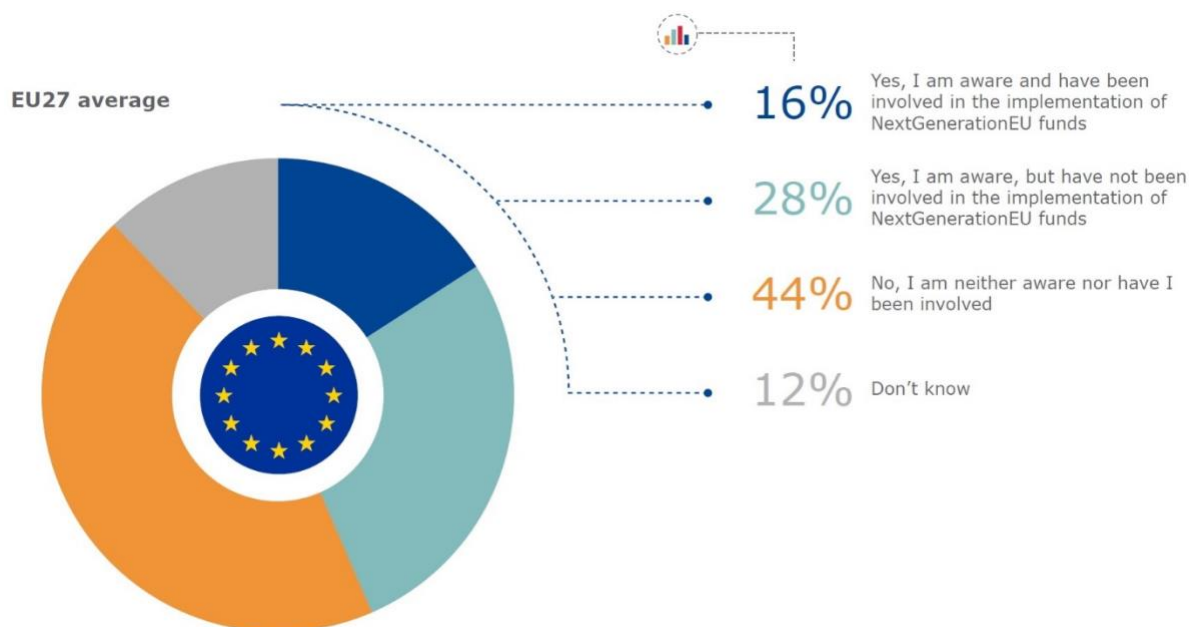
https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/disbursements.html?lang=en.

²⁸³ Euroopa Komisjoni [taaste ja vastupidavuse tulemustabel](#), jaanuar 2023.

²⁸⁴ *Mapakun*.

Taaste- ja vastupidavusraha määruses palutakse liikmesriikidel lihtsalt lisada üksikasjad sidusrühmadega konsulteerimise protsessi kohta, sealhulgas kohalike ja piirkondlike omavalitsustega, ning selle kohta, kuidas seda panust arvesse võeti.²⁸⁵ See säte lisati selleks, et julgustada liikmesriike kaasama linnu, piirkondi ja sidusrühmi kavade ettevalmistamisse ja rakendamisse, kuid seda tegelikult ei nõuta. Sidusrühmade tegelik kaasamine jäeti tegelikult liikmesriikide otsustada.²⁸⁶

Euroopa Regioonide Komitee ja Euroopa Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Nõukogu 2021. ja 2022. aastal korraldatud konsultatsioonide käigus avastati linnade ja piirkondade väga piiratud osalemine 287 taastekavades.²⁸⁸ Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste osalemine riiklike taaste- ja vastupidavuskavade ettevalmistamises oli üldiselt väike, kuigi sõltuvalt teatavatest elementidest erineval viisil. Kõige väiksem vastajate teatatud osalus oli protsessi juhtimises (kooskõlastamine, ajakava jne), kusjuures paljud küsitatud organisatsioonid, kes andsid aru, ei olnud üldse kaasatud. Seetõttu oli kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel vähe võimalusi mõjutada riiklikke taaste- ja vastupidavuskavasid.

Joonis. 21 Kas olete teadlik või olete osalenud taasterahastust „NextGenerationEU“ saadud ELi rahalistest vahenditest, mida teie linn või piirkond on viimase kahe aasta jooksul saanud?

Allikas – piirkondlik ja kohalik baromeeter²⁸⁹

Sellisel osaluse puudumisel on tagajärjed: mõned riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad on enam-vähem kosmosepimedad, mis võivad tõsiselt kahjustada nende tõhusust ning sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust, selgub ühest uuringust, milles keskenduti Itaalia, Portugali ja Hispaania

²⁸⁵ Nagu on sätestatud taaste- ja vastupidavusraha loomist käsitleva määruse artikli 18 lõike 4 punktis q; vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu [määrus \(EL\) 2021/241](#), veebruar 2021.

²⁸⁶ Bokhorst, D. ja Corti, F., „[Euroopa taaste- ja vastupidavusraha juhtimine: Disipliini ja diskretsiooni vahel](#)“, valitsus ja opositsioon, lk 1–17, juuni 2023.

²⁸⁷ Regioonide Komitee ning Euroopa Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Nõukogu, „[Kohalike omavalitsuste, linnade ja piirkondade kaasamine riiklike taaste- ja vastupidavuskavade koostamisse: COR-CEM Ri suunatud konsultatsiooni tulemused](#)“, jaanuar 2021.

²⁸⁸ Regioonide Komitee ning Euroopa Kohalike ja Piirkondlike Omavalitsuste Nõukogu, Taaste- ja vastupidavusraha [rakendamine: Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste perspektiiv – COR-CEM Ri suunatud konsultatsiooni tulemused](#), aprill 2022.

²⁸⁹ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

kavadele. Nendes liikmesriikides puudusid tingimused, mis võimaldaksid teadlikku, avatud ja laiaulatuslikku konsulteerimist sotsiaalsete ja territoriaalsete vajadustega.²⁹⁰

Tundub väga tõenäoline, et linnade ja piirkondade (ja teiste osalejate) vähene kaasatus taastekavade ettevalmistamisse ja rakendamisse on tihedalt seotud rahastamisvahendi enda ülesehituse ja toimimisega. Taaste- ja vastupidavusrahistu ja selle tulemuspõhine lähenemisviis tuginevad eelnevalt kindlaks määratud vahe-eesmärkidele ja sihtidele, millel on vähe paindlikkust kohanduste tegemiseks, mis võib vähendada teiste poliitikakujundajate tegutsemisruumi ja tugevdada tsentraliseerimist.²⁹¹

Ajapuudus ja märkimisväärsed nõudmised tõhusa koordineerimise järele on tekitanud probleeme kõigi valitsustasandite aktiivseks kaasamiseks, eriti seal, kus institutsioonidevahelisi koostöömehhanisme veel ei olnud.²⁹²

Taaste- ja vastupidavusrahistu konkreetne piirkondlik jaotus mängib olulist rolli selle mõjus sisemajanduse koguproduktile (SKP) ja piirkondlikele erinevustele, mis muudab selle veelgi murettekitavamaks. Uuringud näitavad, et piirkondlike erinevusi saaks vähendada, kohaldades taaste- ja vastupidavusrahistu suhtes piirkondadeks jaotamise kriteeriume, et aidata vähem arenenud piirkondadel (nagu ühtekuuluvuspoliitikas) järele jõuda. Teisest küljest avaldaks vahendite jaotamine elanikkonna suuruse alusel SKP-le tõenäoliselt suuremat mõju, kuid sellel oleks väiksem positiivne mõju piirkondlikele erinevustele.²⁹³

Taaste- ja vastupidavusrahistu mudeli keskmes olevat lähenemisviisi „kuludega sidumata rahastamine“ kritiseeritakse ka seoses selle tõhususega. Nagu Euroopa Kontrollikoda on rõhutanud, on riiklikes taaste- ja vastupidavuskavades esitatud vahe-eesmärgid ja sihid peamiselt sisend- ja väljundnäitajad, samas kui komisjon tegelikult heidutas mõju- ja tulemusnäitajaid, kuna valitsus neid ei kontrolli.²⁹⁴ See võib olla pragmaatilistel põhjustel mõistetav, kuid võib siiski tõsiselt ohustada taaste- ja vastupidavusrahistu tegelikku tulemuspõhist olemust.

Asjaolu, et kokkulepitud vahe-eesmärkide ja sihtide mittetäitmine on kriteerium, mis õigustab taaste- ja vastupidavusrahistu osamakse tegemata jätmist, tähendab, et liikmesriikidel on stiimul süsteemiga mängida, st strateegiliselt valida need vahe-eesmärgid ja sihid, et tagada väljamaksete tegemine. Praktikas võib see hõlmata reformide või investeeringute tegemist, mille puhul on väga väike tõenäosus, et neid ei saavutata, või mis on juba mõnda aega kavandatud (või on juba käimas), keskendudes seega „madalasti muutuvatele puuviljadele“.²⁹⁵

Prantsusmaa riiklik taaste- ja vastupidavuskava sisaldab eesmärke, mis tuli saavutada enne kava täielikku heakskiitmist, mis võib olla üks näide „süsteemi mängimisest“. Ühes uuringus leiti, et Prantsusmaa riikliku taaste- ja vastupidavuskava CO₂ heite vähendamise eesmärk tuleb saavutada

²⁹⁰ Euroopa Progressiivsete Uuringute Fond „[How Place-Sensitive is the National Recovery and Resilience Plans?](#)“ (Kuidas koht-sensitiivid on riiklikud taaste- ja vastupidavuskavad), detsember 2022.

²⁹¹ Bokhorst, D. ja Corti, F., „[Euroopa taaste- ja vastupidavusrahistu juhtimine: Distipliini ja kaalutusõiguse vahel](#)“, valitsus ja opositsioon, lk 1–17, juuni 2023.

²⁹² <https://eprc-strath.org/the-recovery-resilience-fund-an-economic-stimulus-at-the-expense-of-territorial-cohesion/>.

²⁹³ Barbero, J., Conte, A., Crucitti, F., Lazarou, N. J., Sakkas, A. ja Solitti, S., „[Taastefondi mõju ELi piirkondadele: ruumilise üldise tasakaalu analüüs](#)“, Regional Studies, oktoober 2022.

²⁹⁴ Euroopa Kontrollikoda, [Komisjoni hinnang riiklikele taaste- ja vastupidavuskavadele – üldised asjakohased, kuid rakendamisega seotud riskid jäävad püsima](#), 2022.

²⁹⁵ Corti, F. ja Ruiz, T., „[Taaste- ja vastupidavusrahistu: Mida me tegelikult jälgime tulemuspõhise lähenemisviisi abil?](#)“, CEPS Explainer, jaanuar 2023.

2021. aasta teiseks kvartaliks, kuid kava esitati 2021. aasta aprillis. Seega pidi eesmärk olema saavutatud samas kvartalis, enne kui Euroopa Komisjon (juunis) selle isegi heaks kiitis või Euroopa Liidu Nõukogu (juulis) heaks kiitis.²⁹⁶ Saksamaal suunati vähemalt 80 % riikliku taaste- ja vastupidavuskava sotsiaalkulutustest selliste projektide rahastamiseks, mis olid kava koostamise ajal juba kavandatud ja eelarvestatud.²⁹⁷

Itaalias on mõned riikliku taaste- ja vastupidavuskava eesmärgid palju vähem ambitsioonikad kui need, mis on juba olemas ja kindlaks määratud riiklikul tasandil. Näiteks lepiti Euroopa Komisjoniga riiklikus taaste- ja vastupidavuskavas kokku tööalase konkurentsivõime tagamise riiklikus programmis, mille eesmärk on saada kõigile töötajatele kohandatud teenuseid, näiteks ümberõpet, et hõlbustada nende integreerumist tööturule (mis võimaldab vahendite väljamaksmist) 2022. aasta lõpuks 300000 toetusesaajale, mis on vaid pool riiklikul tasandil seatud eesmärgist (600000 toetusesaajat).²⁹⁸

Sellest tulenevalt võib taaste- ja vastupidavusrahastu kohapealset mõju olla palju raskem täpselt hinnata kui vahe-eesmärkide ja sihtide ametlikku saavutamist. See tõstatab olulisi küsimusi taaste- ja vastupidavusrahastu „kuludega sidumata rahastamise“ mudeli tegeliku tõhususe kohta.

Liikmesriigid ja Euroopa Komisjon peavad võtma vajalikke meetmeid, et muuta praegune tsentraliseeritud narratiiv mitmetasandiliseks rakendamiseks, luues mitmetasandilised platvormid, teabeüritused ja üritused struktuursel alusel ning koos linnade ja piirkondadega.

Oma eelseisvas vahekokkuvõttes ei saa Euroopa Komisjon kontrollida üksnes liikmesriikidega kokku lepitud eesmärkide ja vahe-eesmärkide saavutamist. Ta peab hindama taaste- ja vastupidavusrahastu tõhusat panust ühtekuuluvusse ja selle tõelist lisaväärtust ning uurima kohalikku ja piirkondlikku kaasatust. Lisaks ei saa vältida tegelikku arutelu praeguse tulemuspõhise süsteemi piiride üle.²⁹⁹

Tulevikku suunatud investeeringud tuleks ELi võla- ja puudujäägi piirangutest välja jätta, eriti kuna finantsturud suudavad vajaliku võla vastu võtta ja liikmesriigid seda endale lubada.³⁰⁰ Taaste- ja vastupidavusrahastu saab anda vaid väikese osa vajalikest avaliku sektori investeeringutest, et pakkuda kohalikke lahendusi rohe- ja digipöördeks.

Kõik tulevased ELi vahendid, mille eesmärk on edendada territoriaalset ühtekuuluvust, peavad käsitlema kriitikat, millega taaste- ja vastupidavusrahastu praegu silmitsi seisab. Selline kriitika on seotud kava ettevalmistamisprotsessi ja selle ajapiirangutega, kohalikul ja piirkondlikul tasandil sisulise kaasamise puudumisega ning vahendi ruumipimedusega.

Traditsioonilised kulupõhised rahastamisviisid võivad olla asjakohasemad sisendnäitajate põhinevate vahendite puhul, samas kui tõeline tulemuspõhine rahastamine nõuaks väljundnäitajate

---

²⁹⁶ Darvas Z. ja Welslau L., „[Esimesed õppetunnid taaste- ja vastupidavusrahastust ELi majanduse juhtimise raamistiku jaoks](#)“, majandus- ja rahanduskomisjoni tellitud uuring Euroopa Parlamendis, märts 2023.

²⁹⁷ Corti, F., Gors, D., Liscai, A., Ruiz, T., Kiss-Galfalvi, T., Gstrein, D., Herold, H., Dolls, M., Fuest, C., „[The European Added Value of the Recovery and Resilience Facility](#)“, ECON-komisjoni tellitud uuring Euroopa Parlamendis, aprill 2022.

²⁹⁸ Corti, F. ja Ruiz, T., „[Taaste- ja vastupidavusrahastu: Mida me tegelikult jälgime tulemuspõhise lähenemisviisi abil?](#)“, CEPS Explainer, jaanuar 2023.

²⁹⁹ *Ibid.*

³⁰⁰ Finance Watch, [võlad, mida vajame: Võla jätkusuutlikkuse tugevdamine tulevikku suunatud eelarve-eeskirjadega](#), juuli 2023.

kasutamist. See võimaldaks ka riikidevahelisi kavasid ja tulemusi omavahel võrrelda ning hinnata rahastamisvahendi väärtust ELi raha eest.³⁰¹

Lõpetuseks peab toimuma avalik arutelu taaste- ja vastupidavusraha laiendamise üle, mis on muutunud kriisidele reageerimise vahendist rahastamisvahendiks, millega toetatakse rohe- ja digipööret. Kuigi taaste- ja vastupidavusraha saab praegusel kujul rahastada üksnes kuni 2026. aasta lõpuni tehtud reforme ja investeeringuid, jätkub rohe- ja digipööre ka pärast seda kuupäeva ja nõuab ulatuslikku rahastamist. Kas ja kuidas tuleks taaste- ja vastupidavusraha laiendada ning kas selle asemel tuleks tugevdada muid investeerimispoliitikaid, näiteks ühtekuuluvust, on küsimused, mida ei saa vältida.

TAASTE- JA VASTUPIDAVUSRAHASTUT RAKENDAVAD KOHALIKUD OMAVALITSUSED ITAALIAS

OMAVALITSUSTELE ERALDATUD 40 MILJARDIT EUROT

Bari linnapea (Itaalia) ja Associazione Nazionale Comuni Italiani presidendi Antonio Decarosõnul on Itaalia omavalitsused riiklike taaste- ja vastupidavuskavade rakendamisel väga aktiivsed. 7. juulil peetud kõnes tõi ta välja, et omavalitsustele eraldati 40 miljardit eurot kogusummast 191,5 miljardit eurot ja nad on juba eraldanud 90 % nendest vahenditest, mis on kaks korda kõrgem kui teistele üksustele eraldatud vahendite keskmine kulukohustuste määr. 102000 riigihankemenetlusest on omavalitsusiüksused juba läbinud 52000 ehk üle poole. Hr Decaro sõnul mõjutab taaste- ja vastupidavusraha oluliselt linnade investeeringuid. Ta selgitas, et omavalitsuste põhivarainvesteeringute kogumaht suurenes aastatel 2017–2023 70 %. Lõuna-Itaalias on oodatav kasv samal perioodil 63 %, millest hinnanguliselt umbes 40 % tuleneb riiklikust taaste- ja vastupidavuskavast.

³⁰¹ Darvas Z. ja Welslau L., „[Esimesed õppetunnid taaste- ja vastupidavusraha ELi majanduse juhtimise raamistiku jaoks](#)“, majandus- ja rahanduskomisjoni tellitud uuring Euroopa Parlamendis, märts 2023.

E. Ühtne turg ja tööstuse ümberkujundamine

Vaja on tugevat ja järjepidevat poliitikat tagamaks, et ühtne turg ja Euroopa tööstus jääksid toimivaks ja tooksid kasu kõigile piirkondadele. Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on selle ühise jõupingutuseoluline osa ning võivad samuti aidata muuta ühtne turg kasulikuks vahendiks tööstuse ümberkujundamisel. Kuidas me saame oma heaolu kindlustada? Milliseid meetmeid tuleb võtta, et Euroopa ei kaotaks oma tööstuse eestvedajaid, vaid ei jäta maha väiksemaid osalejaid ega ohustaks ühtekuuluvust?

Ühtne turg on maailma suurim integreeritud turg, mis on toonud kaasa madalamad hinnad ning paremad tooted ja teenused tarbijatele, suurendades samal ajal heaolu piirkondades kogu ELis. Viimase 30 aasta jooksul on see kaubandust kõige muljetavaldavalt suurendanud ja ületanud ootusi: Liidu sisemajanduse koguprodukt (SKP) on 9 % suurem kui ilma ühtse turuta; liikmesriikidevahelise kaubanduse tase on võrreldes ELi majanduse suurusega kahekordistunud; 56 miljonit töökohta sõltub ELi-sisese kaubandusest; praegu moodustavad ühtse turu vood enam kui 25 % ELi kaupade tootmise lisandväärtusest.³⁰²

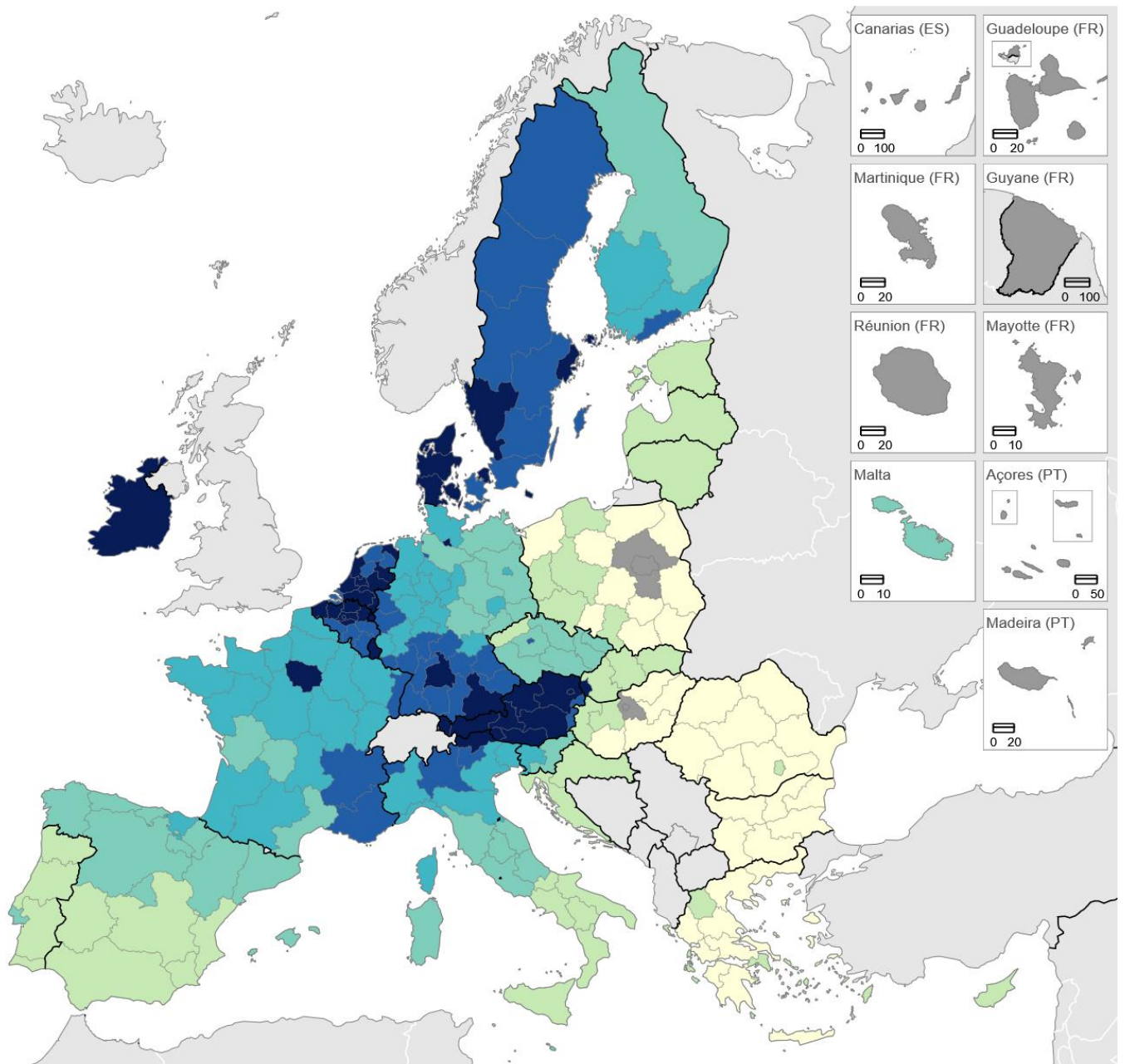
Selle hanke-eeskirjad aitavad levitada avaliku sektori investeeringutest saadavat kasu kogu ELis, kuna need võimaldavad kõigi liikmesriikide ettevõtjatel esitada pakkumisi ühtekuuluvusfondidest rahastatavate riigihankelepingute sõlmimiseks. Seega saavad nendest vahenditest kasu nii töövõtjate liikmesriigid kui ka avaliku sektori hankijate liikmesriigid.

Liidu äärepoolseimad piirkonnad ei ole aga suutnud koristada nii palju ühtselt turult saadud vilju kui põhipiirkonnad. Tegelikult näitavad uuringud, et see heaolu ei ole üldse ühtlaselt jaotunud. Keskmiselt on ühtne turg oluliselt suurendanud ELi kodanike heaolu. Samas paljastab see uuring ka ühtse turu heaolu suure piirkondliku varieeruvuse nii ELis kui ka üksikutes liikmesriikides. Belgia, Luksemburg, Madalmaad, Iirimaa ja Austria on selgelt esirinnas ning Rumeenia, Bulgaaria ja Kreeka jäävad maha.³⁰³

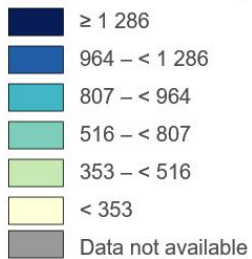
---

³⁰² Euroopa Komisjon, [30 aastat ühtset turgu – kokkuvõtete tegemine ja tulevikku vaatamine](#), 2022.

³⁰³ Bertelsmann Stiftung, „[Ühtse turu majandusliku kasu hindamine Euroopa riikidele ja piirkondadele](#)“, 2019.

Change welfare in Euros per capita

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Joonis. Ühtse turu kaubandust soodustavast mõjust tulenev heaolu kasv 22 elaniku kohta NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa (2016. aasta kood)

Allikas – komitee kogumik Bertelsmann Stiftungi põhjal³⁰⁴

Märkus. Riiklikud andmed Iirimaa ja Leedu kohta/Andmed puuduvad: PL91 (Warszawski Stołeczny), PL92 (Mazowiecki regionalny), HU11 (Budapest) ja HU12 (Pest)

³⁰⁴ Ibid.

Pärast 2008. aasta finantskriisi kogutud tõendid näitavad, et väiksem majanduskasv või majanduslangus toob kaasa suuremad erinevused piirkondade vahel.³⁰⁵ 2008. aasta kriis peatas lähenemise ning on tõenäoline, et COVID-19 pandeemia ja Ukraina-vastase sõja mõjul on sarnased tagajärjed. Seetõttu on enam kui tõenäoline, et need majandusšokid muudavad äärepoolsete piirkondade või nn arengulõksu kinni jäänud piirkondade jaoks veelgi keerulisemaks ülejäänud ELile järeljõudmise.

Euroopa Komisjoni piirkondliku konkurentsivõime indeks³⁰⁶ näib seda hüpoteesi kinnitavat. Enne COVID-19 pandeemiat langesid piirkondliku konkurentsivõime näitajad teataval määral kokku ühtse turu piirkondliku heaolu kasvuga. Võttes arvesse, et kõige uuemad andmed näitavad, et piirkondlik konkurentsivõime on pärast COVID-19 pandeemiat endiselt erinev, võib eeldada, et sama kehtib ka ühtse turu heaolu kasvu kohta.

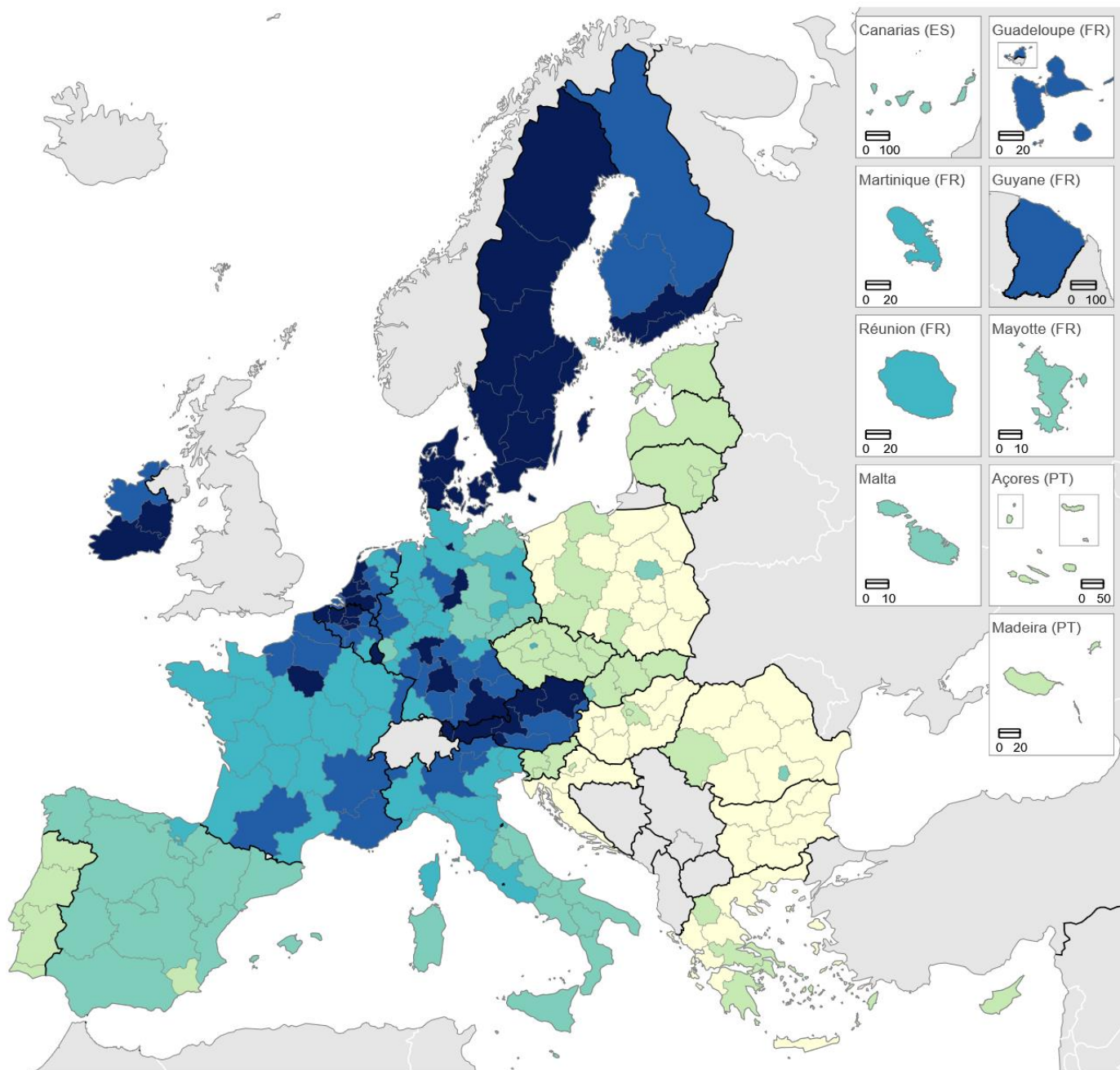
Hiljuti on Euroopa Komisjon toonud esile ka erinevused tööviljakuses liikmesriikide ja piirkondade vahel, mis näitab taas, et ühtsest turust kasu saamise võimalused on erinevad. Iirimaa tööviljakus on üle üheksa korda suurem kui Bulgaarias. Iirimaa lõunapiirkonnas on tootlikkuse näitaja erakordselt kõrge, mis on tõenäoliselt seotud IT-ettevõtete kohaliku linnastuga. Üldiselt on piirkondlikud erinevused märkimisväärsed nii liikmesriikide sees kui ka nende vahel.³⁰⁷

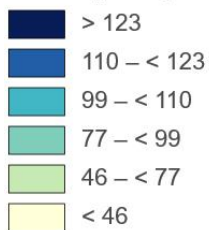
³⁰⁵ Jacques Delors'i instituut, „Ühtekuuluvuspoliitika kriisi ees: milline on mõju ELi piirkondadele? (2015) ja CEPS, „Ühtne turg jääb ELi otsustavaks jõuks“, 2019.

³⁰⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/assets/regional-competitiveness/index.html#/.

³⁰⁷ Euroopa Komisjoni talituste töödokument „Piirkondlikud kasvu- ja lähenemissuundumused Euroopa Liidus“, juuni 2023.

Percentage compared to EU level = 100

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Joonis. 23 Töövõljakus NUTS 2 piirkondade kaupa, 2021

Allikas – Regioonide Komitee kogumik, mis põhineb Euroopa Komisjonil308

³⁰⁸ Ibid.

Piirkondadevahelise lõhe kaotamiseks on vaja veelgi paremini toimivat ühtset turgu. Regioonide Komitee tellis uuringu „*Ühtekuuluvuspoliitika ja ühtne turg: ühtekuuluvuspoliitika puudumise kulud, mis on*”³⁰⁹ kavandatud avaldamiseks enne käesoleva aasta lõppu, heidavad valgust ühtekuuluvuspoliitika ja ühtse turu vastastikusele mõjule. Ühtekuuluvuspoliitika vahenditest toetataval majanduslikul, sotsiaalsel ja territoriaalsel ühtekuuluvusel on positiivne mõju kõigile ELi liikmesriikidele ja piirkondadele lisaks investeringutele, näiteks kaubandussuhetele ja tehnoloogilistele täiustustele. Netovastuvõtjad suurendavad nõudlust toodete järele, mis pärinevad ELi eelarve netorahastajatest, kus on tavaliselt väga konkurentsivõimelised ja ekspordile orienteeritud tööstuslikud osalejad, nagu kinnitavad³¹⁰ ka hiljutised uuringud.

Kuigi ühtne turg on suures osas edulugu, ei ole suur osa selle potentsiaalset veel kasutamata. Põhjendamatud takistused takistavad paljudel piirkondadel ühtse turu pakutavatest võimalustest kinni haaramast. Nii kaupade kui ka teenuste vaba liikumine seisab silmitsi bürokraatiaga ning paljude meie ettevõtjate ja kodanike jaoks on ühtne turg pigem fiktsioon kui tegelikkus.

Kui piirkonnad seisavad silmitsi selliste probleemidega, siis nad reageerivad. Nad vaatavad üle piiri ja teevad koostööd partnerpiirkondadega, et töötada välja lahendused oma elanikkonna hüvanguks. Piirkondade roll on ühtse turu takistuste ületamisel äärmiselt oluline: kõik asjakohased uuringud näitavad, et ühtset turgu saab uuendada ainult siis, kui kaasatud on kõik valitsustasandid.³¹¹ Seepärast võidakse EL tõhusa piiriülese mehhanismi olemasolust, et toetada piirkondade jõupingutusi selles valdkonnas.

Piirkonnad ja linnad astuvad samme, et parandada oma tingimusi ja saada ühtsel turul osalejateks.³¹² Kaupade ja teenuste integreerimine ühtsele turule saavutatakse kaubanduse ning ettevõtete ja ettevõtjate piiriülese asutamise kaudu. Piirkonnad ja linnad kontrollivad üsna paljusid hoobasid, mis võivad aidata bürokraatiat selles kontekstis kõrvaldada: nad saavad muuta oma menetlused kiiremaks ja tõhusamaks ning anda teavet, mida on lihtne leida ning mis on kohandatud tarbijate, töötajate ja ettevõtjate vajadustele.

Tänapäeva keskkonna suuremate probleemide lahendamiseks (nt kaugtöö tingimused, lairibaühendused, juurdepääs rahvatervisele ja haridusele, logistikavõrgud ning keskkonna- ja kultuurikvaliteediga tooted) on vaja koguda kohalikke ja piirkondlikke andmeid. See teave annab piirkondlikele ja piirkondlikele osalejatele uusi võimalusi tegutseda ja end üleilmastumises eristada, kusjuures valitsused toetavad võimalusi ja soodustavad sünergiat riigi tasandist madalama tasandi rivaalitsemisega. Selleks on Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) välja töötanud meetodi piirkondade asukoha määramiseks nende globaalses kontekstis, eristades nelja liiki rahvusvahelisiühendusi.³¹³

³⁰⁹ Toptsidou, M., Böhme, K., Aalbu, S., Dallhammer, E., Gorny, H., Gaugitsch, [R., ühtekuuluvuspoliitika ja ühtne turg: mitteühtekuuluvuse kulud, Regioonide Komitee tellitud uuring](#), mis avaldatakse 2023. aasta lõpuks.

³¹⁰ Christou, T., Crucciti, F., Garcia Rodriguez, A., Lazarou, N., Monfort, P. ja Salotti, S., [The RHOMOLO 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika mõju eelhindamine](#), mai 2023.

³¹¹ Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, [mehhanism õiguslike ja haldustakistuste kõrvaldamiseks piiriülese kontekstis](#), mai 2023.

³¹² Pelkmans, J., [The Single Market for Services](#), Euroopa Parlamendi siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni tellitud uuring, veebruar 2019.

³¹³ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [„Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment”](#) (Piirkondliku atraktiivsuse ümbermõtestamine uues globaalses keskkonnas), 2023.

GREN[S/Z]LANDAGENDA

NRW JA MADALMAADE PIIRKONDADE KOOSTÖÖPLATVORM

Kodanikud ja ettevõtjad, kes arendavad tegevust üle Nordrhein-Westfaleni (Saksamaa) piiri, saavad kasu pikaajalisest koostööplatvormist. Gren[s/z]314 landagenda ühendab piirkondi ja omavalitsusi mõlemal pool Saksamaa-Hollandi piiri. See on juba andnud väga konkreetseid tulemusi, näiteks piiriinfopunktid, mis nõustavad kodanikke kutsekvalifikatsioonide piiriüleisel tunnustamisel. Lisaks keskendub Gren[s/z]landagenda töö ka piiride avamisele kriisi ajal, mis on viimasel ajal osutunud kasulikuks.

PÕHJAMAADE PUIDUEHITUS

ROOTSI JA NORRA REGIOONID KOONDUVAD

Svinesundi komitee³¹⁵ on piiriülese koostöö üksus, mis tegutseb mitme omavalitsusüksuse ja piirkonna nimel mõlemal pool Rootsi ja Norra vahelist piiri. Ettevõtjad on näidanud üles suurt huvi piiriülese puiduehitussektori arendamise vastu. Svinesundi komitee aitab ületada Rootsi ja Norra eeskirjade ja nõuete erinevustest tulenevaid takistusi. Komisjon esitab ettepanekud planeerimis- ja ehituseeskirjade ühtlustamiseks ning sihipärased teabevahendid ettevõtjatele. Nende eesmärk on tegeleda raskustega, millega ettevõtjad oma tegevuse arendamisel silmitsi seisavad, kui nad ületavad piiri.

KOHALIKUD PÕLLUMAJANDUSTOOTJAD ÜHTSEL TURUL

KUIDAS HORVAATIA JA UNGARI PIIRKONNAD NEID AITAVAD

Euroopa territoriaalse koostöö rühmituse Pannon³¹⁶ (Euroopa territoriaalse koostöö rühmitus) territoorium hõlmab 60 omavalitsust mõlemal pool Ungari ja Horvaatia piiri. See on maapiirkond, kus põllumajandusel on piirkondlikus majanduses oluline roll ja see on peamine tööhõive allikas. Mõlemal pool piiri asuvad põllumajandustootjad seisavad silmitsi tõketega, kui nad soovivad müüa oma tooteid teisel pool piiri, näiteks maksuerinevused, ühtlustamata kaubandusmenetlused, halduskoormus ja keelebarjäär. Pärast olukorra põhjalikku analüüsi esitas Pannon ETKR meetmed põllumajandustootjate toetamiseks: sihtotstarbeline kakskeelne teabepakett ja poliitiliste soovitude kogum.

Ühtne turg on digi- ja rohepöörde peamine liikumapanev jõud ning sellest peaks saama kasu kõik piirkonnad ja linnad. Piirkonnad ja linnad seisavad silmitsi mitmete väljakutsetega, mida süvendavad erinevad kriisid, millega nad silmitsi seisavad. Ühtne turg aitab neil tegeleda strateegiliste sõltuvustega ja suurendada nende suutlikkust.

Täna näeme, kuidas see praktikas toimib. Tuule- ja päikeseenergiasektori arendamine, kaubad ja materjalid, mida toodetakse või imporditakse ühest piirkonnast väljastpoolt ELi, leiavad kergesti tee teistesse piirkondadesse, kus neid kasutatakse.

Piirkondade ja linnade toel võib meie ühtne turg muutuda tõeliselt missioonipõhiseks ja aidata kaasa Euroopa tööstuse ümberkujundamise saavutamisele. Mida tõhusamalt see toimib, seda

³¹⁴ https://mbei.nrw/sites/default/files/asset/document/grenzlandkonferenz_2022_grenzlandagenda_-_concept_grenzlandagenda.pdf.

³¹⁵ <https://www.vgregion.se/en/regional-development/areas/external-relations/european-networks-and-organizations/svinesundskommitten/>.

³¹⁶ <https://www.pannonegtc.eu/>.

rohkem saame suurendada nendega seotud kriitilise tähtsusega kaupade ja teenuste voogu. Selles käimasolevas protsessis võivad piirkonnad ja linnad näiteks muuta energiauendusprojektide loamenetlused vähem keerukaks ja lihtsustada roheline energia sektori kvalifitseeritud spetsialistide lähetamist piirkondadesse, kus nende eksporditeadmised on vajalikud.³¹⁷

Samuti on üha raskem ühendada ühtse turu olemus ja selle neli vabadust vajadusega saavutada avatud strateegiline autonoomia, sealhulgas majanduslik julgeolek. Hiljutises Euroopa Komisjoni 2023. aasta aruandes tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta³¹⁸ rõhutatakse eelkõige seda, kuidas EL ja selle liikmesriigid peaksid laiendama praegust strateegilise sõltuvuse sõelumisprotsessi, et luua vahendid tulevaste sõltuvuste analüüsimiseks olulistest sektorites (nt tervishoid, toit, digitehnoloogia, energia, kosmos ja vesi).

Samuti peaks EL paremini ja strateegilisemalt kasutama kaubanduse kaitsemeetmeid, välisriigi subsidiumide kontrolli ja hankevahendeid. Ühtse turu laienemine on ELi majandusliku tuleviku tagamisel otsustava tähtsusega. Piisavad strateegilised teadmised ja ennetav juhtimine peaksid olema aluseks majanduskasvu soodustava õigusraamistiku tulevikukindluse tagamisele, eelkõige ELi jaoks.

Vaja on pöörata uuesti tähelepanu takistuste kõrvaldamisele ja praeguste normide rakendamisele suurima potentsiaaliga ökosüsteemides. Sellega peavad kaasnema ranged ja asjakohased konkurentsieeskirjad. Samuti on väga oluline stimuleerida kestlikke ärimudeleid ja tagada piisav toetus nullilähedase tehnoloogia kiireks arendamiseks ja rakendamiseks.

Samuti peaks EL jätkuvalt tagama võrdsed tingimused kõigile turuosalistele, luues tugevad seosed turulepääsu ja kõrgete keskkonnastandardite vahel. Lisaks on vaja abi energiasüsteemi ümberkujundamiseks vajalike kriitiliste komponentide, näiteks toorainete või nullnulltehnoloogia seadmete kiireks tootmiseks.³¹⁹

Piirkondade ülesanne on kindlaks teha, kuidas nad muutuvad ülemaailmsesse väärtusahelatesse. Suurte suundumuste mõju ülemaailmsetele väärtusahelatele on ebahütlane ja sõltub kohalike piirkondade tugevatest ja nõrkadest külgedest, sealhulgas nende traditsioonilistest tööstusharudest ning loodus- ja kultuurikapitali, transpordi ja IT-taristuga seotud vahenditest. Liikmesriikides võivad erinevused olla suured, mõjutades seda, kui hästi sellised piirkonnad saavad üleilmastumisega tegeleda, sealhulgas meelitada ligi investeringuid, talente ja turismi ning suurendada ekspordi.³²⁰

Euroopa tööstus on ühtse turu üks kõige arenenumaid ja konkurentsivõimelisemaid osi. Konkurentsivõime säilitamiseks on EL alustanud teekonda, et saavutada 2050. aastaks netonullheide, ühinedes ülemaailmse nullilähedase tehnoloogia võidujooksuga ja püüdes tagada kriitilise tähtsusega toorainete püsiva, kuid keskkonnahoidliku voo.

Vastuseks esitas Euroopa Komisjon roheline kokkuleppe tööstuskava netonullajastu jaoks,³²¹ millele järgnes mitu seadusandlikku ettepanekut. Euroopa rohelistes kokkuleppes sätestatud kaksiküleminek

³¹⁷ Euroopa Komisjon, [30 aastat ühtset turgu – kokkuvõtete tegemine ja tulevikku vaatamine](#), 2022.

³¹⁸ Euroopa Komisjon, 2023. [aasta aruanne tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta](#), 2023.

³¹⁹ *Ibid.*

³²⁰ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [„Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment“](#) (Piirkondliku atraktiivsuse ümbermõtestamine uues globaalses keskkonnas), 2023.

³²¹ Euroopa Komisjon, [teatis: Rohelise kokkuleppe tööstuskava netonullvanuse saavutamiseks](#), 2023.

nõuab Euroopa tööstuse ümberkujundamist, kuna tööstus tekitab ligikaudu 30 % kasvuhoonegaaside heitest. Nii see kui ka hiljutised kriisid (COVID-19 pandeemia ja Ukraina-vastase sõja mõju) on näidanud Euroopa tööstuses suurt haavatavust.

On murettekitav ja väga murettekitav, et ELi ettepanekud Euroopa tööstuse üleminekuks tehti ilma põhjaliku territoriaalse mõju eelhindamiseta. Seega ei ole üllatav, et nende muutuste mõju kohalikul ja piirkondlikul tasandil ning eri poliitikavaldkondade vastastikune mõju ilmnevad alles lähiaastatel. Nendest piirkondadest saavad katsealused, et näha, kas ja kuidas tööstuslik üleminek on edukas.

Hiljutised uuringud näitavad, et energiahindade šokk koos vajadusega kiirendada rohepööret toob peaaegu kindlasti kaasa suure tööstuse rände Euroopas. Mõned kohad Euroopas, kus energia on või saab olema odavam erakordselt soodsate taastuvenergiatingimuste tõttu (näiteks Extremadura (Hispaania) või Sitsiilia (Itaalia) päikeseenergia ja Põhjamere tuuleenergia) võivad olla tunnistajaks uute energiamahukate tööstusharude tööstuskeskuste tekkimisele. Vesinikku nõudvad tootmistoimingud võivad asuda Euroopa piirkondades, kus võimsus on teatud kellaaegadel nullilähedane või väiksem.³²²

Samuti on oluline jälgida kohapõhise tööstuspoliitika tõhusust mujal maailmas (näiteks Ameerika Ühendriikide inflatsiooni vähendamise seadus (IRA), millega mobiliseeritakse 2032. aastaks üle 360 miljardi USA dollari) ja seda, mida Euroopa Liit saab sellest õppida, pidades silmas ELi tulevast kohapõhist tööstuspoliitikat.

Rohelise kokkuleppe tööstuskavas „Net-Zero Age“ on vastuseks USA IRA-le sätestatud tööstuse muutuste uus raamistik. 2023. aasta märtsis esitati sellele kaks seadusandlikku ettepanekut, mis olid Euroopa piirkondade ja linnade jaoks väga olulised: kriitilise tähtsusega tooraine seadus³²³ ja netonulltööstusseadus.³²⁴ Mõlema ettepaneku eesmärk on ühtlustada asjaomaste valdkondade strateegiliste projektide loamenetlusi ning suurendada ringlussevõttu ja puhta tehnoloogia toodete pikaalisust. Samuti on selle eesmärk tagada kvalifitseeritud tööjõu kättesaadavus, säilitades samal ajal kvaliteetsed töökohad, ning luua ELi tasandi juhtimis- ja järelevalveorganid.

Nendel ettepanekutel puudubsiiski **oluline tegur: rahastamine**. Kuigi Euroopa Komisjon teatas, et luuakse suveräänsusfond, asendati see Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvormiga (STEP), mis kogub vahendeid mitmest olemasolevast allikast, sealhulgas ühtekuuluvusfondidest, ja eraldab neile 10 miljardit eurot. Komitee on väljendanud muret ettepanekute pärast, eelkõige seoses STEPi poolt tugevdatud programmide rahastamise võimaliku koondamisega mõnedesse piirkondadesse ja liikmesriikidesse ning suunatud kriitilise tähtsusega tehnoloogiate võimaliku koondamise pärast samadesse valdkondadesse.

Euroopa Liidu piirkonnad ja linnad võiksid taasindustrialiseerimisest suurt kasu saada, säilitades samal ajal Euroopa keskkonnakaitse standardid ja kvaliteetsed töökohad. Euroopas kehtivad tooraine kaevandamise ja töötlemise suhtes kõrgeimad keskkonnastandardid. 2022. aastal leiti Rootsist Kirunas Euroopa suurimad haruldaste muldmetallide maardlad koos põllumajanduses väetisena kasutatava fosforiga. Tavaliselt kulub nende toorainete turuletoomise alustamiseks 10–15 aastat, kuid kriitilise tähtsusega toorainete seaduses sätestatud lihtsustatud lubade andmise ja stimuleerimise

³²² Bruegel, [Kohandamine energiašokiga: õige poliitika Euroopa tööstusele](#), poliitikaülevaade 11/23, mai 2023.

³²³ Euroopa Komisjon, [teabeleht Euroopa kriitilise tähtsusega toorainete õigusakti kohta](#), märts 2023.

³²⁴ Euroopa Komisjon, [teabeleht ELi netonulltööstuse seaduse kohta: ELi muutmine puhta tehnoloogia tööstuse koduks](#), märts 2023.

süsteem võib seda aega märkimisväärselt lühendada ja tagada kriitilise tähtsusega toorainete ühtlase voo Euroopa tööstusesse, kui projekti peetakse strateegiliseks.

Kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel on oluline roll selles, et ühiskond aktsepteeriks strateegilisi projekte, teostaks ruumilist planeerimist ning viiks hariduse ja koolituse kooskõlla puhta tehnoloogia nõuetega.

Seetõttu tuleks Regioonide Komitee kutsuda eespool nimetatud õigusaktidega loodud juhtimis- ja järelevalveorganite liikmeks. Samuti on oluline mainida, et komitee arvamused nende kahe õigusakti kohta toetavad³²⁵ tugevalt materjalide suuremat ringlussevõttu ja puhta tehnoloogia toodete komponentide korduskasutamist kui kesket tegurit sõltuvuse vähendamiseks väiksema tarbimisega. Hiljutised aruanded on näidanud, et reindustrialiseerimisprotsesside piirkondadeks muutmine on sellega seoses väga oluline. Protsess mõjutab eri piirkondi erineval määral.

2023. aasta uuring, milles analüüsiti üleminekut CO₂-mahukatelt tööstusharudelt nullilähedasele tööstusele Euroopas,³²⁶ näitab palju erinevusi, mis ei põhine mitte ainult nende tööstusharude suhtelisel tähtsusel piirkondlikule majandusele, vaid ka nende kohanemisevõimel.

Üleminek nullilähedasele tööstusele suurendab suurema sotsiaal-majandusliku koormusega piirkondade haavatavust ja ähvardab süvendada majanduslikku ebavõrdsust. OECD on esitanud aruande, milles³²⁷ määratakse kindlaks 41 kõige haavatavat piirkonda Euroopas, tuginedes seitsmele kõige asjakohasemale indeksile. Need haavatavad piirkonnad on mitmel sotsiaal-majanduslikul alusel nõrgemad kui riigi keskmine. See kehtib eriti SKP elaniku kohta ja keskmised piirkondlikud palgad, mis tähendab, et neil piirkondadel võib olla vähem majandusressursse, et leevendada šokke ja kasutada ära võimalusi. Peale selle on allalaadimiskiirus nendes piirkondades eriti madal, mis takistab neil kasutada digiülemineku võimalusi ja ringmajanduse uuendusi.

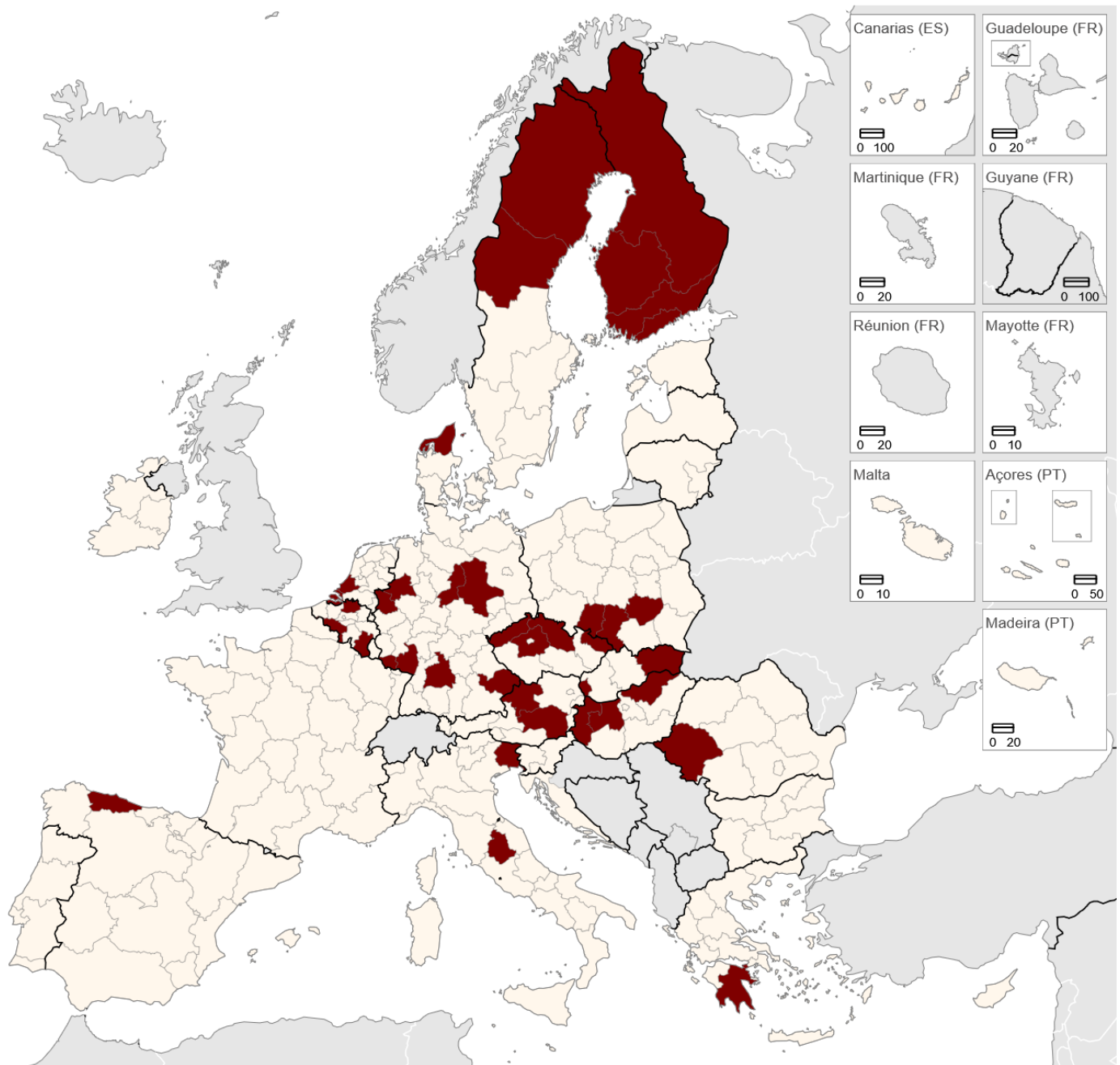
Enamik kindlakstehtud haavatavatest piirkondadest asuvad Kesk- ja Ida-Euroopas, sealhulgas Tšehhis, Saksamaal, Ungaris ja Poolas. Muud eriti haavatavad piirkonnad, näiteks keemia- ja naftarafineerimistööstus, asuvad Lääne-Euroopas (Belgia, Saksamaa, Madalmaad). Mõned Põhja-Euroopa piirkonnad on paberi ja paberimassi poolest haavatavad; samal ajal kui Euroopa lõunapoolsed riigid seisavad silmitsi haavatavusega sõidukite tootmises (Rumeenia), nafta rafineerimises (Kreeka), mittemetallsete mineraalide (Itaalia) ja metallitootmises (Itaalia ja Hispaania).

---

³²⁵ Vt Regioonide Komitee arvamus „[Kriitilise tähtsusega toorainete pakett](#)“, ECON-VII/031, 5.–6. juuli 2023, raportöör: Isolde Ries (DE/PES), Lääne-Saarbrückeni piirkonna linnapea; ja Regioonide [Komitee, „Net-Zero Industry Act](#)“, ECON-VII/032, 5.–6. juuli 2023, raportöör: Mark Speich (DE/EPP), Nordrhein-Westfaleni liidumaa föderaal-, Euroopa ja rahvusvaheliste suhete ning meedia riigisekretär.

³²⁶ McDowall, W., Reinauer, T., Fragkos, P., Miedzinski, M. ja Cronin, J., „[Piirkondliku haavatavuse kaardistamine Euroopa energiasüsteemi ümberkujundamisel: näitaja väljatöötamine ja kohaldamine, et hinnata tööhõive vähenemist neljas CO₂-mahukas tööstusharus](#)“, kliimaatilised muutused, jaanuar 2023.

³²⁷ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [piirkondlik tööstuslik üleminek kliimanetraalsusele](#), 2023.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

- Most vulnerable regions to industrial green transition
- Other regions

Joonis. 24 41 kõige haavatavamat tööstuslikku rohepöörde piirkonda

Allikas – Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) põhjal koostatud Regioonide Komitee328

Märkus. Puuduvad andmed äärepoolseimate piirkondade kohta/ELi 2023. aasta aastaaruande jaoks ei näidata kaardil andmeid kahe NUTS 2. tasandi piirkonna kohta Ühendkuningriigis, kuid juhime tähelepanu sellele, et OECD aruandes on need esitatud.

³²⁸ Ibid.

Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused saavad hõlbustada allpool nimetatutega sarnaste piiriüleste projektide väljatöötamist, ühendades omavahel kogu Euroopa tööstusobjektid.

GRANDE PIIRKOND VESINIK

ALGATUS, MILLEGA ARENDATAKSE VÄLJA SAASTEVABA VESINIKU ÖKOSÜSTEEM

Saastevaba vesinikku peetakse tööstuse tulevaseks kütuseks. See on täiesti süsinikuvaba ja väga tõhus, kuid tootmiseks on siiski vaja palju energiat. Saarimaa liidumaa (Saksamaa), suurpiirkonna piirkond Prantsusmaal ja Luksemburgi Suurhertsogiriik ühendavad jõud, et edendada piiriülest vesinikumajandust kogu väärtusahela ulatuses, kasutades ära piirkonna erakordselt sobivaid struktuurilisi tingimusi.

Selles protsessis arutatakse uusi tehnoloogilisi protsesse ning uusi ärivaldkondi ja mudeleid, mis kindlustavad majanduskasvu ja majanduskasvu ning loovad töökohti.

ROOTSIS KIRUNA KAEVANDUSLINNA KOLIMINE

LINNA- JA TÖÖSTUSHIIGLANE KOLIB KOGU LINNA 3 KM KAUGUSELE

Rootsi põhjapoolseim linn Kiruna asub maailma suurima maa-aluse rauamaagi kaevanduse kohal. Kaevandus asutati koos Kiruna linnaga 1800. aastate lõpus. Sellest ajast alates on kaevandus ja linn elanud lähedases sümbioosis.

2004.aastal näitasid mõõtmised, et linn oli hakanud deformeeruma ja vajuma ning nii alustas kaevandusettevõtte koos Kiruna linnaga plaani viia kesklinna 3 kilomeetrit ida suunas. LKAB on investeerinud umbes 1,4 miljardit eurot linna ümberpaigutamiseks. Selleks kulus üle 15 aasta planeerimist ja konsultatsioone – protsess, mis suunab uut linnaplaneerimist.

F. Maapiirkondade tegevuskava – ei jäeta kohta kõrvale

Üks neljast Euroopa elanikust (rohkem kui 110 miljonit kodanikku) elab Euroopa maapiirkondades, mis moodustab 75 % ELi territooriumist. Maaelanikkond väheneb igal aastal umbes miljoni inimese võrra.³²⁹ Vaatamata oma tähtsusele seisavad maapiirkonnad silmitsi paljude probleemidega, mis võivad mitte ainult takistada nende arengut, vaid ka ELi püüdlusi saavutada kliimaneutraalsus, sotsiaalne heaolu ja demokraatia. Pakutavate teenuste puudumise tõttu kaotavad maapiirkonnad atraktiivsuse ja paljud noored lahkuvad lõpuks. Kuidas see mõjutab neid piirkondi? Milliseid lahendusi võiks kohalikul tasandil võtta selle suundumuse ümberpööramiseks?

Nii maa- kui ka linnapiirkondadel on oluline roll üleminekul rohelisele ja kestlikule Euroopale, kuid neil on tõenäoliselt erinevad rollid. Kliimamuutused, COVID-19 pandeemia ja Ukraina-vastase sõja mõju on toonud esile maapiirkondade toodete ja teenuste tähtsuse linnade ja piirkondade ning ELi kui terviku vastupanuvõime jaoks: kestlikku toiduga kindlustatust ei ole võimalik saavutada ilma tootliku pinnase ja toimivate maakogukondadeta, mis on ühendatud siseturuga puhta transpordi ja digitaalse taristu kaudu. Süsiniku sidumine sõltub hästi majandatud metsadest ja turbaaladest. Sõltumatus fossiilsetest energiaallikatest nõuab taastuvenergia tootmiseks rohkem ruumi kui linnad saavad pakkuda.

Maapiirkondade panus ELi ambitsioonikatesse ja elulistesse eesmärkidesse on ohus kahel peamisel põhjusel: kliimamuutused ja rahvastikukadu. Kliimamuutused ohustavad põllumajanduse ja loodusvarade tootmispotentsiaali alates mullast kuni veenergiani. Rahvastikukadu vähendab kohalike kogukondade suutlikkust neid ressursse säilitada, muuta need tootlikuks ja leida kohalikele oludele kohandatud uuenduslikke lahendusi.

Igal aastal kaotab EL maa hõivamiseks suurema pinna kui Madridi linna pindala. Põllumajandusmaad muudetakse kõige tõenäolisemalt tehispiindadeks. Maa hõivamine vähendab maapiirkondade võimet aidata edukalt kaasa rohepöördele, toiduga kindlustatusele ja katastroofide ennetamisele. Euroopa Keskkonnaameti andmete kohaselt oli aastatel 2000–2018 ELis netomaa hõivamise maht 11 845 km², mis on keskmiselt 658 km² aastas. On vaja teha märkimisväärseid jõupingutusi, et saavutada 2050. aastaks seatud maa netohaaramise vältimise poliitikaeesmärk.³³⁰

2023. aasta juunis oli 40 % ELi territooriumist põuahoiautus, mis mõjutas tõsiselt piirkondlikke saaki. Kliimamuutused ja tehispiindadele üleminek vähendavad seega toidu- ja söödatootmiseks kasutatava maa hulka. Lisaks suurendavad tehisalad üleujutusohu ega suuda säilitada süsinikku ega vett.³³¹

Maakasutuse muutusest, killustatusest ja seisundi halvenemisest tingitud bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemi teenuste vähenemine kogu ELis võib tuua kaasa kuni 50 miljardi euro suuruse iga-aastase majandusliku kulu. Samal ajal võivad investeeringud looduse taastamisse anda 8–38 eurot

³²⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_introduction#Area_and_population.

³³⁰ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=SDG_15_-_Life_on_land#Life_on_land_in_the_EU:_overview_and_key_trends.

³³¹ Eurostat, „Säästev areng Euroopa Liidu järelevalvearuandes kestliku arengu eesmärkide saavutamisel ELi kontekstis tehtud edusammude kohta“, 2023.

majanduslikku väärtust iga euro kohta, mis kulutatakse ökosüsteemi teenustele, toiduga kindlustatusele, kliimamuutustele vastupanuvõimele ja nende leevendamisele ning inimeste tervisele.³³²

Hinnanguliselt kadus aastatel 1993–2033 Euroopa maapiirkondadest **30 miljonit inimest. See on Rumeenia, Bulgaaria ja Leedu rahvaarv kokku.**³³³ Kuigi EL seisab lähiaastatel tõenäoliselt silmitsi rahvastikukaoga kogu oma territooriumil, kehtib see eelkõige peamiselt maapiirkondade kohta. Mõned dünaamilised piirkonnad arenevad tänu nooremate inimeste sissevoolule. Teised on maha jäänud, üha väiksem ja samal ajal vananev rahvastik. Paljud peamiselt maapiirkonnad – sageli ELi põhjas, lõunas ja idas – on kogenud linnadesse (või kaugemal, teistesse ELi liikmesriikidesse) kolivate inimeste väljarännet.

Aastatel 2015–2021 vähenes maapiirkondade elanikkond igal aastal keskmiselt 0,1 %. Üle 65-aastaste inimeste arv suurenes 1,6 % ja 20–64-aastaste inimeste arv vähenes 0,6 %. Üle 65-aastaste inimeste osakaal suurenes maapiirkondades 5 % ehk kaks korda rohkem kui linnapiirkondades.³³⁴

Eurostati prognoosid näitavad, et 2050. aastaks kaotab 83,5 % valdavalt maapiirkondadest kuni 10,0 % oma elanikkonnast. Samal ajal prognoositakse, et ELi peamiselt linnapiirkondade elanikkond kasvab jätkuvalt (kuigi muutuste määr aeglustub ja väheneb prognooside kohaselt alates 2047. aastast).³³⁵

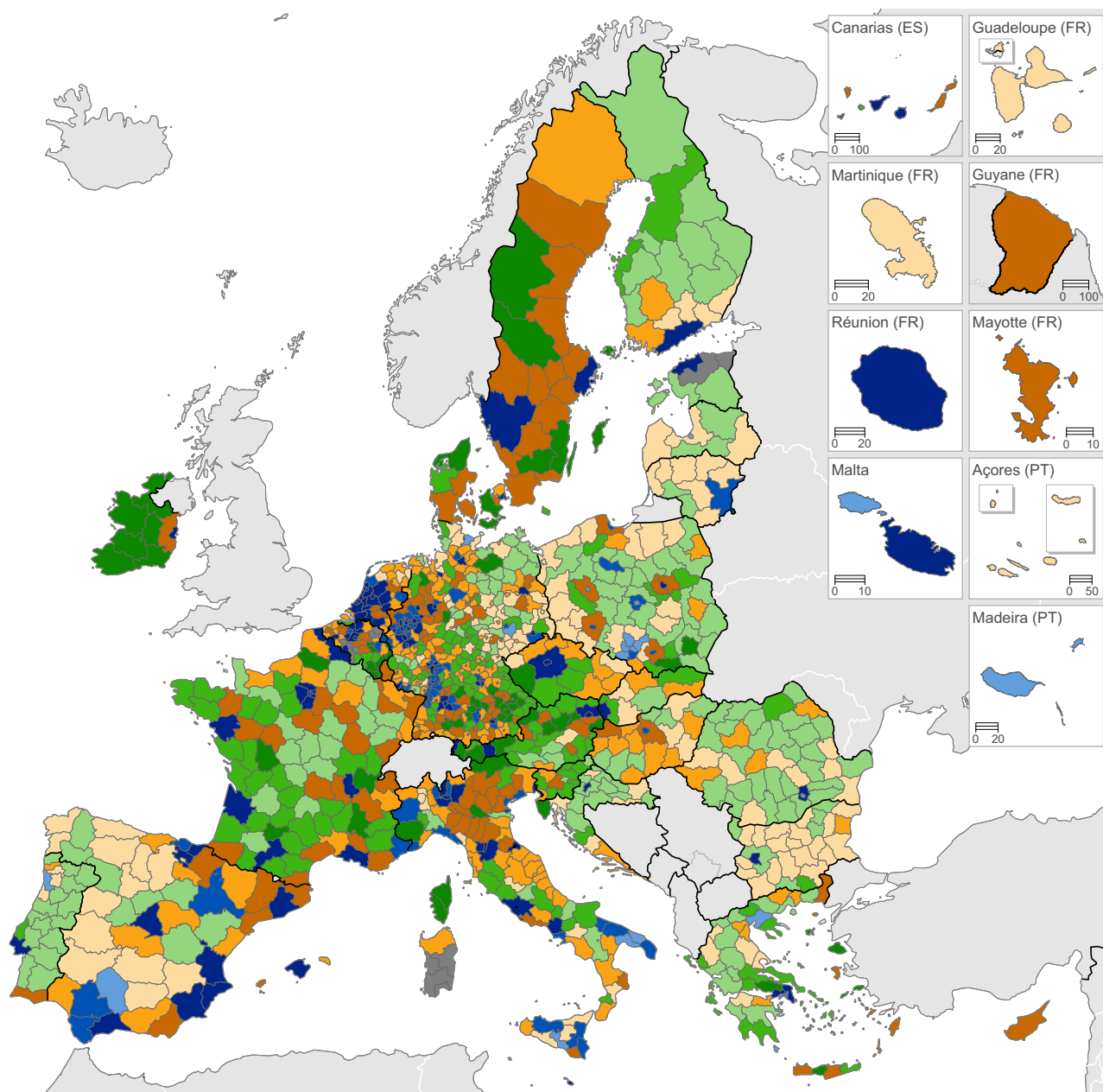
---

³³² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_3746.

³³³ ESPONilt saadud andmed, TerritoriALL₂ väljaanne 3, juuni 2021. Algne löik on järgmine: „Pidades silmas varasemaid ja tulevase demograafilisi arenguid, eeldatakse, et kahanevates maapiirkondades elavate inimeste osakaal väheneb 36,1 %-lt 1993. aastal 29,2 %-le 2033. aastal“, lk 13.

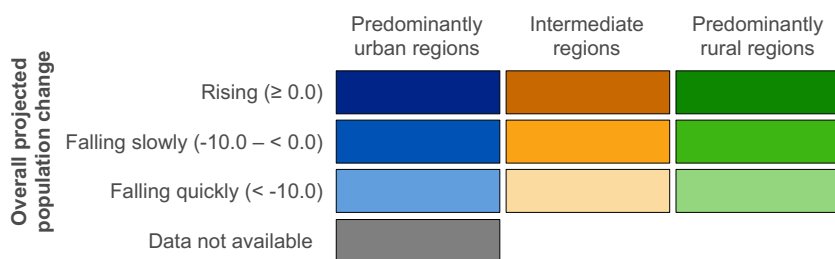
³³⁴ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I. ja Zubeł, K., „[Muu kui maapiirkondade kulud – ettevalmistused linna- ja maapiirkondade tasakaalu parandamiseks ELi rahastamises](#)“, Regioonide Komitee tellitud uuring, 2023.

³³⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_demographic_developments_in_rural_regions_and_areas#Population_projections.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat — GISCO, 10/2023

Urban-rural typology

Joonis. 25 Üldine prognoositav rahvastikumuutus linna- ja maapiirkondade tüpoloogia järgi, 1. jaanuar 2021 kuni 1. jaanuar 2050 (%)
Allikas – Euroopa Regioonide Komitee andmete koostamine Eurostati andmete põhjal336

³³⁶ Eurostati veebiandmestiku koodid: demo_r_pjangrp3 ja proj_19rp3.

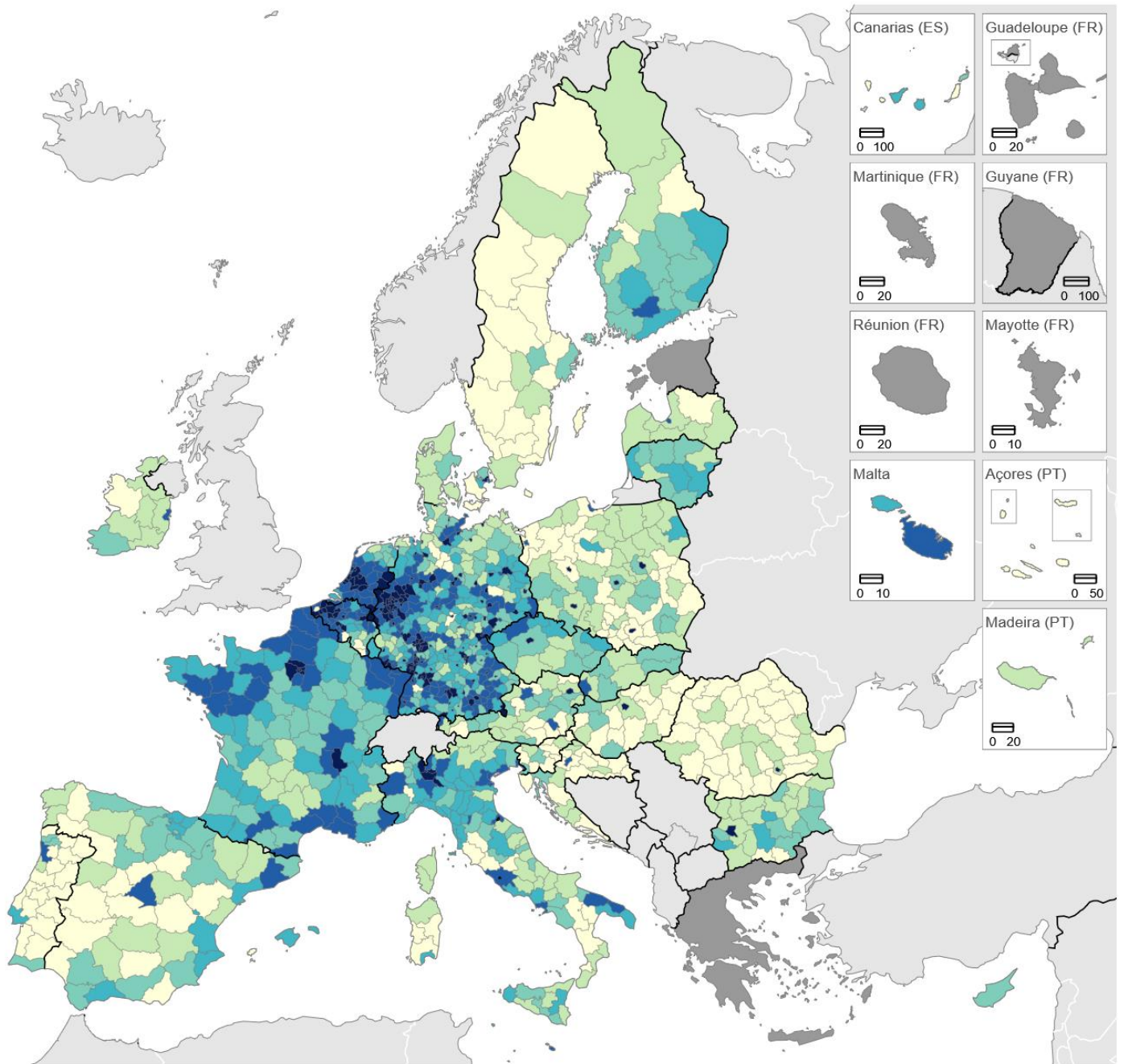
Rahvastikukadu ja vananev elanikkond toovad kaasa nõiarangi, mis hõlmab vähem investeringuid avalikesse teenustesse (nt lastehoid, tervishoid ja pikaajaline hooldus, haridus ja ühistransport) ning majandusseisakut või -langust. Maapiirkonnad, kus need teenused ei ole enam kättesaadavad või milleni on raske jõuda, muutuvad üha vähem atraktiivseks, eriti noorte ja perede jaoks. Noorte regulaarne väljavool maapiirkondadest ja maaelanikkonna vananemine toob loomulikult kaasa tööjõu vähenemise. Tööjõu vähenemine takistab oluliselt piirkondade atraktiivsust ettevõtete jaoks. See suundumus võib ohustada maapiirkondade tööturgude atraktiivsust tulevikus. Aastatel 2015–2021 oli üle 65-aastaste inimeste osakaal maapiirkondades kaks korda suurem kui linnapiirkondades.³³⁷

Juurdepääs tervishoiuteenustele on maapiirkondades madalam kui linnapiirkondades. 2020. aastal elas 129 NUTS 3. tasandi piirkonna elanikkond hinnanguliselt 15 minuti pikkuse sõiduaja jooksul haiglas, mis võrdub veidi rohkem kui ühega kümnest ELi piirkonnast. Enamik neist olid suhteliselt suure rahvastikutihedusega pealinna- või linnapiirkonnad. Skaala teises otsas elas 89 piirkonnas vähem kui pool oma elanikkonnast 15-minutilise sõiduaja jooksul haiglas. Enamik neist olid hõredalt asustatud piirkonnad sageli ELi äärealadel, näiteks ELi lõuna- ja idapoolsetes liikmesriikides, eelkõige Hispaania ja Portugali sisemaal ning Horvaatia, Ungari, Poola, Rumeenia ja Sloveenia maapiirkondades. Rootsis oli ka mitmeid piirkondi, kus vähem kui pool elanikkonnast elas 15-minutilise sõiduaja jooksul haiglas.³³⁸

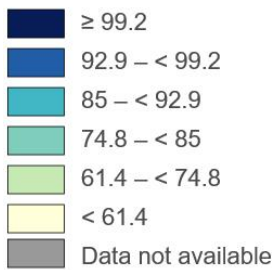
³³⁷ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I. ja Zubel, K., „[Muu kui maapiirkondade kulud – ettevalmistused linna- ja maapiirkondade tasakaalu parandamiseks ELi rahastamises](#)“, Regioonide Komitee tellitud uuring, 2023.

³³⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Health_statistics_at_regional_level.

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Percentage

Joonis. Haigla 15-minutilise sõiduaja jooksul elav 26 elanikkond (2020) NUTS 3 piirkondade kaupa
 Allikas – Euroopa Regioonide Komitee andmete koostamine Eurostati andmete põhjal339

³³⁹ *Ibid.*

Parem juurdepääs haridusteenuste linnapiirkondades on üks põhjus, miks noored maapiirkondadest välja rändavad. Kuigi 37 %-l linnade elanikest on kolmanda taseme haridustase, on see osakaal maapiirkondades 2021. aasta seisuga 21 %.³⁴⁰ Maapiirkondade koolidel on sageli probleeme, mis on linnastunud keskustes haruldased, näiteks raskused kvalifitseeritud õpetajate värbamisel ja piisava infrastruktuuri puudumine. Maaelanikkonna väiksemast suurusest tingitud koolide säilitamise kõrged püsikulud piiravad koolide valikut, haridusprogramme, koolijärgseid tegevusi ja ühiskondlikku toetust. Piiratud haridusvõimalused võivad olla otsustavaks tõukejõuks inimeste liikuvusele maapiirkondadest rohkem arenenud ja tihedalt asustatud piirkondadesse.

Liikmesriigiti on täiskasvanuhariduses osalemine väga erinev ja linnapiirkondades on see palju suurem kui maapiirkondades. 2021. aastal oli ELi täiskasvanute koolitustel osalemise määr (mõõdetuna neljanädalase näitaja alusel) keskmiselt 13,6 % linnades, 9,8 % linnades ja 7,8 % maapiirkondades. See võib olla seotud haridustasemega, sest kõrgema kvalifikatsiooniga inimesed elavad suurema tõenäosusega linnapiirkondades. Samuti võib see kajastada õppimisvõimaluste piiratumat kättesaadavust hõredamalt asustatud piirkondades: võrreldes teiste piirkondadega elab lähimast ülikoolist 45-minutilise autosõidu kaugusel maapiirkondades vähem inimesi.³⁴¹

Talentide arengu lõksus olevate piirkondade rühm moodustab 16 % ELi elanikkonnast. See piirkondade rühm on rohkem maapiirkonnad kui ülejäänud EL, kus 31 % elanikkonnast elab maapiirkondades, samas kui ELi keskmine on 21 %. Täiskasvanute osalemine õppes on märkimisväärselt väiksem talentide arengu lõksus olevates piirkondades (protsent 5,6 % võrreldes ELi keskmisega, mis on 10 %).³⁴²

Juurdepääsu puudumine kiirele lairibaühendusele suurendab vahemaa, isoleerituse ja suurte transpordikulude mõju. Lisaks sellele taristuküsimusele on digiteenuste juurdepääsuks vaja digioskusi. Samas on digioskuste tase maapiirkondades elavate inimeste seas madalaim (48 %-l oli põhi- või põhilisi digioskusi), samas kui võrreldav arv on 55 % linnades ja eeslinnades ning 62 % linnades. Seetõttu on maapiirkondades elavad inimesed ELis üks digioskuste täiendamise/ümberõppe meetmete prioriteetrühmi. Muud prioriteetsed rühmad on madala haridustasemega noored ning mittetöötavad ja mitteõppivad noored (mittetöötavad ja mitteõppivad noored); 55–64-aastased; madalama haridustasemega inimesed; mitteaktiivsed ja töötud; ning madala kvalifikatsiooniga ja poolkvalifitseeritud kutsealadel töötavad isikud.³⁴³

Koos ümberõppe ja täiendusõppega võib juurdepääs riiklikele tööturuasutustele parandada osalemist tööturul. Tööhõiveametite geograafilises kättesaadavuses on suured erinevused linna- ja maapiirkondade vahel. Üks viis oskuste vastavusse viimiseks piirkondlikul tasandil võiks olla tagada, et avalike tööturuasutuste keskused oleksid geograafiliselt kättesaadavad enamikule inimestele. Kuigi see on tavaliselt nii linnapiirkondades, on see vähem suurlinnavälistes piirkondades, mis kajastab tõenäoliselt väiksema rahvastikutiheduse ja väiksema teedevõrgu kombinatsiooni maapiirkondades.

Suurlinnapiirkondades elab väga suur osa (96 %) elanikkonnast piirkondades, kus on väga ligipääsetavad riiklike tööturuasutuste keskused – 30-minutilise autosõidu kaugusel (vasakpoolne

³⁴⁰ Núñez Ferrer, J., Kiss-Gálfalvi, T., Postica D., Marcinkowska, I. ja Zubel, K., „[Muu kui maapiirkondade kulud – ettevalmistused linna- ja maapiirkondade tasakaalu parandamiseks ELi rahastamises](#)“, Regioonide Komitee tellitud uuring, 2023.

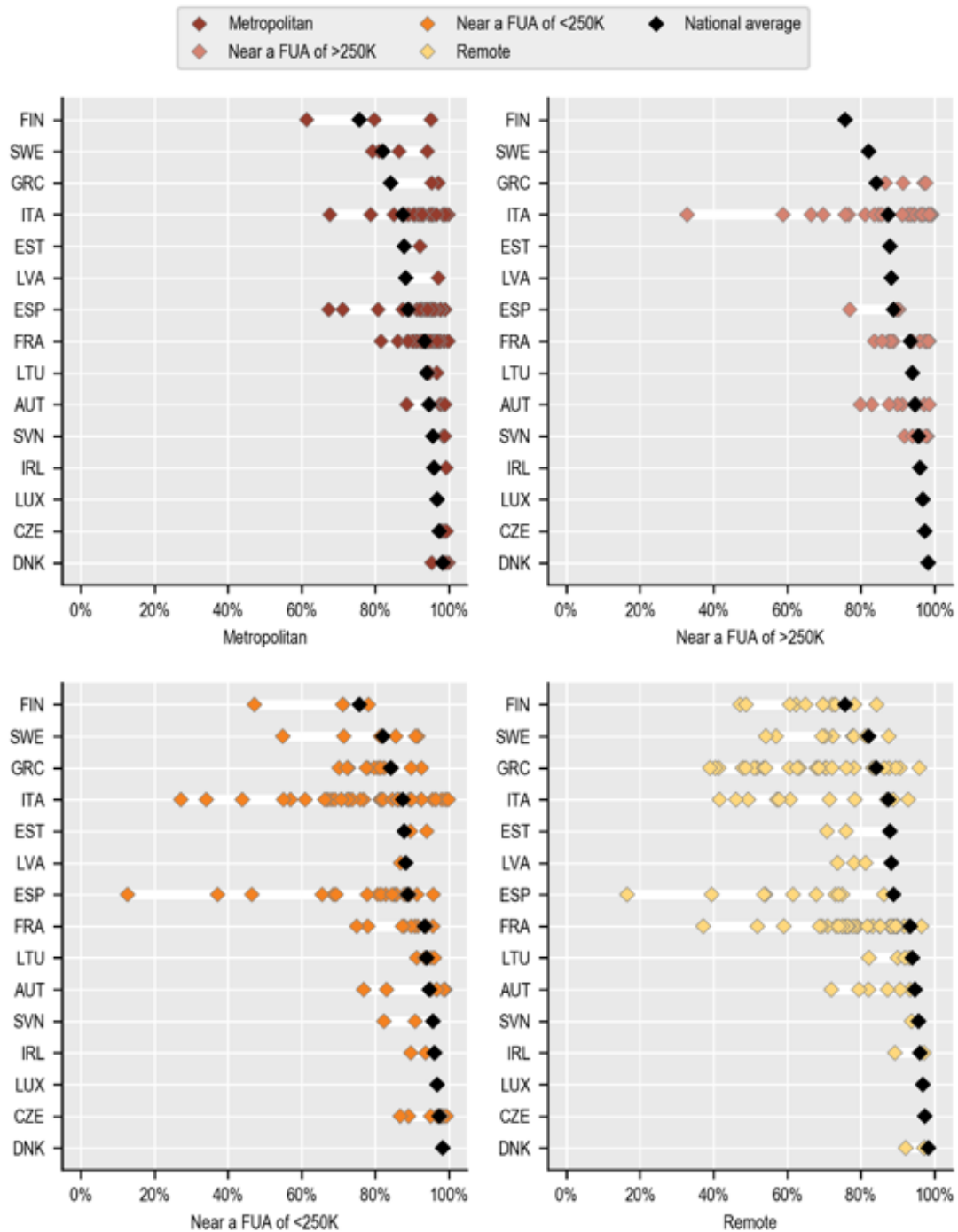
³⁴¹ Euroopa Komisjoni [2023. aasta ühine tööhõivearuanne](#), mille Euroopa Liidu Nõukogu võttis vastu 13. märtsil 2023.

³⁴² Euroopa Komisjoni [teatis talentide kaitsmise kohta Euroopa piirkondades](#), jaanuar 2023.

³⁴³ Euroopa Komisjon, „[Tööhõive ja sotsiaalarengud Euroopas 2023: Tööjõupuuduse ja oskuste nappuse käsitlemine ELis](#)“, 2023.

paneel). Muudes kui suurlinnapiirkondades on avalike tööturuasutuste keskusest läbisõidul olevate inimeste osakaal üldiselt väiksem. Need erinevused võivad hõlmata väiksemat keskuste arvu elaniku kohta, väiksemat rahvastikutihedust ja vähem arenenud transporditaristut. Täpsemalt elab vaid 69 % inimestest väljaspool suurlinnapiirkonda, kellel on juurdepääs väikesele funktsionaalsele linnapiirkonnale, ja 46 % inimestest mujal kui suurlinnades piirkondades, kus on suur juurdepääs.³⁴⁴

³⁴⁴ Ibid.

Maapiirkondade naised on suurema tõenäosusega töötud kui mehed ja linnapiirkondades töötavad naised tõenäolisemalt mitteametlikul tööl. Piiratud juurdepääs lastehoiuga seotud avalikele teenustele halvendab nende olukorda veelgi. ELi tasandil oli tööturul osalemise määr 2021. aastal 78,5 %. Linnade ja maapiirkondade erinevus oli 1,3 %, mis on üldiselt suhteliselt tagasihoidlik. Maapiirkondades on naised siiski üldiselt majanduslikult vähem aktiivsed kui mehed, mis toob nendes piirkondades kaasa suurema soolise aktiivsuse lõhe võrreldes teistega. See vahemik on 13–20 protsendipunkti naiste ja meeste vahel.³⁴⁶

Maapiirkonnad ei saa kasu uutest keskkonnahoidlikest töökohtadest, hoolimata nende tohutust taastuvenergia tootmise potentsiaalist. Kuigi rohepööre on ülemaailmne jõupingutus, on selle mõju tööturule kohalik. Maapiirkondadel on tohtu potentsiaal investeerida taastuvenergiasse, näiteks päikeseenergiasse, tuuleenergiasse või hüdroenergiasse. Kuid nendes tööstusharudes loodud töökohad ei pruugi olla kohalikud. Insenerid, juristid ja konsultatsioonifirmad töötavad kaugtööna nende suurlinnade projektidega ning ehitustöötajad on kohapeal vaid lühikest aega ja liiguvad kiiresti edasi.

Samal ajal on saastavad töökohad ruumiliselt kontsentreeritumad kui keskkonnahoidlikud töökohad, kusjuures suur osa on piirkondades, kus sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta on väiksem. See muudab nad haavatavaks suurema töökohtade kadumise ja olulise majandustegevuse kadumise suhtes, mis võib nende kogukondi aastaid tagasi hoida. Näiteks oli Kreekas Lääne-Makedoonia söekaevanduspiirkonnas 2021. aastal kõrgeim riiklik töötuse määr peaaegu 20 % ja keskkonnahoidlike töökohtade osakaal riigi väikseim (7%).³⁴⁷

Saarte maa- ja linnapiirkonnad seisavad silmitsi lisakuludega, mis takistavad nende territooriumide arengut ja konkurentsivõimet, põhjustades samas eelkõige bioloogilise mitmekesisuse vähenemist ja kliimamuutusi. See kehtib eelkõige transpordi, energeetika, jäätmekäitluse, avalike teenuste ning hädavajalike kaupade ja teenustega seotud kulude kohta. Neil on vähem paindlikkust kiireks kohanemiseks ELi ambitsioonika kliimaneutraalsuse suunas liikumisega ja saarte alternatiivsetesse energiaallikatesse investeerimisega. Digitaalne ühendus on peamine vahend saarte füüsilise isoleerituse ületamiseks, et tagada kodanikele ja ettevõtjatele võimalus tegutseda ELi turgudel saare baasil ning lahendada saarte demograafilisi probleeme.

Rahvastikukadu ja pikaajaline stagnatsioon mõjutavad Euroopa demokraatiat. Need, kes jäävad maapiirkondadesse, tunnevad end mahajäetud tundena, mille tulemuseks on sageli väiksem toetus ELile küsitluste ja valimiste puhul.³⁴⁸ 2023. aasta kevadine Eurobaromeetri uuring näitab ka seda, et maapiirkondade inimesed osalevad teataval määral vähem aktiivselt riiklikus ja Euroopa poliitikas kui linnapiirkondades.³⁴⁹

³⁴⁵ *Ibid.*

³⁴⁶ Núñez Ferrer, G., Kiss-Gálfalvi, T., Postica, D., Marcinkowska, I. & Zubeł, K., „[Muu kui maapiirkondade kulud – ettevalmistused paremaks linna- ja maapiirkondade tasakaaluks ELi rahastamises](#)“, Regioonide Komitee tellitud uuring, 2023.

³⁴⁷ <https://oecdcoigito.blog/2023/03/31/will-there-be-a-great-green-divide/> ja Euroopa Komisjon, „[The Possible Impacts of the Green Transition for the EU labour Market](#)“ (Rohelise ülemineku võimalik mõju ELi tööturule), 2022.

³⁴⁸ Euroopa Komisjon, [rahulolematuse geograafia ja regionaalarengu lõks](#), märts 2023. Euroopa Regioonide Komitee on tellinud uuringu, milles analüüsitakse tulemusi linna- ja maapiirkondade seisukohast.

³⁴⁹ Euroopa Parlament, 2023. [aasta kevadine Eurobaromeetri](#) uuring, 2023.

Maapiirkondade probleemide keerukus nõuab lahendusi, mis hõlmavad mitut valitsustasandit, sidusrühmi ja poliitikavaldkondi. Need lahendused peavad toetama territoriaalset ühtekuuluvust ning looma võimalusi maapiirkondade majanduskasvuks ja healuks. Sellised meetmed hõlmavad uuenduslike ettevõtete ligimeelitamist, kvaliteetsetele töökohtadele juurdepääsu tagamist, uute ja paremate oskuste edendamist, parema infrastruktuuri ja teenuste tagamist ning säästva põllumajanduse ja mitmekesise majandustegevuse rolli tugevdamist.

Piirkonnad, linnad ja omavalitsused on seega aktiivselt kaasatud maaelu arengu integreeritud strateegiate väljatöötamise ja rakendamisse. Eesmärk on kasutada kõiki võimalikke ELi vahendeid ja poliitikameetmeid, et edendada maapiirkondade atraktiivsust ning kaitsta maaelanikkonda ja nende elukvaliteeti, tagades võrdse juurdepääsu põhiteenustele ja -võimalustele.

SEADUS RAHVASTIKUKAO VASTU VÕITLEMISEKS

CASTILLA-LA MANCHA, HISPAANIA

2021. aasta juunis kiitis Castilla-La Mancha piirkond heaks teedrajava seaduse maapiirkondade rahvastikukao vastu võitlemiseks. Sotsiaalse konsensuse tulemusena ning järjepidevuse ja pikaajalise töö tagamiseks on seaduse peamine eesmärk võidelda rahvastikukao vastu, tagada kõigile võrdsed võimalused ja teenused ning saavutada piirkonnas territoriaalne ja sotsiaalne ühtekuuluvus. Seadusega nähakse ette majanduslikud, sotsiaalsed ja fiskaalmeetmed, mis on sõnastatud terviklikes, mitut valdkonda hõlmavates ja integreeritud piirkondlikes seadustes ja strateegiates.³⁵⁰

JÄTKUSUUTLIK MAAELU TEGEVUSKAVA

SEGOVIA, HISPAANIA

Segoviaprovintsi maapiirkondade kestliku tegevuskava on strateegiline dokument, millega kohandatakse Hispaania linnade tegevuskava metoodikat vastavalt piirkonna maapiirkondade kontekstile. Selles esitatakse tegevuskava, mis on kooskõlas kestliku arengu tegevuskavaga aastani 2030 ja selle kestliku arengu eesmärkidega, Euroopa linnade tegevuskavaga ja Hispaania linnade tegevuskavaga. Selle tegevuskava eesmärgid on kooskõlas ka Corki deklaratsiooni 2.0 eesmärkidega, keskendudes maapiirkondade edendamisele, maapiirkondade juhtimise parandamisele ning maapiirkondade elujõulisusse ja elujõulisusse investeerimisele.³⁵¹

KESKKONNAHOIDLIKU ETTEVÕTLUSE EDENDAMINE

PROJEKT GREENWORAL

Maapiirkonnad püüavad samuti suurendada osalemist rohelises ettevõtluses. ELi toetatava projekti Greenworall raames pakutakse Küprose, Hispaania, Iirimaa ja Leedu maapiirkondade täiskasvanud naistele rohelist ettevõtlusoskusi. Eesmärk on leida tasakaal loodusvarade kasutamise ja maapiirkondade kasumlikkuse vahel. Projekti eesmärk on edendada kaasatust, suurendades

³⁵⁰ https://ec.europa.eu/enrd/publications/regional-law-castilla-la-mancha-spain-combat-rural-depopulation_en.html.

³⁵¹ <https://cor.europa.eu/EN/engage/Pages/greendeal-stories.aspx#CorContainer>.

*naisettevõtjate mõjuvõimu, kes on traditsiooniliselt seisnud silmitsi takistustega ettevõtluse alustamisel ja rohepöördel.*³⁵²

ELI VAHENDITE KOMBINEERIMINE SOTSIAALSEKS INNOVATSIOONIKS

DOLNÍ STUDÉNKY, TŠEHHI

Dolní Studénky omavalitsus on ühendanud mitu ELi fondi sotsiaalse innovatsiooni projekti, milles rakendatakse kogukonna juhitud kohaliku arengu alt üles lähenemisviisi. Projekt on muutnud Třemešeki mahajäetud lossi multifunktsionaalseks keskuseks, mis ühendab sotsiaaleluasemeid, sotsiaalnõustamist, täiskasvanuharidust, kogukonnakeskust ja kohalikke hõrgutisi pakkuvat kohvikut.

ENERGIAKÜLAD

COCHEM-ZELL, SAKSAMAA

*Rheinland-Pfalzi piirkond toetab Cochem-Zeller Energiedorfi (energiaküla) projekti. Projekt on suurepärase näide kodanikuühiskonna tõukest tingitud muutustest. See arendab jätkusuutlikke küttevõrke mitmes külas. Soojus saadakse kohalikest metsadest (jääkpuidust puitlaastud) ja päikese soojussüsteemidest pärit puidust. See suurendab piirkonna lisaväärtust. Samal ajal pakutakse elanikele otsest kiudoptilist ühendust.*³⁵³

KOHALIK TAASTUVENERGIA JA E-LIIKUVUS

SPRAKEBÜLL, SAKSAMAA

Sprakebüll, väike 250 elanikuga küla Saksamaa äärealal väga maapiirkonnas, peamiselt põllumajanduspiirkonnas, on loonud kogukonna tuulepargid, üldsuse osalusel päikesepargid, mittetulundusühenduse sihtasutuse, kohaliku omavalitsuse omandis oleva kohaliku küttevõrgu ja alates 1998. aastast suurima elektriautode kontsentratsiooni Saksamaal. Küla ühine elektriauto ehk Dörpsmobil on võimaldanud paljudel elanikel oma teisest autost lahti saada. Projekti korraldab ka kogukond sel eesmärgil loodud ühenduse kaudu: e-Mobiles Dorf Sprakebüll e.V. Kohalikud vabatahtlikud remondivad, puhastavad ja laadivad autot. Sprakebüll on nüüd ka kiire laadimisjaam.

³⁵² <https://greenworl.com/>.

³⁵³ <https://cor.europa.eu/EN/engage/Pages/greendeal-stories.aspx#CorContainer>.

Projekt näitab, et e-liikuvus ja autode ühiskasutus on maapiirkondade üldhuviteenuste jaoks atraktiivsed lahendused.³⁵⁴

KULUTASUV KOHALIK HARIDUS

MORNESE, ITAALIA

Piemonte maakonna Mornese omavalitsus on taganud hariduse pakkumise selles maapiirkonnas, parandades oma koolihoone energiatõhusust. Hoone on linna ellujäämiseks eluliselt tähtis. Energiaarve vähendamine mitme meetme abil vähendab kooli CO2-jalajälge ning parandab õpilaste ja töötajate õppimis- ja töötõhusust. Kooli rahastamine aitab linnal võidelda rahvastikukao vastu.³⁵⁵

TIPPTASEMEL DIGIOSKUSED PÕLLUMAJANDUSES JA METSANDUSES

ANDALUUSIA, HISPAANIA

Selleks, et arendada majanduslikke võimalusi põllumajandus- ja toiduainetööstuses Andaluusias, mis on piirkondliku aruka spetsialiseerumise strateegia üks paljutootavaid arenguvaldkondi (S3), on Córdoba ülikool loonud ja käivitanud magistrakraadi põllumajandus- ja metsandussektori digitaalse ümberkujundamise valdkonnas. See reageerib kindlakstehtud kitsaskohtadele innovatsiooni ja digiülemineku soodustamisel põllumajandusliku toidutööstuse väärtusahelas, võttes arvesse tõendeid piisavate professionaalsete agrotehnoloogiliste profiilide puudumise kohta. See aste on koolitanud suurt hulka spetsialiste, kes on nüüd võimelised hõlbustama, toetama ja edendama digiüleminekut maapiirkondades ning julgustama selliste tehnoloogiate kasutamist nagu sensorid, asjade internet, suurandmed, pilvandmetöötlus, toiduainetööstus 4.0, tehisintellekt ja täppispõllumajandus. Pärast selle kraadi edukat rakendamist kopeeris mudeli Sevilla ülikool.³⁵⁶

APTEEGID MAAPIIRKONDADE TAASELUSTAMISEKS

PRANTSUSMAA

Prantsusmaal reguleeritakse uute apteekide avamist loamenetlustega. Uusi apteeke saab avada mahajäänud territooriumidel (maapiirkondade ja prioriteetsete linnapiirkondade taaselustamine) või demograafiliste kriteeriumide alusel (rahvastiku suurenemine). Selle poliitika eesmärk on tagada võrdne juurdepääs apteekidele kõikidel territooriumidel, eelkõige neil, kes seisavad silmitsi sotsiaalsete ja majanduslike raskustega.³⁵⁷

³⁵⁴ Ibid.

³⁵⁵ Ibid.

³⁵⁶ Euroopa Komisjoni [teatis talentide kaitsmise kohta Euroopa piirkondades](#), jaanuar 2023.

³⁵⁷ Ibid.

Regioonide Komitee julgustab kõiki avaliku sektori asutusi tagama, et uutes seadustes ja poliitikavaldkondades võetaks arvesse nende mõju maapiirkondadele ja maapiirkondade potentsiaali aidata kaasa poliitiliste eesmärkide saavutamisele (maakeskkonnale avalduva mõju hindamine). Komitee osaleb aktiivselt maaelupaktis,³⁵⁸ mis pakub kõigile valitsustasanditele ja kodanikuühiskonnale platvormi teadmiste ja heade tavade vahetamiseks ja loomiseks, teadlikkuse tõstmiseks maapiirkondade vajadustest ja nende potentsiaali rõhutamiseks.

Linna-ja maapiirkondade vaheliste ühenduste parandamine võib samuti aidata parandada maapiirkondade elanike ühenduvust ja juurdepääsu teenustele. Tuleks luua suurem sünergia selliste arenguvahendite vahel nagu LEADER, kogukonna juhitud kohalik areng, arukate külade algatus, idufirmade külad ja kohalikud tegevusrühmad. Euroopa Komisjoni maapiirkondade pikaajalise visiooni rakendamise suunamiseks ja jälgimiseks on vaja eesmärke ja näitajaid.

---

³⁵⁸ https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/rural-pact_en.

G. Inimeste oskused – kedagi ei jäeta kõrvale

Inimeste oskustel on oluline roll kõrge tööhõive tagamisel ja ühiskondliku heaolu edendamisel, eelkõige rohe- ja digipöörde kontekstis. Ebapiisavad ja aegunud oskused võivad avaldada negatiivset mõju inimeste osalemisele ühiskonnas ja tööturul, suurendades seeläbi töötuse, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohtu märkimisväärse osa Euroopa elanikkonna jaoks. Vastutasuks võib see takistada kaasavat ja jätkusuutlikku majanduskasvu ning konkurentsivõimet ja innovatsioonisuutlikkust. Kuidas saavad eri valitsustasandid töötada käsikäes, et luua vajalikud võimalused hariduse ja oskuste täiendamiseks ning saada lõpuks Euroopa jätkusuutliku majanduskasvu strateegia võimaldajateks?

Piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused osalevad sageli aktiivselt oskuste arendamise protsessides, sest nad tunnistavad, et oskuste puudumine või oskuste nappus takistab nende piirkonna majandusarengut ja soodsa keskkonna loomist.³⁵⁹ Inimkapitali arendamisega tegelemine riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil suurendab hästitoimiva tööhõivepoliitika tõhusust, muu hulgas tagades, et tööandjate nõudmised vastavad tõhusamalt potentsiaalsete töötajate vajadustele.

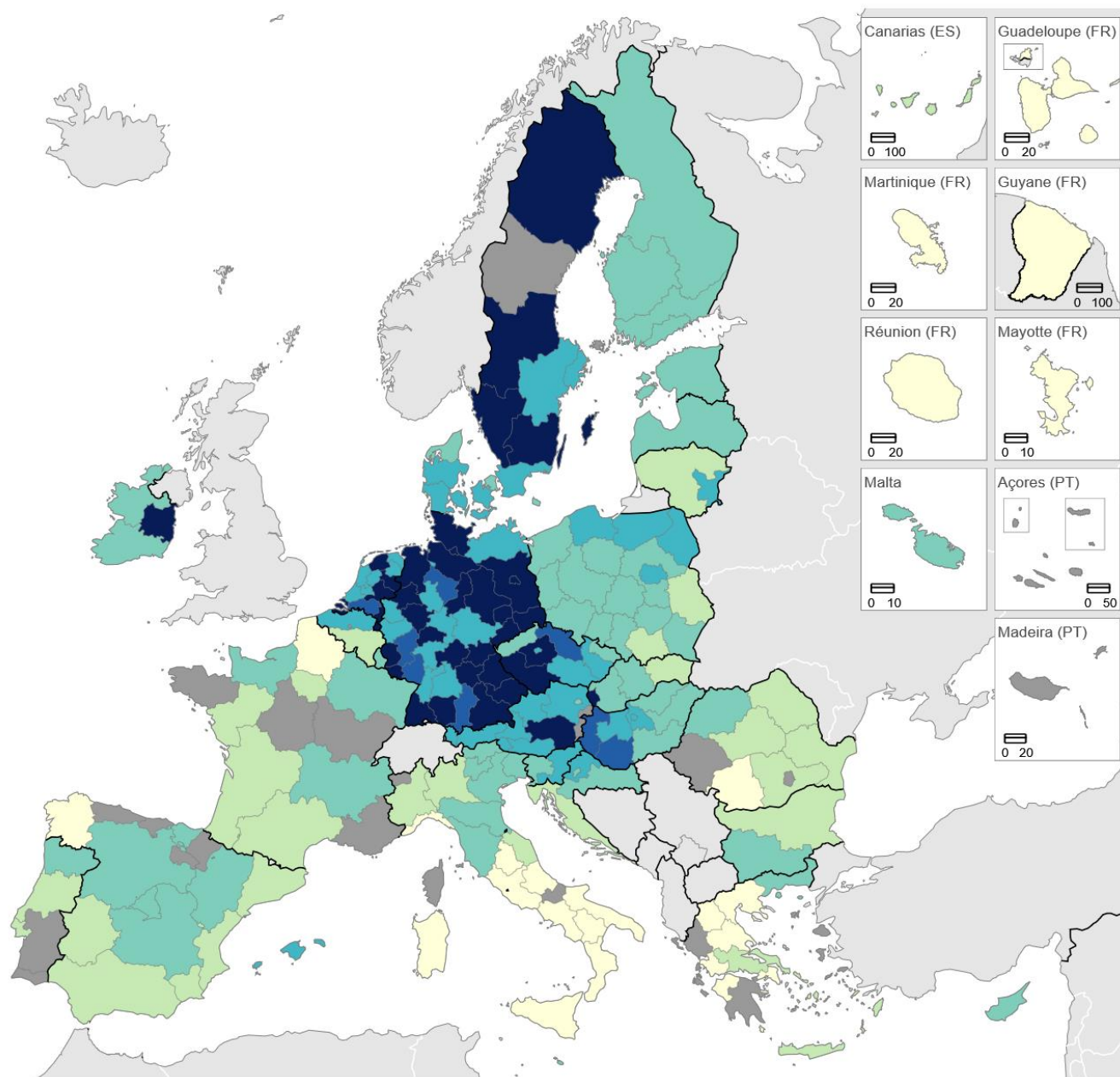
Uued tehnoloogiad, haridus, teadus- ja arendustegevus ning ettevõtluse ökosüsteemide õitsengu toetamine on tulevikku suunatud piirkondliku innovatsioonistrateegia ideaalsed koostisosad. Seepärast peab oskuste arendamine olema osa strateegiast, eelkõige kutsehariduses ja -koolituses. Lõppude lõpuks ei ole innovatsioon mitte ainult kõrgtehnoloogiline, vaid ka hästi koolitatud spetsialistid, kes saavad arendada ja rakendada uusi tehnoloogiaid lahendustele orienteeritud viisil. Innovatsiooni kontekstis keskendutakse traditsiooniliselt kõrgharidusele, kuid oma osa on ka kutseharidusel keskkoolihariduses ja täiskasvanuharidusel või koolituskursustel sektorites.³⁶⁰

Eesmärgiks seati, et 2025. aastaks on 82 % 20–34aastastest inimestest lõpetanud 1–3 aastat varem keskkoolihariduse või keskkooliharidusjärgse kolmanda tasemevälise kutsehariduse.³⁶¹ Allpool esitatud kaardilt on näha, et eesmärk saavutati juba 2021. aastal kõigis Saksamaa, Madalmaade ja Rootsi piirkondades ning kõigis Austria piirkondades peale ühe (erandiks on Viini piirkond), kus andmed on kättesaadavad, ning kõigis Tšehhi ja Taani piirkondades peale kahe. Selle alampopulatsiooni tööhõive määr oli eriti kõrge Saksamaa ja Rootsi piirkondade rühmas, samuti Slovakkia pealinnapiirkonnas (Bratislava piirkond), Tšehhi Kesk-Böömimaa piirkonnas ning Madalmaades Overijsseli ja Gelderlandi piirkonnas.

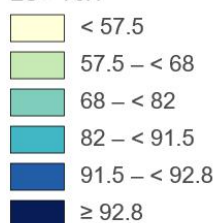
³⁵⁹ Eurostat, [haridus- ja koolitusstatistika piirkondlikul tasandil](#), mai 2022.

³⁶⁰ <https://www.ideaconsult.be/en/projects/a-skills-ecosystem-as-an-engine-for-regional-economic-development>.

³⁶¹ Eurostat, [haridus- ja koolitusstatistika piirkondlikul tasandil](#), mai 2022.

EU = 76.4

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Joonis. Hiljutiste kutseprogrammide lõpetanute 28 tööhõive määr, 2021 NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa (% 20–34aastastest lõpetanutest, kellel on keskharidus või keskharidusjärgne kutseharidus, kes lõpetasid 1–3 aastat varem hariduse omandamise ja koolituse)

Allikas – Euroopa Regioonide Komitee andmete koostamine Eurostati andmete põhjal³⁶²

Märkus. Nagu on hõlmatud ISCED astmetega 3 ja 4. Belgia, Bulgaaria ja Prantsusmaa: PÄHKLID 1. Sisaldab varasemaid vaatlusaastaid mitme muu piirkonna kohta (liiga palju, et dokumenteerida)

³⁶² Eurostati veebipõhine andmekood: edat_lfse_33.

Riigi tasandist madalama tasandi valitsused vastutavad hariduse ja oskuste üldkulude olulise osa eest, moodustades keskmiselt ligikaudu 20 % kõigist selle valdkonna avaliku sektori investeeringutest.³⁶³ Euroopa Liidu kohalike ja piirkondlike omavalitsuste põhiandmetepõhjal ulatuvad³⁶⁴ riigi tasandist madalama tasandi avaliku sektori investeeringud haridusse 40 %-st Eestis ja Slovakkias kuni alla 5 % Küprosel, Iirimaa ja Maltal. 27 liikmesriigist 12s on haridusse tehtavate avaliku sektori investeeringute osakaal suurem kui 20 % kõigist avaliku sektori investeeringutest selles poliitikavaldkonnas.

Oskuste poliitika mõju parandamise ja parema suunitluse tagamiseks on võimalik kindlaks teha ja lahendada mitmeid probleeme. Nende probleemide hulka kuuluvad COVID-19 pandeemia põhjustatud häired ja tingimused piirkondades, mis on sageli juba niigi ebasoodsas olukorras. Need piirkonnad kannatavad kahekordse löögi all, kui nende kõige andekamad inimesed lahkuvad otsima paremaid võimalusi mujal, mis viib ajude äravooluni. Seetõttu on neil piirkondadel raske meelitada ligi kvalifitseeritud tööjõudu ja vajalikke majandusinvesteeringuid, mis võiksid parandada nende tingimusi ning parandada nende konkurentsivõimet ja arenguväljavaateid, muutes nad välisinvesteeringute jaoks vähem atraktiivseks. Kui see jäetakse tähelepanuta, toob see kaasa uue ja laieneva territoriaalse tasakaalustamatuse, kuna piirkonnad vananevad ning jäävad maha tööjõu suuruse ja suutlikkuse poolest. Muutuv demograafiline olukord Euroopas õhustab ELi üldist vastupanuvõimet ja konkurentsivõimet ning ühtekuuluvust.³⁶⁵

Mõnes suures osas maapiirkonnas ja vähem arenenud ELi piirkonnas on tööeline elanikkond kiiresti vähenenud. Koos väljakutsetega inimeste ligimeelitamisel ja/või hoidmisel võib see piirata nende piirkondade suutlikkust luua jätkusuutlik, konkurentsivõimeline ja teadmispõhine majandus, seades nad suuremasse ohtu, et nad jäävad maha rohkem arenenud riikidest.³⁶⁶

Oskuste nõudlusele mittevastavus on Euroopa piirkonniti väga erinev. Majandussidemed näitavad, et oskuste nõudlusele mittevastavuse vähendamisel mõnes piirkonnas on positiivne mõju ka teistes piirkondades. Allpool esitatud joonisel on esitatud tööhõiveks kättesaadavate isikute (töötud) ja vabade töökohtade (vabad töökohad) vahelise ebakõla näitaja piirkondlik jaotus 2017. aastal, mis on selle analüüsi aluseks olev võrdlusaasta.³⁶⁷ Makromajanduslike oskuste nõudlusele mittevastavuse näitajad on tööhõive ja töötuse määra suhtelise hajutatuse näitajad oskuste rühmade lõikes.

Kui konkreetse piirkonna oskuste rühmade tööhõive ja töötuse määr on väga erinev, on näitajal suur väärtus, mis viitab märkimisväärsele oskuste mittevastavusele tööjõu pakkumise ja nõudluse vahel selles piirkonnas. Oskuste nõudlusele mittevastavuse näitaja keskmine väärtus ELi NUTS 2 piirkondades oli 9,63, maksimaalselt 21,93 (Východné Slovensko – Slovakkia) ja vähemalt 1,99

³⁶³ <https://www.sng-wofi.org/2022%20Highlights.pdf>.

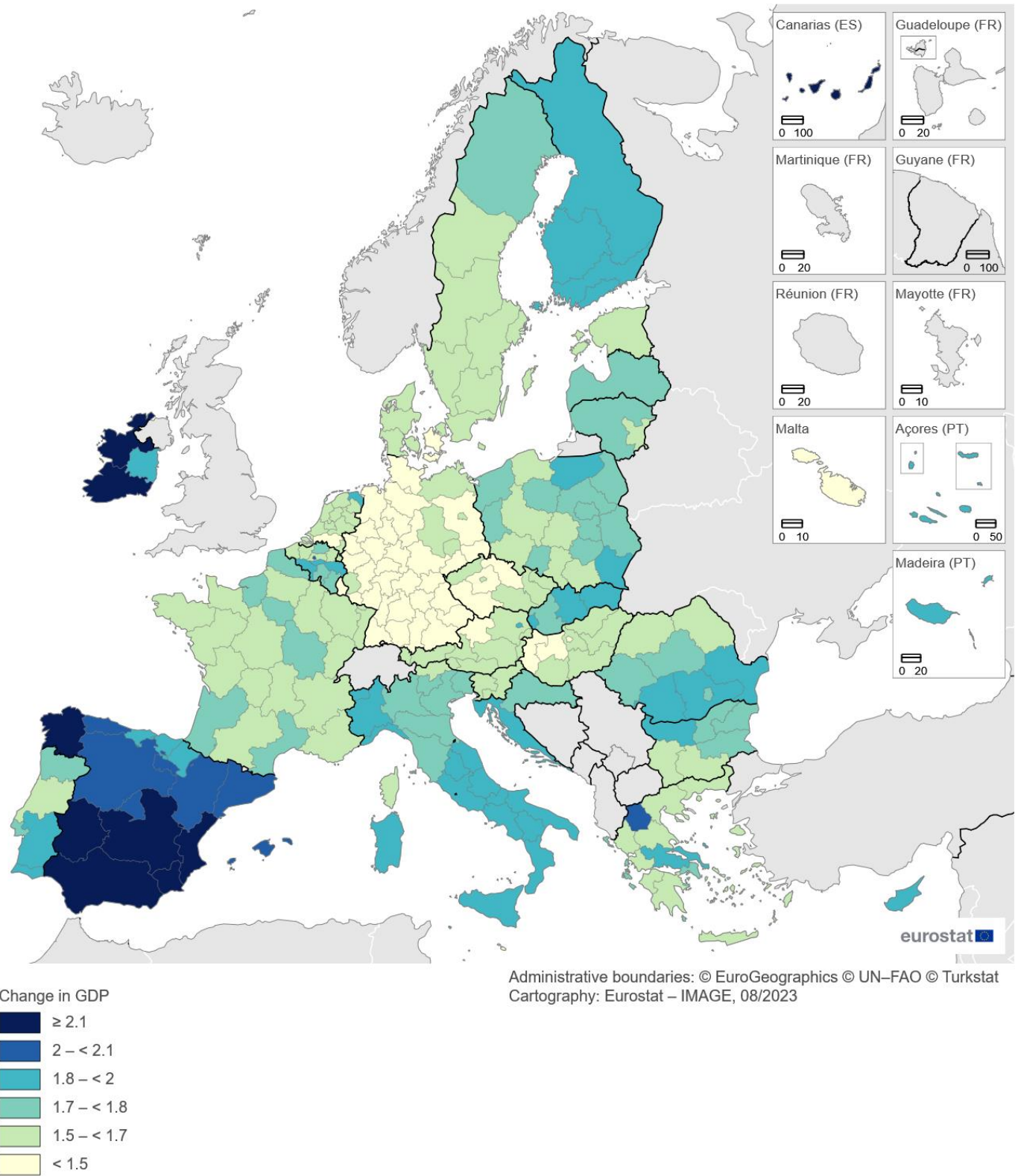
³⁶⁴ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [Euroopa Liidu kohalike ja piirkondlike omavalitsuste põhiandmed](#), 2018.

³⁶⁵ Euroopa Komisjoni [teatis talentide kaitsmise kohta Euroopa piirkondades](#), jaanuar 2023.

³⁶⁶ Euroopa Komisjon, „[Tööhõive ja sotsiaalarengud Euroopas: Tööjõupuuduse ja oskuste nappuse käsitlemine ELis](#)”, 2023.

³⁶⁷ 2017. aasta andmeid kasutatakse kooskõlaks analüüsis kasutatud RHOMOLO mudeliga. RHOMOLO mudel ei saa anda selget hinnangut konkreetsele poliitikale oskuste nõudlusele mittevastavuse vähendamiseks, seega näitab analüüs mis tahes poliitika makromajanduslikku mõju, mis vähendab edukalt oskuste nõudlusele mittevastavust mitmes Euroopa piirkonnas. Hinnangulised majanduslikud mõjud võivad olla võrdlusaluseks sellise poliitika kulutasuvuse analüüsimisel.

(Ahvenamaa – Soome). Oskuste mittevastavus tööturu nõudlusele on tavalisem Kesk- ja Ida-Euroopa riikides ning vähem levinud Lõuna-Euroopas.³⁶⁸

³⁶⁸ Euroopa Komisjon, „Tööhõive ja sotsiaalarengud Euroopas: Tööjõupuuduse ja oskuste nappuse käsitlemine ELis.2023.

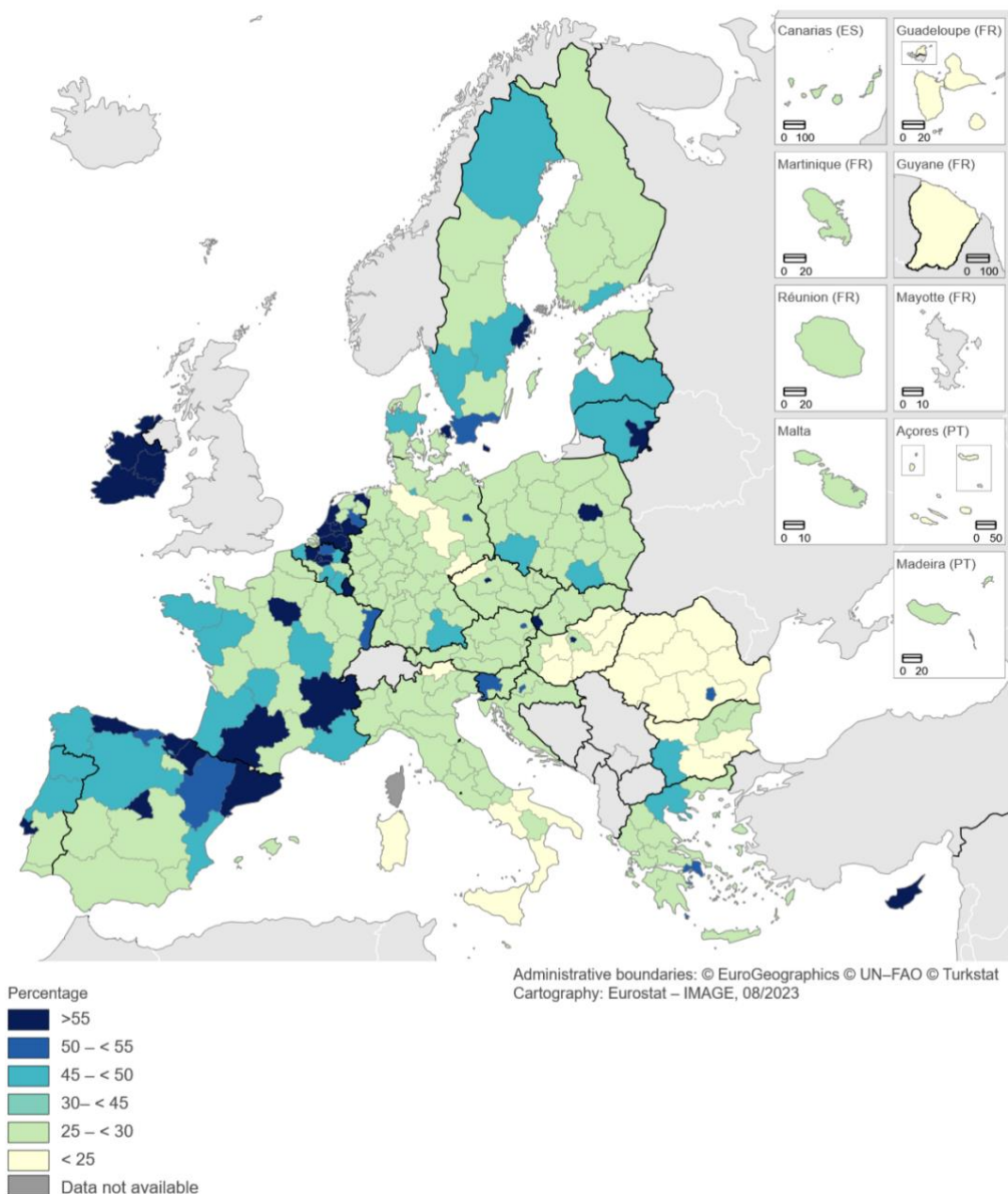

Joonis. 29 Pikaajaline mõju, mis on 1 protsendipunkti võrra parem oskuste vastavusse viimisel SKP-le (%), NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa

Allikas – Regioonide Komitee kogumik, mis põhineb Euroopa Komisjonil³⁶⁹;

Märkus. Nende tulemuste saavutamiseks RHOMOLO mudeliga kasutatud metoodikat on selgitatud Christou, T., Crucitti, F., Garcia Rodriguez, A., Katay, G., Lazarou, N. ja Salotti, S., „Piirkondlike makromajanduslike oskuste vastavusse viimine: A RHOMOLO analüüs, Teadusuuringute Ühiskeskus, (JRC133942), 2023

Kuigi tööealise elanikkonna vähenemine on laialt levinud ja üle poole ELi elanikkonnast elab piirkondades, kus see kahaneb, on see vähenemine kombineeritud mõnes piirkonnas, kus esineb täiendavaid struktuurseid probleeme. Võrreldes ELi keskmisega on mõnes piirkonnas kolmanda taseme haridusega inimeste osakaal märkimisväärselt väiksem, kusjuures noored täiskasvanud (20–24aastased) omandavad suhteliselt vähem kolmanda taseme haridust.³⁷⁰ Mõnes piirkonnas (nt Taani, Leedu ja Poola pealinnapiirkonnad) on ligikaudu 70 % elanikkonnast omandanud kolmanda taseme hariduse. Teiste puhul (näiteks Sud-Est Rumeenias või Sitsiilia Itaalias) langeb see arv alla 20 %.

³⁶⁹ Ibid.

³⁷⁰ Euroopa Komisjoni talituste töödokument „Piirkondlikud kasvu- ja lähenemissuundumused Euroopa Liidus“, juuni 2023.

Kuigi keskharidusjärgse haridusega inimeste osakaal 25–64aastaste vanuserühmas suureneb ELi tasandil, kuna nooremad vanuserühmad on vanematest rohkem haritud, on see osakaal nendes valdkondades aeglasemalt kasvanud, kusjuures see suundumus peaks jätkuma. Nagu on märgitud Euroopa Komisjoni teatises *talentide kaitsmise kohta Euroopa piirkondades*, ei suuda³⁷² need piirkonnad kompenseerida tööjõu vähenemist kõrgelt kvalifitseeritud töötajatega, kui nende kolmanda taseme haridusega töötajate osakaal väheneb või stagneerub. Kui seda ignoreerida, suurendab see talentide ja majanduse lõhet.

Teatises rõhutatakse ka seda, et piirkondades, mis on arengulõksus või kus on oht sattuda arengulõksu, on noorte (15–34-aastaste) töötuse määr 14,6 %, mis on palju kõrgem kui ELi keskmine (11,1 %). Lisaks, kuigi noorte lahkumine avab üksikisikutele uusi võimalusi, võib see põhjustada tööturu pingete suurenemist ja töökohtade nappuse süvenemist teatavates tööstusharudes.

Allpool oleval kaardil tuuakse esile 46 (tumeapunases) piirkonnas, mis on talentide arengu lõksus. Nende piirkondade tööealine elanikkond väheneb üha enam ning kolmanda taseme haridusega inimeste arv on aastatel 2015–2020 väike ja stagneerunud. See piirkondade rühm moodustab 16 % ELi elanikkonnast. Enamik neist piirkondadest on vähem arenenud, keskmine SKP elaniku kohta on 64 % ELi keskmisest. See piirkondade rühm on rohkem maapiirkonnad kui ülejäänud EL, kus 31 % elanikkonnast elab maapiirkondades, samas kui ELi keskmine on 21 %.

Kaardil on esitatud ka teine rühm 36 piirkonda (apelsini keeles), mis võivad tulevikus langeda talentide arengu lõksu, sest neid mõjutab järsult 15–39-aastaste elanike lahkumine (vähenemine rohkem kui –2 korda tuhande kohta aastas võrreldes keskmiselt 5,3 inimesega ELis). See rühm moodustab 13 % ELi elanikkonnast. Kokku moodustavad need kaks piirkondade kategooriat peaaegu 30 % ELi elanikkonnast.³⁷³

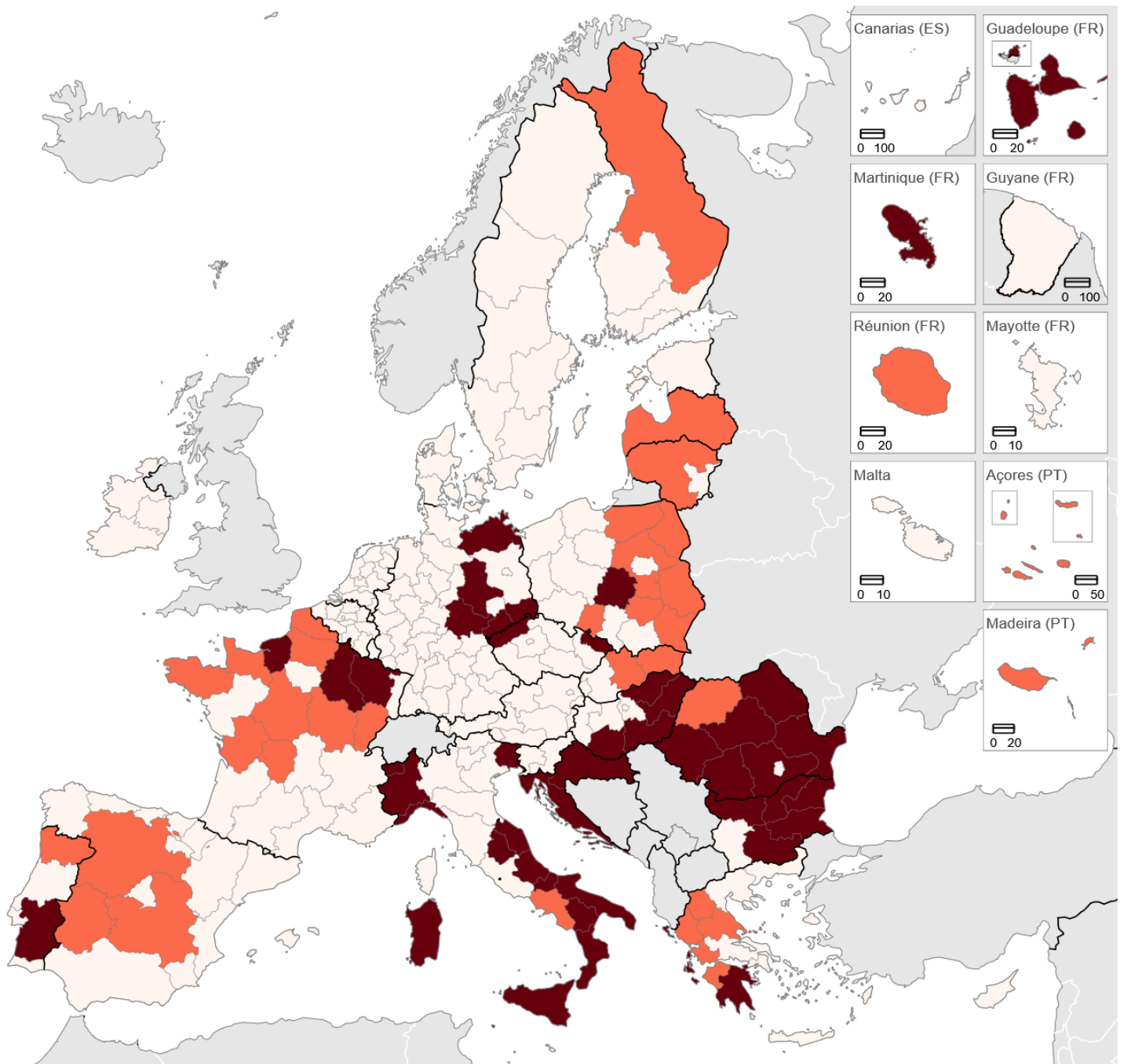
---

³⁷¹ Eurostati andmekogumi kood: edat_ifse_04.

³⁷² Euroopa Komisjoni [teatis talentide kaitsmise kohta Euroopa piirkondades](#), jaanuar 2023.

³⁷³ *Ibid.*

Administrative boundaries: © EuroGeographics © UN-FAO © Turkstat
 Cartography: Eurostat – IMAGE, 08/2023

Category

- Shrinking working-age population and lagging level of tertiary education
- Net out-migration of people aged 15-39
- Other regions

Joonis31. Talendirengu lõksus olevad piirkonnad ja piirkonnad, kus on oht langeda talentide arengu lõksu
 Allikas – Regioonide Komitee kogumik, mis põhineb Euroopa Komisjonil³⁷⁴

³⁷⁴ Euroopa Komisjoni [teatis talentide kaitsmise kohta Euroopa piirkondades](#), jaanuar 2023, mis põhineb Eurostati andmekogumi koodidel demo_r_d2jan, demo_r_magec ja lfst_r_lfsd2pop.

Selleks et vältida talentide arengulõksude kasvu ohtu, on hädavajalik suurendada nii nõudlust talentide järele, stimuleerides eelkõige dünaamilisemaid ja mitmekesisemaid majanduslikke võimalusi, kui ka talentide pakkumist. Selleks on vaja investeringuid ja reforme, mida toetavad muu hulgas ühtekuuluvuspoliitika uue põlvkonna programmid ning taaste- ja vastupidavuskavad.

Piirkondadel ja linnadel on võtmeroll oskustega seotud poliitika väljatöötamisel. Paljud kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on kogu COVID-19 pandeemia ajal näidanud oskuste täiendamise ja ümberõppe parimaid tavaid, mis võiksid inspireerida nii riiklikku kui ka Euroopa poliitikat. Toetades oskuste täiendamist ja ümberõpet ning andes inimestele vajalikud oskused, võiksid kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused edendada sotsiaalset taastumist, mis loob uusi töökohti, suurendada üldsuse teadlikkust ELi poliitikast, hõlbustada kodanike kaasamist ühiskondlike probleemide lahendamisse (nt digiüleminek ja kliimamuutused) ning edendada kohaliku ja piirkondlikku arengut.

Seetõttu on oluline edendada ja seostada kohaliku perspektiivi oskuste valdkonnas. Kohalikul tasandil töötamine võib maksimeerida kohalike partnerite, näiteks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate kaasamist, mõistes samal ajal paremini kohaliku tööturu vajadusi ja uurides koostöötavate kohalike ja piirkondlike strateegiatega. Lisaks võiks kohalik ja piirkondlik perspektiiv aidata luua kvalitatiivseid prognoose ja kvantitatiivseid oskuste prognoose, mis omakorda võivad kujuneda oskuste prognoosimise mudeliks või meetodiks, mida saab kasutada tulevaseks planeerimiseks või poliitika kujundamiseks. Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused saavad edendada elukestva õppe kultuuri, pakkudes kättesaadavaid ja taskukohaseid võimalusi oskuste arendamiseks ja oskuste täiendamiseks.

Euroopa oskuste aasta annab võimaluse viia hariduse ja oskuste edendamise tulevased meetmed kooskõlla Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtetega. See annab ka võimaluse liikuda edasi kümne aasta lõpuks saavutatavate oskustega seotud peamise eesmärgi suunas, milleks on, et igal aastal peaks koolitusel osalema vähemalt 60 % kõigist täiskasvanutest, ning 2030. aastaks tuleks saavutada vähemalt 78 % tööhõive määr.³⁷⁵

Oskuste uus lähenemisviis tugineb koostööle ettevõtetega, et lahendada oskuste nõudlusele mittevastavuse probleem ja võtta arvesse inimeste püüdlusi, kuid selle eesmärk on ka sihipäraselt meelitada välismaalt pärit kvalifitseeritud töötajaid.³⁷⁶ See aitab kaasa ka kestliku arengu 4. eesmärgi saavutamisele, mille eesmärk on tagada 2030. aastaks kaasav ja võrdsetel alustel kvaliteetne haridus ning edendada elukestva õppe võimalusi kõigile.

Euroopa Komisjoni hiljutise 2023. aasta tulevikusuundade strateegilise analüüsi aruande põhiolemus on selle tagamine, et igaüks saaks kestlikkusele üleminekusse edukalt kaasa aidata.³⁷⁷

Aruandes rõhutatakse, et tööturul osalemise suurendamiseks kõigis demograafilistes kategooriates, eelkõige naiste, puuetega inimeste, eakate, noorte ja muude rühmade hulgas, kes on nii tööhõives kui ka hariduses ja koolituses alaesindatud, tuleb teha järjepidevaid jõupingutusi. Lisaks tuleks ebavõrdsuse vähendamiseks soodustada varajasi ja kvaliteetseid kulutusi haridusele. Digi-, kodaniku-,

³⁷⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1607&langId=en>.

³⁷⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52022PC0526>.

³⁷⁷ Euroopa Komisjon, 2023. [aasta aruanne tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta](#), 2023.

vastupanuvõime- ja ettevõtlusoskused ning kestlikkuse valdkonna oskused peaksid olema sama fookuses kui tehnilised oskused.

Raportis rõhutatakse, kui oluline on edendada elukestvat õpet suurema töökohta- ja/või kutseõppe kaudu. Õppimise paindlikkus laieneks loominguiliste õpetamismeetoditega. Lisaks peab töökohtade ja töötingimuste kohandamine uute töökohtade, põlvkondade ootuste ja töötajate nõudmistega käima käsikäes.

Lisaks tuleks olemasolevate struktuuride (nt oskuste ja oskuste pakt) kaudu tugevdada koostööd valitsuse, ettevõtjate ja kodanikuühiskonna osalejate vahel ning rakendada digitehnoloogiat, et parandada, muuta ja laiendada haridus- ja koolitusvõimalusi kõigile.

Seoses demograafiliste muutuste juhtimisega³⁷⁸ rõhutatakse 2023. aasta tulevikusuundade *strateegilise analüüsi aruandes*, kuidas EL vajab usaldusväärset tehnoloogiat tööjõu- ja oskuste vajaduste täpseks prognoosimiseks olulistes tööstusharudes, ning et talentide arendamise lõksudega tuleb tegeleda piirkondlikul tasandil, suurendades koostöös ettevõtete ja haridusasutustega kohandatud algatuste abil nõudlust ja pakkumist talentide järele.

Keskkonnaeeskirjad peavad jätkuma ja olema hästi kooskõlas oskuste ja tööturupoliitikaga. Seni on tööturu ja oskustega seotud poliitikameetmed suures osas loodud sõltumatult keskkonnapoliitikast, mis suurendab roheliste talentide pakkumist ja nõudlust. See peab muutuma, et vältida roheliste oskuste nappust, mis võib takistada kliimaeesmärkide saavutamist, ning tagada, et töötajaid, keda rohepöörde tõsiselt mõjutab, ei jäetaks kõrvale. Kõigi tasandite asjakohased haldusasutused peavad tegema tihedat koostööd nende poliitikavaldkondade ühtlustamiseks.

Nagu on märgitud *2023. aasta töökohtade loomises ja kohalikus majandusarengus: Suure rohelise lõhe ületamisel*³⁷⁹ on selge, et **selleks, et aidata töötajatel omandada keskkonnanahoidlikus majanduses vajalikke oskusi, peavad kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused looma tervikliku täiskasvanuhariduse kava, mis on nii tulevikku vaatav kui ka ajakohane.** See eeldab koolide õppekavade põhjalikku hindamist, et kajastada rohepöördest tingitud muutusi oskuste nõuetes.

Lisaks võivad rohepöördest kõige enam mõjutatud tööstusharudes ja piirkondades – nii neis, mis seisavad silmitsi suure osa tööjõu võimaliku ümberasumisega, kui ka nendes, kes juhivad selle eest tasu – olla vaja kohandatud koolitusprogramme. Arvestades, et märkimisväärne osa täiskasvanuharidusest toimub tööl, peaksid poliitikakujundajad julgustama ja abistama ettevõtteid ja organisatsioone, kes oma töötajaid ümber koolitavad ja täiendavad.³⁸⁰

Nagu on selgitatud dokumendis „*Piirkondliku atraktiivsuse ümbermõtestamine uues ülemaailmses keskkonnas*“, tuleb tööjõu³⁸¹ suurendamiseks ning oskuste ja tööjõupuuduse tõhusaks lahendamiseks ühendada kaks olulist lähenemisviisi: esiteks (uuesti) kaasata ja koolitada tööturu äärealadel olevaid inimesi, nagu naised, pensionärid ja teised; ja teiseks tööjõu suurendamine sisserände kaudu.

³⁷⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_3623.

³⁷⁹ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [töökohtade loomine ja kohalik majandusareng 2023: Suure rohelise lõhe ületamine](#), 2023.

³⁸⁰ *Ibid.*

³⁸¹ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, „[Rethinking Regional Attractiveness in the New Global Environment](#)“ (Piirkondliku atraktiivsuse ümbermõtestamine uues globaalses keskkonnas), 2023.

Keskendumine talentide välismaale meelitamisele ja nende hoidmisele on otsustava tähtsusega, kuna laieneva tööturu nõudeid ei ole võimalik pikas perspektiivis täita ainuüksi kohaliku tööjõu kaasamisega.³⁸²

Regale: PIIRKONDLIK SUUTLIKKUS TÄISKASVANUHARIDUSE OMANDAMISEKS JA ÕPETAMISEKS

TÄISKASVANUHARIDUSE ORGANISATSIOONIDE VÕRGUSTIKE TUGEVDAMINE NING SÜNERGIA LOOMINE PIIRKONDLIKE JA KOHALIKE AMETIASUTUSTEGA

Projekti eesmärk on luua või tugevdada täiskasvanuhariduse organisatsioonide võrgustikke ning luua sünergiat piirkondlike ja kohalike ametiasutustega, et suurendada nende mõju ja jätkusuutlikkust. Selle saavutamiseks suurendatakse partnerite suutlikkust reageerida oma probleemidele, luua koostööstruktuure ja edendada täiskasvanuhariduse kultuuri kogukondades, linnades ja piirkondades.

Larisa omavalitsus Kreekas on seadnud prioriteediks elukestva õppe edendamise kui kohalikus kogukonnas elamise filosoofia. Peamine eesmärk on asetada kodanikud oma kogukonna keskmesse, pakkudes neile võimalusi oma kriitilise mõtlemise oskuste edendamiseks, õppimiseks ja igapäevases tegevuses osalemiseks. Omavalitsus soodustab koostööd ja dialoogi linna sidusrühmade vahel ning korraldab projekte, mis toetavad haavatavaid ühiskonnarihmi, kuid motiveerivad ka kohalikku ühiskonda osalema elukestva õppe ja isikliku arengu protsessis.

DAMAS ÕPIPOISTE DIGILIIKUVUS AUTOTÖÖSTUSES

Projekt DAMAS (Digitaalne õpipoiste liikuvus autotööstuses), mille viib ellu Kataloonia piirkonna haridusministeerium (Hispaania), Boråse omavalitsuse täiskasvanuhariduse osakond (Rootsi) ja teised projektid, mille eesmärk on katsetada virtuaalset liikuvust autotööstuses. COVID-19 pandeemia kontekstis on virtuaalse liikuvuse arendamine osutunud kutsehariduse ja -õppe sektoris peamiseks vajaduseks. Projekt DAMAS on leidnud tuleviku jaoks uuendusliku lahenduse, kasutades peamiselt digitaalseid vahendeid. Inimkapitali juhtimine autotööstuses on praegu äärmiselt suure innovatsioonisurve all, eriti seoses e-liikuvuse, rahvusvahelistumise ja kohalike ökosüsteemidega ühendamisega. Damas on ühendanud peamised piirkondlikud osalejad, et edendada oskuste pakkumist ja omandamist selles sektoris ning edendada rahvusvahelist digitaalset liikuvust. Selles stsenaariumis esitati DAMAS kui „projekt, mis põhineb suures osas projektis osalevate piirkondade mitmekesisusel ja iga partneri kogemustel“. Lõppkonverentsil visandati projekti väljundid, nagu tipptasemel digitaalse liikuvuse uuring, suunised kombineeritud või täielikult virtuaalsete vahendite ja liikuvuse kohta, veebimulje ja õppekava.

³⁸² Ibid.

III peatükk – Euroopa tulevikku kujundavad piirkonnad ja linnad

Nii lühiajaline reageerimine sellistele arenevatele kriisidele nagu Venemaa sõda Ukraina vastu või tõsised kliimakatastroofid kui ka pikemaajalised jõupingutused säästva arengu elluviimiseks nõuavad tugevaid piirkondi ja linnu ning nende kodanike pühendumust. Kõik käesolevas raportis varem käsitletud lahendused on osa laiemast arutelust Euroopa tuleviku üle, kus uuendatud demokraatlik leping ja laienenud Euroopa Liit on kaks kesksel küsimust.

Kuidas saavad erinevad kriisid mõjutada demokraatiat kõigil valitsustasanditel – alates kohalikest ja piirkondlikest kuni riiklike ja Euroopa tasanditeni, aga ka väljaspool ELi piire – tulevase laiendamise kontekstis. Usaldus ja osalus on stabiilse demokraatia jaoks hindamatud koostisosad, kuid edu saavutamiseks on neid vaja kõigil tasanditel. Kuidas valmistuda uueks laiendamise ajastuks, tuues uued liikmesriigid Euroopa Liitu?

Ka siin võivad piirkonnad ja linnad olla peamised osalejad ning kasutada oma lähedust oma territooriumi elanikele, et luua sildu ELi ja selle kodanike vahel, suurendada usaldust ja parandada poliitikakujundamist, toetades samal ajal kandidaatriikide linnu ja piirkondi ELiga ühinemiseks valmistumisel.

A. Euroopa demokraatia

Euroopa Liidus on kohalikul või piirkondlikul tasandil valimistel saadud 1,2 miljonil kodanikul. Need on Euroopa demokraatia rohujuures tasandid. Kaaskodanikud usaldavad neid kõige rohkem. Kuigi see usaldus võib aidata ületada Euroopa kriise ja toetada selle üleminekut, võivad need üleminekud siiski põhjustada rahulolematuse süvenemist. Kuidas me tugevdame seda põhimõttelist usaldussidet Euroopa ja selle kodanike vahel? Kuidas kaasata oma kodanikke veelgi paremini ja rohkem tulevastes Euroopa projektidesse kõigil valitsustasanditel?

Usaldus institutsioonide vastu peegeldab kodanike toetust valitsussüsteemile ja selle institutsioonilisele korraldusele. Nagu Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) märgib, on usaldus mitmemõõtmeline mõiste ja „see mõõtab seda, kuidas inimesed tajuvad demokraatlike riikide valitsusasutuste kvaliteeti ja nende assotsieerumist nendega“.³⁸³

Kodanike usaldus demokraatia vastu on negatiivselt seotud suureneva sotsiaal-majandusliku ebavõrdsusega. See tähendab, et mida suurem on ebavõrdsus, seda väiksem on usaldus poliitiliste institutsioonide ja nende esindajate vastu.³⁸⁴ Sellega seoses on Euroopa Komisjoni 2023. aasta aruandes tulevikusuundade strateegilise³⁸⁵ analüüsi kohta märgitud, et „oht demokraatiale ja olemasolevale sotsiaalsele lepingule“ on üks peamisi probleeme ELi teel sotsiaalse ja majandusliku jätkusuutlikkuse suunas. Raportis on öeldud, et „olemasolev sotsiaalne leping ei vasta täielikult uuele sotsiaalmajanduslikule tegelikkusele“.

Demokraatlike protsesside mitmekesisusesuurendamine – alustades kohalikul tasandil – parandab nende legitiimsust ning võib suurendada kodanike usaldust ja demokraatliku isevastutuse tunnet. Demokraatia olukorra ja demokraatia kaasavuse vahel on oluline seos, viidates selle avatusele kõigi sotsiaalsete rühmade suhtes. See tähendab näiteks, et sooline ebavõrdsus poliitilises esindatuses toob kaasa vajaduse parandada naiste osalemist poliitikas ja avalikus elus.³⁸⁶ Samuti tuleb tagada selliste noorte ja haavatavate rühmade kaasamine, kes on erinevate isiklike või sotsiaalmajanduslike tingimuste tõttu diskrimineerimise või kahju suhtes vastuvõtlikumad.

Uuringud näitavad, et me kogeme kümne aasta pikkust ülemaailmset suundumust nõrgestada demokraatlikke standardeid.³⁸⁷ 2022. aasta alguses näitasid kõik demokraatia näitajad, et maailma demokraatlik majanduslangus jätkus, kusjuures pakilisi probleeme süvendasid COVID-19 pandeemia tagajärjed, Venemaa sõda Ukraina vastu, kasvav elukallidus, populistlike liikumiste kasv ja desinformatsioonist tulenevad ohud. Hiljutises uuringus uuritakse ka arvamuste, maailmavaadete ja poliitiliste seisukohtade üha suurenevat polariseerumist Euroopa demokraatlikes riikides, mis –

---

³⁸³ Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [Government at a Glance 2023](#), 2023.

³⁸⁴ Piirkondliku ebavõrdsuse ja institutsioonide usalduse vahelist seost analüüsivad laialdaselt Lipps, J. ja Schraff, D., [Regional ebavõrdsus ja institutsiooniline usaldus Euroopas](#), European Journal of Political Research, november 2021. Seda, kuidas nn piirkondliku arengu lõks mõjutab kodanike toetust ELi integratsioonile ja väärtustele, analüüsitakse Euroopa Komisjoni „[Regionaalsuse geograafia ja regionaalarengu lõks](#)“, märts 2023.

³⁸⁵ Euroopa Komisjon, 2023. [aasta aruanne tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta](#), 2023.

³⁸⁶ Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, „[Naised ELi poliitikas](#)“. [Ülevaade olukorrast](#), märts 2023; Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [Government at a Glance 2023](#), 2023, täpsemalt vt 1. peatükk. Lisaks esitab Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut oma soolise võrdõiguslikkuse [statistika andmebaasis](#) huvitavaid andmeid naiste esindatuse kohta kõigi tasandite parlamentides ja juhtivtöötajates, sealhulgas piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

³⁸⁷ Vt näiteks Carnegie Europe, [Euroopa demokraatia toetamise iga-aastane ülevaade 2022](#), jaanuar 2023.

arvestades kasvavat vaenulikkust nende suhtes, kellel on erinevad vaated – kujutab endast tõsist ohtu demokraatlikule stabiilsusele.³⁸⁸

Demokraatlik tagasilangus ja autoritaarne mõju on ohud kogu Euroopas ning mõnikord viivad need pigem reageeriva kui strateegilise poliitika kujundamiseni. See puudutab nii välissuhteid – näiteks Ukraina sõja kujundamist osana ideoloogilisest võitlusest demokraatia ja autokraatia vahel kogu maailmas – kui ka algatusi, mis on seotud demokraatia tugevdamisega Euroopas. Carnegie Europe andmetel oli viimane 2022. aastal ELi poliitika väljatöötamise dunaamilisem valdkond.³⁸⁹

Mitmed kriisid, millega me silmitsi seisame, ohustavad meie demokraatliku struktuuri tugevust. Sellega kaasneb märkimisväärne oht, et võimalik aeglane või ebapiisav reageerimine nendele kriisidele võib kahjustada kodanike usaldust avaliku sektori asutuste vastu.

Eurobaromeetri 2023. aasta kevadise standardaruande kohaselt on kodanike usaldus ELi vastu **47 % (juuli 2023) – kaks protsendipunkti väiksem kui 2022. aasta suvel.** See on endiselt suurem kui ajavahemikul 2009. aasta sügisest kuni 2020.–2021. aasta talveni pärast finantskriisi ja COVID-19 pandeemiat. Samuti on huvitav märkida, et nende vastajate osakaal, kes usuvad, et nende hääl loeb ELis (42 %), on alates 2022. aasta suvest vähenenud kolm protsendipunkti, mis on selle indeksi esimene langus alates 2020. aastast ja madalaim tase alates 2021. aasta suvest.³⁹⁰

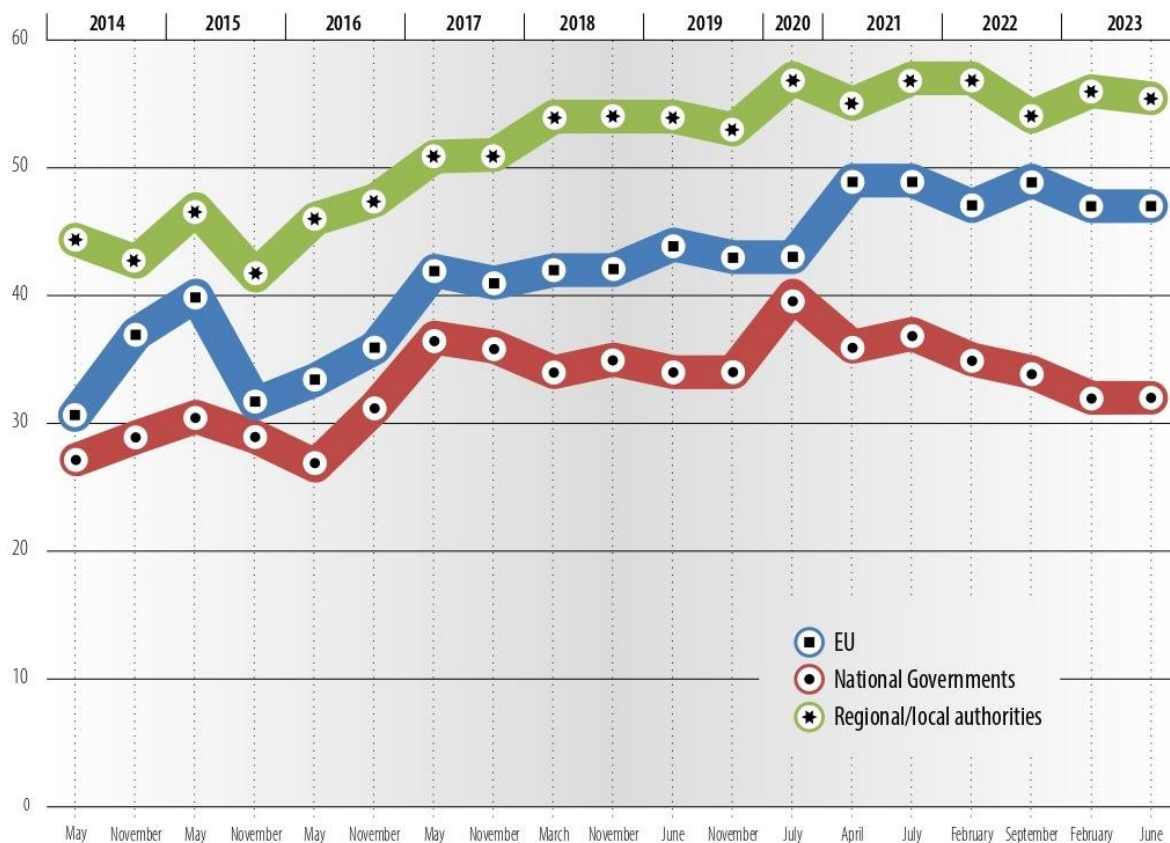
Hiljutiste uuringute kohaselt **suureneb usaldus kohalike ja piirkondlike omavalitsuste tasandite vastu, samal ajal kui usaldus riikide valitsuste ja parlamentide vastu on jätkuvalt vähenenud.**

---

³⁸⁸ Mercator Forum Migration und Demokratie, [Polarisierung in Deutschland und Europa](#), 2023.

³⁸⁹ Eespool nimetatud Carnegie dokumendis viidatakse kodanike osalemise algatustele, samuti uuesti sõnastatud määrusele, millega reguleeritakse Euroopa tasandi erakondi ja poliitilisi sihtasutusi, meediavabaduse õigusaktile, digiteenuste õigusaktile ja desinformatsioonivastasele tegevusjuhendile.

³⁹⁰ Euroopa Komisjon, [Eurobaromeetri standarduuring 99 – kevad 2023](#), juuli 2023.

Joonis. 32 Usaldus eri valitsustasandite vastu

Allikas – Regioonide Komitee kogumik, mis põhineb Euroopa Komisjonil³⁹¹

Positiivset suundumust seoses usaldusega kohalike ja piirkondlike omavalitsuste vastu kinnitab OECD 2023. aasta valitsus ülevaatearuandes: enamikus riikides on nende vastajate osakaal, kellel on suur ja mõõdukalt suur usaldus kohalike omavalitsuste vastu, suurem kui nende vastajate osakaal, kellel on sama suur usaldus riigi valitsuse vastu. Mõlemad näitajad on siiski keskmiselt alla 50%.³⁹²

Piirkondadel ja linnadel on kõige paremad võimalused luua usaldust ja vastutustunnet demokraatia suhtes. Selle põhjus on mitmekülgne: kohalikud ja piirkondlikud esindajad ning haldusasutused on kodanikele kõige lähemal – nad määravad, kuidas inimesed kogevad oma igapäevaelus poliitilist tegevust. Neil on oluline roll ka ELi väärtuste ja põhimõtete edendamisel. Regioonide Komitee andmebaas „ELi väärtuste edendamine hariduse ja kultuuri kaudu“ pakub rohkem kui 120 näidet kohaliku ja piirkondliku tasandi parimate tavade projektidest, mis tugevdavad Euroopa kodanikuaktiivsust hariduse kaudu. Selliste projektide kaudu inspireerivad kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused mitmekesisusel põhinevat kuuluvust ja isevastutust, hoides demokraatia kohaliku, riikliku ja Euroopa mõõtme koos.³⁹³

Kohalikud ja piirkondlikud valitud esindajad on samuti kõige enam mõjutatud kasvavast rahulolematusest ning kasvava ebavõrdsuse ja muude demokraatiat ähvardavate ohtude tagajärgedest, kuna nad on otsene side kodanike ja avaliku sektori asutuste vahel. Viimastel aastatel on linnapeade, volikogu liikmete ja riigiteenistujate vastu toime pandud vägivaldteod – nii

³⁹¹ Ibid.

³⁹² Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, [Government at a Glance 2023](#), 2023, täpsemalt vt 2. peatükk.

³⁹³ <https://cor.europa.eu/en/news/Pages/european-education-culture.aspx>.

psühholoogilise kui ka füüsilise iseloomuga – sagenenud. Traagiline nähtus, millele aitab veelgi kaasa vihakõne digiteeritud maailmas, millel on mõnikord tõsised tagajärjed avaliku võimu kandjatele.

Seega tundub, et kohalikud ja piirkondlikud esindajad on kõige usaldusväärsemad, kuid ka kõige ohustatumad demokraatia esindajad. See tähelepanek jätab meile mitmed tegevusvajadused – meetmed, mis tugevdavad kohalikku demokraatiat ja osalemist, tagades samal ajal ametikandjate turvalisuse, ning stabiliseerivad demokraatiat ja õigusriiki kui meie Euroopa põhiväärtusi. Võttes arvesse ELi kohapealsete poliitikameetmete suurt tähtsust ja mõju – piirkondades ja linnades ning inimeste elule –, tuleb nende meetmete puhul võtta arvesse Euroopa mõõdet. Teisest küljest ei saa Euroopa demokraatia tugevdamise meetmetel olla sisu ilma kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning nende kogukondades elavate inimeste kaasamiseta.

Piirkondade ja linnade häält tuleb ELi poliitika kujundamisel ja otsuste tegemisel kuulda võtta. Seda kinnitavad tugevalt Ipsos European Public Affairsi korraldatud Regioonide Komitee uuringu 394 „Kohalikud ja piirkondlikud baromeetrid“ tulemused. Valdav enamik vastanutest (91 %) on täielikult nõus või kalduvad nõustuma sellega, et piirkondadel ja linnadel peaks olema suurem mõju ELi poliitika kujundamises ja Euroopa Liidu tuleviku üle peetavas arutelus.

Kui küsiti, millistes valdkondades peaks piirkondadel ja linnadel olema ELi poliitika kujundamisel suurem sõnaõigus, valis umbes pooled vastanutest „tugevama majanduse, sotsiaalse õigluse ja töökohtade loomise“ (52 %), hariduse, kultuuri, noorte ja spordi (51 %) ning „kliimakriisi ja keskkonna“ (51 %), mis on tõepoolest valdkonnad, millel on kodanike igapäevaelule kõige käegakatsutavam mõju ning mis tekitavad suurema tõenäosusega kõige suuremaid lõhesid ja ebavõrdsust.

Ligikaudu 70 % ELi poliitikameetmetest rakendavad kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused. Seepärast peavad nad olema kaasatud ELi otsuste tegemisse kogu poliitikataski jooksul. Suurema rahulolu taseme säilitamise eeltingimus on tõhusa poliitikatagamise, mis põhineb valitsuse kaasamisel kõigil tasanditel. Seetõttu on parem õigusloome ja subsidiaarsuse põhimõtte järgimise tagamine usalduse säilitamisel keske tähtsusega. Parema õigusloome tagab demokraatliku valitsemise kaasavama ja mitmetasandilise vormi.

PAREM ÕIGUSLOOME JA AKTIIVNE SUBSIDIAARSUS

REGIOONIDE KOMITEE „STEERING GROUP“

Euroopa Regioonide Komitee on olnud aktiivne osaleja ELi parema õigusloome tegevuskavas ning suurendab oma panust parema õigusloome ja aktiivse subsidiaarsuse juhtrühma (BRASS-G) kaudu. Alates 2022. aastast koordineerib BRASS-G komitee erinevate parema õigusloome vahendite, st subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse järelevalve, piirkondlike keskuste võrgustiku (RegHub) tööd, komitee panust tulevikukindluse platvormi, territoriaalse mõju hindamist, maapiirkondadele avalduva mõju hindamist ja – viimast täiendust – strateegilist tulevikusuundade analüüsi. 395

³⁹⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/EURegionalBarometer-Survey-2023.aspx>.

³⁹⁵ Lisateave on kättesaadav aadressil <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/Better-Regulation-and-Active-Subsidiarity.aspx>.

Demokraatliku vastupanuvõime toetamiseks soovitab OECD võimalikke tegevussuundi,³⁹⁶ mis hõlmavad demokraatlikele tugevatele külgedele tuginemist, sealhulgas kasutades edasijõudnumaid osalus- ja esindusvahendeid, tugevdades põhipädevusi kriisidega toimetulekul ja kaitstes demokraatlikke väärtusi ähvardavate ohtude eest, sealhulgas meetmeid väär- ja desinformatsiooni vastu.³⁹⁷ **Piirkondadel ja linnadel – ning Regioonide Komiteel kui nende institutsioonilisel esindajal – on head võimalused aidata tugevdada Euroopa demokraatiat.**

Demokraatlikud uuendused peaksid tuginema Euroopa tuleviku konverentsi tulemustele.³⁹⁸ Sellel on kaks peamist põhjust: Esiteks on Euroopa tuleviku konverentsi ettepanekud heaks lähtepunktiks paljude Euroopa demokraatiat mõjutavate probleemide ja ohtude käsitlemisel. Teiseks on need kodanike ja ELi institutsioonide esindajate, aga ka riiklike, piirkondlike ja kohalike poliitikakujundajate vahelise sisuka dialoogi tulemus. Nad tunnustavad ka Euroopa demokraatiat ja valitsemise mitmetasandilist mõõdet, „aktiivse subsidiaarsuse“ mõistet ning komitee pikaajalist nõudmist luua alaline dialoogimehhanism kodanike ja institutsioonide vahel.

PIIRKONDADE JA LINNADE SUUREM KAASAMINE

EUROOPA TULEVIKKU KÄSITLEVA KONVERENTSI TULEMUSED

Euroopa Regioonide Komitee ning tema esindatavad piirkonnad ja linnad juhivad paljusid algatusi kõigis poliitikavaldkondades, mis aitavad saavutada Euroopa tuleviku konverentsi ettepanekute eesmärke, nagu näitab aruanne (mis on rühmitatud Euroopa tuleviku konverentsi üheksa teema alla). See näitab enamiku ettepanekute asjakohast territoriaalset mõõdet, mille rakendamine peab toimuma kohalikul ja piirkondlikul tasandil. See on veel üks element, mis kinnitab, et kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused on kodanikele kõige lähemal asuvad valitsemisambad, kes tegutsevad vahendajana ELi institutsioonide ja nende teenindatavate inimeste vahel.

Euroopa tuleviku konverentsi ettepanekutes kutsutakse suures osas üles parandama kodanikega suhtlemist ja suhtlemist, et tugevdada ELi juhtimis- ja otsustusprotsesside demokraatlikku legitiimsust. Mõned neist ettepanekutest näitavad võimalikku seost toimiva Euroopa demokraatia ning linnade ja piirkondade ning Regioonide Komitee suurema kaasamise vahel ELi otsustusprotsessi.³⁹⁹

Majanduskoostöö ja Arengu³⁹⁶ Organisatsioon, [Government at a Glance 2023](#), 2023, täpsemalt vt 1. peatükk.

³⁹⁷ Vt komitee töö desinformatsiooni vastu võitlemisel: Zamparutti, T., Jones, M., Tugran, T., Vona, L., Navas, L., Sidlo, K.W., Kulesa, A., Chmiel, O., „[Developing a Handbook on good practices in against against disinformation at local and regional level](#)“ (Kohaliku ja piirkondliku tasandi desinformatsiooni vastu võitlemise heade tavade käsiraamatu väljatöötamine), Regioonide Komitee tellitud uuring, 2022.

³⁹⁸ Euroopa tuleviku konverents, [aruanne lõpptulemuse kohta](#), mai 2022. Väärrib märkimist, et Euroopa Komisjoni 2023. aasta tööprogrammis keskendutakse suures osas Euroopa tuleviku konverentsi lõpparuande soovitude järelmeetmetele. See näitas, kuidas Euroopa tuleviku konverentsi kogemused aitasid muuta Euroopa demokraatiat kaasavamaks, sillutades teed uue põlvkonna kodanike paneelaruteludele, mis lisatakse Euroopa Komisjoni poliitika kujundamise vahendite kogumisse. 2022. aasta detsembrist kuni 2023. aasta kevadeni toimus kolm [kodanike paneelarutelu](#): toidu raiskamine, virtuaalmaailm ja õpiränne.

³⁹⁹ Vt näiteks Euroopa tuleviku konverents, [aruanne lõpptulemuse kohta](#), mai 2022, ettepanekud 38.4, 39.2 ja 40. Vt ka Regioonide Komitee VI peatükk „[ELi aastaaruanne piirkondade ja linnade olukorra kohta 2022](#)“, oktoober 2022.

Euroopa tuleviku konverentsi tagasisideürituse puhul, mis toimus 2. detsembril 2022 Brüsselis, avaldas komitee aruande, milles kirjeldati strateegiaid, algatusi ja tegevusi, mille eesmärk on võtta järeelmeetmeid seoses Euroopa tuleviku konverentsi ettepanekutega.⁴⁰⁰

Enne Euroopa tuleviku konverentsi oli komitee juba käivitanud mitu algatust, et tugevdada kodanike osalemist ja noorte osalemist Euroopa õigusloomeprotsessis, luues samal ajal seose kodanike ja nende valitud esindajate vahel kõigil tasanditel, nagu Euroopa kohalike ja piirkondlike volikogude liikmete võrgustik või programm „Noored valitud poliitikud“.

EUROOPA TOOMINE KOHALIKESSE KOGUKONDADESSE

EUROOPA KOHALIKE JA PIIRKONDLIKE VOLIKOGUDE LIIKMETE VÕRGUSTIK

Euroopa Regioonide Komitee⁴⁰¹ algatatud algatus on suunatud kohalikele või piirkondlikele esindajatele, kellel on mõnes ELi liikmesriigis poliitiline mandaat. Alates võrgustiku loomisest 2021. aastal on võrgustik juba koondanud üle 2600 valitud esindaja kõigi ELi liikmesriikide piirkondlikesse või munitsipaalkogudesse. Selle eesmärk on:

- *Tuua Euroopa kohalikele kogukondadele lähemale 1,2 miljoni kohaliku ja piirkondliku esindaja töö kaudu ELis;*
- *Toimida platvormina, kus kohalikud ja piirkondlikud volikogu liikmed kohtuvad, arutavad ja suhtlevad teiste volikogu liikmete ja komitee liikmetega;*
- *Julgustada kohalikke ja piirkondlikke volikogu liikmeid osalema erinevatel üritustel ja teavitustegevuses enne järgmisi Euroopa Parlamendi valimisi.*

Projekt on välja töötatud tihedas koostöös teiste ELi institutsioonidega, eelkõige Euroopa Komisjoniga (Euroopa ülesehitamine kohalike volikogu liikmetega), Euroopa Parlamendiga⁴⁰² ning partneritega riiklikul ja ELi tasandil (Euroopa Parlamendi bürood, Euroopa Komisjoni esindused, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste riiklikud ühendused, piirkondlikud bürood Brüsselis, ELi ühendused).

Noortepoliitika ja noorte osalemine on alati olnud komitee päevakorras tähtsal kohal. Selle näiteks on 2022. aasta novembris heaks kiidetud noorte ja demokraatia harta, mille koostamisel osalesid otseselt noored ja noorteorganisatsioonid ning mida toetasid komitee ja Euroopa noortefoorum.

NOORED VALITUD POLIITIKUD

VÕIMALUSED ELI ÕIGUSAKTIDE VÕRGUSTIKUKS, VAHETAMISEKS JA MÕJUTAMISEKS

⁴⁰⁰ Regioonide Komitee, [kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, kes osalevad 2022. aasta Euroopa tuleviku konverentsi järeelmeetmetes](#); ning Regioonide Komitee [resolutsioon Euroopa tuleviku konverentsi tulemuste ja järeelmeetmete kohta, 2022.](#)

⁴⁰¹ Lisateave on kättesaadav aadressil <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/Network-of-Regional-and-Local-EU-Councillors.aspx>.

⁴⁰² https://building-europe-with-local-councillors.europa.eu/index_en.

Selleks et toetada noori avaliku võimu kandjaid, on Regioonide Komitee käivitanud noorte valitud poliitikute programmi. See loodikomitee piirkondade ja linnade kaheksandal tippkohtumisel 2019.⁴⁰³ aastal. Noored valitud poliitikud on võrgustik, mis koosneb kuni 40-aastastest esindajatest, kellel on volitused piirkondlikul või kohalikul tasandil ELis või kandidaatriikides.⁴⁰⁴ Praeguseks on selles programmis osalenud üle 500 noore esindaja, et vahetada parimaid tavasid, suhelda komitee liikmetega ja osaleda aktiivselt komitee põhitöös konsultatsioonide ja koosolekute kaudu.

Noorte valitud poliitikutekaasamisega rakendab komitee noorte osalemise üleskutset. Nagu on märgitud resolutsioonis Euroopa tuleviku konverentsi tulemuste ja järeelmeetmete kohta, toetas noorte⁴⁰⁵ valitud poliitikute programm otseselt komitee tööd Euroopa tuleviku konverentsi ajal ja selle ettevõtmise järeelmeetmetes. Noored valitud poliitikud olid otseselt kaasatud Euroopa noorte ja demokraatia harta koostamisse ning osalesid mitmetel üritustel, konverentsidel ja teabeüritustel.

Arvestades kodanike usaldust nende vastu ja nende rolli ELi poliitika rakendamisel, on piirkondadel ja linnadel võtmeroll seoses järgmiste juunis toimuvate Euroopa Parlamendi valimistega. Arvestades, et kodanikud tunnevad sageli ELi poliitika ja programmide mõju kohalikul ja piirkondlikul tasandil, on äärmiselt oluline, et piirkonnad ja linnad oleksid nende poliitikate kujundamise ja elluviimise lahutamatu osa.

Järgmised Euroopa Parlamendi valimised on samuti hetk, mil piirkonnad ja linnad saavad väljendada oma nägemust enne parlamendi järgmist ametiaega. Ainult siis, kui kohalikke ja piirkondlikke esindajaid peetakse selles protsessis sidusrühmadeks, saavad nad mängida olulist rolli nende poliitikate põhjendatuse selgitamisel ja kaitsmisel.

Sellega seoses⁴⁰⁶ näitavad Euroopa Parlamendi 2023. aasta kevadise Eurobaromeetri uuringu tulemused, et Euroopa Parlamendi valimistest huvitatud kodanike osakaal kasvab: 2023. aastal ütles selge enamik vastanutest (56 % võrreldes 50 %-ga 2018. aastal), et nad on huvitatud järgmistest Euroopa Parlamendi valimistest (sealhulgas 15 %, kes ütlevad, et nad on väga huvitatud), samas kui 43 % ütleb, et nad ei ole huvitatud (2018. aastal 48 %). Lisaks väidab kaks kolmandikku kodanikest (67 %), et nad hääletavad tõenäoliselt, võrreldes 58 %ga 2018. aastal. Seda hoogu tuleb kasutada ELi demokraatliku legitiimsuse tugevdamiseks.

Pärast valimisi, kuna ELi institutsioonide uus juhtkond on ametisse seatud, tuleb piirkondade ja linnade häält veelgi kuulda võtta ja nende visiooni arvesse võtta. See on seotud ka pikemaajaliste institutsiooniliste reformidega. Komitee toetab Euroopa Parlamendi üleskutset korraldada konvent ja reformida aluslepinguid, nagu on soovitatud ka Euroopa tuleviku konverentsi lõplikes ettepanekutes. Sellega seoses on komitee teinud kindlaks aluslepingu muudatused, mis on vajalikud institutsiooni ning kohalike ja piirkondlike omavalitsuste jaoks oluliste ettepanekute rakendamiseks. See toetab

⁴⁰³ <https://cor.europa.eu/en/summit2019>.

⁴⁰⁴ <https://cor.europa.eu/en/engage/pages/yeps.aspx>.

⁴⁰⁵ Regioonide Komitee [resolutsioon Euroopa tuleviku konverentsi tulemuste ja järeelmeetmete kohta, 2022](#).

⁴⁰⁶ Euroopa Parlamendi 2023. [aasta kevadine Eurobaromeetri](#) uuring, 2023.

konventsiooni sõlmimist.⁴⁰⁷ ELi reformimise väljavaadete puhul tuleb selgelt arvesse võtta võimalikke tulevasi laienemisi.⁴⁰⁸

---

⁴⁰⁷ Regioonide Komitee [resolutsioon Euroopa tuleviku konverentsi tulemuste ja järelmeetmete kohta, 2022](#).

⁴⁰⁸ „Me vajame ge poliitilist Euroopa Liitu, laienenud ja reformitud Euroopa Liitu ning Euroopa Liitu, mis on tulevikule avatud,“ ütles Saksamaa kantsler Olaf Scholz oma kõnes Euroopa Parlamendile 9. mail 2023. Vt Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, „[See on Euroopa arutelu Euroopa Parlamendis: Saksamaa kantsleri Olaf Scholzi kõne](#)9. mail 2023.

B. Tulevased laienemis- ja naabruspartnerlused

Alates Venemaa täielustuslikust sõjalisest agressioonist Ukraina vastu on ELi laienemispoliitika olnudtaas fookuses. Stabiilsuse ja jätkusuutliku heaolu tagamine ELi naabruses nii ida- kui ka lõunapiiril ei ole kunagi olnud nii oluline. 2022. aasta oli oluline aasta, kuna Ukraina, Moldova Vabariik ning Bosnia ja Hertsegoviina on nüüd ELi kandidaatriigid, ühinemisläbirääkimised algasid Albaania ja Põhja-Makedooniaga, Gruusia ELiga ühinemise väljavaadet tunnustati ja Kosovo^{*taotles} ELi liikmeks saamist. Kuidas saab EL kaasata laienemisprotsessis osalevate riikide kohalikke kogukondi ja neid ette valmistada? Millist rolli mängib koostöö ELi partneromavalitsuste ja -piirkondadega?

Euroopa tuleviku konverentsi lõplikes ettepanekutes kutsuti ELi organeid ja institutsioone üles tegutsema meie demokraatliku mudeli ja väärtuste saadikutena kolmandates riikides, millest kõige olulisemad on kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid, kes soovivad saada meie Euroopa perekonna osaks.⁴⁰⁹

Regioonide Komitee töö ELi laienemise valdkonnas⁴¹⁰ hõlmab topeltprioriteete, milleks on poliitilise dialoogi hõlbustamine meie kohalike ja piirkondlike partneritega ning nende suutlikkuse suurendamine. See hõlmab nii ajakohastatud teavet partnerriikide edusammude kohta kui ka parimate tavade vahetamist mitmes valdkonnas, nagu funktsionaalne ja fiskaalne detsentraliseerimine, kohalik demokraatia ja õigusriik (rõhuga dialoogile opositsiooni, kodanikuühiskonna, meedia ja kodanikega; kohalike ja piirkondlike otsevalitud organite ja täitevvõimude töö läbipaistvus ning riigihanked); kohalik majandusareng, sealhulgas noorte novaatorite ja ettevõtjate julgustamine; ruumiline planeerimine ja kohaliku infrastruktuuri arendamine; kohalik transport; loodus- ja kultuuripärandi hindamine seoses turismiga; Jäätme- ja reoveekäitlus.

Regioonide Komiteel on eriline roll laienemisprotsessis osalevate riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste toetamisel, et valmistuda ELi õigustiku rakendamiseks, ELi liikmesusest tulenevate kohustuste täitmiseks ja nende suutlikkuse suurendamiseks. Komitee on võtnud kasutusele mitmeid suutlikkuse suurendamise meetmeid, eelkõige noorte valitud poliitikute programmi laienemine kõikidesse kandidaatriikidesse, suutlikkuse laborite kaasamine ELi laienemispäevadele ning edasine koostöö tehnilise abi ja teabevahetusega⁴¹¹ (TAIEX).

Vastuseks Regioonide Komitee palvele avas Euroopa Komisjon Lääne-Balkani kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele võimaluse osaleda TAIEXi programmis ning aktiveerib oma toetuse Ukraina, Moldova ja Gruusia piirkondadele ja linnadele.

TAIEX on Euroopa Komisjoni vahend, mis pakub lühiajalist vastastikust tehnilist abi ELi liikmesriikide avaliku sektori ekspertidele ja peamiselt ELi naabruses asuvatele partnerriikide haldusasutustele. Komitee annab panuse TAIEXi edendamisse ühiste nõuandekomiteede ja töörühmade kaudu ning esimesed sammud ühiste nõuandekomiteede, töörühmade ja nende liikmete

* Kõnealune nimetus ei piira seisukohti staatuse suhtes ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244/1999 ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

⁴⁰⁹ Vt Regioonide Komitee aruande „[Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused, kes osalevad Euroopa tuleviku konverentsi järelmeetmetes](#)“ ettepanekud nr 22. nr 25.1. ja 38.1., 2022.

⁴¹⁰ Regioonide Komitee arvamus „[Laienemispakett 2022](#)“, CIVEX-VII/021, 5.–06. juuli 2023, raportöör Anna Magyar (HU/ECR), Csongrád-Csanádi krahvi liige.

⁴¹¹ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/funding-and-technical-assistance/taieux_en.

konkreetselt kaasamiseks kõnealuse programmi raames on juba tehtud, eelkõige Põhja-Makedoonia, Montenegro ja Albaania osas.

Lisaks on kõik piiriüleised koostööprogrammid naaberriikidega (eelkõige Interregi IPA piiriülese koostöö programmide kaudu) olnud väga olulised, et suurendada usaldust ja arendada eksperditeadmisi naabruses asuvates kohalikes ja piirkondlikes omavalitsustes, kui nad valmistuvad ELiga ühinemiseks.

Nende riikide piirkondadel ja linnadel on keskne roll oma kodanike kaasamisel demokraatlikku protsessi, Euroopa väärtuste tugevdamisel ja Euroopasse kuulumise idee edendamisel.

Komitee täidab oma olulist institutsioonilist rolli – hõlbustades kontakte riigi tasandil madalamate tasandite vahel nii ELis kui ka (potentsiaalsetes) kandidaatriikides – ühiste nõuandekomiteede kaudu Montenegro, Põhja-Makedoonia ja Serbiaga ning tööruhmade kaudu koostööks riikidega, kellega ühiseid nõuandekomiteesid ei ole veel loodud: Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Kosovo, Türgi ja Ukraina.

Komitee teeb koostööd paljude laienemisprotsessis osalevate riikide partneritega, kusjuures kohalike omavalitsuste riiklikel ühendustel on nende seas eriline koht. See on võimaldanud kindlaks teha mõned eriti edukad lahendused vajadusele kaasata kohalik ja piirkondlik tasand laienemisprotsessi. Paljudel juhtudel viis meie ühiste nõuandekomiteede ja tööruhmade töö ametlike istungjärkude ja liikmete võrgustike loomise kaudu edukate piiriüleste koostööprojektideni, millesse kaasati ELi liikmesriikide kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused ning (potentsiaalsete) kandidaatriikide kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused.

Ühised nõuandekomiteed ja tööruhmad pakuvad ka koostööraamistikku, mida saab konkreetses olukorras toetada, nagu näiteks 2023. aasta veebruaris Türgis ja Süürias toimunud laastavate maavärinate puhul. Eelkõige võimaldasid Türgi tööruhma ning Euroopa ja Vahemere piirkonna kohalike ja piirkondlike omavalitsuste assamblee⁴¹² (ARLEM) kaudu avatud kanalid Regionide Komitee liikmetel pakkuda poliitilist toetust ning vahetada kogemusi ja/või ootusi vastastikusel koostöös Türgi partneritega.

Elanikkonnakaitset ning linnade ja piirkondade koostööd ja toetamist uuritakse ARLEMis, mis on ühine poliitiline kogu, mis ühendab ELi ja selle Vahemere piirkonna partnerriikide kohalikke ja piirkondlikke esindajaid. 413ARLEMi auhind „Noor kohalik ettevõtlus Vahemere piirkonnas“ edendab koos partneritega konkreetselt kohaliku majandusarengut ettevõtluse kaudu ning rõhutab positiivset mõju, mida võib avaldada toetav ökosüsteem kohalikul ja piirkondlikul tasandil.

Idapartnerluse riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste konverents⁴¹⁴ (CORLEAP) on ELi liikmesriikide ja idanaabruse partnerriikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ainulaadne mitmepoolse koostöö foorum idapartnerluse raames.

CORLEAP püüdleb ja teeb seda ka lähitulevikus kahe eesmärgiga: jätkata idapartnerluse raames kohalikul ja piirkondlikul tasandil tehtava mitmepoolse koostöö formaadi loomist ning aidata ELi uutel kandidaatriikidel liikuda ELi suunas. Tuginedes 2022. aasta detsembris toimunud idapartnerluse

⁴¹² <https://cor.europa.eu/en/our-work/International-cooperation/Pages/ARLEM.aspx>.

⁴¹³ <https://cor.europa.eu/en/engage/Pages/ARLEM-award.aspx>.

⁴¹⁴ <https://cor.europa.eu/en/our-work/International-cooperation/Pages/CORLEAP.aspx>.

ministrite kohtumise järeldele ja komitee arvamusele „Idapartnerluse tulevik kohalikust ja piirkondlikust perspektiivist“, mis võeti vastu komitee täiskogu istungjärgul 2023. aasta märtsis, püüab CORLEAP nüüd panna rohkem rõhku kohandatud projektikoostööle, milles võetakse täielikult arvesse osalevate idanaabruse riikide ning nende kohalike ja piirkondlike omavalitsuste erinevaid olusid, püüdlusi ja vajadusi.

TASANE: ÜLEUJUTUSTE JA MAALIHETE ABISTAMINE JA KOOLITUS

PIIRIÜLENE KOOSTÖÖ ITAALIA, ALBAANIA JA MONTENEGRO OMAVALITSUSTE VAHEL

Praeguses olukorras, mida iseloomustasid kliimamuutustest tingitud loodusõnnetused, 415 hõlmas FLATi projekt Danilovgradi, Montenegro, Brindisi, Itaalia ja Montenegro Nikšići omavalitsusüksusi ning Albaania ja Montenegro riiklike mägi-päästeteenistusi. Projekti väärtusega 0,96 miljonit eurot, millest 85 % ELi vahenditest rahastati, parandati üleujutuste ja maalihete korral reageerimise piiriüleseid struktuure, tugevdati päästeteenistuste suutlikkust ning loodi integreeritud kavad ja vahendid, et parandada kaitset ja riskijuhtimist üleujutuste ja maalihete korral. Loodud on piirkondlik ressursikoolituskeskus ja asjakohase teabe jagamiseks loodud ühine veebiplatvorm.

Projekt (2018–2020) oli Regioonide Komitee ja Montenegro ühise nõuandekomitee liikmete, toonase Brindisi, Mauro d’Attiso ja Danilovgradi (Brano -uranović) linnapeade koostöö otsene tagajärg. Lisaks sellele eraldati Itaalia, Albaania ja Montenegro ühe edukama piirkondadevahelise projektina hiljuti lisavahendeid projektiga alustatud tegevuste jätkamiseks.

KAASAV MÄNG

PIIRIÜLENE KOOSTÖÖ HORVAATIA NING BOSNIA JA HERTSEGOVIINA VAHEL

Osana INTERREG-IPA programmist, 416 mis hõlmab ka Montenegrot, oli kaasava mängu projekti 417 (märts 2021 – jaanuar 2023) partneriteks Horvaatia Zadar ja Bosnias ja Hertsegoviinas Mostari linn. Projekti väärtusega 0,95 miljonit eurot, millest 85 % ELi vahenditest rahastatakse, edendatakse arengupuudega laste ja noorte sotsiaalset kaasatust ning kaasavate kogukondade loomist. Lisaks muudele tegevustele, nagu erivajadustega laste vanemate harimine ning paneeldiskussioonide ja õppekülastuste korraldamine, oli projekti põhiosaks kahe sensoorse pargi ehitamine – üks mõlemas osalevas linnas. Sellised sensoorsed pargid (spetsiaalselt kavandatud mänguväljakud) aitavad kaasa arengupuudega laste ja noorte rehabilitatsioonile, puhkusele ja kaasamisele.

⁴¹⁵ <https://flat.italy-albania-montenegro.eu/>.

⁴¹⁶ <https://interreg.eu/programme/interreg-ipa-cbc-croatia-bosnia-and-herzegovina-montenegro/>.

⁴¹⁷ <https://www.mostar.ba/projekt-inclusive-play/>.

Lisad

A. Lühendite loetelu

AMIF	Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifond
ARLEM assamblee	Euroopa ja Vahemere piirkonna kohalike ja piirkondlike omavalitsuste
HOOLDUS	Ühtekuuluvusmeetmed pagulaste toetamiseks Euroopas
Euroopa tuleviku konverents	Euroopa tuleviku konverents
REGIOONIDE KOMITEE	Regioonide Komitee
CORLEAP	Idapartnerluse riikide kohalike ja piirkondlike omavalitsuste konverents
EAP	Idapartnerlus
ETKR	Euroopa territoriaalse koostöö rühmitus
ENISA	Euroopa Liidu Küberturvalisuse Amet
EPOHHI	Kodutuse vastu võitlemise Euroopa platvorm
EPRS	Euroopa sotsiaalõiguste samm
ERF	Euroopa Regionaalarengu Fond
ESF+	Euroopa Sotsiaalfond+
EUACI	Euroopa Liidu korruptsioonivastane algatus
KIIRHOOLDUS	Paindlik abi territooriumidele
SKP	Sisemajanduse koguprodukt
GGA	Ülemaailmne kliimamuutustega kohanemise eesmärk
IRA	Inflatsiooni vähendamise seadus
ÜHINE NÕUANDEKOMITEE	Ühine nõuandekomitee
MITMEAASTANE FINANTSRAAMISTIK	Mitmeaastane finantsraamistik
MITTETÖÖTAVAD JA MITTEÕPPIVAD NOORED või koolituses	Mitte hariduses, tööhõives
RIIKLIK TAASTE- JA VASTUPIDAVUSKAVA vastupidavuskavad	Riiklikud taaste- ja
PÄHKLID	Statistiliste territoriaalüksuste nomenklatuur
OECD	Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon
RIIKLIKUD TÖÖTURUASUTUSED	Riiklik tööturuasutus
REACT-EU	Ühtekuuluvust ja Euroopa territooriume toetav taasteabi
REGHUB	Piirkondlike keskuste võrgustik

TAASTE- JA VASTUPIDAVUSRAHASTU	Taaste- ja vastupidavusrahastu
KESTLIKU ARENGU EESMÄRK	Säästva arengu eesmärk
STEP	Euroopa strateegiliste tehnoloogiate platvorm
TAIEX	Tehniline abi ja teabevahetus
TUBAKATOODETE DIREKTIIV	Ajutise kaitse direktiiv
KUTSEHARIDUS JA -KOOLITUS	Kutseharidus ja -koolitus
VLR	Vabatahtlik kohalik läbivaatamine
TÖÖRÜHM	Töörühm
JEP	Noored valitud poliitikud

B. Jooniste tabel

Joonis. 1 NUTS 2 piirkonnad, kus on registreeritud üle 20000 aktiivse ajutise kaitse (Ukraina kodanikud).....	18
Joonis. 2 ELi piirkonnad, kus on kõige rohkem ukrainlasi, kes on aktiivselt registreeritud ajutise kaitse saamiseks.....	19
Joonis. 3 Elektritootmine allikate kaupa, Euroopa 1990–2020.....	28
Joonis. Soojussurmade 4 arv miljoni elaniku kohta aastas (2015–2022).....	33
Joonis. Kliimamuutustest tingitud 5 eeldatav iga-aastane kahju Euroopa piirkondade elutähtsale infrastruktuurile sajandi lõpuks (miljonites eurodes).....	34
Joonis6. Euroopa piirkondliku turismi nõudluse prognoositud areng kõigi globaalse soojenemise stsenaariumide puhul võrreldes praegusega (2019) protsentides.....	35
Joonis. 7 Agregeeritud kliimarisk – väga suur heitestsenaarium koos absoluutse kokkupuutega (2070–2100) RCP 8.5.....	36
Joonis8. Võimatus endale lubada liha-, kana- või kalajahu vähemalt iga kahe päeva järel Belgias (NUTS1 piirkonnad) ja Poolas (NUTS2 piirkonnad).....	43
Joonis. 9 Kombineeritud põuanäitaja, mis põhineb sademete, mulla niiskuse ja taimestiku tingimuste kombinatsioonil 2023. aasta juuni keskpaigaks.....	44
Joonis. 10 Tööhõive määrad NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa (alates 2020. aastast), 2022.....	49
Joonis. 11 Rahvastiku areng, 2021–2050 NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa.....	54
Joonis. 12 ELi piirkonnad ja linnad, kes rakendavad kestliku arengu eesmärgi 2023. aastal.....	58
Joonis. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste algatuste 13 geograafilise kaardistamine teemade kaupa.....	62
Joonis. Õnnetuste 14 arv aastas ja mõju valitud sektorite kaupa.....	66
Joonis15. Õnnetuste algpõhjused ja mõju raskusaste aastas.....	67
Joonis. 16 Juurdepääs ELi rahalistele vahenditele, et suurendada digitaalset vastupanuvõimet.....	68
Joonis. 17 Programmeeritud ELi rahaeraldised poliitikaeesmärkide kaupa (miljardites eurodes aastateks 2021–2027 ja 2014–2020).....	73
Joonis. 18 Kõige enam rõhutatud ühtekuuluvuspõhimõtted, eesmärgid ja mehhanismid poliitikavaldkondade kaupa.....	77
Joonis. 19 Milline oleks kõige olulisem reform, mida ühtekuuluvuspoliitika tulevikku kaasata?.....	79
Joonis. 20 Taaste- ja vastupidavusraha toetused ja ühtekuuluvuspoliitika eraldised.....	81
Joonis. 21 Kas olete teadlik või olete osalenud taasterahastust „NextGenerationEU“ saadud ELi rahalistest vahenditest, mida teie linn või piirkond on viimase kahe aasta jooksul saanud?.....	82
Joonis. Ühtse turu kaubandust soodustavast mõjust tulenev heaolu kasv 22 elaniku kohta NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa (2016. aasta kood).....	87
Joonis. 23 Tööviljakus NUTS 2 piirkondade kaupa, 2021.....	89
Joonis. 24 41 kõige haavatavat tööstuslikku rohepöörde piirkonda.....	95
Joonis. 25 Üldine prognoositav rahvastikumuutus linna- ja maapiirkondade tüpoloogia järgi, 1. jaanuar 2021 kuni 1. jaanuar 2050 (%).....	99
Joonis. Haigla 15-minutilise sõiduaja jooksul elav 26 elanikkond (2020) NUTS 3 piirkondade kaupa.....	101
Joonis. 27 Riiklike tööturuasutuste keskuste juurdepääsetavus.....	104

Joonis. Hiljutiste kutseprogrammide lõpetanute 28 tööhõive määr, 2021 NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa (% 20–34aastastest lõpetanutest, kellel on keskharidus või keskharidusjärgne kutseharidus, kes lõpetasid 1–3 aastat varem hariduse omandamise ja koolituse)	110
Joonis. 29 Pikaajaline mõju, mis on 1 protsendipunkti võrra parem oskuste vastavusse viimisel SKP-le (%), NUTS 2. tasandi piirkondade kaupa	113
Joonis. Kolmanda 30 taseme haridusega inimeste osakaal NUTS 2 piirkondade kaupa (% 25–34aastastest).....	114
Joonis31. Talendiarengu lõksus olevad piirkonnad ja piirkonnad, kus on oht langeda talentide arengu lõksu.....	115
Joonis. 32 Usaldus eri valitsustasandite vastu	122

**Euroopa Regioonide
Komitee**

**Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus**

Elektroniline väljaanne	Paberväljaanne
QG-05-23-278-ET-N	QG-05-23-278-ET-C
ISBN 978-92-895-2866-5	ISBN 978-92-895-2867-2
DOI 10.2863/964454	DOI 10.2863/887250

© Euroopa Liit, 2023

Kui ei ole märgitud teisiti, on selle dokumendi taaskasutamine lubatud vastavalt litsentsile Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>). See tähendab, et taaskasutamine on lubatud, kui autoriõigustele on viidatud ja muudatused on ära märgitud.

Euroopa Liidule mittekuuluva materjali kasutamiseks ja taasesitamiseks võib olla vajalik küsida luba otse asjaomaste autoriõiguste omajatelt. Seega, kui konkreetne sisu sisaldab kolmandate isikute loodut, tuleb teil taotleda täiendavaid õigusi. Kui luba on saadud, tühistab ja asendab see eespool nimetatud üldise loa ja osutab selgelt mis tahes kasutuspiirangutele.

1994. aastal loodud Euroopa Regioonide Komitee on ELi poliitiline kogu, kuhu kuulub 329 kohalikku ja piirkondlikku esindajat kõigist 27 liikmesriigist, näiteks piirkondlike valitsuste juhid ja linnapead, esindades rohkem kui 446 miljonit eurooplast.

Toimetanud Euroopa Regioonide Komitee

Brüssel, oktoober 2023

Rue Belliard/Belliardstraat 101 | 1040 Bruxelles/Brussel | BELGIQUE/BELGIË
Tel. +32 22822211 | e-mail: visuals@cor.europa.eu | www.cor.europa.eu
 @EU_CoR | /european.committee.of.the.regions
 /european-committee-of-the-regions | @EU_regions_cities